

I. DISPOSICIÓN XERAIS

XEFATURA DO ESTADO

- 1651** *Real decreto lei 3/2020, do 4 de febreiro, de medidas urxentes polo que se incorporan ao ordenamento xurídico español diversas directivas da Unión Europea no ámbito da contratación pública en determinados sectores; de seguros privados; de plans e fondos de pensións; do ámbito tributario de litixios fiscais.*

ÍNDICE

Libro primeiro. Transposición da Directiva 2014/25/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de febreiro de 2014, relativa á contratación por entidades que operan nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais, e da Directiva 2014/23/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de febreiro de 2014, relativa á adxudicación de contratos de concesión.

Título I. Disposicións xerais.

Capítulo I. Obxecto e definicións.

Artigo 1. Obxecto do libro primeiro do real decreto lei.

Artigo 2. Definicións.

Artigo 3. Nomenclatura.

Artigo 4. Métodos para calcular o valor estimado dos contratos, dos acordos marco e dos sistemas dinámicos de adquisición.

Capítulo II. Ámbito de aplicación subxectiva.

Artigo 5. Entidades suxeitas a este real decreto lei en materia de contratación.

Artigo 6. Dereitos especiais ou exclusivos.

Capítulo III. Ámbito de aplicación obxectiva.

Sección 1.ª Das actividades reguladas.

Artigo 7. Disposicións comúns.

Artigo 8. Auga.

Artigo 9. Gas e calefacción.

Artigo 10. Electricidade.

Artigo 11. Servizos de transporte.

Artigo 12. Portos e aeroportos.

Artigo 13. Servizos postais.

Artigo 14. Prospección e extracción de petróleo, gas, carbón e outros combustibles sólidos.

Artigo 15. Contratos mixtos.

Artigo 16. Réxime xurídico dos contratos destinados á realización de varias actividades.

Sección 2.ª Exclusiones.

Subsección 1.ª Exclusión de actividades sometidas directamente á competencia.

Artigo 17. Exclusión de actividades sometidas directamente á competencia.

Subsección 2.ª Contratos excluídos.

- Artigo 18. Contratos excluídos por razón da súa finalidade.
- Artigo 19. Exclusionos nos ámbitos da auga e da enerxía.
- Artigo 20. Exclusionos específicas relativas aos contratos de servizos e de concesión de servizos.
- Artigo 21. Contratos e concurso de proxectos relacionados co ámbito internacional.
- Artigo 22. Contratos de servizos adxudicados sobre a base dun dereito exclusivo.
- Artigo 23. Contratos nos ámbitos da defensa e da seguridade.
- Artigo 24. Contratos con empresas asociadas e con empresas conxuntas.

Subsección 3.ª Sistemas de cooperación pública excluídos.

- Artigo 25. Encargas a medios propios personificados.
- Artigo 26. Convenios.

Capítulo IV. Principios de contratación e confidencialidade.

- Artigo 27. Principios da contratación.
- Artigo 28. Confidencialidade.
- Artigo 29. Conflitos de intereses.

Título II. Capacidade e clasificación dos operadores económicos.

Capítulo I. Capacidade e solvencia dos licitadores.

- Artigo 30. Capacidade dos operadores económicos e demais condicións de participación.
- Artigo 31. Agrupacións de empresarios.

Capítulo II. Clasificación das empresas.

- Artigo 32. Réxime de clasificación.
- Artigo 33. Sistema de clasificación propio.
- Artigo 34. Publicidade do sistema de clasificación propio das entidades contratantes.
- Artigo 35. Acordos de clasificación.
- Artigo 36. Requisitos relativos a capacidades doutras entidades.
- Artigo 37. Información aos candidatos.
- Artigo 38. Imparcialidade na clasificación e relación de empresas clasificadas.
- Artigo 39. Anulación de clasificacións.
- Artigo 40. Convocatoria de licitación por medio dun anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación.

Título III. Preparación e documentación do contrato.

- Artigo 41. Consultas preliminares do mercado.
- Artigo 42. Delimitación do obxecto do contrato.
- Artigo 43. Pregos de condicións, subrogación de traballadores e orzamento da licitación.
- Artigo 44. Comunicación das prescricións.
- Artigo 45. Prescricións técnicas.
- Artigo 46. Etiquetas.
- Artigo 47. Informes de probas, certificación e outros medios de proba.
- Artigo 48. Normas de aseguramento da calidade e normas de xestión ambiental.
- Artigo 49. Recoñecemento mutuo en canto a condicións técnicas ou financeiras e en canto a certificados, probas e xustificantes.
- Artigo 50. Definicións das prescricións técnicas.
- Artigo 51. Instrucións e regulamentos técnicos obrigatorios.

- Título IV. Procedementos de adxudicación dos contratos.
- Capítulo I. Obxecto, contido mínimo e prazo de duración dos contratos.
- Artigo 52. Obxecto do contrato.
- Artigo 53. Contido mínimo do contrato.
- Artigo 54. Prazo de duración dos contratos.
- Capítulo II. Requisitos dos candidatos e licitadores.
- Artigo 55. Exixencia de solvencia.
- Artigo 56. Criterios de selección cualitativa de candidatos e licitadores.
- Artigo 57. Documentación acreditativa do cumprimento dos requisitos para contratar.
- Capítulo III. Procedementos de adxudicación.
- Sección 1.ª Normas xerais.
- Artigo 58. Principios xerais.
- Artigo 59. Obriga de notificación e exclusión de actuacións e prácticas restritivas da competencia.
- Artigo 60. Cómputo de prazos.
- Artigo 61. Normas aplicables ás comunicacións.
- Artigo 62. Participación previa de candidatos ou licitadores.
- Artigo 63. Invitación aos candidatos seleccionados.
- Artigo 64. Información aos candidatos e licitadores.
- Artigo 65. Contratos reservados.
- Artigo 66. Criterios de adxudicación do contrato.
- Artigo 67. Cálculo do ciclo de vida.
- Artigo 68. Admisión de variantes.
- Artigo 69. Ofertas anormalmente baixas.
- Artigo 70. Preferencia de ofertas comunitarias nos contratos de subministración.
- Artigo 71. Decisión de non adxudicar ou subscribir o contrato e desistencia do procedemento de adxudicación por parte da entidade contratante.
- Artigo 72. Adxudicación dos contratos.
- Artigo 73. Perfección e formalización dos contratos.
- Sección 2.ª Publicidade das licitacións.
- Artigo 74. Perfil de contratante.
- Artigo 75. Plataforma de contratación do sector público.
- Artigo 76. Anuncios periódicos indicativos.
- Artigo 77. Convocatoria de licitación.
- Artigo 78. Anuncios de licitación.
- Artigo 79. Anuncios de formalización dos contratos.
- Artigo 80. Criterios e modalidades de publicación dos anuncios.
- Sección 3.ª Tipos de procedemento.
- Artigo 81. Procedementos de adxudicación.
- Artigo 82. Procedemento aberto.
- Artigo 83. Procedemento restrinxido.
- Artigo 84. Procedemento de licitación con negociación.
- Artigo 85. Procedemento negociado sen publicidade.
- Artigo 86. Diálogo competitivo.
- Artigo 87. Asociación para a innovación.

- Título V. Técnicas de racionalización da contratación e concursos de proxectos.
- Capítulo I. Técnicas de racionalización.
- Sección 1.ª Centrais de compras.
- Artigo 88. Actividades de compra centralizada e centrais de compras.
- Artigo 89. Contratación conxunta esporádica.
- Artigo 90. Contratación con intervención de entidades contratantes de diferentes Estados membros da Unión Europea.
- Artigo 91. Contratos e acordos marco suscritos coas centrais de compras.
- Sección 2.ª Acordos marco.
- Artigo 92. Acordos marco.
- Sección 3.ª Sistemas dinámicos de adquisición.
- Artigo 93. Delimitación.
- Artigo 94. Regras aplicables aos sistemas dinámicos de adquisición.
- Artigo 95. Incorporación de empresas ao sistema.
- Artigo 96. Adxudicación dos contratos específicos no marco dun sistema dinámico de adquisición.
- Sección 4.ª Poxas electrónicas e catálogos electrónicos.
- Artigo 97. Poxas electrónicas.
- Artigo 98. Catálogos electrónicos.
- Capítulo II. Concursos de proxectos.
- Artigo 99. Organización do concurso de proxectos.
- Artigo 100. Número de participantes
- Artigo 101. Ámbito de aplicación do concurso de proxectos.
- Artigo 102. Publicidade do concurso de proxectos.
- Artigo 103. Comunicacions nos concursos de proxectos.
- Artigo 104. Xurado do concurso de proxectos.
- Título VI. Execución e extinción dos contratos.
- Capítulo I. Da execución do contrato.
- Artigo 105. Condicións de execución do contrato de carácter social, ético, ambiental ou doutra orde.
- Artigo 106. Obrigas relativas ás disposicións en materia fiscal, de protección do ambiente, do emprego e de condicións de traballo e de contratar unha porcentaxe específica de persoas con discapacidade.
- Artigo 107. Subcontratación.
- Artigo 108. Pagamentos a subcontratistas e subministradores e a súa comprobación.
- Capítulo II. Da modificación dos contratos.
- Artigo 109. Supostos de modificación.
- Artigo 110. Modificacións previstas no prego de condicións.
- Artigo 111. Modificacións non previstas no prego de condicións.
- Artigo 112. Procedemento e publicidade das modificacións.
- Capítulo III. Da resolución dos contratos.
- Artigo 113. Resolución dos contratos.

- Título VII. Invalidez, reclamacións e solución extraxudicial de conflitos.
- Capítulo I. Réxime de invalidez.
- Artigo 114. Supostos de invalidez.
- Artigo 115. Causas de nulidade derivadas do dereito administrativo.
- Artigo 116. Causas de anulabilidade derivadas do dereito administrativo.
- Artigo 117. Efectos da declaración de nulidade.
- Artigo 118. Causas de invalidez de dereito civil.
- Capítulo II. Reclamacións nos procedementos de adxudicación dos contratos.
- Artigo 119. Obxecto de reclamacións.
- Artigo 120. Órgano competente para a resolución da reclamación.
- Artigo 121. Réxime xurídico da reclamación.
- Artigo 122. Efectos da resolución da reclamación en materia de contratación.
- Capítulo III. Solución extraxudicial de conflitos.
- Artigo 123. Arbitraje.
- Título VIII. Organización administrativa e obrigas de gobernanza.
- Artigo 124. Información sobre os contratos.
- Artigo 125. Rexistros de contratos.
- Artigo 126. Gobernanza.
- Libro segundo. Medidas para a adaptación do dereito español á normativa da Unión Europea en materia de seguros privados e plans e fondos de pensións.
- Título I. Transposición da Directiva (UE) 2016/97 do Parlamento Europeo e do Consello, do 20 de xaneiro de 2016, sobre a distribución de seguros.
- Capítulo I. Disposicións xerais.
- Artigo 127. Obxecto.
- Artigo 128. Definicións.
- Artigo 129. Ámbito obxectivo de aplicación.
- Artigo 130. Ámbito subxectivo de aplicación.
- Artigo 131. Obriga de rexistro.
- Capítulo II. Órganos de supervisión e competencias.
- Artigo 132. Distribución de competencias.
- Artigo 133. Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros.
- Capítulo III. Das actividades dos distribuidores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados en España.
- Sección 1.ª Dos distribuidores de seguros.
- Subsección 1.ª Clasificación.*
- Artigo 134. Clases de distribuidores de seguros.
- Artigo 135. Clases de mediadores de seguros.
- Artigo 136. Obrigas xerais e prohibicións aplicables aos mediadores de seguros.
- Artigo 137. Colaboradores externos dos mediadores de seguros.
- Subsección 2.ª Da actividade de distribución de seguros realizada polas entidades aseguradoras.*
- Artigo 138. Distribución de produtos de seguros por empregados de entidades aseguradoras.

Artigo 139. Requisitos dos empregados de entidades aseguradoras que participan na distribución de seguros.

Subsección 3.ª Da actividade de distribución de seguros realizada polos axentes de seguros.

- Artigo 140. Concepto de axente de seguros.
- Artigo 141. Contrato de axencia de seguros.
- Artigo 142. Requisitos para efectos de garantir as obrigas fronte a terceiros.
- Artigo 143. Responsabilidade civil profesional.
- Artigo 144. Publicidade e documentación mercantil de distribución de seguros privados dos axentes de seguros.
- Artigo 145. Incompatibilidades dos axentes de seguros.
- Artigo 146. Réxime de comunicacións.
- Artigo 147. Inscripción e rexistro interno dos axentes de seguros exclusivos.
- Artigo 148. Acordos de cesión de redes de axentes de seguros exclusivos.
- Artigo 149. Inscripción e requisitos dos axentes de seguros vinculados.
- Artigo 150. Concepto de operador de banca-seguros.
- Artigo 151. Normativa aplicable aos operadores de banca-seguros.
- Artigo 152. Requisitos dos operadores de banca-seguros.
- Artigo 153. Publicidade e documentación mercantil da actividade de distribución de seguros privados dos operadores de banca-seguros.
- Artigo 154. Incompatibilidades dos operadores de banca-seguros.

Subsección 4.ª Dos corretores de seguros.

- Artigo 155. Concepto de corretor de seguros.
- Artigo 156. Relacións coas entidades aseguradoras e cos clientes.
- Artigo 157. Requisitos dos corretores de seguros.
- Artigo 158. Publicidade e documentación mercantil da actividade de distribución de seguros privados dos corretores de seguros.
- Artigo 159. Incompatibilidades dos corretores de seguros.

Subsección 5.ª Vínculos estreitos e participacións significativas en operadores de banca-seguros e corretores de seguros.

Artigo 160. Vínculos estreitos e réxime de participacións significativas.

Sección 2.ª Dos distribuidores de reaseguros.

- Artigo 161. Distribución de produtos de reaseguros polos empregados das entidades reaseguradoras.
- Artigo 162. Concepto de corretor de reaseguros.
- Artigo 163. Relacións coas entidades reaseguradoras e cos clientes.
- Artigo 164. Obrigas fronte a terceiros.

Sección 3.ª Dos cursos de formación dos distribuidores de seguros e de reaseguros.

Artigo 165. Requisitos e organización dos cursos de formación.

Sección 4.ª Dos mecanismos de resolución de conflitos.

- Artigo 166. Obriga de atender e resolver queixas e reclamacións.
- Artigo 167. Defensor do cliente.
- Artigo 168. Protección administrativa do cliente dos servizos financeiros.

Sección 5.ª Da actividade dos mediadores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados en España en réxime de libre prestación de servizos e en réxime de dereito de establecemento noutros Estados membros da Unión Europea.

Artigo 169. Exercicio de actividade en réxime de libre prestación de servizos.

Artigo 170. Exercicio de actividade en réxime de dereito de establecemento.

Artigo 171. Remisión xeral.

Sección 6.ª Obrigas de información e normas de conduta.

Subsección 1.ª Obrigas xerais de información.

Artigo 172. Principio xeral.

Artigo 173. Información xeral previa que debe proporcionar o mediador de seguros.

Artigo 174. Información xeral previa que debe proporcionar a entidade aseguradora.

Artigo 175. Información e asesoramento previos que deberán proporcionar os distribuidores de seguros sobre o contrato de seguro.

Artigo 176. Deber xeral de información previa sobre o contrato de seguro distinto do seguro de vida: documento de información previa.

Artigo 177. Exención da obriga de información previa.

Subsección 2.ª Requisitos adicionais en relación coa distribución de produtos de investimento baseados en seguros.

Artigo 178. Ámbito de aplicación dos requisitos adicionais.

Artigo 179. Prevención de conflitos de intereses.

Artigo 180. Información previa que se lles facilitará aos clientes.

Artigo 181. Análise de idoneidade e adecuación e información aos clientes.

Subsección 3.ª Modalidades de transmisión da información.

Artigo 182. Modalidade de transmisión de información xeral.

Artigo 183. Modalidade de transmisión de información no caso de produtos de investimento baseados en seguros.

Subsección 4.ª Prácticas de vendas combinadas e vinculadas.

Artigo 184. Prácticas de vendas combinadas e vinculadas.

Subsección 5.ª Control de produtos e requisitos en materia de gobernanza.

Artigo 185. Requisitos no deseño, aprobación e control de produtos e en materia de gobernanza.

Sección 7.ª Competencias de ordenación e supervisión.

Subsección 1.ª Competencias da Administración xeral do Estado.

Artigo 186. Control dos distribuidores de seguros e reaseguros.

Artigo 187. Obrigas contables e deber de información estatístico-contable.

Artigo 188. Deber de segredo profesional.

Artigo 189. Deber de colaboración con outras autoridades supervisoras.

Artigo 190. Cancelación da inscrición no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros.

Subsección 2.ª Responsabilidade fronte á Administración e réxime de infraccións e sancións.

Artigo 191. Suxeitos infractores.

Artigo 192. Infraccións.

- Artigo 193. Prescrición de infraccións.
Artigo 194. Sancións.
Artigo 195. Responsabilidade de quen exerce cargos de administración, da persoa responsable da actividade de distribución ou de quen forme parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución nas entidades aseguradoras e reaseguradoras, sociedades de axencia de seguros, operadores de banca-seguros, sociedades de corretoría de seguros e sociedades de corretoría de reaseguros.
Artigo 196. Criterios de gradación das sancións.
Artigo 197. Prescrición de sancións.
Artigo 198. Competencias administrativas.
Artigo 199. Denuncia pública e remisión ao réxime sancionador das entidades aseguradoras.
Artigo 200. Medidas de control especial.
Artigo 201. Publicación de sancións e doutras medidas.
Artigo 202. Transmisión de información sobre sancións e outras medidas á Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación.

Subsección 3.ª Protección de datos de carácter persoal.

- Artigo 203. Condición de responsable ou encargado do tratamento.
Artigo 204. Outras normas de protección de datos.

Sección 8.ª Dos colexios de mediadores de seguros e do seu consello xeral.

- Artigo 205. Colexios de mediadores de seguros.

Capítulo IV. Distribuidores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados noutros Estados membros da Unión Europea.

Sección 1.ª Da actividade en España dos mediadores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados noutros Estados membros da Unión Europea.

- Artigo 206. Normas xerais.
Artigo 207. Repartición de competencias entre Estados membros.
Artigo 208. Observancia das disposicións legais.
Artigo 209. Observancia das disposicións legais adoptadas por motivos de interese xeral.
Artigo 210. Medidas de intervención.

Sección 2.ª Normas de interese xeral aplicables aos distribuidores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados noutros Estados membros da Unión Europea.

- Artigo 211. Normas de interese xeral.

Título II. Transposición parcial da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, relativa ás actividades e á supervisión dos fondos de pensións de emprego.

Artigo 212. Modificación do texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, aprobado polo Real decreto lexislativo 1/2002, do 29 de novembro.

Título III. Modificación da Lei 20/2015, do 14 de xullo, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras.

Artigo 213. *Modificación da Lei 20/2015, do 14 de xullo, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras.*

Libro terceiro. Medidas para a adaptación do dereito español a determinada normativa europea en materia fiscal.

Título I. Transposición da Directiva (UE) 2018/1910 do Consello, do 4 de decembro de 2018, pola que se modifica a Directiva 2006/112/CE no que se refire á harmonización e á simplificación de determinadas normas do réxime do imposto sobre o valor engadido na imposición dos intercambios entre os Estados membros, e a Directiva (UE) 2019/475 do Consello, do 18 de febreiro de 2019, pola que se modifican as directivas 2006/112/CE e 2008/118/CE no que respecta á inclusión do municipio italiano de Campione d'Italia e das augas italianas do lago de Lugano no territorio alfandegueiro da Unión e no ámbito de aplicación territorial da Directiva 2008/118/CE.

Capítulo I. Modificación da Lei 37/1992, do 28 de decembro, do imposto sobre o valor engadido.

Artigo 214. Modificación da Lei 37/1992, do 28 de decembro, do imposto sobre o valor engadido.

Capítulo II. Modificación da Lei 38/1992, do 28 de decembro, de impostos especiais.

Artigo 215. Modificación da Lei 38/1992, do 28 de decembro, de impostos especiais.

Capítulo III. Modificación do Regulamento do imposto sobre o valor engadido, aprobado polo Real decreto 1624/1992, do 29 de decembro.

Artigo 216. Modificación do Regulamento do imposto sobre o valor engadido, aprobado polo Real decreto 1624/1992, do 29 de decembro.

Título II. Transposición da Directiva (UE) 2017/1852 do Consello, do 10 de outubro de 2017, relativa aos mecanismos de resolución de litixios fiscais na Unión Europea, harmonizando así o marco de resolución de procedementos amigables e reforzando a seguridade xurídica.

Capítulo I. Modificación do texto refundido da Lei do imposto sobre a renda de non residentes, aprobado polo Real decreto legislativo 5/2004, do 5 de marzo.

Artigo 217. Modificación do texto refundido da Lei do imposto sobre a renda de non residentes, aprobado polo Real decreto legislativo 5/2004, do 5 de marzo.

Capítulo II. Modificación da Lei 29/1998, do 13 de xullo, reguladora da xurisdición contencioso-administrativa.

Artigo 218. Modificación da Lei 29/1998, do 13 de xullo, reguladora da xurisdición contencioso-administrativa.

Disposición adicional primeira. Cláusula de trato non menos favorable.

Disposición adicional segunda. Imposto sobre o valor engadido.

Disposición adicional terceira. Responsabilidade do persoal ao servizo das entidades contratantes pertencentes ao sector público.

Disposición adicional cuarta. Accesibilidade.

Disposición adicional quinta. Réxime xurídico aplicable aos contratos excluídos do ámbito deste real decreto lei que subscriban entidades do sector público.

Disposición adicional sexta. Actualización de cifras fixadas pola Unión Europea.

Disposición adicional sétima. Pagamentos directos aos subcontratistas.

Disposición adicional oitava. Remisión de contratos e de información ao Comité Técnico de Contas Nacionais.

Disposición adicional novena. Principios aplicables aos contratos de concesión de servizos do anexo I e aos contratos de servizos de carácter social, sanitario ou educativo do anexo I.

Disposición adicional décima. Autorizacións do artigo 324 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, de contratos do sector público, pola que se traspoñen ao ordenamento xurídico español as directivas do Parlamento Europeo e do Consello 2014/23/UE e 2014/24/UE, do 26 de febreiro de 2014.

Disposición adicional décimo primeira. Taxa por inscrición no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros.

Disposición adicional décimo segunda. Requisitos e principios básicos dos programas de formación dos distribuidores de seguros e reaseguros e demais persoas que participan na actividade de distribución.

Disposición adicional décimo terceira. Conservación da documentación precontractual.

Disposición adicional décimo cuarta. Reasignación de recursos.

Disposición adicional décimo quinta. Adaptación ás normas do sistema de goberno dos fondos de pensións introducidas polo título II do libro segundo deste real decreto lei.

Disposición adicional décimo sexta. Réxime de contratación de Portos do Estado e das autoridades portuarias.

Disposición adicional décimo sétima. Normas específicas de contratación de servizos de arquitectura, enxeñaría, consultoría e urbanismo.

Disposición transitoria primeira. Expedientes iniciados e contratos adxudicados con anterioridade á entrada en vigor deste real decreto lei.

Disposición transitoria segunda. Réxime de adaptación das entidades aseguradoras e reaseguradoras.

Disposición transitoria terceira. Réxime de adaptación dos mediadores de seguros.

Disposición transitoria cuarta. Contratos de seguros preexistentes.

Disposición transitoria quinta. Contratos de mediación e distribución vixentes no momento da entrada en vigor.

Disposición transitoria sexta. Comunicacions de participacións significativas nas entidades xestoras de fondos de pensións e nomeamentos daqueles que exerzan a dirección efectiva e funcións clave.

Disposición transitoria sétima. Mantemento do libro de rexistro de determinadas operacións intracomunitarias a través da sede electrónica da Axencia Estatal de Administración Tributaria.

Disposición transitoria oitava. Réxime transitorio en materia de procedementos amigables.

Disposición derogatoria única. Derrogación normativa.

Disposición derradeira primeira. Modificación da Lei 9/2017, do 8 de novembro, de contratos do sector público, pola que se traspoñen ao ordenamento xurídico español as directivas do Parlamento Europeo e do Consello 2014/23/UE e 2014/24/UE, do 26 de febreiro de 2014.

Disposición derradeira segunda. Modificación do Real decreto lei 13/2010, do 3 de decembro, de actuacións no ámbito fiscal, laboral e liberalizadoras para fomentar o investimento e a creación de emprego.

Disposición derradeira terceira. Modificación do texto refundido da Lei do imposto sobre transmisións patrimoniais e actos xurídicos documentados, aprobado polo Real decreto lexislativo 1/1993, do 24 de setembro.

Disposición derradeira cuarta. Modificación da Lei 35/2006, do 28 de novembro, do imposto sobre a renda das persoas físicas e de modificación parcial das leis dos impostos sobre sociedades, sobre a renda de non residentes e sobre o patrimonio.

Disposición derradeira quinta. Modificación do Real decreto 1060/2015, do 20 de novembro, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras.

Disposición derradeira sexta. Salvagarda do rango de certas disposicións regulamentarias.

Disposición derradeira sétima. Títulos competenciais e carácter da lexislación.

Disposición derradeira oitava. Comunidade Foral de Navarra.

Disposición derradeira novena. Comunidade Autónoma do País Vasco.

Disposición derradeira décima. Lexislación supletoria.

Disposición derradeira décimo primeira. Incorporación do dereito da Unión Europea.

Disposición derradeira décimo segunda. Actualización de prazos e outras modificacións derivadas dos anexos de directivas comunitarias.

Disposición derradeira décimo terceira. Modelos de notificación de adxudicación de contratos.

Disposición derradeira décimo cuarta. Habilitación normativa.

Disposición derradeira décimo quinta. Cumprimento dos requisitos mínimos en materia de competencia e coñecementos profesionais por parte dos empregados de entidades aseguradoras que participan na distribución de seguros.

Disposición derradeira décimo sexta. Entrada en vigor.

Anexos.

I

A transposición en prazo de directivas da Unión Europea constitúe na actualidade un dos obxectivos prioritarios establecidos polo Consello Europeo. A Comisión Europea presenta informes periódicos ao Consello de Competitividade, aos cales se dá un alto valor político en canto serven para medir a eficacia e a credibilidade dos Estados membros na posta en práctica do mercado interior.

O cumprimento deste obxectivo resulta hoxe, se couber, aínda máis relevante, tendo en conta o escenario deseñado polo Tratado de Lisboa polo que se modifican o Tratado da Unión Europea e o Tratado constitutivo da Comunidade Europea para os incumprimentos no prazo de transposición de directivas, nos cales a Comisión pode pedir ao Tribunal de Xustiza da Unión Europea a imposición de importantes sancións económicas de maneira acelerada, segundo o artigo 260.3 do Tratado de funcionamento da Unión Europea.

España vén cumprindo consistentemente cos criterios de transposición nos prazos comprometidos. Porén, nestes momentos dáse un significativo atraso na transposición de determinadas normas.

É por iso que, en primeiro lugar, este real decreto lei ten por obxecto a transposición parcial á Directiva 2014/25/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de febreiro de 2014, relativa á contratación por parte de entidades que operan nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais, e dar transposición tamén parcial á Directiva 2014/23/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de febreiro de 2014, relativa á adxudicación de contratos de concesión.

O prazo de transposición destas directivas rematou o 18 de abril de 2016 sen que a transposición das directivas 2014/25/UE e 2014/23/UE se completase, a pesar de que determinadas materias reguladas nas directivas 2014/25/UE e 2014/23/UE se traspuxeran xa a través de determinadas modificacións puntuais do daquela vixente texto refundido da Lei de contratos do sector público, do 14 de novembro de 2011, aprobado polo Real decreto lexislativo 3/2011, do 14 de novembro, e, posteriormente, pola Lei 9/2017, do 8 de novembro, de contratos do sector público, pola que se traspoñen ao ordenamento xurídico español as directivas do Parlamento Europeo e do Consello 2014/23/UE e 2014/24/UE, do 26 de febreiro de 2014. Nese momento, o anteproxecto de lei de contratos do sector público e o anteproxecto de lei sobre procedementos de contratación nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais contaban con toda a fase de tramitación administrativa realizada e estaban preparados para seren remitidos ás Cortes Xerais para a súa aprobación definitiva; no entanto, ao encontrarse o Goberno en funcións desde o 21 de decembro de 2015, os dous proxectos de lei non puideron ser presentados ás Cortes Xerais.

Posteriormente, unha vez formado o novo Goberno, o 25 de novembro de 2016, os dous anteproxectos de lei mencionados anteriormente foron elevados por el ás Cortes Xerais para a súa tramitación parlamentaria e aprobación definitiva mediante o procedemento de urxencia. A pesar diso, a Comisión Europea dirixiu ao Reino de España o ditame motivado o 9 de decembro de 2016.

O proxecto de lei de contratos do sector público foi aprobado polas Cortes Xerais e publicado no BOE do 9 de novembro de 2017 como Lei 9/2017, do 8 de novembro, de

contratos do sector público, pola que se traspoñen ao ordenamento xurídico español as directivas do Parlamento Europeo e do Consello 2014/23/UE e 2014/24/UE, do 26 de febreiro de 2014; porén, o proxecto de lei de procedementos de contratación nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais, malia ter sido obxecto de tramitación en paralelo con esta lei, non foi aprobado.

O 7 de decembro de 2017, a Comisión Europea interpuxo contra o Reino de España dous recursos ante o Tribunal de Xustiza da Unión Europea para que declare que España incumpriu as obrigas que lle incumben en virtude do artigo 106.1 da Directiva 2014/25/UE e a condene ao pagamento dunha multa coercitiva diaria de 123.928,64 euros, con efecto a partir da data de pronunciamento da sentenza, de conformidade co artigo 206.3 do Tratado de funcionamento da Unión Europea e en virtude do artigo 51.1 da Directiva 2014/23/UE, con efecto a partir da data de pronunciamento da sentenza, ao pagamento dunha multa coercitiva diaria de 61.964,32 euros, de conformidade co artigo 206.3 do Tratado de funcionamento da Unión Europea.

No momento actual, os dous procedementos ante o Tribunal de Xustiza da Unión Europea están chegando ao seu fin, polo que é de agardar que cada unha das sentenzas, previsiblemente condenatorias, sexa ditada nas vindeiras datas. Ante a inminencia de ambos os pronunciamentos, a ponencia designada no Congreso dos Deputados para redactar o informe sobre o proxecto de lei sobre procedementos de contratación nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais, pola que se traspón ao ordenamento xurídico español a Directiva 2014/25/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de febreiro de 2014, elevou á Comisión de Facenda, con competencia lexislativa plena, o seu informe, de conformidade co cal se aprobaba un novo texto para o proxecto de lei (BOCCXX do 28 de xaneiro de 2019).

A disolución das Cámaras parlamentarias en marzo de 2019, consecuencia da convocatoria de eleccións xerais anticipadas, fixo imposible culminar a tramitación parlamentaria desta lei, o que imposibilitou o cumprimento da obriga que incumbe ao Reino de España de aprobar as disposicións necesarias para completar a transposición das directivas 2014/25/UE e 2014/23/UE antes de que a XII lexislatura chegase ao seu fin o pasado día 21 de maio de 2019. A escasa duración da XIII lexislatura, que concluíu o día 24 de setembro de 2019, novamente impediu a aprobación desta lei. O inicio da actual XIV lexislatura o pasado día 3 de decembro de 2019 e a formación de Goberno en plenas funcións desde o mes de xaneiro de 2020 posibilitan que se retome a aprobación urgente dun texto legal que complete a transposición das directivas antes citadas.

Adicionalmente, este real decreto lei tamén dá cumprimento ao artigo 6.1 da Decisión do Consello do 2 de agosto de 2016 pola que se formula unha advertencia a España para que adopte medidas dirixidas á redución do déficit, que se considera necesaria para pór remedio á situación de déficit excesivo do 2 de agosto de 2016.

Ante a gravidade das consecuencias de seguir acumulando atraso na completa incorporación ao ordenamento xurídico español das citadas directivas, e en cumprimento da Decisión do Consello de 2016, resulta imprescindible acudir á aprobación dun real decreto lei para proceder á súa transposición urgente, o que previsiblemente determinará que os recursos por incumprimento interpostos pola Comisión Europea ante o Tribunal de Xustiza da Unión Europea decaian por perda do seu obxecto e, en calquera caso, debería evitar a imposición de sancións económicas a España, ao ter solicitado a Comisión Europea a imposición de multas coercitivas diarias.

Por todo o expresado anteriormente, concorren deste xeito as circunstancias de «*extraordinaria e urgente necesidade*» que constitúen o presuposto habilitante exixido ao Goberno polo artigo 86.1 da Constitución española para ditar decretos leis. Así, de acordo coa doutrina constitucional, a concorrencia da extraordinaria e urgente necesidade require tomar en consideración dous elementos:

En primeiro lugar, os motivos de extraordinaria e urgente necesidade que foron tidos en conta polo Goberno na súa aprobación son os que foron explicitados previamente dunha forma razoada. A situación descrita sen lugar a dúbidas demanda unha acción

normativa inmediata nun prazo máis breve ca o requirido pola vía normal ou polo procedemento de urxencia para a tramitación parlamentaria das leis (SSTC 6/1983, do 4 de febreiro, FX 5; 11/2002, do 17 de xaneiro, FX 4; e 137/2003, do 3 de xullo, FX 3), para evitar deste modo que o Tribunal de Xustiza da Unión Europea sancione pecuniariamente o Reino de España.

En segundo lugar, débese xustificar a existencia dunha necesaria conexión entre a situación de urxencia definida e a medida concreta adoptada para remediala, o real decreto lei de transposición. Neste sentido, débese sinalar que, aínda que o contido do real decreto lei se elaborou a partir do texto aprobado pola Ponencia da Comisión de Facenda do Congreso, se excluíron del aquelas disposicións que non encontraban xustificación directa na transposición das directivas europeas.

Deste xeito, no momento en que entre en vigor e ao ter cumprido o Reino de España coa súa obriga de adoptar as disposicións legais necesarias para dar cumprimento ás directivas 2014/25/UE e 2014/23/UE, tal e como se indicou anteriormente, resulta previsible que os recursos ante o Tribunal de Xustiza da Unión Europea ben decaian por perda do seu obxecto ou ben dean lugar a pronunciamentos sen consecuencias económicas para o Reino de España, ao ter solicitado a Comisión Europea a imposición de multas coercitivas diarias. Neste sentido, o real decreto lei vén completar a transposición parcial que a Lei 9/2017 realizou das directivas 2014/25/UE e 2014/23/UE. Máis concretamente, a Directiva 2014/25/UE foi parcialmente trasposta pola Lei 9/2017 no que respecta á contratación por parte das administracións públicas nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais, polo que o presente real decreto lei completa a transposición desta directiva no que se refire á contratación nos citados sectores por parte das entidades do sector público que non son Administración pública e polas empresas privadas con dereitos especiais ou exclusivos. Por outra banda, a Directiva 2014/23/UE tamén foi parcialmente trasposta pola Lei 9/2017 no que se refire aos contratos de concesión de obras e de concesión de servizos no ámbito xeral, polo que este real decreto tamén completa a transposición da Directiva 2014/23/UE no que se refire aos contratos de concesión de obras e de concesión de servizos relativos ás actividades que están suxeitas ao presente real decreto lei (auga, enerxía, transportes e servizos postais).

En calquera caso, conforme a xurisprudencia do Tribunal Constitucional, non é necesario ter a certeza de que se evitará a condena. O antecedente máis relevante é a STC 1/2012, do 13 de xaneiro, relativa á transposición tardía das directivas 85/337/CEE e 97/337/CEE mediante o Real decreto lei 9/2000, do 6 de outubro. Naquela ocasión, a Comisión Europea só retirou unha das dúas demandas de incumprimento presentadas e pendentes de resolución polo Tribunal de Xustiza da Unión Europea e, malia iso, o Tribunal Constitucional considerou que *«O éxito, aínda que parcial, que obtivo a acción governamental de transposición tardía das mencionadas directivas mediante o controvertido real decreto lei pon de manifesto que a finalidade pretendida era razoable e que, en circunstancias como as do presente caso, a utilización do decreto lei pode contribuir a que a Comisión tome canto antes a decisión de arquivar un procedemento xa aberto e, por tanto, pode contribuir a evitar que o TXUE dite unha sentenza que declare un incumprimento por parte do Reino de España»*.

Por todo iso, concorren, pola súa natureza e finalidade, as circunstancias de extraordinaria e urxente necesidade que exige o artigo 86 da Constitución española como presuposto habilitante para recorrer a este tipo de norma para traspor a directiva en materia de contratación.

Neste ámbito, con este real decreto lei complétase a transposición do paquete de directivas comunitarias que en materia de contratación pública aprobou a Unión Europea en 2014, isto é, ademais das xa citadas directivas 2014/25/UE e 2014/23/UE, a Directiva 2014/24/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de febreiro de 2014, sobre contratación pública.

Estas tres directivas son parte dun novo panorama legislativo marcado pola denominada «Estratexia Europa 2020», dentro da cal a contratación pública desempeña un papel clave, posto que se configura como un dos instrumentos baseados no mercado

interior que deben ser utilizados para conseguir un crecemento intelixente, sustentable e integrador, garantindo ao mesmo tempo un uso con maior racionalidade económica dos fondos públicos.

Estas directivas constitúen a culminación dun proceso iniciado no seo da Unión Europea no ano 2010, que despois de diversas propostas e negociacións, primeiro na Comisión Europea, logo no Consello da Unión Europea e, finalmente, entre o Parlamento e o Consello, foi finalmente aprobado por estes dous últimos o 15 de xaneiro de 2014 e o 11 de febreiro de 2014, respectivamente. Estas normas foron publicadas no «Diario Oficial de la Unión Europea» o 28 de marzo de 2014.

Con esta normativa, a Unión Europea deu por concluído un proceso de revisión e modernización das vixentes normas sobre contratación pública, que permitirá incrementar a eficiencia do gasto público e facilitar, en particular, a participación das pequenas e medianas empresas (pemes) na contratación pública, así como favorecer que os poderes públicos empreguen a contratación en apoio de obxectivos sociais, laborais e ambientais comúns. Así mesmo, cumpría aclarar determinadas nocións e conceptos básicos para garantir a seguridade xurídica, así como incorporar a xurisprudencia do Tribunal de Xustiza da Unión Europea relativa á contratación pública, o que tamén foi un logro destas directivas.

Como se vén indicando nesta exposición de motivos, o presente real decreto lei traspón ao ordenamento xurídico nacional a Directiva 2014/25/UE no relativo á contratación nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais por parte dos poderes adjudicadores que non teñan a consideración de Administración pública, as empresas públicas, así como por outras entidades distintas das anteriores que teñan dereitos especiais ou exclusivos. As disposicións desta directiva que afectan a contratación nestes sectores especiais por parte das administracións públicas foron obxecto de incorporación ao noso ordenamento xurídico pola Lei 9/2017, do 8 de novembro, pola que se traspoñen ao ordenamento xurídico español as directivas do Parlamento Europeo e do Consello 2014/23/UE e 2014/24/UE, do 26 de febreiro. Así mesmo, o presente real decreto lei dá transposición á Directiva 2014/23/UE no que atinxe á licitación de contratos de concesión de obras e de concesión de servizos nos sectores da enerxía, dos transportes e dos servizos postais, por parte dos poderes adjudicadores que non merezan a consideración de Administración pública, as empresas públicas, así como entidades distintas das anteriores que teñan dereitos especiais ou exclusivos.

II

Tal e como se manifestaba nas anteriores leis, é dicir, na Lei 48/1998, do 30 de decembro, sobre procedementos de contratación nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e das telecomunicacións, e na súa sucesora, a Lei 31/2007, do 30 de outubro, sobre procedementos de contratación nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais, o dereito da Unión Europea previu para a contratación no ámbito dos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais un réxime normativo distinto ao aplicable aos demais contratos públicos, cuxas directivas reguladoras foron obxecto de transposición polas leis de contratos do sector público. Este réxime singular no que atinxe a determinados aspectos da ordenación da súa actividade contractual, entre eles a selección do contratista, é menos estrito e ríxido ca o establecido na Directiva 2014/24/UE do Parlamento Europeo e do Consello, sobre contratación pública, e asegura en todo caso os principios do Tratado de funcionamento da Unión Europea e, en particular, a libre circulación de mercadorías, a liberdade de establecemento e a libre prestación de servizos, así como os principios que derivan destes, como os de igualdade de trato, non discriminación, proporcionalidade, transparencia, publicidade e libre competencia.

A Comisión Europea manifestou no seu «Informe de avaliación: impacto e eficacia da lexislación da Unión Europea sobre contratación pública», do 27 de xuño de 2011, que lle parecía adecuado manter normas en materia de contratación por parte das entidades que operan nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais, posto

que as autoridades nacionais seguían podendo influír no comportamento destas entidades, en particular mediante a participación no seu capital e a representación nos seus órganos de administración, xestión ou supervisión. Outra razón para seguir regulando a contratación neses sectores era o carácter pechado dos mercados en que operan as entidades neses sectores, debido á concesión por parte dos Estados membros da Unión Europea de dereitos especiais ou exclusivos para a subministración, a posta á disposición ou a explotación de redes para a prestación do servizo de que se trate. A regulación da contratación nestes sectores persegue garantir a súa apertura á competencia.

O sistema legal de contratación pública que se establece no presente real decreto lei e que, en comparación coa súa antecesora, a Lei 31/2007, do 30 de outubro, é inequivocamente máis ambicioso e extenso, en gran medida por imperativo das directivas comunitarias que traspón, completa o disposto na Lei 9/2017, do 8 de novembro, á cal se fan diversas remisións ao longo dos artigos; persegue aclarar as normas vixentes en prol dunha maior seguridade xurídica e trata de conseguir que se utilice a contratación pública como instrumento para implementar as políticas tanto europeas como nacionais en materia social, ambiental, de innovación e desenvolvemento e promoción das pemes, e todo iso garantindo a eficiencia no gasto público e respectando os principios de igualdade de trato, non discriminación, transparencia, proporcionalidade, libre competencia, integridade ou os principios de garantía da unidade de mercado.

Por outro lado, nestes momentos dáse un significativo atraso na transposición das seguintes normas: a Directiva (UE) 2016/97 do Parlamento Europeo e do Consello, do 20 de xaneiro de 2016, sobre a distribución de seguros; a Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, relativa ás actividades e á supervisión dos fondos de pensións de emprego, e a Directiva (UE) 2017/828 do Parlamento Europeo e do Consello, do 17 de maio de 2017, pola que se modifica a Directiva 2007/36/CE no que respecta ao fomento da implicación a longo prazo dos accionistas. En relación con esta última considerouse conveniente a súa transposición parcial mediante este real decreto lei nas materias que afectan directamente o sector asegurador.

Todas elas son normas cun elevado compoñente de protección dos dereitos dos clientes de servizos financeiros tanto na súa vertente de tomador, asegurado, beneficiario e partícipe de plans e fondos de pensións, no que respecta á Directiva (UE) 2016/97 do Parlamento Europeo e do Consello, do 20 de xaneiro de 2016, e á Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, como desde a perspectiva do investidor, coas melloras do sistema de información que proporciona a Directiva (UE) 2017/828 do Parlamento Europeo e do Consello, do 17 de maio de 2017.

Requírese unha norma con rango de lei para a súa transposición e, por tanto, incorporación ao ordenamento xurídico interno.

O instrumento finalmente elixido para iso é o real decreto lei por canto existe un risco de multa con base no establecido no artigo 260.3 do Tratado de funcionamento da Unión Europea, ao mesmo tempo que a falta de transposición das directivas citadas afecta a adecuada protección dos dereitos dos tomadores, asegurados, beneficiarios e partícipes de plans de pensións.

A xustificación da súa utilización encóntrase na Sentenza 23/1993, do 21 de xaneiro, do Tribunal Constitucional, que sinala que o real decreto lei é un instrumento constitucionalmente lícito para afrontar conxunturas económicas problemáticas, e na Sentenza 1/2012, do 13 de xaneiro, que avala a concorrencia do presuposto habilitante da extraordinaria e urxente necesidade do artigo 86.1 da Constitución cando concorran «o patente atraso na transposición» e a existencia de «procedementos de incumprimento contra o Reino de España».

Por outra banda, este real decreto lei contén modificacións na normativa reguladora do imposto sobre o valor engadido e dos impostos especiais, coa finalidade de proceder á incorporación do dereito da Unión Europea ao ordenamento interno, en concreto, da Directiva (UE) 2018/1910 do Consello, do 4 de decembro de 2018, pola que se modifica a

Directiva 2006/112/CE no que se refire á harmonización e á simplificación de determinadas normas do réxime do imposto sobre o valor engadido na imposición dos intercambios entre os Estados membros, e a Directiva (UE) 2019/475 do Consello, do 18 de febreiro de 2019, pola que se modifican as directivas 2006/112/CE e 2008/118/CE no que respecta á inclusión do municipio italiano de Campione d'Italia e das augas italianas do lago de Lugano no territorio alfandegueiro da Unión e no ámbito de aplicación territorial da Directiva 2008/118/CE.

O 7 de decembro de 2018 foron publicados no «Diario Oficial de la Unión Europea» a citada Directiva (UE) 2018/1910, que introduce certas melloras na normativa comunitaria do imposto sobre o valor engadido (IVE, en diante) aplicables durante o réxime transitorio de tributación das operacións intracomunitarias de bens, e o Regulamento de execución (UE) 2018/1912 do Consello, do 4 de decembro de 2018, polo que se modifica o Regulamento de execución (UE) 282/2011 no que respecta a determinadas exencións relacionadas con operacións intracomunitarias.

A Comisión Europea xa presentou unha proposta destinada a establecer os elementos dun réxime definitivo do IVE no comercio intracomunitario de bens entre empresarios e profesionais, proposta que pretende superar o réxime transitorio de tributación en destino, que fixo necesaria a creación dun novo feito impositivo en adquisicións intracomunitarias de bens, para establecer un réxime definitivo de tributación baseado no principio de imposición no Estado membro de destino como unha única entrega de bens.

Dado que previsiblemente se tardarán varios anos en acordar o deseño final do réxime definitivo, así como a súa aprobación e entrada en vigor, a citada Directiva (UE) 2018/1910, cunha finalidade eminentemente práctica, establece, dentro do réxime actual aplicable a estas operacións intracomunitarias de bens, disposicións específicas cuxo obxectivo é lograr un tratamento harmonizado en todos os Estados membros de determinadas operacións do comercio transfronteirizo para conseguir unha tributación simplificada e uniforme en todos eles destas operacións intracomunitarias, que ata agora estaban sendo interpretadas de forma diverxente polas distintas administracións tributarias.

A referida normativa comunitaria, que, como se sinalou, establece no IVE regras comúns de tributación no ámbito dos intercambios de bens entre Estados membros, debe ser de aplicación en todos eles desde o 1 de xaneiro de 2020.

Para tal fin modifícase a Lei 37/1992, do 28 de decembro, do imposto sobre o valor engadido, para proceder á incorporación do dereito da Unión Europea ao ordenamento interno, e establécense no IVE regras comúns de tributación no ámbito dos intercambios de bens entre Estados membros cunha nova regulación legal dos requisitos para a aplicación da exención nas entregas intracomunitarias de bens e a harmonización de determinadas operacións do ámbito intracomunitario, modificación legal que se completa co establecemento de novas obrigas regulamentarias en materia rexistral complementarias da referida regulación.

Desta forma, a Lei 37/1992, do 28 de decembro, incorpora ao noso ordenamento interno as regras harmonizadas de tributación no IVE dos denominados acordos de venda de bens en consigna. Isto é, os acordos subscritos entre empresarios ou profesionais para a venda transfronteiriza de mercadorías, nas cales un empresario (provedor) envía bens desde un Estado membro a outro, dentro da Unión Europea, para que queden almacenados no Estado membro de destino á disposición doutro empresario ou profesional (cliente), que pode adquirilos nun momento posterior á súa chegada.

Actualmente, esta operación dá lugar a unha transferencia de bens ou operación asimilada a unha entrega intracomunitaria de bens no Estado membro de partida dos bens e a unha operación asimilada a unha adquisición intracomunitaria de bens no Estado membro de chegada dos bens, efectuadas en ambos os casos polo provedor. Posteriormente, cando o cliente adquire o ben, o provedor realizará unha entrega interior no Estado membro de chegada na cal será de aplicación a regra de investimento do suxeito pasivo, e tal condición corresponderá ao seu cliente. O tratamento actual da operación exige, ademais, que o provedor se encontre identificado para efectos do IVE no Estado membro de destino da mercadoría.

Co obxectivo de simplificar estas operacións e reducir as cargas administrativas dos empresarios e profesionais que as realizan, a nova regulación establece que as entregas de bens efectuadas no marco dun acordo de vendas de bens en consigna darán lugar a unha entrega intracomunitaria de bens exenta no Estado membro de partida efectuada polo provedor e a unha adquisición intracomunitaria de bens no Estado membro de chegada dos bens efectuada polo cliente, cumpridos determinados requisitos.

Este tratamento simplificado será de aplicación unicamente cando os bens sexan adquiridos polo cliente dentro do prazo dun ano desde a chegada ao Estado membro de destino. A data de adquisición será a que se deberá ter en conta para efectos da devindicación das respectivas operacións intracomunitarias.

En todo caso, os empresarios ou profesionais poderán optar por non acollerse á simplificación incumprindo as condicións previstas para a súa aplicación.

As modificacións da Lei 37/1992, do 28 de decembro, incorporan tamén unha simplificación para as operacións en cadea. Quer dicir, cando uns mesmos bens, que van ser enviados ou transportados con destino a outro Estado membro directamente desde o primeiro provedor ao adquirente final da cadea, son obxecto de entregas sucesivas entre diferentes empresarios ou profesionais. Así, os bens serán entregados polo menos a un primeiro intermediario, quen, pola súa vez, os entregará a outros intermediarios ou ao cliente final da cadea; existirá así un único transporte intracomunitario.

Para evitar diferentes interpretacións entre os Estados membros, impedir a dobre imposición ou a ausencia de imposición e reforzar a seguridade xurídica dos operadores, con carácter xeral, a expedición ou o transporte entenderanse vinculados unicamente á entrega de bens efectuada polo provedor a favor do intermediario, que constituirá unha entrega intracomunitaria de bens exenta do IVE.

Non obstante, a expedición ou o transporte entenderanse vinculados unicamente á entrega efectuada polo intermediario que expida ou transporte os bens directamente ao cliente, cando ese intermediario comunicase ao seu provedor un número de identificación fiscal para efectos do imposto sobre o valor engadido (NIF-IVE) subministrado polo Reino de España. Neste caso, a entrega do provedor ao intermediario constituirá unha entrega interior suxeita e non exenta do IVE e a entrega efectuada polo intermediario ao seu cliente será unha entrega intracomunitaria de bens exenta do IVE.

Por último, unha vez asumido por todos os Estados membros que a loita contra a fraude nas operacións intracomunitarias de bens exige unha actuación coordinada e dilixente que garanta a adecuada asignación dos números de identificación para efectos do IVE (NIF-IVE) aos operadores que realicen estas operacións, efectuada a través do Rexistro de Operadores Intracomunitarios, así como a actualización e o control permanente do censo VIES (Sistema de intercambio de información sobre o IVE), lista onde constan todos os operadores intracomunitarios que obtivesen un NIF-IVE, e a vixilancia no cumprimento coa declaración de operacións intracomunitarias, modifícanse os requisitos exixidos para a aplicación da exención ás entregas intracomunitarias de bens.

Para tal efecto, para a aplicación da exención, xunto coa condición de que os bens se transporten a outro Estado membro, como condición material e non formal, será necesario que o adquirente dispoña dun número de identificación para efectos do IVE atribuído por un Estado membro distinto do Reino de España que lle comunicase ao empresario ou profesional que realice a entrega intracomunitaria e que este último incluíse esas operacións na declaración recapitulativa de operacións intracomunitarias, efectuada a través do modelo 349.

Tal como se sinalou, a Directiva (UE) 2018/1910 e, en consecuencia, a Lei 37/1992, do 28 de decembro, pasaron a regular os denominados acordos de vendas de bens en consigna. Para garantir a correcta aplicación das medidas de simplificación derivadas destes acordos, a lei establece a obriga de que os empresarios e profesionais que participan neles deban levar libros de rexistro específicos referidos a estas operacións. O mantemento e a constancia das operacións nos novos rexistros configúranse non unicamente como un requisito formal, senón como un requisito substantivo, posto que o seu cumprimento será necesario para a aplicación da simplificación. Neste sentido, o

mencionado Regulamento de execución (UE) 2018/1912 modificou o Regulamento de execución (UE) 282/2011 para regular de forma harmonizada o contido destes novos libros de rexistro.

Por outra parte, a directiva reguladora do imposto estableceu a obriga de que o vendedor que expida ou transporte bens a outro Estado membro no marco dun acordo de vendas de bens en consigna presente a declaración recapitulativa de operacións intracomunitarias, efectuada a través do modelo 349.

En consecuencia, modifícase o Regulamento do imposto, aprobado polo Real decreto 1624/1992, do 29 de decembro, para regular, dentro dos libros de rexistro de determinadas operacións intracomunitarias que deben levar os suxeitos pasivos do imposto, os movementos de mercadorías e as operacións derivadas dun acordo de vendas de bens en consigna, así como a declaración recapitulativa de operacións intracomunitarias para incluír dentro dos obrigados á súa presentación os empresarios ou profesionais que envíen bens con destino a outro Estado membro no marco dos referidos acordos e do contido da declaración.

Agora ben, atrásase ata o 1 de xaneiro de 2021 a obriga de que o novo libro de rexistro de determinadas operacións intracomunitarias, derivado dun acordo de vendas de bens en consigna, se leve a través da sede electrónica da Axencia Estatal de Administración Tributaria para os empresarios e profesionais acollidos á subministración inmediata de información, para facilitar o seu cumprimento e o desenvolvemento técnico necesario para a súa aplicación.

Por outra parte, a Directiva (UE) 2018/1910, como se sinalou, establece, como requisito substantivo para a aplicación da exención das entregas intracomunitarias de bens, que o empresario ou profesional que a realice consignase esa operación na declaración recapitulativa de operacións intracomunitarias, no modelo 349. Neste sentido, para que o cumprimento deste requisito se aproxime no tempo á data de operación, e tendo en conta o seu escaso uso por parte dos suxeitos pasivos, suprímese a posibilidade de que esa declaración recapitulativa se presente con carácter anual.

Con parecida finalidade, no ámbito da aplicación das exencións intracomunitarias, o Regulamento de execución (UE) 2018/1912 incluíu no referido Regulamento de execución (UE) 282/2011 unha serie de presuncións en materia de proba do transporte intracomunitario para garantir un marco legal harmonizado e aumentar o control da fraude derivada destas operacións. Posto que a aplicación da exención nas entregas intracomunitarias de bens exige necesariamente que os bens sexan expedidos ou transportados a outro Estado membro, o regulamento de execución da directiva harmonizada, directamente aplicable, establece e especifica as circunstancias nas cales se debe considerar que os bens foron efectivamente expedidos ou transportados desde un Estado membro ao outro. Este sistema harmonizado de presuncións, sen prexuízo de que admitan proba en contrario, ten por obxectivo simplificar a proba dos requisitos para a aplicación da exención.

Por tanto, modifícase o Regulamento do imposto no referente á xustificación da expedición ou transporte dos bens ao Estado membro de destino, que se poderá realizar por calquera medio de proba admitido en dereito e, en particular, aplicando o sistema de presuncións incorporado ao noso ordenamento xurídico polo Regulamento de execución (UE) n.º 282/2011.

Con independencia do anterior, a Directiva (UE) 2019/475 determina que, con efectos desde o 1 de xaneiro de 2020, o municipio italiano Campione d'Italia e as augas italianas do lago de Lugano pasan a formar parte do territorio alfandegueiro da Unión e do ámbito de aplicación da Directiva 2008/118/CE do Consello, para efectos dos impostos especiais, deixando ao mesmo tempo eses territorios fóra do ámbito de aplicación territorial da Directiva 2006/112/CE do Consello, para efectos do IVE, o que fai necesario modificar a Lei 38/1992, do 28 de decembro, de impostos especiais, e a xa aludida Lei 37/1992, para incorporar o novo estatuto destes territorios para efectos dos impostos especiais e do IVE, respectivamente, que é de aplicación desde o 1 de xaneiro de 2020.

Neste sentido, este real decreto lei respecta os límites materiais constitucionalmente establecidos para o uso de tal instrumento normativo, pois non afecta o ordenamento das institucións básicas do Estado, os dereitos, os deberes e as liberdades dos cidadáns regulados no título I da Constitución, o réxime das comunidades autónomas nin o dereito electoral xeral.

A este respecto procede lembrar que o Tribunal Constitucional precisou que *«cando o artigo 86.1 da CE exclúe do ámbito do decreto lei os deberes consagrados no título I da Constitución, unicamente está impedindo aquelas intervencións ou innovacións normativas que afecten, non de calquera maneira senón de forma relevante ou substancial, o deber constitucional de «todos» de contribuir ao sostemento dos gastos públicos»*. Deste xeito, o criterio decisivo é o seu impacto sobre a repartición da carga tributaria entre os contribuíntes considerados no seu conxunto (STC 182/1997, FX 7, entre outras).

O requisito habilitante de extraordinaria e urxente necesidade que se establece por mandato constitucional para o uso da figura normativa do real decreto lei xustifícase neste suposto de transposición de directivas comunitarias no ámbito do imposto sobre o valor engadido e impostos especiais por canto que esa transposición vencía o 31 de decembro de 2019.

A esta consideración xeral, referida ao prazo vencido de transposición, débese engadir que as modificacións que se introducen en relación con eses tributos afectan e teñen relación con todos os operadores comunitarios e non unicamente cos establecidos en España, co que o atraso na transposición determinaría un prexuízo para o funcionamento global do mercado interior.

O referido prexuízo para o funcionamento global do mercado interior quedaría concretado na imposibilidade de dar un tratamento harmonizado en todos os Estados membros a determinadas operacións do comercio transfronteirizo para conseguir unha tributación simplificada e uniforme, e introduciría importantes limitacións á loita contra a fraude nas operacións intracomunitarias.

Por último, este real decreto lei modifica a regulación do imposto sobre a renda de non residentes co fin de traspasar a Directiva (UE) 2017/1852 do Consello, do 10 de outubro de 2017, relativa aos mecanismos de resolución de litixios fiscais na Unión Europea, harmonizando así o marco de resolución de procedementos amigables e reforzando a seguridade xurídica.

En concreto, a Directiva (UE) 2017/1852 determina que os Estados membros poderán denegar o acceso ao procedemento de resolución regulado no seu artigo 6 cando conorra a imposición de sancións por fraude fiscal, impagamento deliberado ou negligencia grave. Neste sentido, España, facendo uso desa facultade, define que se entende por eses conceptos para efectos da normativa española aplicable aos procedementos amigables nos termos que se desenvolven regulamentariamente.

Así mesmo, establécense como excepción ao réxime xeral de preeminencia da tramitación dos procedementos amigables, respecto dos procedementos xudiciais e administrativos de revisión, aqueles casos en que fosen impugnadas as anteditas sancións.

Pola súa vez, confírense ao Tribunal Económico-Administrativo Central as funcións atribuídas pola mencionada Directiva (UE) 2017/1852 en materia de constitución e funcionamento da comisión consultiva.

Tamén se elimina a excepción relativa á devindicación de xuros de demora, o que comportará a súa devindicación durante a tramitación dos procedementos amigables iniciados a partir da entrada en vigor deste real decreto lei.

Finalmente, modifícase a Lei 29/1998, do 13 de xullo, reguladora da xurisdición contencioso-administrativa, co fin de compasala aos cambios introducidos en materia de procedementos amigables no texto refundido da Lei do imposto sobre a renda de non residentes, aprobado polo Real decreto legislativo 5/2004, do 5 de marzo.

O presuposto habilitante de extraordinaria e urxente necesidade para a utilización do instrumento normativo do real decreto lei xustifícase neste suposto por canto que a

transposición desa Directiva (UE) 2017/1852 vencía o 30 de xuño de 2019 e para evitar, deste modo, posibles consecuencias que poidan derivar do incumprimento do devandito prazo.

Adicionalmente ao anterior, a ausencia de transposición da referida directiva de forma inmediata afectaría notablemente a seguridade xurídica e os dereitos dos contribuíntes, na medida en que dereitos recoñecidos a estes na norma europea poderían ser invocados, pero non sería posible dar unha adecuada resposta por parte de España, ao carecer de regulación específica ao respecto como, por exemplo, en canto á constitución da comisión de arbitraje.

Este real decreto lei comprende tres libros, dezasete disposicións adicionais, oito disposicións transitorias, unha disposición derogatoria única, dezaseis disposicións derradeiras e doce anexos.

III

O contido do presente decreto lei céntrase, no relativo á contratación, na transposición parcial da nova Directiva 2014/25/UE respecto de todas aquelas entidades contratantes que non sexan Administración pública, a cal, pola súa vez, dá continuidade á regulación anterior, referida aos sectores e ás actividades cubertos por ela, e introduce a contratación electrónica obrigatoria, fomentando así o emprego de novas técnicas de contratación, que cun enfoque menos ambicioso xa aparecían na anterior regulación. Concretamente, establécese a obrigatoriedade de utilizar medios de información e de comunicación electrónicos en todas as fases do procedemento, co obxectivo de aumentar a eficiencia e a transparencia.

Ademais dese contido tradicional no ámbito dos denominados «sectores excluídos», hai que destacar que mediante o presente real decreto lei se incorporan tamén as disposicións correspondentes ao contrato de concesión de obras e ao novo contrato de concesión de servizos, contidas dentro da Directiva 2014/23/UE, só cando se dan nos sectores e nas actividades comprendidos dentro do presente real decreto lei e só respecto das entidades que configuran o seu ámbito subxectivo de aplicación, denominadas «entidades contratantes» de forma xenérica. As restantes disposicións desta última directiva encóntranse incorporadas e traspostas na Lei 9/2017, do 8 de novembro.

O real decreto lei recolle no libro primeiro, no seu título I, o seu obxecto e as definicións adecuadas aos diferentes conceptos manexados ao longo do libro primeiro do presente real decreto lei, de tal maneira que se respecten as interpretacións comunitarias orixinarias da Directiva 2014/25/UE. Cabe destacar que por primeira vez se regulan os procedementos de adxudicación que convoquen as «entidades contratantes» de contratos de concesión de obras ou de concesión de servizos nos sectores da enerxía, dos transportes e dos servizos postais.

O ámbito subxectivo prevese no libro primeiro do real decreto lei e, tal e como especifica o capítulo II do seu título I, proxéctase sobre os poderes adxudicadores, as empresas públicas e as entidades privadas que teñan atribuídos dereitos especiais ou exclusivos; porén, exceptúanse as administracións públicas, que quedan suxeitas á regulación máis estrita da Lei 9/2017, do 8 de novembro, por razóns de disciplina e control do seu funcionamento, aspectos estes que parece aconsellable primar, respectando os limiares establecidos na Directiva 2014/25/UE para efectos de determinar que contratos terán a consideración de contratos suxeitos á regulación harmonizada, en coherencia co establecido na disposición adicional oitava da Lei 9/2017, do 8 de novembro. Isto é plenamente compatible co dereito da Unión Europea, xa que esta opción garante obviamente os principios de publicidade, concorrència, igualdade e non discriminación en materia contractual, ao exixírense estes con maior rigor no ámbito da contratación pública suxeita á Lei 9/2017, do 8 de novembro.

No capítulo III do título I do libro primeiro defínese, con estrita fidelidade ao contido da Directiva 2014/25/UE, o ámbito obxectivo de aplicación do real decreto lei e concréntanse tanto a natureza dos contratos que regula como o contido material destes. O presente real decreto lei, en comparación coa Lei 31/2007, do 30 de outubro, fai unha regulación máis ampla e pormenorizada das exclusións do seu ámbito obxectivo de aplicación, dos

contratos mixtos e dos contratos destinados á realización de varias actividades, e iso tanto por imperativo das directivas comunitarias como para delimitar correctamente o ámbito de aplicación deste real decreto lei, non só respecto da Lei 9/2017, do 8 de novembro, senón tamén respecto da Lei 24/2011, do 1 de agosto, de contratos do sector público nos ámbitos da defensa e da seguridade, a cal se aprobou con posterioridade á Lei 31/2007, do 30 de outubro. Por outra parte, regúlanse por primeira vez as encargas a medios propios personificados por parte de entidades contratantes que sexan poderes adxudicadores, así como os convenios que se subscriban entre entidades contratantes pertencentes ao sector público. Así mesmo, como novidade, revísase a regulación que facía a Lei 31/2007, do 30 de outubro, dos contratos con empresas asociadas e con empresas conxuntas, para garantir un uso adecuado deles acorde co principio de libre concorrència.

O capítulo IV do título I do libro primeiro sinala como principios que deben rexer a contratación os xa tradicionais principios de non discriminación, recoñecemento mutuo, proporcionalidade, igualdade de trato e transparencia, aos cales, como novidade, este real decreto lei engade o principio de libre competencia, cunha formulación ampla, de maneira que este aparece asociado tanto ao elemento intencional como ao obxecto e efectos da práctica ou medida potencialmente restritiva; e os principios de garantía da unidade de mercado que se recollen na Lei 20/2013, do 9 de decembro, de garantía da unidade de mercado. Este elenco de principios acompáñase dun mandato legal inequívoco á entidade contratante para que incorpore de maneira transversal, tanto na configuración como na tramitación do procedemento, consideracións de natureza social, ambiental e de apoio ás pequenas e medianas empresas. Dando continuidade a este novo enfoque, comunmente denominado como «contratación pública estratéxica», o real decreto lei impón ás entidades contratantes a obriga de tomar medidas para garantir que na execución dos seus contratos as empresas cumpran as obrigas de tipo ambiental, social e laboral, e pode chegar a impor penalidades por incumprimento destas obrigas. Así mesmo, regúlanse por primeira vez os conflitos de intereses que poidan xurdir nos procedementos de contratación que se tramiten con suxeición a este real decreto lei.

No seu título II establécense os requisitos relativos á capacidade e clasificación dos operadores económicos. Como novidade, imponse a aplicación das prohibicións para contratar, que regula a Lei 9/2017, do 8 de novembro, respecto de todas as entidades contratantes, e non só respecto dos antes denominados organismos de dereito público e das empresas públicas, como facía a Lei 31/2007, do 30 de outubro. Así mesmo, mantéñense os sistemas potestativos de clasificación de contratistas, cuxo obxectivo ou finalidade seguirá sendo definido polas entidades contratantes que voluntariamente os establezan e xestionen, aínda que continúen estando chamados tanto a facilitar a selección do contratista como a simplificar o propio procedemento cando opere como medio de convocatoria.

No título III do libro primeiro do real decreto lei, ao precisar as exigencias e particularidades da preparación e a documentación dos contratos, introdúcense importantes novidades respecto da anterior Lei 31/2007, do 30 de outubro. Regúlanse por primeira vez as consultas ao mercado que fagan as entidades contratantes, tanto para planificar as súas licitacións como para informar o mercado dos seus plans de contratación, xunto coas necesarias cautelas para garantir unha libre e leal competencia, en especial a través da publicidade no perfil de contratante da entidade correspondente; obríganse as entidades contratantes a deixar constancia na documentación preparatoria do procedemento de contratación das necesidades a que pretenden dar satisfacción con el; regúlase como deben calcular o orzamento base de licitación as entidades contratantes pertencentes ao sector público; detállase máis pormenorizadamente o contido mínimo dos pregos; e introdúcese unha regulación máis extensa e detallada das etiquetas, informes de probas, certificacións e outros medios de proba, co obxecto de acreditar que os bens, produtos ou servizos cumpren as prescricións técnicas exixidas, os criterios de adxudicación ou as condicións de execución do contrato que en cada caso establezan os pregos de condicións.

O título IV do libro primeiro por primeira vez regula o contido mínimo dos contratos suxeitos a este real decreto lei, así como a duración deles, a cal, para os contratos de

entidades contratantes pertencentes ao sector público, se suxeitará ás mesmas limitacións que establece a Lei 9/2017, do 8 de novembro, velándose así por que os contratos se sometan periodicamente á concorrencia.

O título IV do libro primeiro adicionalmente regula os requisitos dos candidatos e licitadores, as normas xerais que deberán rexer os procedementos de adxudicación, os seus medios de publicidade e os tipos de procedementos. Con carácter xeral, o real decreto lei exige que se dea acceso aos pregos de condicións e ás prescricións técnicas por medios electrónicos a través do perfil de contratante, e impón con carácter obrigatorio ás entidades contratantes a tenza dun perfil de contratante, que deberá aloxarse ben na plataforma de contratación do sector público ou ben noutra plataforma equivalente, segundo o tipo de entidade contratante. A regulación do perfil de contratante seméllase moito á establecida pola Lei 9/2017, do 8 de novembro, e convértese na principal canle para dar publicidade unificada á práctica totalidade dos anuncios, ás actuacións, actos e resolucións que se diten ao longo do procedemento de contratación e mesmo durante a execución do contrato. O real decreto lei, ao regular todo o relativo aos medios de comunicación electrónicos, como novidade impón a súa utilización con carácter obrigatorio, salvo excepcións taxadas. Así mesmo, fanse todos os axustes necesarios ao longo da regulación do procedemento de licitación para adaptalo ás novas exixencias que comporta a contratación electrónica.

O título IV do libro primeiro presenta outras novidades, entre as cales cabe destacar as seguintes: regúlase por primeira vez o obxecto do contrato, exíxese a súa determinación e prohibese o seu fraccionamento fraudulento; imponse, con carácter xeral, a obriga de dividir en lotes o obxecto do contrato, sempre que a súa natureza o permita, e deberase xustificar no expediente a decisión contraria; e faise unha expresa referencia ás ofertas que combinen varios lotes ou todos os lotes, comunmente coñecidas como «ofertas integradoras».

O título IV do libro primeiro, así mesmo, regula os criterios de adxudicación e introduce un gran número de novidades, entre as cales cómpre destacar a substitución do principio da oferta economicamente máis vantaxosa polo principio da mellor oferta determinada preferentemente consonte criterios baseados na mellor relación calidade-prezo; exíxese, como é tradicional, unha vinculación co obxecto do contrato, exixencia esta que certamente se relaxa dado que xa non debe ser «directa» e, ademais, fórmase de maneira ampla ao referirse ás prestacións que se deban realizar en virtude do contrato en calquera etapa do seu «ciclo de vida», o que, potencialmente, unha vez máis, permite a toma en consideración dun maior número de aspectos sociais, laborais, ambientais e de innovación e desenvolvemento por parte das entidades contratantes; e exíxese que, ao valorar as ofertas nas licitacións de determinados contratos nos cales o lexislador considerou que debería primar a calidade, como son os contratos de servizos de carácter intelectual, os criterios cualitativos representen o 51 por cento ou máis da puntuación asignable.

No título IV do libro primeiro, igualmente, introdúcese como novidade a declaración responsable como proba preliminar do cumprimento dos requisitos para contratar, cuxo contido se axusta ao formulario normalizado establecido polo Regulamento de execución (UE) n.º 2016/7 da Comisión, do 5 de xaneiro de 2016, e realízanse os axustes necesarios na regulación dos procedementos de licitación. Outras novidades destacables consisten na obriga que se impón ás entidades contratantes de rexeitar ofertas durante o procedemento de ofertas anormalmente baixas cando se detecte que non cumpren as obrigas ambientais, sociais ou laborais que resulten de aplicación; as entidades contratantes poden mesmo non adxudicar o contrato á mellor oferta cando esta non cumpra estas obrigas; introdúcese a obriga da entidade contratante de trasladar á Comisión Nacional dos Mercados e da Competencia ou, se é o caso, á autoridade autonómica con competencia na materia aqueles indicios fundados de condutas colusorias detectadas con motivo da tramitación do procedemento de contratación, con carácter previo á adxudicación do contrato e con efecto suspensivo; incorpórase o réxime comunitario de publicidade resultante das novas directivas comunitarias de contratación, ulteriormente desenvolvido polo Regulamento de execución (UE) n.º 2015/1986 da

Comisión, do 11 de novembro de 2015, polo que se establecen formularios normalizados para a publicación de anuncios no ámbito da contratación pública e se derroga o Regulamento de execución (UE) n.º 842/2011, o cal, dentro da marxe permitida polo lexislador comunitario, se intentou simplificar o máximo posible; e régulanse de forma máis garantista os procedementos aberto, restrinxido e negociado; introdúcese como novidade o diálogo competitivo e o procedemento de asociación para a innovación, e imponse ás entidades contratantes a obriga de motivar a elección do procedemento.

O novo procedemento de asociación para a innovación nace coa idea de fomentar o desenvolvemento de solucións innovadoras sen pechar o mercado e está previsto para cando as solucións que hai dispoñibles no mercado non poden dar satisfacción a unha necesidade dunha entidade contratante en relación co desenvolvemento de determinados produtos, obras ou servizos innovadores e a súa ulterior adquisición. Este procedemento permite ás entidades contratantes establecer unha asociación para a innovación a longo prazo con vistas a realizar este desenvolvemento e á adquisición posterior, xerando así o denominado «tíron comercial».

En relación con este novo procedemento, a nova directiva perfila un proceso en que, tras unha convocatoria de licitación, calquera empresario pode formular unha solicitude de participación, tras o cal os candidatos que resulten seleccionados poderán formular ofertas, converténdose así en licitadores, no marco dun proceso de negociación. Este poderase desenvolver en fases sucesivas e culminará coa creación da asociación para a innovación. Esta asociación para a innovación estruturarase, pola súa vez, en fases sucesivas, pero xa non terá lugar entre a entidade contratante e os licitadores, senón entre aquel e un ou máis socios, e xeralmente culminará coa adquisición das subministracións, servizos ou obras resultantes.

Trátase, por tanto, dun procedemento en que se poderían distinguir, esquematicamente, catro momentos diferenciados: selección de candidatos, negociación cos licitadores, asociación cos socios e adquisición do produto resultante. A este esquema responde o artigo 87 do real decreto lei, dedicado monograficamente á regulación deste novo procedemento.

Así mesmo, no título IV do libro primeiro amplíase o ámbito de actuación da tradicional figura dos «contratos reservados», dado que o emprego e a ocupación se consideran elementos clave para garantir a igualdade de oportunidades, ademais de contribuír á integración social dos discapacitados e dos colectivos máis desfavorecidos. Por iso non só se mantén a posibilidade que asiste a entidade contratante de reservar o dereito a participar nos procedementos de contratación a centros especiais de emprego, ou de prever a súa execución no marco de programas de emprego protexido, senón que, como novidade, se prevé que as entidades contratantes poidan reservar este dereito tamén a empresas de inserción coa condición de que a porcentaxe de traballadores con discapacidade ou en situación de exclusión social dos centros especiais de emprego, das empresas de inserción ou dos programas sexa a prevista na súa normativa de referencia e, en todo caso, polo menos do 30 por cento. Igualmente, amplíase a posibilidade de reservar o dereito a participar en licitacións de contratos de servizos sociais, culturais e de saúde a determinadas organizacións que xa veñan prestando estes servizos e que, entre outros requisitos, reinvestan os seus beneficios no logro dos seus propios obxectivos. No ámbito da discapacidade resulta de aplicación, por remisión, a causa de prohibición de contratar que establece a Lei 9/2017, do 8 de novembro, relativa ao incumprimento do requisito de que polo menos o 2 por cento dos empregados das empresas de 50 ou máis traballadores sexan traballadores con discapacidade.

O título V do libro primeiro recolle, baixo a denominación de técnicas de racionalización da contratación e concursos de proxectos, técnicas de contratación relacionadas coas novas técnicas electrónicas de compra. Estas técnicas permiten ampliar a competencia e mellorar a eficacia do sistema público de compras a través da posibilidade de que as entidades contratantes recorran a centrais de compras, a sistemas dinámicos de adquisición ou a poxas electrónicas. Como novidade, régulanse por primeira vez a contratación conxunta esporádica entre dúas ou máis entidades contratantes e a

contratación con intervención de entidades contratantes de diferentes Estados membros da Unión Europea.

O título VI do libro primeiro ten por obxecto regular a execución e extinción dos contratos, de forma análoga á contida dentro da Lei 9/2017, do 8 de novembro; particularmente, en canto ás principais novidades desta, impúlsase a incorporación de consideracións sociais, laborais, ambientais e de innovación e desenvolvemento nas condicións de execución, de dúas formas. En primeiro lugar, establécese a obriga de introducir polo menos unha das consideracións desta natureza que enumera o artigo 105, entre as cales están incluídas aquelas que fomenten a igualdade entre mulleres e homes no traballo, favorezan a maior participación da muller no mercado laboral e a conciliación do traballo e da vida familiar; e, en segundo lugar, a introdución destas condicións vese favorecida polo feito de que o requisito de vinculación ao obxecto do contrato se beneficia da mesma flexibilidade ca os criterios de adxudicación.

O título VI regula a subcontratación e elimina o límite desta que, na falta de previsión no prego, establecía a Lei 31/2007, do 30 de outubro, no 60 por cento do importe de adxudicación do contrato, seguindo así o real decreto lei o criterio sentado polo Tribunal de Xustiza da Unión Europea na súa sentenza Wroclaw, do 14 de xullo de 2016. Adicionalmente, régulanse os pagamentos a subcontratistas e subministradores, a posibilidade de pagamentos directos aos subcontratistas cando así o preisen os pregos e se conte coa conformidade do contratista principal; e a comprobación destes por parte das entidades contratantes régulase en forma análoga á contida na Lei 9/2017, do 8 de novembro, de maneira que esta comprobación de pagamentos será obrigatoria en determinados contratos.

Por outra banda, en materia de modificacións dos contratos suxeitos a este real decreto lei introdúcense por primeira vez limitacións, coa existencia da publicación dun anuncio de modificación e das alegacións e informes recadados: introdúcese a posibilidade de resolver contratos durante a súa vixencia cando non se dean os requisitos legalmente establecidos que permitan a súa modificación, así como a necesaria autorización, logo do ditame do Consello de Estado, do ministerio de tutela ou adscrición para modificacións non previstas superiores ao 20 por cento do prezo inicial do contrato, IVE excluído, no caso de que estas afecten contratos de entidades contratantes pertencentes ao sector público.

O título VII do libro primeiro regula a invalidez e a reclamación en materia de contratación. Ao facelo, introduce unha regulación moi parella á que se recolle nesta materia na Lei 9/2017, do 8 de novembro, ben que no presente real decreto lei se permite a solución extraxudicial de conflitos. Inclúese entre as causas de nulidade, que comprende agora tamén o incumprimento grave do dereito da Unión Europea logo de pronunciamento neste sentido do Tribunal de Xustiza da Unión Europea. Adicionalmente, inclúense entre as causas de anulabilidade o incumprimento das circunstancias e dos requisitos exixidos para a modificación dos contratos suxeitos a este real decreto lei, ou a realización de encargos para a execución directa de prestacións a través de medios propios ou a subscrición de contratos con empresas asociadas ou conxuntas cando non se cumpran os requisitos para iso.

Por último, o título VIII do libro primeiro establece as obrigas de información e organización administrativa neste ámbito, o que supón un incremento das funcións de control na contratación pública por parte da Administración, en liña co disposto dentro da Lei 9/2017, do 8 de novembro; este control corresponde á Comisión Europea, que o exercerá grazas á información que sobre contratos lle facilite a Xunta Consultiva de Contratación Pública do Estado. Por último, no que respecta ao esquema de tres órganos colexiados con competencias en materia de contratación pública que establece a Lei 9/2017, do 8 de novembro, e que está integrado pola Xunta Consultiva de Contratación Pública do Estado, polo Comité de Cooperación en Materia de Contratación Pública e pola Oficina Independente de Regulación e de Supervisión da Contratación, o real decreto lei aclara que todos eles estenden as súas respectivas competencias para abranguer a contratación suxeita a este real decreto lei.

IV

No relativo á materia de seguros, o título I do libro segundo do real decreto lei que traspón a Directiva (UE) 2016/97 do Parlamento Europeo e do Consello, do 20 de xaneiro de 2016, sobre a distribución de seguros, consta de catro capítulos.

A disparidade de disposicións nacionais relativas á distribución de seguros e reaseguros, xunto coa necesidade de facilitar o exercicio desta actividade, fixo necesario que, mediante a Directiva (UE) 2016/97 do Parlamento Europeo e do Consello, do 20 de xaneiro de 2016, sobre a distribución de seguros, se introducisen unha serie de modificacións na Directiva 2002/92/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 9 de decembro de 2002, sobre a mediación en seguros.

A incorporación da mencionada directiva ao ordenamento xurídico español facía imprescindible introducir importantes modificacións na Lei 26/2006, do 17 de xullo, de mediación de seguros e reaseguros privados. Esta circunstancia, así como a necesidade de fortalecer as obrigas de información na distribución de produtos de investimento baseados en seguros, entre outros, aconsellaron a elaboración dunha nova norma con rango de lei que substituíse a Lei 26/2006, do 17 de xullo, co obxectivo de establecer unhas condicións de competencia equitativas entre as distintas canles de distribución, de tal xeito que os clientes se poidan beneficiar de normas comparables, co conseguinte aumento da súa protección.

O capítulo I establece o obxecto, que ten como finalidade principal garantir a protección dos dereitos dos tomadores, asegurados e beneficiarios por contrato de seguro, así como promover a liberdade na contratación de produtos de natureza aseguradora. Este capítulo tamén inclúe as definicións que son aplicables no título I do libro segundo do real decreto lei, o ámbito obxectivo e subxectivo da súa aplicación e a obriga de rexistro dos distribuidores de seguros e de reaseguros.

Coa finalidade de garantirlles o mesmo nivel de protección aos usuarios de seguros, defínese a figura do mediador de seguros complementarios, entendendo por tal todo mediador de seguros, persoa física ou xurídica distinta dunha entidade de crédito ou dunha empresa de investimento que, a cambio dunha remuneración, realice unha actividade de distribución de seguros con carácter complementario, sempre e cando a actividade profesional principal desa persoa sexa distinta da de distribución de seguros e só distribúa determinados produtos de seguro que sexan complementarios dun ben ou servizo. Non poderán ofrecer a cobertura de seguro de vida ou de responsabilidade civil, excepto cando teña carácter complementario ao ben ou servizo subministrado.

O capítulo II refírese á distribución de competencias entre o Estado e as comunidades autónomas. Co fin de lograr os obxectivos de mellor protección dos tomadores, asegurados e beneficiarios, de conformidade co disposto no artigo 149.1.6.^a, 11.ª e 13.ª da Constitución española, corresponde ao Estado o alto control económico-financieiro das actividades de distribución de seguros e reaseguros privados. Para iso deberase manter a necesaria cooperación entre o Estado e as comunidades autónomas que asumisen competencias na ordenación de seguros, para os efectos de homoxeneizar a información documental e coordinar as súas actividades de supervisión. Así mesmo, regúlase o Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros en que se deben inscribir, con carácter previo ao inicio da súa actividade, os mediadores de seguros, os mediadores de seguros complementarios, os corretores de seguros e os corretores de reaseguros.

O capítulo III regula as actividades dos distribuidores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados en España, clasifica os distribuidores de seguros e regula por primeira vez as condicións para o exercicio da actividade de distribución de seguros e reaseguros realizada polas entidades aseguradoras e reaseguradoras, establecendo que os empregados que formen parte dos seus cadros de persoal poderán promover a contratación de seguros e de reaseguros a favor da entidade de que dependan, considerándose que estes produtos son distribuídos directamente pola entidade. Así mesmo, as entidades aseguradoras e reaseguradoras deberán dispor dun rexistro interno, que estará sometido ao control da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, no cal constarán inscritos os empregados que participen directamente en actividades de

distribución, así como a persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, as persoas que forman parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución. De igual forma, as entidades aseguradoras e reaseguradoras estarán obrigadas a crear unha función que garanta unha correcta execución das políticas e procedementos internos establecidos para monitorizar o cumprimento dos requisitos.

Adicionalmente, establécese o réxime xeral para o exercicio da actividade aplicable aos axentes de seguros e detallaranse posteriormente os requisitos particulares que lles son exixibles segundo adopten a forma de axente de seguros exclusivo ou axente de seguros vinculado. No caso dos axentes de seguros exclusivos, a entidade aseguradora poderaos autorizar para subscribir outro contrato de axencia distinto con outra entidade aseguradora, nos termos acordados polas partes e sen prexuízo dos acordos de cesión de redes de axentes exclusivos. Tamén se definen e se desenvolven as figuras dos operadores de banca-seguros, os corretores de seguros e os distribuidores de reaseguros, xa se trate de empregados de entidades reaseguradoras xa de corretores de reaseguros.

Recóllense igualmente neste capítulo aspectos tan relevantes para o exercicio da actividade como son os cursos de formación dos distribuidores de seguros e de reaseguros, os mecanismos de resolución de conflitos e a protección administrativa dos usuarios de seguros.

Entre as principais novidades introducidas polo capítulo III encóntrase a regulación exhaustiva do deber de información ao cliente de produtos de seguros, polo que se detalla a información xeral previa que proporcionará a entidade aseguradora, a información previa que debe facilitar o mediador de seguros, a información e o asesoramento previos á subscripción do contrato de seguro e o documento de información previa no contrato de seguro distinto do seguro de vida. Ao respecto, é importante destacar as diferenzas entre venda informada, entendida como aquela que se realiza conforme as exixencias e necesidades do cliente, baseándose en informacións obtidas del, e que busca facilitarlle información obxectiva e comprensible do produto de seguro para que o cliente poida tomar unha decisión fundada; e venda asesorada, entendida como aquela que se basea na existencia dunha recomendación personalizada feita ao cliente, por petición deste ou por iniciativa do distribuidor de seguros, respecto dun ou máis contratos de seguro.

Un aspecto importante constitúeo a obriga do distribuidor de seguros de informar o cliente, antes da subscripción do contrato de seguro, sobre a natureza da remuneración recibida en relación con este. Esta obriga complétase, para o caso dos mediadores de seguros, coa obriga de informar se, en relación co contrato, traballan a cambio dun honorario, dunha comisión, de calquera outro tipo de remuneración, incluída calquera posible vantaxe económica ofrecida ou outorgada en relación co contrato de seguro, ou sobre a base dunha combinación de calquera dos tipos de remuneración. Cando o cliente acorde por escrito co mediador de seguros o aboamento de honorarios, este informará o cliente do seu importe ou, cando iso non sexa posible, do método para calculalos.

Por maior abastanza, e coa finalidade primordial de protexer os clientes, as entidades aseguradoras e os mediadores de seguros ofreceranlles aos clientes de produtos de investimento baseados en seguros orientacións e advertencias sobre os riscos conexos a eses produtos ou a determinadas estratexias de investimento propostas, información sobre todos os custos e gastos asociados e, de ser o caso, unha análise de idoneidade, garantindo desta forma a adecuación do produto de seguro ao cliente, de tal xeito que se axuste, entre outros aspectos, ao seu nivel de tolerancia ao risco e á súa capacidade para soportar perdas. Para iso, as entidades aseguradoras e os mediadores, cando leven a cabo actividades de distribución de seguros realizando labores de asesoramento, deberán obter información sobre os coñecementos financeiros e experiencia do cliente, a súa situación financeira e os obxectivos de investimento perseguidos. No caso de non ofrecer asesoramento, deberán, como mínimo, obter información sobre os coñecementos e a experiencia do cliente, excepto cando se cumpran todas as condicións exixidas no real decreto lei que permitan realizar a distribución de seguros mediante venda en execución. En calquera caso, se o mediador de seguros ou a entidade aseguradora consideran que o produto non é adecuado para o cliente, advertirano diso.

Á marxe das obrigas xenéricas de información, establécense unha serie de requisitos adicionais en relación coa distribución de produtos de investimento baseados en seguros, buscando evitar ou, de ser o caso, previr potenciais conflitos de intereses. Para iso, as entidades aseguradoras e os mediadores de seguros deberán adoptar medidas organizativas eficaces destinadas a detectar e impedir que estas prexudiquen os intereses dos seus clientes. Igualmente, deberán informalos, con suficiente antelación á subscripción do contrato de seguro, daquelas situacións en que as medidas non sexan suficientes para evitar os riscos de conflito.

O título I do libro segundo do real decreto lei regula no ámbito asegurador as prácticas de vendas combinadas e vinculadas, e establece a obriga para o distribuidor de seguros de informar o cliente, cando o contrato de seguro se ofrezca conxuntamente con servizos ou produtos auxiliares, sobre se os distintos compoñentes se poden adquirir separadamente e cos correspondentes xustificantes dos custos e gastos de cada compoñente. Afóndase na protección ao usuario de seguros ao sinalar que, cando un contrato de seguro sexa auxiliar a un ben ou servizo que non sexa de seguros, como parte dun paquete ou do mesmo acordo, o distribuidor de seguros deberá ofrecerlle ao cliente a posibilidade de adquirir o ben ou servizo por separado, salvo que sexa complementario dun servizo ou produto de investimento dos previstos expresamente; a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá prohibir a comercialización de determinados produtos cando considere que se vulneran os dereitos dos usuarios de seguros. En calquera caso, a entidade aseguradora ou o mediador de seguros deberá determinar as exixencias e as necesidades do cliente respecto dos contratos de seguro que forman parte do conxunto do mesmo paquete ou acordo.

Refórzanse os requisitos no deseño, aprobación e control de produtos e en materia de gobernanza. Así, con carácter previo á súa comercialización, e de maneira proporcional á natureza do produto de seguro, os distribuidores de seguros que deseñen produtos para a súa venda deberán elaborar, manter e revisar un proceso de aprobación para cada un dos produtos, así como para as modificacións significativas que estes puidesen sufrir co paso do tempo. No proceso especificarase o mercado a que se destina o produto, avaliaranse todos os riscos para ese mercado e adoptaranse medidas para garantir que o produto se distribúe no mercado destinatario definido. Os produtos de seguro comercializados deberán ser obxecto de revisións periódicas, tendo en conta calquera feito que puiden afectar substancialmente o risco potencial para o mercado destinatario definido, avaliando, polo menos, se o produto segue respondendo ás necesidades dese mercado e se a estratexia de distribución prevista continúa sendo a adecuada.

En consonancia co aumento da información aos usuarios de seguros, os distribuidores que deseñen os seus propios produtos de seguros porán á disposición dos comercializadores a información adecuada sobre estes e sobre o seu proceso de aprobación, incluíndo o mercado destinatario previsto.

Inclúense no capítulo III as competencias de ordenación e supervisión, o deber de segredo profesional e o de colaboración con outros supervisores, a responsabilidade fronte á Administración e o réxime de infraccións e sancións. Este último refórzase, en particular, fixando unhas sancións de carácter pecuniario adaptadas e en liña co marco xeral establecido pola Directiva (UE) 2016/97 do Parlamento Europeo e do Consello, do 20 de xaneiro de 2016. Finaliza o capítulo coas normas sobre a protección de datos de carácter persoal e unha referencia aos colexios de mediadores de seguros e ao seu consello xeral.

O capítulo IV refírese á actividade en España dos distribuidores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados noutros Estados membros da Unión Europea. Igualmente, a prol de incrementar a protección ao usuario de seguros, establécense que as disposicións sobre obrigas de información e normas de conduta previstas neste real decreto lei terán en todo caso a consideración de normas de interese xeral, e deberán ser observadas por aqueles distribuidores residentes ou domiciliados noutros Estados membros da Unión Europea cando distribúan produtos de seguros en territorio español.

V

O título II do libro segundo traspón parcialmente a Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, relativa ás actividades e á supervisión dos fondos de pensións de emprego.

A Directiva 2003/41/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 3 de xuño de 2003, relativa ás actividades e á supervisión dos fondos de pensións de emprego, estableceu unha harmonización mínima a respecto das actividades transfronteirizas deses fondos e representou o primeiro paso normativo no camiño cara a un mercado interior da previsión ocupacional para a xubilación, que segue a ser crucial para o crecemento económico e a creación de emprego na Unión Europea e para facer fronte ao envellecemento da sociedade.

A Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, constitúe unha versión refundida da orixinaria Directiva 2003/41/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 3 de xuño de 2003, a cal derroga, e á vez introduce novidades e modificacións, especialmente nas seguintes materias: procedemento para iniciar unha actividade transfronteiriza dos fondos de pensións de emprego e transferencias transfronteirizas de plans de pensións de emprego entre fondos, normas de investimento aplicables, sistema de goberno, externalización de funcións, información aos potenciais partícipes, aos partícipes e aos beneficiarios e supervisión prudencial.

Este título consta dun artigo, con 38 alíneas, que modifica o texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, aprobado polo Real decreto legislativo 1/2002, do 29 de novembro, co obxectivo de traspasar as novidades da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, que afectan a regulación contida nesa lei, e realiza así mesmo algunhas modificacións puntuais de mellora da sistemática normativa e de actualización de referencias a normas da Unión Europea.

Unha das principais finalidades da norma é garantir un elevado nivel de protección e seguridade aos partícipes e beneficiarios dos plans de pensións.

En materia de información aos potenciais partícipes, aos partícipes e aos beneficiarios, a Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, establece no seu título IV unha regulación máis detallada respecto da previa Directiva 2003/41/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 3 de xuño de 2003, co obxecto de garantir un elevado nivel de transparencia respecto da información que se lles debe proporcionar a aqueles durante todas as fases dun plan de pensións, en especial, sobre os dereitos de pensión devindados, o nivel previsto das prestacións de xubilación, os riscos e as garantías e os custos. Para iso introdúcese un novo artigo 10 bis no texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, relativo aos principios xerais que rexen a información (entre outros, actualización, claridade e gratuidade para os partícipes), e inclúese, co fin de completar a transposición, unha habilitación para o seu desenvolvemento regulamentario.

A Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, dedica o seu título V á supervisión prudencial por parte das autoridades competentes e sinala no seu artigo 45, como obxectivos principais, a protección dos dereitos dos partícipes e beneficiarios e a garantía de estabilidade e a solvencia dos fondos de pensións de emprego. Para iso os Estados membros velarán por que as autoridades competentes dispoñan dos medios necesarios e dos coñecementos, das capacidades e do mandato pertinentes. A súa transposición realízase mediante certos axustes e novos artigos no capítulo VII do texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións.

Co fin de reducir a inseguridade xurídica xerada polo feito de que un fondo de pensións deba cumprir a normativa prudencial do seu Estado membro de orixe e, ao mesmo tempo, a lexislación social e laboral do Estado membro de acollida, mediante esta transposición acláranse os ámbitos que se consideran parte da supervisión prudencial a prol da mellor protección de partícipes e beneficiarios e enuméranse as materias obxecto desta, que engloban, entre outras, as provisións técnicas e o seu financiamento, a existencia de marxe de solvencia, as normas de investimento, a xestión de investimentos, o sistema de goberno e a información que se lles debe proporcionar aos partícipes e beneficiarios.

O título II do libro segundo introduce, así mesmo, a regulación xeral do sistema de goberno, fortalecendo a gobernanza e adaptándoa ao novo esquema da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016. Para iso modifica o título e contido do capítulo VIII do texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, aprobado polo Real decreto legislativo 1/2002, do 29 de novembro, que contiña disposicións de carácter fiscal dos plans e fondos de pensións. Este capítulo VIII pasa a denominarse sistema de goberno e consta de nove artigos, do 27 ao 30 sexies.

O artigo 2.1 da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, dispón que esta se aplicará aos fondos de pensións de emprego, ben que cando, de acordo coa lexislación nacional, os fondos carezan de personalidade xurídica, os Estados membros aplicarana aos fondos de pensións ou ás entidades autorizadas responsables de xestionalos e de actuar no seu nome. Neste real decreto lei óptase, debido ao seu positivo impacto na protección de partícipes e beneficiarios, por que o sistema de goberno no seu conxunto abrangue tamén a xestión dos fondos de pensións persoais, que desenvolvan plans de pensións do sistema individual e asociado, salvo algúns aspectos concretos limitados aos fondos de emprego.

Fortalece o sistema de goberno e regula tamén as funcións clave de que deberán dispor as entidades xestoras de fondos de pensións de forma proporcionada ao seu tamaño, á súa organización interna e ás súas actividades. Estas comprenderán a función de xestión de riscos, a de auditoría interna e, se é o caso, unha función actuarial cando a entidade xestora preste servizos actuariais respecto dos plans de pensións. Esta última función regúlase dentro do ámbito dos servizos actuariais requiridos para o funcionamento do plan de pensións, e a selección dos prestadores deses servizos corresponderalle á Comisión de Control.

Este mesmo título traspón o artigo 31 da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, que autoriza os Estados membros para permitir que os fondos de pensións rexistrados ou autorizados no seu territorio encomenden calquera actividade, incluídas as funcións clave, na súa totalidade ou en parte, a prestadores de servizos que actúen no seu nome. Non obstante, establece os requisitos a que se debe axustar tal externalización, entre eles, a necesidade dun acordo escrito co prestador de servizos que determine claramente as obrigas e os dereitos das partes e, de tratarse de externalizar funcións clave, a comunicación á autoridade competente antes da sinatura do acordo. A externalización en ningún caso trasladará a responsabilidade da entidade xestora respecto do cumprimento das súas obrigas legais.

Por outra parte, modifícanse algúns preceptos do capítulo IX do texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, relativos ás medidas de control especial e ao réxime de infraccións e sancións administrativas, para incorporar as deficiencias no sistema de goberno como causa da adopción das citadas medidas e como novos tipos de infraccións administrativas.

Por último, introducíronse modificacións no capítulo X do texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, que regula a actividade trasfronteiriza dos fondos de pensións de emprego, pola cal os plans de pensións de emprego poden ser xestionados en fondos de pensións de emprego de calquera Estado membro. Engadiuse unha sección 4.ª nova relativa ás transferencias trasfronteirizas, integrada por tres artigos que regulan os aspectos xerais e os procedementos de transferencias nas cales interveña un fondo de pensións de emprego autorizado e rexistrado en España como transferente ou como receptor.

VI

O título III do libro segundo do real decreto lei traspón parcialmente a Directiva (UE) 2017/828 do Parlamento Europeo e do Consello, do 17 de maio de 2017, pola que se modifica a Directiva 2007/36/CE no que respecta ao fomento da implicación a longo prazo dos accionistas nas materias que afectan directamente o sector asegurador.

A súa transposición achegará melloras no ámbito do goberno corporativo das sociedades cotizadas en España, coa finalidade última de favorecer o financiamento a longo prazo que reciben as sociedades a través dos mercados de capitais.

Trátase de evitar presións de curto prazo na xestión das sociedades, de xeito que se poidan ter en consideración obxectivos de crecemento e sustentabilidade a medio e longo prazo, o cal resulta positivo para a propia empresa, o benestar de grupos de interese distintos aos accionistas, como os traballadores, e para a economía en xeral, mellorando a súa resistencia ás crises e o seu potencial de crecemento agregado.

Considera esta directiva que, a miúdo, os investidores institucionais e os xestores de activos non son transparentes nin sobre as súas estratexias de investimento e políticas de implicación nin sobre a aplicación destas. A publicación desta información podería ter un efecto positivo na concienciación dos investidores, permitir aos beneficiarios finais, por exemplo futuros pensionistas, optimizar as súas decisións de investimento, facilitar o diálogo entre as sociedades e os seus accionistas, fomentar a implicación destes e mellorar a súa rendición de contas aos interesados e á sociedade civil.

No concerner ao sector asegurador, modifícase para a súa transposición parcial a Lei 20/2015, do 14 de xullo, de ordenación, supervisión e solvencia de entidades aseguradoras e reaseguradoras, mediante a incorporación de dous novos artigos, 79 bis e 79 ter, relativos á política de implicación e estratexia de investimento que deben seguir as entidades aseguradoras autorizadas para operar no ramo de vida, así como as entidades reaseguradoras que cubran obrigas de seguros de vida.

Noutra orde de cousas, a Lei 20/2015, do 14 de xullo, é obxecto de modificación tamén para incluír o acordo bilateral entre a Unión Europea e os Estados Unidos de América sobre medidas prudenciais en materia de seguros e reaseguros.

O artigo 9 do acordo, relativo á súa implementación, sinala que «as partes alentarán as autoridades pertinentes a se absteren de adoptar medidas que sexan incompatibles con algunha das condicións ou obrigas do presente acordo, en particular, en relación coa eliminación dos requisitos relativos ás garantías reais e á presenza local, de conformidade co artigo 3».

Ben que ese acordo, tras ser aprobado pola Decisión (UE) 2018/539 do Consello, do 20 de marzo de 2018, e unha vez que entrou en vigor, pasou a formar parte do dereito da Unión Europea e constitúe, por tanto, a norma inmediata e directamente aplicable en España, considerouse oportuno, en razón á desexable claridade e ao principio de boa regulación, modificar o artigo 64 da Lei 20/2015, do 14 de xullo, eliminando os requisitos relativos á presenza local.

VII

O libro terceiro no seu título I prevé a transposición da Directiva (UE) 2018/1910 do Consello, do 4 de decembro de 2018, pola que se modifica a Directiva 2006/112/CE no que se refire á harmonización e á simplificación de determinadas normas do réxime do imposto sobre o valor engadido na imposición dos intercambios entre os Estados membros, e a Directiva (UE) 2019/475 do Consello, do 18 de febreiro de 2019, pola que se modifican as directivas 2006/112/CE e 2008/118/CE no que respecta á inclusión do municipio italiano de Campione d'Italia e das augas italianas do lago de Lugano no territorio alfandegueiro da Unión e no ámbito de aplicación territorial da Directiva 2008/118/CE.

Con tal fin, modifícase a Lei 37/1992, do 28 de decembro, do imposto sobre o valor engadido; a Lei 38/1992, do 28 de decembro, de impostos especiais, así como o Regulamento do imposto sobre o valor engadido, aprobado polo Real decreto 1624/1992, do 29 de decembro.

VIII

O título II do libro terceiro traspón a Directiva (UE) 2017/1852 do Consello, do 10 de outubro de 2017, relativa aos mecanismos de resolución de litixios fiscais na Unión Europea, e harmoniza así o marco de resolución de procedementos amigables e reforza a

seguridade xurídica. Con tal fin lévase a cabo a modificación do texto refundido da Lei do imposto sobre a renda de non residentes, aprobado polo Real decreto lexislativo 5/2004, do 5 de marzo, así como da Lei 29/1998, do 13 de xullo, reguladora da xurisdición contencioso-administrativa.

IX

O real decreto lei consta, así mesmo, de dezasete disposicións adicionais. Nelas establécese a cláusula de trato non menos favorable, o imposto sobre o valor engadido, a responsabilidade do persoal ao servizo das entidades contratantes pertencentes ao sector público, a accesibilidade, o réxime xurídico aplicable aos contratos excluídos do ámbito deste real decreto lei que subscriban entidades do sector público, a actualización de cifras fixadas pola Unión Europea, os pagamentos directos aos subcontratistas, a remisión de contratos e de información ao Comité Técnico de Contas Nacionais, os principios aplicables aos contratos de concesión de servizos do anexo I e aos contratos de servizos de carácter social, sanitario ou educativo do anexo I, as autorizacións do artigo 324 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, de contratos do sector público, pola que se traspoñen ao ordenamento xurídico español as directivas do Parlamento Europeo e do Consello 2014/23/UE e 2014/24/UE, do 26 de febreiro de 2014; a taxa por inscrición dos mediadores de seguros, mediadores de seguros complementarios, corretores de reaseguros e de altos cargos dos distribuidores de seguros e reaseguros no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros; os requisitos e principios básicos dos programas de formación para os distribuidores de seguros e corretores de reaseguros e demais persoas que participan na distribución dos seguros e reaseguros privados, a conservación da documentación precontractual, a reasignación de recursos, que establece que as obrigas derivadas do cumprimento deste real decreto lei se atenderán mediante reasignación dos recursos ordinarios do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital, sen requirir dotacións adicionais; a adaptación ás normas do sistema de goberno por parte das entidades xestoras de fondos de pensións, o réxime de portos do Estado e das autoridades portuarias en contratación e as normas específicas de contratación de servizos de carácter intelectual, respectivamente.

O real decreto lei, ademais, contén oito disposicións transitorias que regulan o tránsito ao novo réxime xurídico, unha disposición derogatoria única, dezaseis disposicións derradeiras e doce anexos.

As disposicións derradeiras prevén, da primeira á quinta, modificacións normativas. Así mesmo, establecen unha cláusula de salvagarda, os títulos competenciais, disposicións para a Comunidade Foral de Navarra e do País Vasco, lexislación supletoria, a incorporación do dereito da Unión Europea, así como habilitacións normativas e entrada en vigor.

Por último, recóllense doce anexos, once relativos á contratación e o anexo XII, que detalla os requisitos mínimos en materia de competencia e coñecementos profesionais.

X

Este real decreto lei é coherente cos principios de boa regulación establecidos no artigo 129 da Lei 39/2015, do 1 de outubro, do procedemento administrativo común das administracións públicas.

Do exposto nos parágrafos anteriores ponse de manifesto o cumprimento dos principios de necesidade e eficacia. O real decreto lei é acorde co principio de proporcionalidade, ao conter a regulación imprescindible para a consecución dos obxectivos previamente mencionados, e axústase igualmente ao principio de seguridade xurídica.

En canto ao principio de transparencia, non se realizou o trámite de consulta pública nin o trámite de audiencia e información públicas tal e como exceptúa o artigo 26.11 da Lei 50/1997, do 27 de novembro, do Goberno. Non obstante, procede destacar como singularidade deste libro I do presente real decreto lei que seguiu toda a tramitación

administrativa propia dun anteproxecto de lei en materia de contratación, e mesmo chegou a ser obxecto de aprobación por parte da ponencia designada pola Comisión de Facenda con competencia legislativa plena no Congreso dos Deputados. O texto legal articulado aprobado por esta ponencia é o que agora se incorpora a este real decreto lei, salvo contados axustes técnicos que se realizaron para garantir a coordinación coa Lei 9/2017, do 8 de novembro, seguindo a doutrina do Consello de Estado, o Ditame 1209/2006 e unha correcta transposición das directivas 2014/23/UE e 2014/25/UE. Tamén se incluíu a modificación do artigo 118 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, que recolleu o decaído proxecto lei de orzamentos xerais do Estado para o ano 2019 (BOC do 16 de xaneiro de 2019), ao resultar urxente e necesario por razóns de seguridade xurídica solucionar os graves problemas técnicos que o actual artigo 118.3 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, formula ao exixir, para subscribir un contrato menor, que o contratista non teña subscritos máis contratos menores que individual ou conxuntamente superen as cifras que establece o artigo 118.1 da Lei 9/2017, do 8 de novembro. Así mesmo, revisáronse os limiares que recollía o texto legal aprobado pola ponencia en coherencia coa modificación das directivas 2014/23/UE e 2014/25/UE realizada, respectivamente, mediante dous regulamentos da Comisión n.º 2019/1827 e n.º 2019/1829, ambos do 30 de outubro de 2019.

No mesmo sentido, tanto o anteproxecto de lei de distribución de seguros e reaseguros como o anteproxecto de lei de modificación do texto refundido da Lei de plans e fondos de pensións, aprobado polo Real decreto legislativo 1/2002, do 29 de novembro, para a transposición da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, relativa ás actividades e á supervisión dos fondos de pensións de emprego, e o anteproxecto de lei pola que se modifica o texto refundido da Lei de sociedades de capital, aprobado polo Real decreto legislativo 1/2010, do 2 de xullo, e outras normas financeiras, no que respecta ao fomento da implicación a longo prazo dos accionistas nas sociedades cotizadas, foron previamente sometidos ao trámite de consulta pública establecido no artigo 26.2 da lei citada e ao trámite de audiencia e información públicas contido no artigo 26.6 desta, ao afectar os dereitos e intereses lexítimos das persoas. Por último, con respecto ao principio de eficiencia, ben que supón un lixeiro aumento das cargas administrativas, estas resultan imprescindibles e en ningún caso innecesarias.

Con respecto ao principio de seguridade xurídica, o texto articulado en materia de contratación que aprobou a ponencia no Congreso, tal e como se indica no seu informe (BOCG do 28/1/2019), xa incorpora os axustes necesarios como consecuencia da adaptación técnica desta norma á Lei 9/2017, do 8 de novembro. Así mesmo, garantiuse a coherencia do texto co resto do ordenamento xurídico nacional, así como co da Unión Europea. De feito, aquel responde á necesidade de transposición das aludidas directivas ao dereito español.

Por último, de acordo co principio de eficiencia, verbo das medidas reguladas no presente real decreto lei, procurouse que a norma xere as menores cargas administrativas para os cidadáns, así como os menores custos indirectos, fomentando o uso racional dos recursos públicos, é máis, incluso algunha das medidas que se incorporan comporta unha redución de tales cargas. Neste sentido, as exixencias de información e documentación que se requiren dos contribuíntes son as estritamente imprescindibles para garantir o control da súa actividade por parte da Administración tributaria.

Este real decreto lei dítase ao abeiro do artigo 149.1.6.^a, 8.ª, 11.ª, 13.ª, 14.ª e 18.ª da Constitución española, que atribúe ao Estado a competencia exclusiva sobre lexislación mercantil, civil, as bases e coordinación dos seguros, as bases e coordinación da planificación xeral da actividade económica, a facenda xeral e en materia de lexislación básica sobre contratos e concesións administrativas, respectivamente.

Por todo iso, pola súa finalidade e polo contexto de exixencia temporal en que se dita, concorren neste real decreto lei as circunstancias de extraordinaria e urxente necesidade requiridas polo artigo 86 da Constitución.

Na súa virtude, facendo uso da autorización contida no artigo 86 da Constitución española, por proposta da ministra de Facenda e da ministra de Asuntos Económicos e Transformación Dixital, e logo de deliberación do Consello de Ministros na súa reunión do día 4 de febreiro de 2020,

DISPOÑO:

LIBRO PRIMEIRO

Transposición da Directiva 2014/25/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de febreiro de 2014, relativa á contratación por entidades que operan nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais, e da Directiva 2014/23/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de febreiro de 2014, relativa á adxudicación de contratos de concesión

TÍTULO I

Disposicións xerais

CAPÍTULO I

Obxecto e definicións

Artigo 1. *Obxecto do libro primeiro do real decreto lei.*

1. O presente real decreto lei, no seu libro primeiro, ten como obxecto a regulación do procedemento de adxudicación dos contratos de obras, de subministración e de servizos, cando contraten as entidades públicas e privadas a que se refire o artigo 5, no ámbito dunha ou máis actividades contidas nos artigos 8 ao 14 deste real decreto lei, sempre que o seu valor estimado sexa igual ou superior aos seguintes limiares:

- a) 1.000.000 de euros nos contratos de servizos sociais e outros servizos específicos enumerados no anexo I.
- b) 428.000 euros nos contratos de subministración e de servizos distintos dos referidos na letra anterior, así como nos concursos de proxectos.
- c) 5.350.000 euros nos contratos de obras.

2. Así mesmo, este real decreto lei será de aplicación aos procedementos de adxudicación dos contratos de concesión de obras e dos contratos de concesión de servizos que liciten as entidades a que se refire o artigo 5.1, cando, referíndose estes contratos a unha ou máis das actividades recollidas nos artigos 9 ao 14 deste real decreto lei, teñan un valor estimado que sexa igual ou superior ao limiar do 5.350.000 euros.

En todo caso quedan fóra do ámbito de aplicación do presente real decreto lei os seguintes contratos de concesión:

- a) Os contratos de concesión de obras ou de concesión de servizos que se refiran ás actividades no sector da auga que relaciona o artigo 8 nos seus números 1 e 2.
- b) Os contratos de concesión de servizos que se refiran aos servizos de lotaría comprendidos no código CPV 92351100-7, adxudicados por unha entidade contratante a un operador económico sobre a base dun dereito exclusivo.

A atribución dun dereito exclusivo deste tipo deberá ser obxecto de publicación no «Diario Oficial de la Unión Europea». Para estes efectos, o concepto de dereito exclusivo non inclúe os dereitos exclusivos a que se refire o artigo 6.2.

- c) Os contratos de concesión de servizos que sexan adxudicados por unha entidade contratante a un operador económico sobre a base dun dereito exclusivo do que ese operador goce consonte unha norma, regulamento ou disposición administrativa que resulte de aplicación e cuxa concesión se axuste ao Tratado de funcionamento da Unión Europea e aos actos xurídicos da Unión Europea que establecen normas comúns de acceso ao mercado aplicables ás actividades recollidas nos artigos 9 ao 14 deste real decreto lei.

Malia o anterior, cando a lexislación sectorial da Unión Europea a que se refire o parágrafo precedente non prevea obrigas de transparencia, aplicarase o artigo 79 relativo ao anuncio de formalización.

Cando unha entidade contratante conceda a un operador económico un dereito exclusivo para o exercicio dunha das actividades recollidas nos artigos 9 ao 14 deste real decreto lei, deberá informar diso a Comisión Europea no prazo dun mes contado a partir do día en que se concedeu ese dereito.

d) Os contratos de concesión de servizos de transporte aéreo baseados na concesión dunha licenza de explotación no sentido do Regulamento (CE) n.º 1008/2008 do Parlamento Europeo e do Consello, do 24 de setembro de 2008, sobre normas comúns para a explotación de servizos aéreos na Comunidade, ou relativos a servizos públicos de transporte de viaxeiros, no sentido do Regulamento n.º 1370/2007 do Parlamento Europeo e do Consello, do 23 de outubro de 2007, sobre os servizos públicos de transporte de viaxeiros por ferrocarril e estrada e polo que se derrogan os regulamentos (CEE) n.º 1191/69 e (CEE) n.º 1107/70 do Consello.

Artigo 2. *Definicións.*

Para efectos do libro primeiro do presente real decreto lei entenderase por:

a) «Contratos de subministración, obras e servizos»: os contratos a título oneroso subscritos por escrito entre unha ou varias das entidades contratantes suxeitas ao ámbito de aplicación deste real decreto lei e unha ou varias empresas, cuxo obxecto sexa a execución de obras, a subministración de produtos ou a prestación de servizos.

b) «Contrato de obras»: os contratos cuxo obxecto sexa un dos seguintes:

1.º A execución dunha obra, illada ou conxuntamente coa redacción do proxecto, ou a realización dalgún dos traballos enumerados no anexo II.

2.º A realización, por calquera medio, dunha obra que cumpra os requisitos fixados pola entidade contratante que exerza unha influencia decisiva no tipo ou no proxecto da obra.

c) «Obra»: o resultado dun conxunto de traballos de construción ou de enxeñaría civil, destinado a cumprir por si mesmo unha función económica ou técnica, que teña por obxecto un ben inmovible.

Tamén se considerará «obra» a realización de traballos que modifiquen a forma ou substancia do terreo ou do seu voo, ou de mellora do medio físico ou natural.

d) «Contrato de subministración»: o contrato que ten por obxecto a compra, a compra a prazos, o arrendamento financeiro ou o arrendamento con ou sen opción de compra de produtos. Un contrato de subministración poderá incluír, de xeito accesorio, operacións de colocación e instalación.

e) «Contrato de servizos»: o contrato cuxo obxecto son prestacións de facer consistentes no desenvolvemento dunha actividade ou dirixidas á obtención dun resultado distinto dunha obra ou dunha subministración.

f) «Concesión de obras»: o contrato que presenta as mesmas características que o contrato de obras, coa excepción de que a contrapartida das obras consista ben unicamente no dereito a explotar a obra ou ben nese dereito acompañado dun prezo. En todo caso, o dereito a explotar a obra deberá implicar a transferencia ao concesionario do risco operacional no sentido definido na letra h) deste artigo.

g) «Concesión de servizos»: o contrato que presenta as mesmas características que o contrato de servizos coa excepción de que a contrapartida da prestación de servizos consista ben unicamente no dereito a explotar o servizo ou ben nese dereito acompañado dun prezo. En todo caso, o dereito a explotar o servizo deberá implicar a transferencia ao concesionario do risco operacional no sentido definido na letra h) seguinte.

h) «Risco operacional»: o risco cuxa asunción por parte do concesionario implica que este último non ten garantidas, en condicións normais de mercado, nin a recuperación dos investimentos realizados nin a cobertura dos custos en que incorrese como consecuencia

da explotación das obras ou dos servizos que sexan obxecto da concesión. A parte dos riscos transferidos ao concesionario suporá unha exposición real ás incertezas do mercado que implique que calquera perda potencial estimada en que incorra o concesionario non é simplemente nominal ou desprezable.

Este risco abranguerá o risco de demanda ou o de subministración ou ambos. Para estes efectos, entenderase por «risco de demanda» o que se debe á demanda real das obras ou servizos obxecto do contrato e por «risco de subministración» o relativo á subministración das obras ou servizos obxecto do contrato, en particular, o risco de que a prestación non se axuste á demanda.

i) «Operador económico»: unha persoa física ou xurídica, unha entidade pública ou unha agrupación de tales persoas ou entidades, incluídas as unións temporais de empresas, que ofrezca no mercado a execución de obras, a subministración de produtos ou a prestación de servizos.

j) «Licitador»: un operador económico que presenta unha oferta.

k) «Candidato»: un operador económico que solicita unha invitación ou foi convidado a participar nun procedemento restrinxido ou negociado, nun diálogo competitivo ou nunha asociación para a innovación.

l) «Pregos de condicións»: todos os documentos elaborados ou mencionados pola entidade contratante para describir ou determinar elementos da contratación ou o procedemento, en particular, o anuncio de licitación, o anuncio periódico indicativo ou os anuncios sobre a existencia dun sistema de clasificación que sirvan de convocatoria de licitación, as prescricións técnicas, o documento descritivo, as condicións do contrato propostas, os formatos para a presentación de documentos por parte dos candidatos e licitadores, a información sobre as obrigas xeralmente aplicables e calquera documento adicional. A presente definición utilizarase unicamente con fins de simplificación do texto.

m) «Actividades de compra centralizadas»: algún dos tipos de actividades seguintes, realizado con carácter permanente:

1.º A adquisición de subministracións e/ou servizos destinados a entidades contratantes.

2.º A adxudicación de contratos ou a subscrición de acordos marco de obras, subministracións ou servizos destinados a entidades contratantes.

n) «Actividades de compra auxiliares»: actividades consistentes na prestación de apoio ás actividades de compra, en particular nas formas seguintes:

1.º Infraestruturas técnicas que permitan ás entidades contratantes adxudicar contratos públicos ou subscribir acordos marco de obras, subministracións ou servizos.

2.º Asesoramento sobre a realización ou a concepción dos procedementos de contratación.

3.º Preparación e xestión dos procedementos de contratación en nome e por conta da entidade contratante de que se trate.

ñ) «Central de compras»: unha entidade contratante que realiza actividades de compra centralizadas e, se é o caso, actividades de compra auxiliares. Para os efectos deste decreto lei, as centrais de compras terán a consideración de entidades contratantes.

As contratacións realizadas por unha central de compras para efectuar actividades de compra centralizadas consideraranse contratacións para o exercicio das actividades reguladas neste real decreto lei.

o) «Prestador de servizos de contratación»: un organismo público ou privado que ofrece no mercado actividades de compra auxiliares.

p) «Escrito» ou «por escrito»: calquera expresión consistente en palabras ou cifras que poida lerse, reproducirse e despois comunicarse, incluída a información transmitida e almacenada por medios electrónicos.

q) «Medio electrónico»: un medio que utilice equipamentos electrónicos de tratamento (incluída a compresión dixital) e almacenamento de datos que se transmiten,

envían e reciben por medios que empreguen fíos, radiofónicos, ópticos ou por outros medios electromagnéticos.

r) «Ciclo de vida»: todas as fases consecutivas ou interrelacionadas que se sucedan durante a existencia do produto, obra ou servizo e, en todo caso, a investigación e o desenvolvemento que se deban levar a cabo, a fabricación ou produción, a comercialización e as condicións en que esta teña lugar, o transporte, a utilización e o mantemento, a adquisición das materias primas e a xeración de recursos; todo iso ata que se produza a eliminación, o desmantelamento ou o final da utilización.

s) «Concurso de proxectos»: o procedemento que permite á entidade contratante adquirir, principalmente nos ámbitos da ordenación territorial, o urbanismo, a arquitectura, a enxeñaría ou o tratamento de datos, plans ou proxectos seleccionados por un xurado despois de ser obxecto dunha licitación, con ou sen concesión de premios.

t) «Innovación»: introdución dun produto, servizo ou proceso novos ou significativamente mellorados, que inclúe, aínda que non se limita a eles, os procesos de produción, edificación ou construción, dun novo método de comercialización ou dun novo método de organización nas prácticas empresariais, a organización do lugar de traballo ou as relacións exteriores, co obxectivo de axudar, entre outros, a resolver os desafíos da Estratexia Europa 2020.

u) «Etiqueta»: calquera documento, certificado ou acreditación que confirme que unha obra, produto, servizo, proceso ou procedemento determinado cumpre certos requisitos.

v) «Requisitos aplicables para efectos da etiqueta»: os requisitos que debe cumprir unha obra, produto, servizo, proceso ou procedemento determinado para conseguir a etiqueta de que se trata.

w) «Envío postal»: todo obxecto destinado a ser expedido ao enderezo indicado polo remitente sobre o obxecto mesmo ou sobre o seu envoltorio, unha vez presentado na forma definitiva na cal debe ser recollido, transportado e entregado. Ademais dos envíos de correspondencia, incluírá a publicidade directa, os libros, catálogos, diarios, publicacións periódicas e os paquetes postais que conteñan mercadorías con ou sen valor comercial, calquera que sexa o seu peso.

x) «Servizos postais»: calquera servizo consistente na recollida, na admisión, na clasificación, no transporte, na distribución e na entrega de envíos postais.

y) «Dereito exclusivo»: un dereito concedido polos órganos competentes dunha Administración pública en virtude de calquera disposición lexislativa, regulamentaria ou administrativa publicada que sexa compatible co Tratado de funcionamento da Unión Europea, que teña como efecto limitar o exercicio dunha actividade a un único operador económico e que afecte substancialmente a capacidade dos demais operadores económicos de exercer unha actividade.

z) «Dereito especial»: un dereito concedido polos órganos competentes dunha Administración pública en virtude de calquera disposición lexislativa, regulamentaria ou administrativa publicada que sexa compatible co Tratado de funcionamento da Unión Europea, que teña como efecto limitar o exercicio dunha actividade a unha serie de operadores económicos e que afecte substancialmente a capacidade dos demais operadores económicos de exercer unha actividade.

Artigo 3. *Nomenclatura.*

Para os efectos de identificar as prestacións que son obxecto dos contratos regulados neste real decreto lei utilizarase o «Vocabulario común de contratos públicos (CPV)», aprobado polo Regulamento (CE) n.º 2195/2002 do Parlamento Europeo e do Consello, do 5 de novembro de 2002, polo que se aproba o Vocabulario común de contratos públicos (CPV).

Artigo 4. *Métodos para calcular o valor estimado dos contratos, dos acordos marco e dos sistemas dinámicos de adquisición.*

1. Para todos os efectos previstos neste real decreto lei, o valor estimado dos contratos será determinado da seguinte maneira:

a) No caso dos contratos de obras, subministracións e servizos, a entidade contratante tomará o importe total, sen incluír o imposto sobre o valor engadido, pagadoiro segundo os seus cálculos.

b) No caso dos contratos de concesión de obras e de concesión de servizos, a entidade contratante tomará o importe neto da cifra de negocios, sen incluír o imposto sobre o valor engadido, que segundo os seus cálculos xerará a empresa concesionaria durante a súa execución, como contraprestación polas obras e os servizos obxecto do contrato, así como das subministracións relacionadas con estas obras e servizos.

2. No cálculo do valor estimado deberán terse en conta, como mínimo, ademais dos custos derivados da aplicación das normativas laborais vixentes, outros custos que deriven da execución material dos servizos, os gastos xerais de estrutura e o beneficio industrial. Así mesmo, deberánse ter en conta:

a) Calquera forma de opción eventual e as eventuais prórrogas do contrato.

b) Cando se prevexa aboar primas ou efectuar pagamentos aos candidatos ou licitadores, a súa contía.

c) No caso de que, de conformidade co disposto no artigo 110, se prevexa no prego de condicións ou no anuncio de licitación a posibilidade de que o contrato sexa modificado, considerarase valor estimado do contrato o importe máximo que este poida alcanzar, tendo en conta a totalidade das modificacións á alza previstas.

Nos contratos de servizos e de concesión de servizos nos cales sexa relevante a man de obra, na aplicación da normativa laboral vixente a que se refire o parágrafo anterior teranse especialmente en conta os custos laborais derivados dos convenios colectivos sectoriais de aplicación.

3. Adicionalmente ao previsto no número anterior, no cálculo do valor estimado dos contratos de concesión de obras e de concesión de servizos teranse en conta, cando proceda, os seguintes conceptos:

a) A renda procedente do pagamento de taxas e multas por parte dos usuarios das obras ou servizos, distintas das recadadas en nome da entidade contratante.

b) Os pagamentos ou vantaxes financeiras, calquera que sexa a súa forma, concedidos ao concesionario pola entidade contratante ou por calquera outra autoridade pública, incluída a compensación polo cumprimento dunha obriga de servizo público e subvencións ao investimento público.

c) O valor dos subsidios ou vantaxes financeiras, calquera que sexa a súa forma, procedentes de terceiros a cambio da execución da concesión.

d) O prezo da venda de calquera activo que forme parte da concesión.

e) O valor de todas as subministracións e servizos que a entidade contratante poña á disposición do concesionario, sempre que sexan necesarios para a execución das obras ou a prestación de servizos.

4. A elección do método para calcular o valor estimado non se poderá efectuar coa intención de non aplicar ao contrato as normas de adxudicación que correspondan.

5. O método de cálculo aplicado pola entidade contratante para calcular o valor estimado en todo caso deberá figurar nos pregos de condicións.

6. Cando unha entidade contratante estea composta por unidades funcionais separadas, terase en conta o valor total estimado para todas as unidades funcionais individuais.

Malia o anterior, cando unha unidade funcional separada sexa responsable de maneira autónoma respecto da súa contratación ou de determinadas categorías dela, os valores poderanse calcular ao nivel da unidade de que se trate.

En todo caso, entenderase que se dá a circunstancia aludida no parágrafo anterior cando esa unidade funcional separada conte con financiamento específico e con competencias respecto á adxudicación do contrato.

7. A estimación deberase facer tendo en conta os prezos habituais no mercado e estar referida ao momento do envío da convocatoria de licitación ou, en caso de que esta non estea prevista, ao momento en que a entidade contratante inicie o procedemento de adxudicación do contrato.

8. Nos contratos de obras, o cálculo do valor estimado debe ter en conta o importe destas, así como o valor total estimado das subministracións ou servizos necesarios para a súa execución que a entidade contratante puxese á disposición do contratista.

9. Nos contratos de subministración que teñan por obxecto o arrendamento financeiro, o arrendamento ou a venda a prazos de produtos, o valor que se tomará como base para calcular o valor estimado do contrato será o seguinte:

a) No caso de contratos de duración determinada, cando a súa duración sexa igual ou inferior a doce meses, o valor total estimado para a duración do contrato; cando a súa duración sexa superior a doce meses, o seu valor total, incluído o importe estimado do valor residual.

b) No caso de contratos cuxa duración non se fixe por referencia a un período de tempo determinado, o valor mensual multiplicado por 48.

10. Nos contratos de subministración ou de servizos que teñan un carácter de periodicidade, ou contratos que se deban renovar nun período de tempo determinado, tomarase como base para o cálculo do valor estimado do contrato algunha das seguintes cantidades:

a) O valor real total dos contratos sucesivos similares adxudicados durante o exercicio precedente ou durante os doce meses previos, axustado, cando for posible, en función dos cambios de cantidade ou valor previstos para os doce meses posteriores ao contrato inicial.

b) O valor estimado total dos contratos sucesivos adxudicados durante os doce meses seguintes á primeira entrega ou no transcurso do exercicio, se este for superior a doce meses.

11. Nos contratos de servizos, para os efectos do cálculo do seu valor estimado, tomaranse como base, de ser o caso, as seguintes cantidades:

a) Nos servizos de seguros, a prima pagadoira e outras formas de remuneración.

b) En servizos bancarios e outros servizos financeiros, os honorarios, as comisións, os xuros e outras formas de remuneración.

c) Nos contratos relativos a un proxecto, os honorarios, as comisións pagadoiras e outras formas de remuneración, así como as primas ou contraprestacións que, de ser o caso, se fixen para os participantes no concurso.

d) Nos contratos de servizos en que non se especifique un prezo total, se teñen unha duración determinada igual ou inferior a corenta e oito meses, o valor total estimado correspondente a toda a súa duración. Se a duración é superior a corenta e oito meses ou non se encontra fixada por referencia a un período de tempo certo, o valor mensual multiplicado por 48.

12. Cando a realización dunha obra, a contratación duns servizos ou a obtención dunhas subministracións destinadas a usos idénticos ou similares poida dar lugar á adxudicación simultánea de contratos por lotes separados, deberase ter en conta o valor global estimado da totalidade deses lotes.

Igualmente, cando unha obra ou un servizo propostos poidan derivar na adxudicación simultánea de contratos de concesión de obras ou de concesión de servizos por lotes separados, deberase ter en conta o valor global estimado de todos os lotes.

No suposto previsto no primeiro parágrafo deste número, cando o valor acumulado dos lotes en que se divida a subministración, os servizos ou a obra iguale ou supere a cantidade indicada no artigo 1, aplicaranse as normas deste real decreto lei á adxudicación de cada lote.

Malia o disposto no primeiro e terceiro parágrafos deste número, as entidades contratantes poderán exceptuar destas normas os lotes cuxo valor estimado sexa inferior a un millón de euros para as obras ou a 80.000 euros para as subministracións ou os servizos, sempre que o importe acumulado dos lotes exceptuados non supere o 20 por 100 do valor acumulado da totalidade destes.

13. Para os acordos marco e para os sistemas dinámicos de adquisición terase en conta o valor máximo estimado, excluído o imposto sobre o valor engadido, do conxunto de contratos previstos recollidos durante a duración total do acordo marco ou do sistema dinámico de adquisición.

14. No procedemento de asociación para a innovación terase en conta o valor máximo estimado, excluído o imposto sobre o valor engadido, das actividades de investigación e desenvolvemento que estea previsto que se realicen ao longo da duración total da asociación, e das subministracións, servizos ou obras que estea previsto que se executen ou adquiran ao final da asociación prevista.

CAPÍTULO II

Ámbito de aplicación subxectiva

Artigo 5. *Entidades suxeitas a este real decreto lei en materia de contratación.*

1. Quedan suxeitas ao presente real decreto lei as entidades contratantes que realicen algunha das actividades enumeradas nos artigos 8 ao 14.

Así mesmo, quedarán suxeitas ao presente real decreto lei as asociacións formadas por varias entidades contratantes.

2. Para os efectos deste real decreto lei entenderase por:

a) «Entidade contratante»: os poderes adxudicadores que non sexan Administración pública de conformidade coa Lei 9/2017, do 8 de novembro, as empresas públicas, así como outras entidades distintas das anteriores que teñan dereitos especiais ou exclusivos segundo se establece no artigo 6.

b) «Poder adxudicador»: as entidades que teñan esta consideración de acordo coa Lei 9/2017, do 8 de novembro.

c) «Empresa pública»: as sociedades mercantís de carácter público e toda aquela entidade ou organismo sobre a cal os poderes adxudicadores poidan exercer, directa ou indirectamente, unha influencia dominante polo feito de ter a propiedade ou unha participación financeira nelas, ou en virtude das normas que as rexen.

Considerarase que os poderes adxudicadores exercen unha influencia dominante, directa ou indirecta, sobre unha empresa cando se dea algunha das circunstancias seguintes:

- 1.º Que teñan a maioría do capital subscrito da empresa.
- 2.º Que dispoñan da maioría dos votos correspondentes ás participacións emitidas pola empresa.
- 3.º Que poidan designar máis da metade dos membros do órgano de administración, de dirección ou de vixilancia da empresa.

3. Quedan excluídos do ámbito de aplicación deste real decreto lei os contratos que subscriban as entidades que, conforme a Lei 9/2017, do 8 de novembro, teñan a consideración de administracións públicas, que se rexerán pola mencionada lei, en todo

caso. Unicamente se lles aplicará o presente real decreto lei para determinar se os contratos que subscriban estas se deben considerar suxeitos á regulación harmonizada.

Artigo 6. *Dereitos especiais ou exclusivos.*

1. Para os efectos deste real decreto lei, considérase que unha entidade contratante goza de dereitos especiais ou exclusivos no sentido definido no artigo 2, letras y) e z), cando estes sexan concedidos polos órganos competentes dunha Administración pública en virtude de calquera disposición legal, regulamentaria ou administrativa que, sendo compatible co Tratado de funcionamento da Unión Europea, teña como efecto limitar a unha ou máis entidades o exercicio dunha actividade recollida nos artigos 8 ao 14 e que afecte substancialmente a capacidade das demais entidades de exercer esa actividade.

2. Os dereitos que se concedan mediante un procedemento que sexa obxecto dunha publicidade adecuada, consonte criterios obxectivos e que non contraveña o dereito da Unión Europea, non constituirán dereitos especiais ou exclusivos para os efectos deste real decreto lei.

CAPÍTULO III

Ámbito de aplicación obxectiva

Sección 1.ª *Das actividades reguladas*

Artigo 7. *Disposicións comúns.*

Para os efectos dos artigos 8, 9 e 10 seguintes, a subministración incluírá a xeración (producción), a venda por xunto e a venda ao retalho. Non obstante, a produción de gas por extracción entra no ámbito de aplicación do artigo 14.

Artigo 8. *Auga.*

1. O presente real decreto lei aplicarase ás actividades seguintes:

- a) A posta á disposición ou a explotación de redes fixas destinadas a prestar un servizo ao público en relación coa produción, transporte ou distribución de auga potable.
- b) A subministración de auga potable a esas redes.

2. O presente real decreto lei aplicarase, así mesmo, aos contratos e aos concursos de proxectos adxudicados ou organizados polas entidades que exerzan unha actividade recollida no número 1, sempre e cando tales contratos estean relacionados con algunha das actividades seguintes:

- a) Proxectos de enxeñaría hidráulica, irrigación ou drenaxe, coa condición de que o volume de auga destinado ao abastecemento de auga potable represente máis do 20 por cento do volume de auga total dispoñible grazas a eses proxectos ou a esas instalacións de irrigación ou drenaxe.
- b) A evacuación ou o tratamento de augas residuais.

3. Non se considerará como unha actividade consonte o número 1 a subministración de auga potable a redes destinadas a prestar un servizo ao público por parte dunha entidade contratante distinta dos poderes adxudicadores, cando se cumpran todas as condicións seguintes:

- a) Que a produción de auga potable por parte da entidade de que se trate se realice porque o seu consumo sexa necesario para o exercicio dunha actividade distinta das previstas nos artigos 8 ao 11.

b) Que a alimentación da rede pública dependa exclusivamente do propio consumo da entidade contratante e non supere o 30 por cento da produción total de auga potable da entidade contratante, tomando en consideración a media dos tres últimos anos, incluído o ano en curso.

Artigo 9. *Gas e calefacción.*

1. O presente real decreto lei aplicarase ás actividades seguintes:

a) A posta á disposición ou a explotación de redes fixas destinadas a prestar un servizo ao público en relación coa produción, transporte ou distribución de gas ou calefacción.

b) A subministración de gas ou calefacción a esas redes.

2. Non se considerará unha actividade pertinente para efectos do número 1 a subministración de gas ou calefacción a redes destinadas a prestar un servizo ao público por parte dunha entidade contratante distinta dos poderes adxudicadores cando se cumpran todas as condicións seguintes:

a) Que a produción de gas ou de calefacción pola entidade de que se trate sexa unha consecuencia inevitable do exercicio dunha actividade distinta das recollidas no número 1 do presente artigo ou nos artigos 8 e 10 ao 14 deste real decreto lei.

b) Que a alimentación da rede pública teña o único propósito de explotar en forma económica esa produción e corresponda, como máximo, ao 20 % do volume de negocios da entidade contratante, tomando en consideración a media dos tres últimos anos, incluído o ano en curso.

Artigo 10. *Electricidade.*

1. O presente real decreto lei aplicarase ás actividades seguintes:

a) A posta á disposición ou a explotación de redes fixas destinadas a prestar un servizo ao público en relación coa produción, transporte ou distribución de electricidade.

b) A subministración de electricidade a esas redes.

2. Non se considerará como unha actividade consonte o número 1 a subministración de electricidade a redes destinadas a proporcionar un servizo ao público por parte dunha entidade contratante distinta dos poderes adxudicadores cando se cumpran todas as condicións seguintes:

a) Que a produción de electricidade por parte da entidade contratante de que se trate se realice porque o seu consumo sexa necesario para o exercicio dunha actividade distinta das recollidas no número 1 do presente artigo ou nos artigos 8, 9 e 11 deste real decreto lei.

b) Que a alimentación da rede pública dependa exclusivamente do propio consumo da entidade contratante e non supere o 30 por 100 da produción total de enerxía da entidade contratante, tomando en consideración a media dos tres últimos anos, incluído o ano en curso.

Artigo 11. *Servizos de transporte.*

1. O presente real decreto lei aplicarase ás actividades de posta á disposición ou explotación de redes que presten un servizo ao público no campo do transporte por ferrocarril, sistemas automáticos, tranvía, trolebús, autobús ou cable.

2. Considerarase que existe unha rede nos servizos de transporte cando o servizo se preste de acordo coas condicións operativas establecidas pola autoridade competente. Estas condicións farán referencia aos itinerarios, á capacidade de transporte dispoñible, á frecuencia e puntualidade do servizo, ás súas infraestruturas, aos seus vehículos e combustibles e á incorporación no transporte dos sistemas intelixentes de transportes (ITS), entre outros.

Artigo 12. *Portos e aeroportos.*

O presente real decreto lei aplicarase ás actividades de explotación dunha zona xeográfica determinada co fin de pór aeroportos, portos marítimos ou interiores, ou outras terminais de transporte á disposición dos transportistas aéreos, marítimos ou fluviais.

Artigo 13. *Servizos postais.*

1. O presente real decreto lei aplicarase ás actividades relacionadas coa prestación dos seguintes servizos:

- a) Servizos postais no sentido definido no artigo 2.x).
- b) Servizos distintos dos servizos postais, sempre e cando estes últimos os preste unha entidade que preste igualmente servizos postais, e non se trate dunha actividade sometida directamente á competencia en mercados cuxo acceso non estea limitado, nos termos indicados no artigo 17.

2. Para os efectos deste real decreto lei terán a consideración de «servizos distintos dos servizos postais» os seguintes:

- a) Os servizos de xestión de servizos de correo. Tanto os servizos previos ao envío como os posteriores a el, incluídos os servizos de xestión de salas de correo.
- b) Os servizos relativos aos envíos postais non incluídos na definición do artigo 2.w), como a publicidade directa sen indicación do destinatario.
- c) Os servizos financeiros que inclúan en particular os xiros e as transferencias postais, excepto aqueles que se exclúen en virtude do artigo 20 d).
- d) Os servizos filatélicos.
- e) Os servizos loxísticos, entendendo por tales aqueles servizos que combinan a distribución física e a lista de correos con outras funcións non postais.
- f) Os servizos de valor engadido vinculados a medios electrónicos e prestados integramente por esa vía, incluída a transmisión segura de documentos codificados por vía electrónica, os servizos de xestión de enderezos e a transmisión de correo certificado.

Artigo 14. *Prospección e extracción de petróleo, gas, carbón e outros combustibles sólidos.*

O presente real decreto lei aplicarase ás actividades de explotación dunha zona xeográfica determinada con algunha das seguintes finalidades:

- a) A extracción de petróleo ou gas.
- b) A prospección ou extracción de carbón ou outros combustibles sólidos.

Artigo 15. *Contratos mixtos.*

1. Entenderase por contrato mixto aquel que conteña prestacións correspondentes a outro ou outros de distinta clase. Só se poderán fusionar prestacións correspondentes a diferentes contratos nun contrato mixto cando esas prestacións se encontren directamente vinculadas entre si e manteñan relacións de complementariedade que exixan a súa consideración e tratamento como unha unidade funcional dirixida á satisfacción dunha determinada necesidade ou á consecución dun fin institucional propio da entidade contratante.

2. Para a determinación das normas que rexerán a adxudicación dos contratos mixtos cuxo obxecto conteña prestacións de varios contratos regulados neste real decreto lei, observaranse as seguintes regras:

- a) Cando un contrato mixto comprenda prestacións propias de dous ou máis contratos de obras, subministracións ou servizos, atenderase ao carácter da prestación principal.

No caso dos contratos mixtos que comprendan en parte servizos recollidos no anexo I e en parte outros servizos, ou cando se trate de contratos mixtos que teñan por obxecto servizos e subministracións, o obxecto principal determinarase tendo en conta cal é o maior dos valores estimados dos respectivos servizos ou subministracións.

b) Cando o contrato mixto conteña prestacións dos contratos de obras, subministracións ou servizos, por unha banda, e contratos de concesións de obra ou concesións de servizos, doutra, actuarase do seguinte xeito:

1.º Se as distintas prestacións non son separables, atenderase ao carácter da prestación principal.

2.º Se as distintas prestacións son separables e se decide adjudicar un contrato único, aplicaranse as normas relativas aos contratos de obras, subministracións ou servizos cando o valor estimado das prestacións correspondentes a estes contratos supere as contías establecidas no artigo 1 do presente real decreto lei. Noutro caso, aplicaranse as normas relativas aos contratos de concesión de obras e servizos.

3. Cando un contrato conteña prestacións propias dun contrato suxeito a este decreto lei e prestacións de contratos que non o estean, aplicarase o presente real decreto lei, coa excepción dos contratos nos ámbitos da defensa e da seguridade a que se refire o artigo 23.2.a).

Artigo 16. Réxime xurídico dos contratos destinados á realización de varias actividades.

1. Para a determinación das normas que rexerán a adjudicación dun contrato destinado á realización de varias actividades, cando polo menos unha delas estea suxeita ao presente real decreto lei, observaranse as seguintes regras:

a) Con carácter xeral, o contrato estará suxeito ás normas aplicables á actividade a que estea destinado principalmente.

b) No caso de que resulte imposible obxectivamente establecer a que actividade se destina principalmente o contrato, as normas determinaranse de conformidade co establecido a seguir:

1.º O contrato adjudicarase de conformidade coa Lei 9/2017, do 8 de novembro, cando polo menos unha das actividades obxecto do contrato estea suxeita ao presente real decreto lei e outra ou outras estean suxeitas á Lei 9/2017, do 8 de novembro.

2.º Nos demais casos, o contrato adjudicarase de conformidade co presente real decreto lei.

2. Cando un contrato estea destinado á realización de varias actividades, e unha delas estea suxeita a este real decreto lei e outra ou outras á lexislación nos ámbitos da defensa e da seguridade, observarase o disposto no artigo 23.2.b).

Sección 2.ª Exclusiones

Subsección 1.ª Exclusión de actividades sometidas directamente á competencia

Artigo 17. Exclusión de actividades sometidas directamente á competencia.

1. O presente real decreto lei non se aplicará aos contratos destinados a facer posible a prestación dunha actividade recollida nos artigos 8 ao 14, sempre que tal actividade estea sometida directamente á competencia en mercados cuxo acceso non estea limitado. Tampouco se aplicará aos concursos de proxectos que se organicen para o exercicio desa actividade.

2. Para efectos do número 1, para determinar se unha actividade está sometida directamente á competencia, utilizaranse criterios que sexan conforme as disposicións do Tratado de funcionamento da Unión Europea en materia de competencia e, entre eles, as

características dos bens ou servizos de que se trate, a existencia de bens ou servizos considerados substituíbles no lado da oferta ou no da demanda, os prezos e a presenza real ou potencial de máis dun provedor dos bens ou servizos de que se trate.

A avaliación da competencia a que se fai referencia neste artigo entenderase sen prexuízo da aplicación do dereito da competencia e efectuarase tendo en conta o mercado para as actividades en cuestión e o mercado xeográfico de referencia.

Para os efectos deste artigo, «O mercado xeográfico de referencia», no cal se baseará a avaliación da exposición directa á competencia, estará constituído por aquel territorio no cal as empresas afectadas interveñen na oferta e na demanda de bens ou servizos, as condicións de competencia son suficientemente homoxéneas e que se distinguen dos territorios veciños en que as condicións de competencia son notablemente diferentes. Para estes efectos deberán terse en conta, entre outros, a natureza e as características dos produtos e servizos de que se trate, a existencia de barreiras de entrada, as preferencias dos consumidores, así como a existencia, entre o territorio considerado e os territorios veciños, de diferenzas significativas nas cotas de mercado das empresas ou nos prezos.

3. A exclusión de tal actividade efectuarase conforme os requisitos e o procedemento establecidos nos artigos 34 e 35 da Directiva 2014/25/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de febreiro de 2014, sobre a coordinación dos procedementos de adxudicación de contratos nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais.

Para tal efecto, cando se considere que é de aplicación a unha determinada actividade a exclusión de aplicación a que fai referencia o número 1, o ministro de Economía e Empresa, por iniciativa do ministerio competente por razón da actividade ou, se é o caso, das comunidades autónomas ou das correspondentes corporacións locais, deberá comunicarllo á Comisión Europea, á cal informará de todas as circunstancias pertinentes e, en especial, de calquera disposición legal, regulamentaria ou administrativa ou de calquera acordo relativo á conformidade coas condicións mencionadas no número 2, de ser o caso, xunto co criterio que sobre a efectiva liberalización da actividade e a procedencia de exclusión de aplicación deste real decreto lei expresen a Comisión Nacional dos Mercados e da Competencia, as autoridades de competencia de ámbito autonómico ou algunha outra autoridade nacional independente que sexa competente na actividade de que se trate.

Cando unha das entidades contratantes a que se aplica este real decreto lei considere que se dan os requisitos establecidos nos números 1 e 2, poderán demandar do ministerio ou do órgano competente da comunidade autónoma correspondente que se solicite a tramitación do procedemento a que se refire o parágrafo anterior. Se transcorreren dous meses sen se dar trámite á citada petición, a entidade contratante poderá solicitar á Comisión Europea que estableza a aplicabilidade do número 1 a unha determinada actividade mediante un acto de execución, de conformidade co número 3 do artigo 35 da Directiva 2014/25/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de febreiro de 2014.

Subsección 2.ª Contratos excluídos

Artigo 18. *Contratos excluídos por razón da súa finalidade.*

1. O presente real decreto lei non se aplica aos contratos que as entidades contratantes adxudiquen para fins distintos da realización das actividades mencionadas nos artigos 8 ao 14, nin para a realización desas actividades nun país terceiro, en circunstancias que non supoñan a explotación física dunha rede ou dunha área xeográfica dentro da Unión Europea, nin a concursos de proxectos organizados para tales fins.

2. As entidades contratantes comunicarán á Comisión Europea, por petición desta, todas as categorías de produtos e actividades que consideren excluídas en virtude do número 1.

3. Quedan fóra, así mesmo, do ámbito de aplicación os contratos que se adxudiquen para efectos de revenda ou arrendamento financeiro a terceiros, sempre e cando a entidade contratante non goce de dereitos especiais ou exclusivos de venda ou arrendamento do obxecto deses contratos e existan outras entidades que poidan vendelos

ou arrendalos libremente nas mesmas condicións ca a entidade contratante. As entidades contratantes comunicarán á Comisión Europea, por petición desta, todas as categorías de produtos e actividades que consideren excluídas en virtude deste punto.

Artigo 19. *Exclusións nos ámbitos da auga e da enerxía.*

O presente real decreto lei non se aplica aos seguintes contratos:

a) Os contratos para a compra de auga, sempre que sexan adxudicados por entidades contratantes que exerzan algunha das actividades relacionadas coa auga potable recollidas no artigo 8.1.

b) Os contratos adxudicados por entidades contratantes que operen no sector da enerxía exercendo unha actividade das recollidas no artigo 9.1, 10.1 ou no artigo 14, en relación coa subministración de enerxía ou de combustibles destinados á xeración de enerxía.

Artigo 20. *Exclusións específicas relativas aos contratos de servizos e de concesión de servizos.*

O presente real decreto lei non se aplicará a aqueles contratos que teñan por obxecto:

a) A adquisición ou o arrendamento, independentemente do sistema de financiamento, de terreos, edificios xa existentes ou outros bens inmoables ou relativos a dereitos sobre estes bens.

b) Servizos de arbitraje e de conciliación.

c) Algún dos seguintes servizos xurídicos:

1.º A representación e defensa legal dun cliente por un procurador ou un avogado, quer sexa nunha arbitraje ou nunha conciliación realizada nun Estado ou ante unha instancia internacional de conciliación ou arbitraje, quer sexa nun procedemento xudicial ante os órganos xurisdicionais ou as autoridades públicas dun Estado ou ante órganos xurisdicionais ou institucións internacionais.

2.º O asesoramento xurídico prestado como preparación dun dos procedementos mencionados no número anterior da presente letra, ou cando exista unha probabilidade alta de que o asunto sobre o cal se asesora será obxecto deses procedementos, sempre que o asesoramento o preste un avogado.

3.º Os servizos de certificación e autenticación de documentos que deban ser prestados por un notario público.

4.º Os servizos xurídicos prestados por administradores, titores ou outros servizos xurídicos cuxos prestadores sexan designados por un órgano xurisdicional ou designados por lei para desempeñar funcións específicas baixo a supervisión deses órganos xurisdicionais.

5.º Outros servizos xurídicos que estean relacionados, incluso de forma ocasional, co exercicio do poder público.

d) A emisión, compra, venda e transferencia de títulos ou doutros instrumentos financeiros, a teor da Directiva 2014/65/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 15 de maio de 2014, relativa aos mercados de instrumentos financeiros e pola que se modifican a Directiva 2002/92/CE e a Directiva 2011/61/UE, así como as operacións realizadas coa facilidade europea de estabilización financeira e o Mecanismo Europeo de Estabilidade.

e) Os préstamos, estean ou non relacionados coa emisión, venda, compra ou transferencia de valores ou doutros instrumentos financeiros.

f) Contratos regulados na lexislación laboral.

g) Servizos públicos de transporte de viaxeiros por ferrocarril ou en metro, así como as concesións de servizos de transporte de viaxeiros, sen prexuízo da aplicación do Regulamento (UE) n.º 1370/2007 do Parlamento Europeo e do Consello, do 23 de outubro

de 2007, sobre os servizos públicos de transporte de viaxeiros por ferrocarril e estrada e polo que se derrogan os regulamentos (CEE) n.º 1191/69 e (CEE) n.º 1107/70 do Consello.

h) Os que teñan por obxecto servizos de defensa civil, protección civil e prevención de riscos laborais prestados por organizacións ou asociacións sen ánimo de lucro e incluídos nos seguintes códigos CPV: 75250000-3, 75251000-0, 75251100-1, 75251110-4, 75251120-7, 75252000-7, 75222000-8; 98113100-9 e 85143000-3, salvo os servizos de transporte en ambulancia dun paciente.

i) Os que teñan por obxecto a adquisición, o desenvolvemento, a produción ou a coprodución de programas destinados a servizos de comunicación audiovisual ou servizos de comunicación radiofónica, que sexan adxudicados por provedores do servizo de comunicación audiovisual ou radiofónica, ou os relativos ao tempo de radiodifusión ou á subministración de programas que sexan adxudicados a provedores do servizo de comunicación audiovisual ou radiofónica. Para efectos da presente letra, por «servizo de comunicación audiovisual» e «prestador do servizo de comunicación» entenderase, respectivamente, o mesmo que no artigo 1, número 1, letras a) e d), da Directiva 2010/13/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 10 de marzo de 2010, sobre a coordinación de determinadas disposicións legais, regulamentarias e administrativas dos Estados membros relativas á prestación de servizos de comunicación audiovisual. Por «programa» entenderase o mesmo que no artigo 1, número 1, letra b), da devandita directiva, ben que se incluírán tamén os programas radiofónicos e os contidos dos programas radiofónicos. Ademais, para efectos da presente disposición, «contidos do programa» terá o mesmo significado que «programa».

j) Os servizos de investigación e desenvolvemento, excepto aqueles que ademais de estaren incluídos nos códigos CPV 73000000-2 ao 73120000-9, 73300000-5, 73420000-2 e 73430000-5 cumpran as dúas condicións seguintes:

a) Que os beneficios pertencen exclusivamente ao poder adxudicador para a súa utilización no exercicio da súa propia actividade.

b) Que o servizo prestado sexa remunerado integramente polo poder adxudicador.

k) Os contratos de servizos que teñan por obxecto a realización de actividades de compra centralizada, sempre e cando o contrato sexa adxudicado por unha entidade contratante a unha central de compras; pode incluír tamén a realización de actividades de compra auxiliares no sentido definido no artigo 2.n).

l) Aqueles contratos de concesións cuxo obxecto principal sexa permitir ás entidades contratantes a posta á disposición ou a explotación de redes públicas de comunicacións, ou a prestación ao público dun ou varios servizos de comunicacións electrónicas. Para efectos do presente punto, «rede pública de comunicacións» e «servizos de comunicacións electrónicas» terán o mesmo significado que o que figura na Directiva 2002/21/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 7 de marzo de 2002, relativa a un marco regulador común das redes e dos servizos de comunicacións electrónicas.

Artigo 21. *Contratos e concurso de proxectos relacionados co ámbito internacional.*

O presente real decreto lei non se aplicará aos seguintes contratos e concursos de proxectos:

a) Aqueles que se deban adxudicar de conformidade cun procedemento de licitación específico que fose establecido en virtude dun instrumento xurídico, suscrito de conformidade co Tratado de funcionamento da Unión Europea con un ou varios Estados non signatarios deste último, que cree obrigas de dereito internacional relativo ás obras, subministracións ou servizos que resulten necesarios para a execución ou a realización conxunta dun proxecto polos seus signatarios.

b) Aqueles que se deban adxudicar de conformidade cun procedemento de licitación específico que fose establecido en virtude das normas de contratación aprobadas por unha organización internacional ou por unha institución financeira internacional, sempre e cando estean financiados integramente ou maioritariamente por esa institución.

Artigo 22. *Contratos de servizos adxudicados sobre a base dun dereito exclusivo.*

O presente real decreto lei non se aplicará aos contratos de servizos que se adxudiquen a unha entidade que sexa pola súa vez un poder adxudicador, ou a unha asociación desas entidades, baseándose nun dereito exclusivo do que goce en virtude de disposicións legais, regulamentarias ou administrativas publicadas, sempre que esas disposicións sexan compatibles co Tratado de funcionamento da Unión Europea.

Artigo 23. *Contratos nos ámbitos da defensa e da seguridade.*

1. O presente real decreto lei non é aplicable aos seguintes contratos e concursos de proxectos:

a) Os declarados secretos ou reservados polo órgano competente, ou aqueles cuxa execución deba ir acompañada de medidas de seguridade especiais conforme a lexislación vixente, ou nos cales o exixa a protección de intereses esenciais para a seguridade do Estado, cando a protección dos intereses esenciais de que se trate non se poida garantir mediante a aplicación deste real decreto lei.

b) Os contratos de obras, subministracións e servizos que se subscriban no ámbito da seguridade ou da defensa que estean comprendidos dentro do ámbito de aplicación da Lei 24/2011, do 1 de agosto, de contratos do sector público, nos ámbitos da defensa e da seguridade, así como os contratos a que non resulte de aplicación a citada lei en virtude do seu artigo 7.

Os contratos de concesións de obras e concesións de servizos que se subscriban no ámbito da seguridade ou da defensa nos cales concorra algunha das circunstancias seguintes:

1.º Que sexan adxudicados no marco dun programa de cooperación baseado na investigación e no desenvolvemento dun novo produto e, se é o caso, tamén relacionados co ciclo de vida deste ou partes dese ciclo, sempre que participen no programa polo menos dous Estados membros da Unión Europea.

2.º Os que se adxudiquen nun terceiro Estado non membro da Unión Europea para efectuar compras, incluídas as de carácter civil, cando as Forzas Armadas estean despregadas fóra do territorio da Unión e as necesidades operativas fagan necesario que estes contratos se conclúan con empresarios situados na zona de operacións. Para os efectos deste real decreto lei, entenderanse incluídos na zona de operacións os territorios de influencia desta e as bases loxísticas avanzadas.

3.º As concesións que se adxudiquen a outro Estado en relación con obras e servizos directamente relacionados co equipamento militar sensible, ou obras e servizos especificamente con fins militares, ou obras e servizos sensibles.

c) Os contratos incluídos dentro do ámbito definido polo artigo 346 do Tratado de funcionamento da Unión Europea que se conclúan no sector da defensa.

d) Os contratos de obras, subministración ou servizos que se subscriban nos ámbitos da defensa ou da seguridade e que se deban adxudicar de conformidade cun procedemento de contratación específico que fose establecido dalgunha das seguintes maneiras:

1.º En virtude dun acordo ou convenio internacional suscrito de conformidade co Tratado de funcionamento da Unión Europea con un ou varios Estados non signatarios deste último, relativo ás obras, subministracións ou servizos que resulten necesarios para a explotación ou o desenvolvemento conxunto dun proxecto por parte dos Estados asinantes.

2.º En virtude dun acordo ou convenio internacional relativo ao estacionamento de tropas e que se refira ás empresas dun Estado membro da Unión Europea ou dun terceiro Estado.

3.º En virtude das normas de contratación establecidas por unha organización internacional ou por unha institución financeira internacional, cando ademais os contratos que se adxudiquen estean financiados integramente ou na súa maior parte por esa organización ou institución.

2. As exclusións que establece o número anterior nas súas letras b) e c) aplicaranse igualmente nos seguintes casos:

a) No caso dun contrato que teña por obxecto, por unha banda, prestacións propias de contratos suxeitos a este real decreto lei e, por outra, prestacións propias de contratos suxeitos ben á Lei 24/2011, do 1 de agosto, de contratos do sector público, nos ámbitos da defensa e da seguridade, ou ben ao artigo 346 do Tratado de funcionamento da Unión Europea ou á referida Lei 24/2011 e ao artigo 346 do citado tratado.

b) No caso dun contrato que estea destinado, por unha banda, á realización dunha actividade que estea suxeita ao presente real decreto lei e, por outra, á realización dunha actividade ou actividades que estean suxeitas ben á Lei 24/2011, do 1 de agosto, de contratos do sector público, nos ámbitos da defensa e da seguridade, ou ben ao artigo 346 do Tratado de funcionamento da Unión Europea ou á referida Lei 24/2011 e ao artigo 346 do citado tratado.

Con carácter previo á aplicación do establecido nos dous parágrafos anteriores, a entidade contratante deberá xustificar con razóns obxectivas a adxudicación dun único contrato. Esta decisión en ningún caso se poderá tomar co fin de excluír os contratos da aplicación do presente real decreto lei.

Artigo 24. *Contratos con empresas asociadas e con empresas conxuntas.*

1. O presente real decreto lei non se aplicará aos contratos adxudicados:

a) Por unha entidade contratante a unha empresa asociada, entendendo como tal para os efectos deste real decreto lei a empresa que, en virtude do artigo 42 do Código de comercio, presente contas anuais consolidadas coas da entidade contratante. Entenderase, así mesmo, como empresa asociada, no suposto de entidades que non estean obrigadas a presentar contas consolidadas, aquela sobre a cal a entidade contratante que non sexa poder adxudicador poida exercer, directa ou indirectamente, unha influencia dominante, segundo se define no artigo 5.2., letra c), ou que poida exercer unha influencia dominante sobre a entidade contratante, ou que, como a entidade contratante, estea sometida á influencia dominante doutra empresa por razón de propiedade ou participación financeira ou en virtude das normas que as rexen.

b) Por unha empresa conxunta, constituída exclusivamente por varias entidades contratantes co fin de desenvolver as actividades previstas nos artigos 8 ao 14, a unha empresa asociada a unha desas entidades contratantes.

2. O número anterior será de aplicación:

a) Aos contratos de servizos e contratos de concesión de servizos, sempre que, como mínimo, o 80 por 100 da media do volume de negocios que a empresa asociada efectuase nos últimos tres anos en materia de servizos proveña da prestación destes servizos ás empresas con que estea asociada.

b) Aos contratos de subministración, sempre que, como mínimo, o 80 por 100 da media do volume de negocios que a empresa asociada efectuase nos últimos tres anos en materia de subministracións proveña da prestación destas subministracións ás empresas con que estea asociada.

c) Aos contratos de obras e contratos de concesión de obra, sempre que, como mínimo, o 80 por 100 da media do volume de negocios que a empresa asociada efectuase nos últimos tres anos en materia de obras proveña da prestación destas obras ás empresas con que estea asociada.

Cando non se dispoña do volume de negocios dos tres últimos anos, debido á data de creación ou de inicio das actividades da empresa asociada, será suficiente que esa empresa demostre que a realización do volume de negocios exixidos sexa verosímil, en especial, mediante proxeccións de actividades.

Cando máis dunha empresa asociada á entidade contratante preste obras, servizos ou subministracións, idénticos ou similares, as porcentaxes mencionadas calcularanse tendo en conta o volume de negocios total resultante respectivamente da realización de obras, prestación de servizos ou subministracións por esas empresas asociadas.

O cumprimento do requisito establecido nas letras a), b) e c) anteriores deberá quedar reflectido na memoria integrante das contas anuais da empresa asociada e, cando a empresa teña obriga de se auditar, será obxecto de valoración no informe de auditoría.

3. O presente real decreto lei non se aplicará aos contratos adxudicados:

a) Por unha empresa conxunta, constituída exclusivamente por varias entidades contratantes co fin de desenvolver as actividades previstas nos artigos 8 ao 14, a unha desas entidades contratantes.

b) Por unha entidade contratante a unha empresa conxunta da cal forme parte, sempre que a empresa conxunta se constituíse para desenvolver a actividade de que se trate durante un período mínimo de tres anos e que o instrumento polo que se constituíse a empresa conxunta estipule que as entidades contratantes que a constitúen serán parte dela polo menos durante o mesmo período.

4. Cando as entidades contratantes apliquen algún dos supostos a que fan referencia os números 1, 2 e 3, comunicarán á Comisión Europea, por petición desta, as seguintes informacións:

a) O nome das empresas ou empresas conxuntas de que se trate.

b) A natureza e o valor dos contratos de que se trate.

c) Os elementos que a Comisión Europea considere necesarios para probar que as relacións entre a entidade contratante e a empresa ou a empresa conxunta a que se adxudiquen os contratos cumpren os requisitos do presente artigo.

5. Os negocios xurídicos que as empresas asociadas acorden en execución de contratos adxudicados, de conformidade co disposto nos números 1 e 3 deste artigo, quedarán sometidos a este real decreto lei, nos termos que sexan procedentes, de acordo coa natureza da entidade que os acorde e co seu tipo e valor estimado.

6. As entidades contratantes que non sexan poder adxudicador fixarán os prezos dos contratos a que se refiren os números 1, 2 e 3 do presente artigo, logo do cálculo do importe da prestación ou prestacións obxecto deles e atendendo ao seu prezo xeral de mercado.

Subsección 3.ª Sistemas de cooperación pública excluídos

Artigo 25. *Encargas a medios propios personificados.*

As entidades contratantes que sexan poderes adxudicadores poderanse organizar executando de maneira directa prestacións propias dos contratos de obras, subministracións, servizos, concesión de obras e concesión de servizos que non impliquen o exercicio dunha potestade pública, a cambio dunha compensación tarifaria e valéndose doutra persoa xurídica distinta a elas, xa sexa de dereito público xa de dereito privado, logo da encarga a esta, con suxeición ao disposto no artigo 32 da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

Artigo 26. *Convenios.*

Os convenios que se subscriban entre entidades contratantes que sexan poder adxudicador e que sexan independentes entre si, por non existir entre elas relación ningunha de control directo ou indirecto, quedan excluídos do ámbito de aplicación deste real decreto lei sempre que o seu contido non estea comprendido no dos contratos regulados neste real decreto lei ou en normas administrativas especiais.

A exclusión a que se refire o parágrafo anterior requirirá o cumprimento de todas e cada unha das seguintes condicións:

- a) Que o convenio estableza ou desenvolva unha cooperación entre as entidades contratantes co obxectivo de garantir que os servizos públicos que lles competen se prestan de modo que se logren os obxectivos que teñen en común.
- b) Que o desenvolvemento desa cooperación se guíe unicamente por consideracións relacionadas co interese público.
- c) Que as citadas entidades non teñan vocación de mercado, a cal se presumirá cando realicen no mercado aberto unha porcentaxe igual ou superior ao 20 por cento das actividades obxecto da colaboración. O cálculo desta porcentaxe farase de conformidade co establecido no artigo 6.1, segundo parágrafo, letra a), da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

Para efectos do disposto na letra c) do parágrafo anterior, as entidades contratantes pertencentes ao sector público participantes no convenio efectuarán unha declaración responsable, que formará parte da documentación do convenio que van subscribir.

CAPÍTULO IV

Principios de contratación e confidencialidade

Artigo 27. *Principios da contratación.*

1. Os contratos que se adjudiquen e executen en virtude do presente real decreto lei axustaranse aos principios de non discriminación, de recoñecemento mutuo, de proporcionalidade, de igualdade de trato, así como ao principio de transparencia e de libre competencia.

En ningún caso se poderá limitar a participación pola forma xurídica ou o ánimo de lucro na contratación, salvo nos contratos reservados para entidades recollidas no artigo 65, números 1 e 2.

2. En toda contratación suxeita a este real decreto lei incorporaranse de xeito transversal e preceptivo criterios sociais e ambientais sempre que garden relación co obxecto do contrato, na convicción de que a súa inclusión proporciona unha mellor relación calidade-prezo na prestación contractual, así como, de ser o caso, unha maior e mellor eficiencia na utilización dos fondos públicos. Igualmente, facilitarase o acceso á contratación pública das pequenas e medianas empresas, así como das empresas de economía social.

3. Evitarase na contratación calquera práctica que teña por obxecto, produza ou poida producir o efecto de impedir, restrinxir ou falsear a competencia no proceso de contratación.

A contratación non será concibida coa intención de inaplicar as previsións deste decreto lei nin de restrinxir artificialmente a competencia. Considerarase que a competencia está artificialmente restrinxida cando a contratación se conciba coa intención de favorecer ou prexudicar indebidamente determinados operadores económicos.

4. As entidades contratantes tomarán as medidas apropiadas para garantir que, na execución dos seus contratos, os operadores económicos cumpren as obrigas aplicables en materia ambiental, social ou laboral establecidas no dereito da Unión Europea, no dereito nacional, nos convenios colectivos ou nas disposicións de dereito internacional ambiental, social e laboral que vinculen a España e, en particular, as establecidas no anexo XI.

O indicado no parágrafo anterior establécese sen prexuízo da potestade das entidades contratantes de tomaren as oportunas medidas para comprobar, durante o procedemento de licitación, que os candidatos e licitadores cumpren as obrigas a que se refire o citado parágrafo.

O incumprimento das obrigas referidas no primeiro parágrafo e, en especial, os incumprimentos ou os atrasos reiterados no pagamento dos salarios, ou a aplicación de

condicións salariais inferiores derivadas dos convenios colectivos que sexan graves e dolosos, darán lugar á imposición de penalidades.

5. A entidade contratante documentará adecuadamente todas as etapas do procedemento de licitación na forma establecida no artigo 124.2.

Artigo 28. *Confidencialidade.*

1. No momento de comunicar as prescricións técnicas ás empresas interesadas, de clasificalas e seleccionalas e de adxudicar os contratos, as entidades contratantes poderán impor requisitos destinados a protexer o carácter confidencial da información que comuniquen, incluída a información facilitada en relación co funcionamento dun sistema de clasificación, con independencia de que este fose obxecto dun anuncio sobre a súa existencia que se utilizase como medio de convocatoria de licitación.

2. Sen prexuízo do disposto na lexislación vixente en materia de acceso á información pública e das disposicións do presente real decreto lei, en particular, as relativas ás obrigas en materia de publicidade dos contratos adxudicados e de información aos candidatos e aos licitadores, a entidade contratante non divulgará a información facilitada polos operadores económicos que estes designasen como confidencial no momento de presentar a súa oferta. Esta información inclúe, en particular, os segredos técnicos ou comerciais, os aspectos confidenciais das ofertas e calquera outra información cuxo contido poida ser utilizado para falsear a competencia, sexa nese procedemento de licitación ou noutros posteriores.

3. O contratista deberá respectar o carácter confidencial daquela información a que teña acceso con ocasión da execución do contrato á cal se lle dese o referido carácter nos pregos de condicións ou no contrato, ou que pola súa propia natureza deba ser tratada como tal.

Artigo 29. *Conflitos de intereses.*

As entidades contratantes adoptarán as medidas adecuadas para loitar contra a fraude, o favoritismo e a corrupción, e previr, detectar e solucionar de modo efectivo os conflitos de intereses que poidan xurdir nos procedementos de licitación, nos termos sinalados no artigo 64 da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

TÍTULO II

Capacidade e clasificación dos operadores económicos

CAPÍTULO I

Capacidade e solvencia dos licitadores

Artigo 30. *Capacidade dos operadores económicos e demais condicións de participación.*

1. Poderán contratar coas entidades contratantes as persoas físicas ou xurídicas, españolas ou estranxeiras, que teñan plena capacidade de obrar, non estean incursas nalgunha da prohibicións para contratar que establece a Lei 9/2017, do 8 de novembro, acrediten o cumprimento dos criterios de selección cualitativa que determinase a entidade contratante ou, se é o caso, a correspondente clasificación a que se refiren os artigos 77 ao 83 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, sen prexuízo da posibilidade de que se exixa a clasificación nun sistema creado de conformidade co capítulo II deste título cando como medio de convocatoria da licitación se utilizase un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación.

Cando, por así determinalo a normativa aplicable, se lle requiran ao contratista determinados requisitos relativos á súa organización, ao destino dos seus beneficios, ao sistema de financiamento ou a outros para poder participar no correspondente procedemento de adxudicación, estes deberán ser acreditados polo licitador ao concorrer nel.

2. Os candidatos ou licitadores deberán contar, así mesmo, coa habilitación empresarial ou profesional que, de ser o caso, sexa exixible para a realización da actividade ou prestación que constitúa o obxecto do contrato.

3. Cando na licitación ou execución dun contrato suxeito a este real decreto lei e subscrito por unha entidade contratante se dean as circunstancias previstas no artigo 71, ordinal primeiro, letra e), ou ordinal segundo da Lei 9/2017, do 8 de novembro, teranse en conta as seguintes regras:

a) Aplicarase o disposto nos artigos 72 e 73 da citada lei no relativo ao procedemento e efectos da declaración das prohibicións para contratar.

b) No que respecta á competencia para declarar a prohibición para contratar, cando a entidade contratante pertenza ao sector público, esta determinarase de conformidade co disposto no artigo 72, número 4, da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

Nos casos en que a entidade contratante sexa unha empresa que teña dereitos especiais ou exclusivos, segundo se indica no artigo 6 deste real decreto lei, e sen prexuízo do que para o ámbito das comunidades autónomas establezan as súas normas respectivas en canto a que órgano administrativo será o competente, a competencia para declarar a prohibición de contratar corresponderalle ao titular do departamento, presidente ou director do organismo que lle concedese estes dereitos.

4. As condicións de participación gardarán unha relación e unha proporción coa necesidade de garantir a capacidade da empresa para executar o contrato, tendo en conta o seu obxecto e a necesidade de garantir unha competencia real.

Artigo 31. *Agrupacións de empresarios.*

1. Estarán autorizadas a licitar ou a presentarse como candidatas ou licitadoras á adxudicación dun contrato as agrupacións de empresarios, incluídas as empresas que concorran nunha unión temporal. Para a presentación dunha oferta ou dunha solicitude de participación, as entidades contratantes non poderán exixir que as agrupacións de operadores económicos, incluídas as agrupacións temporais, teñan unha forma xurídica determinada; non obstante, a agrupación seleccionada poderá estar obrigada por aquelas a revestir unha forma xurídica determinada cando se lle adxudique o contrato, na medida en que esa transformación sexa necesaria para a correcta execución deste. Tal obriga deberase recoller nos pregos de condicións.

2. Cando sexa necesario, as entidades contratantes poderán aclarar nos pregos de condicións como deberán acreditar as empresas que concorran agrupadas nunha unión temporal o cumprimento dos requisitos de capacidade e solvencia económica, financeira, técnica e profesional que se exixan, sempre que iso estea xustificado por razóns que sexan obxectivas e proporcionais ao fin perseguido.

3. Igualmente, logo da previsión nos pregos de condicións, as entidades contratantes poderán exixir ás empresas que concorran agrupadas nunha unión temporal condicións de execución do contrato que sexan diferentes ás que se exixirían a empresarios individuais, sempre e cando a súa exixencia estea xustificada por motivos obxectivos e proporcionais ao fin perseguido.

4. Para efectos da licitación, os empresarios que desexen concorrer integrados nunha unión temporal de empresarios deberán indicar os nomes e as circunstancias dos que a constitúan e a participación de cada un, así como que asumen o compromiso de se constituíren formalmente en unión temporal no caso de resultaren adxudicatarios do contrato.

5. Cando no exercicio das súas funcións a entidade contratante aprecie posibles indicios de colusión entre empresas que concorran agrupadas nunha unión temporal, requirirá estas empresas para que, dándolles prazo suficiente, xustifiquen de forma expresa e motivada as razóns para concorreren agrupadas.

Cando a entidade contratante, considerando a xustificación efectuada polas empresas, considere que existen indicios fundados de colusión entre elas, trasladarao a Comisión

Nacional dos Mercados e da Competencia ou, se é o caso, á autoridade de competencia autonómica correspondente, para efectos de que, logo da tramitación do procedemento sumarísimo a que se refire o artigo 72.2, se pronuncie sobre aqueles.

6. A información pública dos contratos adjudicados a estas unións incluírá os nomes das empresas participantes e a participación porcentual de cada unha delas na agrupación de empresarios, sen prexuízo da publicación no Rexistro Especial de Unións Temporais de Empresas.

CAPÍTULO II

Clasificación das empresas

Artigo 32. *Réxime de clasificación.*

1. As entidades contratantes poderán, se o desexan, establecer e xestionar un sistema propio de clasificación de operadores económicos ou remitirse a calquera outro que consideren que responde ás súas exixencias.

2. Cando as entidades contratantes establezan un sistema de clasificación propio, estas permitirán que os operadores económicos poidan solicitar a súa clasificación en calquera momento.

Artigo 33. *Sistema de clasificación propio.*

1. Cando as entidades contratantes opten por establecer un sistema propio de clasificación, este deberase xestionar conforme criterios e normas obxectivas.

2. As entidades contratantes deberán establecer normas e criterios obxectivos para a exclusión e a selección dos operadores económicos que soliciten a clasificación, e para a xestión do sistema de clasificación, tales como a inscrición no sistema, a actualización periódica das clasificacións, de ser o caso, e a duración do sistema.

3. Cando tales criterios e normas comporten prescricións técnicas, serán aplicables as disposicións específicas contidas neste real decreto lei.

4. Estes criterios e normas poderanse actualizar en caso necesario.

5. Todo gasto que se facture en relación con solicitudes de clasificación ou coa actualización ou mantemento dunha clasificación xa obtida de conformidade co sistema deberá ser proporcional aos custos xerados.

Artigo 34. *Publicidade do sistema de clasificación propio das entidades contratantes.*

1. O sistema de clasificación propio que adopte a entidade contratante deberá ser obxecto dun anuncio, consonte o anexo III, no «Diario Oficial de la Unión Europea», e no perfil de contratante da citada entidade.

2. O anuncio indicará o obxectivo do sistema de clasificación e as modalidades de acceso ás normas que o rexen.

3. As entidades contratantes indicarán o prazo de validez do sistema de clasificación no anuncio sobre a súa existencia e informarán a Oficina de Publicacións da Unión Europea de calquera cambio na súa duración, utilizando os seguintes medios:

a) Cando o prazo de validez do sistema de clasificación se modifique estando vixente este último, deberase utilizar o formulario de anuncios sobre a existencia de sistemas de clasificación, consonte o anexo III.

b) Cando o prazo de validez se modifique unha vez rematado o prazo de duración do sistema de clasificación, deberase utilizar o formulario de anuncio de formalización, consonte o anexo VIII.

Artigo 35. *Acordos de clasificación.*

Os acordos de clasificación inicial, revisión ou denegación de clasificacións deberá adoptalos motivadamente a entidade contratante de conformidade con criterios obxectivos, e poderanse remitir as entidades contratantes aos establecidos na Lei 9/2017, do 8 de novembro. Igualmente, corresponderá a tales entidades fixar o prazo de duración da clasificación, que poderá ser definido de acordo co establecido na citada lexislación.

Artigo 36. *Requisitos relativos a capacidades doutras entidades.*

1. Sen prexuízo do establecido no número seguinte, cando os criterios e as normas obxectivas aplicables á selección e á exclusión de operadores económicos que solicitan a clasificación inclúan requisitos relativos á capacidade económica, financeira, técnica e profesional do operador económico, este poderá, se o desexa, basearse nas capacidades doutras entidades, independentemente do carácter xurídico dos vínculos que teña con elas. En tal caso, deberá demostrar ante a entidade contratante que disporá dos medios requiridos para a execución dos contratos durante a totalidade do período de validez do sistema de clasificación.

Nas mesmas condicións, os empresarios que concorran agrupados poderán basearse nas capacidades de entidades alleas á agrupación.

2. Porén, con respecto aos criterios relativos aos títulos académicos e profesionais do empresario, ou aos do persoal de dirección da empresa, ou á experiencia profesional correspondente, os operadores económicos unicamente poderán recorrer ás capacidades doutras entidades cando estas vaian executar as obras ou prestar os servizos para os cales son necesarias esas capacidades.

3. Cando unha empresa desexe recorrer ás capacidades doutras entidades, demostrará á entidade contratante que vai dispor dos recursos necesarios mediante a presentación para tal efecto do compromiso por escrito desas entidades.

4. Cando unha empresa recorra ás capacidades doutras entidades no que respecta aos criterios relativos á solvencia económica e financeira, a entidade contratante poderá exixir, mediante a súa previsión nos pregos de condicións, formas de responsabilidade conxunta entre aquela entidade e as outras na execución do contrato, mesmo con carácter solidario.

5. As entidades contratantes verificarán se as empresas a cuxas capacidades o operador económico pretende recorrer cumpren os seguintes requisitos acumulativos:

- a) Os criterios de selección pertinentes establecidos nos pregos de condicións.
- b) Se están incursas nalgunha das prohibicións para contratar que establece a Lei 9/2017, do 8 de novembro.

Cando a empresa non cumpra estes requisitos, a entidade contratante exixirá ao operador económico que a substitúa por outra ou outras que si os cumpren.

Artigo 37. *Información aos candidatos.*

1. Os criterios e as normas de clasificación serán facilitados ás empresas que os soliciten e comunicarse a súa actualización ás empresas interesadas. As entidades contratantes porán tamén en coñecemento delas os nomes das entidades ou organismos terceiros cuxo sistema de clasificación consideren que responde ás súas exigencias.

2. Sen prexuízo do establecido no punto seguinte, a entidade contratante deberalles notificar aos candidatos, nun prazo máximo de seis meses contados desde a presentación da solicitude de clasificación, a decisión adoptada sobre a súa clasificación. Cando se lle denegue a clasificación a un solicitante, esta decisión deberá informar motivadamente das razóns de rexeitamento, as cales se deberán basear nos criterios de clasificación a que se refire o artigo 33.

3. Se a decisión de clasificación requirir un prazo superior a catro meses desde a presentación da citada solicitude, a entidade competente deberalle notificar ao candidato, dentro dos dous meses seguintes a esa presentación, as razóns que xustifican a prolongación do prazo e a data de resolución da súa solicitude.

Artigo 38. *Imparcialidade na clasificación e relación de empresas clasificadas.*

1. Ao actualizar as normas e os criterios referentes á clasificación das empresas ou ao decidir sobre a clasificación, o órgano competente deberase abster de impor a determinadas empresas condicións administrativas, técnicas ou financeiras que non fosen impostas a outras e de exixir probas ou xustificantes que constitúan unha repetición de probas obxectivas xa dispoñibles.

2. Conservarase unha relación das empresas clasificadas, mediante a súa incorporación a un rexistro escrito, que se pode dividir en categorías de empresas segundo o tipo de contratos para cuxa realización sexa válida a clasificación.

O acceso ao rexistro a que se refire o parágrafo anterior non será público cando o número de empresas clasificadas en determinadas categorías sexa o suficientemente reducido como para dar lugar a un risco de colusión entre elas.

Artigo 39. *Anulación de clasificacións.*

1. Unicamente se poderá anular a clasificación dunha empresa por razóns baseadas nos criterios aplicables en cada caso a que se refire o artigo 33 deste real decreto lei.

2. Deberase notificar por escrito á empresa a intención de anular a clasificación, como mínimo, quince días antes da data prevista para pór fin á clasificación, indicando a razón ou as razóns que xustifican esa decisión; aquela disporá dun prazo de dez días para alegar e presentar os documentos e as xustificacións que considere pertinentes.

Artigo 40. *Convocatoria de licitación por medio dun anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación.*

Cando se leve a cabo unha convocatoria de licitación por medio dun anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación creado por unha entidade contratante de conformidade co disposto no artigo 32.1, seleccionaranse os licitadores en procedementos restrinxidos ou os participantes nun procedemento de licitación con negociación, nun diálogo competitivo ou nunha asociación para a innovación de entre os candidatos clasificados conforme tal sistema.

TÍTULO III

Preparación e documentación do contrato

Artigo 41. *Consultas preliminares do mercado.*

1. As entidades contratantes poderán realizar estudos de mercado e dirixir consultas aos operadores económicos que estivesen activos nel coa finalidade de preparar correctamente a licitación e informar os citados operadores económicos sobre os seus plans e os requisitos que exixirán para concorrer ao procedemento. Para iso, as entidades contratantes poderanse valer do asesoramento de terceiros, que poderán ser expertos ou autoridades independentes, colexios profesionais, representantes sectoriais ou, incluso, con carácter excepcional, operadores económicos activos no mercado.

Antes de se iniciar a consulta, a entidade contratante publicará no perfil de contratante o obxecto desta, cando se iniciará e as denominacións dos terceiros que vaian participar na consulta, para efectos de que poidan ter acceso e posibilidade de realizar achegas todos os posibles interesados. Así mesmo, no perfil de contratante publicaranse as razóns que motiven a elección dos asesores externos que resulten seleccionados.

2. O asesoramento a que se refire o número anterior será utilizado pola entidade contratante para planificar o procedemento de licitación e, tamén, durante a súa tramitación, sempre e cando iso non teña o efecto de falsear a competencia ou de vulnerar os principios de non discriminación e de transparencia.

Das consultas realizadas non poderá resultar un obxecto contractual tan concreto e delimitado que unicamente se axuste ás características técnicas dun dos consultados. O resultado dos estudos e consultas debe, de ser o caso, concretarse na introdución de características xenéricas, exixencias xerais ou fórmulas abstractas que aseguren unha mellor satisfacción dos intereses públicos, sen que en ningún caso poidan as consultas realizadas comportar vantaxes respecto da adxudicación do contrato para as empresas participantes naquelas.

3. Cando a entidade contratante realice as consultas a que se refire o presente artigo, fará constar nun informe o seguinte: as actuacións acometidas, os estudos realizados e os seus autores, as entidades consultadas, as cuestións que se lles formularon e as súas respostas. Este informe estará motivado, formará parte do expediente de contratación e estará suxeito ás mesmas obrigas de publicidade ca os pregos de condicións, e publicárase en todo caso no perfil de contratante da entidade contratante.

En ningún caso durante o proceso de consultas a que se refire o presente artigo a entidade contratante poderá revelarlles aos participantes nel as solucións propostas polos outros participantes; estas só serán coñecidas integramente por aquela.

Con carácter xeral, a entidade contratante, ao elaborar os pregos, deberá ter en conta os resultados das consultas realizadas; de non ser así, deberá deixar constancia dos motivos no informe a que se refire o primeiro parágrafo deste punto.

A participación na consulta non impide a posterior intervención no procedemento de contratación que, de ser o caso, se tramite.

Artigo 42. *Delimitación do obxecto do contrato.*

A natureza e a extensión das necesidades que pretenden cubrirse mediante o contrato proxectado, así como a idoneidade do seu obxecto e contido para satisfacelas, deben ser determinadas con precisión, deixando constancia diso na documentación preparatoria, antes de iniciar o procedemento encamiñado á súa adxudicación.

Artigo 43. *Pregos de condicións, subrogación de traballadores e orzamento da licitación.*

1. As entidades contratantes incluírán no prego de condicións propias de cada contrato as prescricións xurídicas, económicas e técnicas que deban rexer a execución da prestación, de conformidade cos requisitos que establece o presente real decreto lei. En particular, nos pregos de condicións incluíranse os criterios de solvencia e adxudicación do contrato, as consideracións sociais, laborais e ambientais que como criterios de solvencia, de adxudicación ou como condicións especiais de execución se establezan; os pactos e condicións definidores dos dereitos e obrigas das partes do contrato; a obriga do adxudicatario de cumprir as condicións salariais dos traballadores conforme o convenio colectivo sectorial de aplicación, e as demais mencións requiridas por este real decreto lei e as súas normas de desenvolvemento.

2. As entidades contratantes ofrecerán acceso aos pregos de condicións por medios electrónicos a través do seu perfil de contratante, acceso que será libre, directo, completo e gratuíto, e que deberá poder efectuarse desde a data da publicación no «Diario Oficial de la Unión Europea» do anuncio que sirva como medio de convocatoria de licitación ou, no caso do procedemento negociado sen publicidade, desde a data do envío da invitación.

Cando o medio de convocatoria da licitación sexa un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, este acceso ofrecerase o antes posible e, como moi tarde, cando se envíe a invitación para licitar ou para negociar. O texto do anuncio deberá indicar o enderezo da internet en que se poden consultar os pregos de condicións.

3. Excepcionalmente, nos casos que se sinalan a seguir, as entidades contratantes poderán dar acceso aos pregos de condicións e demais documentación complementaria

da licitación valéndose de medios non electrónicos. Nese caso, o anuncio que sirva como medio de convocatoria de licitación ou a invitación aos candidatos seleccionados advertirán desta circunstancia, e o prazo de presentación das proposicións ou das solicitudes de participación prolongarase cinco días, salvo nos casos de urxencia debidamente xustificadas mencionados no artigo 82.5 e cando o prazo se estableza de mutuo acordo de conformidade co disposto nos artigos 83.4 e 84.5.

O acceso non electrónico aos pregos de condicións da licitación estará xustificado cando concorra algún dos seguintes supostos:

a) Cando se dean circunstancias técnicas que o impidan, nos termos sinalados no artigo 61.3.

b) Por razóns de confidencialidade, en aplicación do disposto no artigo 28. Neste caso, a entidade contratante deberá indicar no anuncio que sirva como medio de convocatoria de licitación ou, na falta deste, na invitación, ou no caso de que o medio de convocatoria de licitación sexa un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, nos pregos de condicións, qué medidas destinadas a protexer o carácter confidencial da información requiren e como poderán os empresarios interesados acceder aos pregos en cuestión.

c) No caso das concesións de obras e de servizos, por motivos de seguridade excepcionais.

4. Nos procedementos de contratación que se realicen conforme este real decreto lei, as entidades contratantes deberán facilitar aos licitadores, no propio prego, a información sobre as condicións dos contratos dos traballadores aos cales, de ser o caso, afecte a subrogación, de acordo co disposto no artigo 130 da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

5. No momento de elaborar o orzamento da licitación, as entidades contratantes pertencentes ao sector público coidarán de que este sexa adecuado aos prezos do mercado. Para tal efecto, o orzamento base de licitación desagregarase indicando no prego de condicións os custos directos e indirectos e outros eventuais gastos calculados para a súa determinación. Nos contratos en que o custo dos salarios das persoas empregadas para a súa execución forme parte do prezo total do contrato, o orzamento base de licitación indicará de forma detallada e con desagregación de xénero e categoría profesional os custos salariais estimados a partir do convenio laboral de referencia.

Artigo 44. *Comunicación das prescricións.*

1. A entidade contratante, logo de petición das empresas interesadas en resultaren adxudicatarias dun contrato, comunicará a estas as prescricións técnicas que habitualmente constan nos seus contratos de obras, subministración, servizos, concesións de obras e concesións de servizos, ou aquelas prescricións técnicas que teñan intención de aplicar aos contratos para os cales a convocatoria de licitación sexa un anuncio periódico indicativo. Estas prescricións técnicas poranse á disposición das empresas interesadas por medios electrónicos a través dun acceso libre, directo, completo e gratuíto, concretamente valéndose do perfil de contratante da entidade contratante.

No entanto, as prescricións técnicas transmitíranse por medios que non sexan electrónicos cando non se poida ofrecer un acceso libre, directo, completo e gratuíto por medios electrónicos na forma sinalada no parágrafo anterior polos motivos previstos no artigo 43.3, parágrafo segundo, e no artigo 28.1 deste real decreto lei.

2. Cando as prescricións técnicas a que se refire o número anterior estean contidas en documentos que estean dispoñibles por medios electrónicos para as empresas interesadas na forma indicada no primeiro parágrafo do número anterior, será suficiente coa inclusión dunha referencia a eses documentos.

Artigo 45. *Prescricións técnicas.*

1. As prescricións técnicas figurarán nos pregos de condicións e definirán as características exixidas para a obra, a subministración ou o servizo que constitúa o obxecto do contrato que se licita. Estas características poderanse referir tamén ao proceso ou método específico de produción ou prestación das obras, subministracións ou servizos requiridos, ou a un proceso específico doutra fase do seu ciclo de vida, mesmo cando eses factores non formen parte da substancia material destas obras, subministracións ou servizos, incluídas as súas condicións sociais e ambientais, sempre e cando as características exixidas estean vinculadas ao obxecto do contrato e garden proporción co valor e cos seus obxectivos.

Así mesmo, as prescricións técnicas poderán especificar se se exige a transferencia de dereitos de propiedade intelectual ou industrial.

2. Na medida do posible, as prescricións técnicas deberanse definir tendo en conta:

a) Os criterios de accesibilidade para persoas con discapacidade ou o deseño para todos os usuarios, salvo casos debidamente xustificadas. Cando se establezan requisitos de accesibilidade obrigatorios mediante un acto xurídico da Unión Europea, as prescricións técnicas deberán definirse, no que respecta aos criterios de accesibilidade, por referencia a eles.

b) Cando o obxecto do contrato afecte ou poida afectar o ambiente ou os criterios de sustentabilidade e protección ambiental, de acordo coas definicións e cos principios informadores regulados nos artigos 3 e 4, respectivamente, do Real decreto legislativo 1/2016, do 16 de decembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei de prevención e control integrados da contaminación.

3. As prescricións técnicas deberán permitir a todos os licitadores o acceso en condicións de igualdade e non terán por efecto a creación de obstáculos inxustificadas á apertura dos contratos á competencia.

4. Sen prexuízo das normas técnicas vixentes, na medida en que sexan compatibles coa lexislación comunitaria, as prescricións técnicas deberanse formular:

a) Ben en termos de rendemento ou de exixencias funcionais, incluídas as características ambientais, sempre que os parámetros sexan o suficientemente precisos para permitirlles aos licitadores determinar o obxecto do contrato e ás entidades contratantes adjudicar o contrato.

b) Ben por referencia a especificacións técnicas e, por orde de preferencia, ás normas nacionais que traspoñen as normas europeas, ás avaliacións técnicas europeas, ás especificacións técnicas comúns, ás normas internacionais, a outros sistemas de referencias técnicas elaborados polos organismos europeos de normalización ou, na falta de todos os anteriores, ás normas nacionais, aos documentos de idoneidade técnica nacionais ou ás especificacións técnicas nacionais en materia de proxecto, cálculo e execución de obras e de uso de subministracións; cada referencia deberá ir acompañada da mención «ou equivalente».

c) Ben en termos de rendemento ou de exixencias funcionais mencionados na letra a), facendo referencia, como medio de presunción da conformidade con estes requisitos de rendemento ou exixencias funcionais, ás especificacións técnicas recollidas na letra b).

d) Ben mediante referencia ás especificacións técnicas mencionadas na letra b), para certas características, e mediante referencia ao rendemento ou exixencias funcionais mencionados na letra a), para outras características.

5. Salvo que o xustifique o obxecto do contrato, as prescricións técnicas non poderán facer referencia a unha fabricación ou a unha procedencia determinada, ou a un procedemento concreto que caracterice os produtos ou servizos ofrecidos por un operador económico determinado, ou a marcas, patentes ou tipos, ou a unha orixe ou a unha produción determinados coa finalidade de favorecer ou descartar certas empresas ou certos produtos. Tal referencia autorizarase, con carácter excepcional, no caso en que non

sexa posible facer unha descrición o suficientemente precisa e intelixible do obxecto do contrato en aplicación do número 4. Esa referencia deberá ir acompañada da mención «ou equivalente».

6. Cando as entidades contratantes fagan uso da opción de referirse ás especificacións técnicas previstas no número 4, letra b), non poderán rexeitar unha oferta baseándose en que as obras, as subministracións ou os servizos ofrecidos non se axustan ás especificacións técnicas a que fixeron referencia, unha vez que o licitador demostre na súa oferta, por calquera medio adecuado, incluídos os medios de proba mencionados no artigo 47, que as solucións que propón cumpren de forma equivalente os requisitos definidos polas especificacións técnicas.

7. Cando unha entidade contratante se acolla á opción prevista no número 4, letra a), de formular prescricións técnicas en termos de rendemento ou de exixencias funcionais, non poderá rexeitar unha oferta de subministracións, servizos ou obras que se axuste a unha norma nacional que traspoña unha norma europea, a un documento de idoneidade técnica europeo, a unha especificación técnica común, a unha norma internacional ou a un sistema de referencias técnicas elaborado por un organismo europeo de normalización, se tales especificacións teñen por obxecto os requisitos de rendemento ou de exixencias funcionais fixados por elas.

Na súa oferta, o licitador deberá probar por calquera medio adecuado, incluídos os medios de proba mencionados no artigo 47, que a subministración, o servizo ou a obra, conformes coa norma, cumpren os requisitos de rendemento ou as exixencias funcionais establecidas pola entidade contratante.

Artigo 46. *Etiquetas.*

1. Cando as entidades contratantes teñan a intención de adquirir obras, subministracións ou servizos con características específicas de tipo ambiental, social ou outro, poderán exixir nas prescricións técnicas, nos criterios de adxudicación ou nas condicións de execución do contrato unha etiqueta específica como medio de proba de que as obras, os servizos ou as subministracións corresponden ás características exixidas, etiquetas de tipo social ou ambiental, como aquelas relacionadas coa agricultura ou a gandaría ecolóxicas, o comercio xusto, a igualdade de xénero ou as que garantan o cumprimento das convencións fundamentais da Organización Internacional do Traballo, sempre e cando se cumpran todas as condicións seguintes:

a) Que os requisitos exixidos para a obtención da etiqueta se refiran unicamente a criterios vinculados ao obxecto do contrato e sexan adecuados para definir as características das obras, das subministracións ou dos servizos que constitúan o seu obxecto.

b) Que os requisitos exixidos para a obtención da etiqueta se baseen en criterios verificables obxectivamente e non discriminatorios.

c) Que as etiquetas se adopten conforme un procedemento aberto e transparente no cal poidan participar todas as partes concernidas, tales como organismos públicos, consumidores, interlocutores sociais, fabricantes, distribuidores e organizacións non gobernamentais.

d) Que as etiquetas sexan accesibles a todas as partes interesadas.

e) Que os requisitos exixidos para a obtención da etiqueta fosen fixados por un terceiro sobre o cal o empresario non poida exercer unha influencia decisiva.

f) Que as referencias ás etiquetas non restrinxan a innovación.

2. Cando unha etiqueta cumpra as condicións previstas no número 1, letras b), c), d) e e), pero estableza requisitos non vinculados ao obxecto do contrato, as entidades contratantes non exixirán a etiqueta como tal, pero poderán definir a prescrición técnica mediante unha referencia ás especificacións detalladas desa etiqueta ou, se é o caso, partes destas, que estean vinculadas ao obxecto do contrato e sexan adecuadas para definir as súas características.

3. As entidades contratantes que exixan unha etiqueta específica deberán aceptar todas as etiquetas que verifiquen que as obras, as subministracións ou os servizos cumpren requisitos equivalentes a aqueles que son exixidos para a obtención daquela.

Se a un empresario, por razóns que non se lle poidan imputar, lle resulta manifestamente imposible obter a etiqueta específica indicada pola entidade contratante ou unha etiqueta equivalente dentro dos prazos aplicables, a entidade contratante aceptará outros medios adecuados de proba, como por exemplo un expediente técnico do fabricante, que demostren que as obras, as subministracións ou os servizos que vai prestar o futuro contratista cumpren os requisitos da etiqueta específica exixida ou os requisitos específicos indicados pola entidade contratante.

4. Cando as entidades contratantes non requiran nos pregos que as obras, subministracións ou servizos cumpran todos os requisitos exixidos para a obtención da etiqueta, indicarán a cales deses requisitos se está facendo referencia.

5. A carga da proba da equivalencia recaerá, en todo caso, no candidato ou licitador.

Artigo 47. *Informes de probas, certificación e outros medios de proba.*

1. As entidades contratantes poderán exixir que as empresas proporcionen un informe de probas dun organismo de avaliación da conformidade ou un certificado expedido por este último, como medio da proba do cumprimento das prescricións técnicas exixidas, ou dos criterios de adxudicación ou das condicións de execución do contrato.

Cando as entidades contratantes exixan a presentación de certificados expedidos por un organismo de avaliación da conformidade determinado, os certificados expedidos por outros organismos de avaliación da conformidade equivalentes tamén deberán ser aceptados por aquelas.

Para efectos do disposto neste real decreto lei, entenderase por «organismo de avaliación da conformidade» aquel organismo que desempeña actividades de calibración, ensaio, certificación e inspección, e que está acreditado de conformidade co Regulamento (CE) n.º 765/2008 do Parlamento Europeo e do Consello, do 9 de xullo de 2008, polo que se establecen os requisitos de acreditación e vixilancia do mercado relativos á comercialización dos produtos e polo que se derroga o Regulamento (CEE) n.º 339/93.

2. Supletoriamente, as entidades contratantes deberán aceptar outros medios de proba adecuados que non sexan os previstos no número 1, como un informe técnico do fabricante, cando o empresario de que se trate non teña acceso a eses certificados ou informes de probas nin a posibilidade de obtelos nos prazos fixados, sempre que a falta de acceso non sexa por causa imputable a el e que este demostre que as obras, as subministracións ou os servizos que proporciona cumpren os requisitos ou criterios fixados nas prescricións técnicas, os criterios de adxudicación ou as condicións de execución do contrato, segundo o caso.

Artigo 48. *Normas de aseguramento da calidade e normas de xestión ambiental.*

1. Cando as entidades contratantes exixan a presentación de certificados expedidos por organismos independentes que acrediten que o empresario cumpre determinadas normas de garantías de calidade, en particular en materia de accesibilidade para persoas con discapacidade, estas deberán facer referencia aos sistemas de aseguramento da calidade baseados na serie de normas europeas pertinentes, certificados por organismos acreditados, e deberán recoñecer os certificados equivalentes expedidos por organismos establecidos en Estados membros da Unión Europea. Tamén aceptarán outras probas de medidas equivalentes de aseguramento da calidade cando o operador económico afectado non teña a posibilidade de obter tales certificados no prazo fixado por causas non imputables ao empresario, sempre que este demostre que as medidas de aseguramento da calidade que propón se axustan ás normas de aseguramento da calidade exixidas.

2. Cando as entidades contratantes exixan como medio para acreditar a solvencia técnica ou profesional a presentación de certificados expedidos por organismos independentes que acrediten que o licitador cumpre determinadas normas ou sistemas de

xestión ambiental, farán referencia ao sistema de xestión e auditoría ambientais (EMAS) da Unión Europea ou a outros sistemas de xestión ambiental recoñecidos de conformidade co artigo 45 do Regulamento (CE) n.º 1221/2009 do Parlamento Europeo e do Consello, do 25 de novembro de 2009, relativo á participación voluntaria de organizacións nun sistema comunitario de xestión e auditoría ambientais (EMAS), e polo que se derrogan o Regulamento (CE) n.º 761/2001 e as decisións 2001/681/CE e 2006/193/CE da Comisión, ou a outras normas de xestión ambiental baseadas nas normas europeas ou internacionais pertinentes de organismos acreditados. As entidades contratantes, así mesmo, recoñecerán os certificados equivalentes de organismos establecidos en Estados membros da Unión Europea.

Se o licitador pode demostrar que non ten acceso a certificados deste tipo, ou que non ten a posibilidade de obtelos dentro do prazo fixado por causas que non lle sexan imputables, a entidade contratante tamén aceptará outras probas de medidas de xestión ambiental a condición de que o licitador demostre que esas medidas son equivalentes ás exixidas consonte o sistema de xestión ambiental aplicable.

Artigo 49. *Recoñecemento mutuo en canto a condicións técnicas ou financeiras e en canto a certificados, probas e xustificantes.*

1. As entidades contratantes recoñecerán certificados equivalentes expedidos por organismos establecidos noutros Estados membros da Unión Europea.

2. Tamén aceptarán outras probas de medidas equivalentes de garantía de calidade e de xestión ambiental que presenten os operadores económicos.

Artigo 50. *Definicións das prescricións técnicas.*

Entenderase por:

1. «Prescrición técnica»:

a) Cando se trate de contratos de servizos ou de subministracións, aquela especificación que figure nun documento na cal se definan as características exixidas dun produto ou dun servizo, como por exemplo os niveis de calidade, os niveis de comportamento ambiental e climático, o deseño para todas as necesidades, incluída a accesibilidade universal e o deseño para todas as persoas; a avaliación da conformidade, o rendemento, a utilización do produto, a seguridade ou as dimensións; así mesmo, os requisitos aplicables ao produto no referente á denominación de venda, á terminoloxía, aos símbolos, ás probas e métodos de proba, ao envasado, á marcación e á etiquetaxe, ás instrucións de uso, aos procesos e métodos de produción en calquera fase do ciclo de vida da subministración ou do servizo, así como aos procedementos de avaliación da conformidade.

b) Cando se trate de contratos de obras, o conxunto das prescricións técnicas contidas concretamente nos pregos de condicións, nas cales se definan as características requiridas dun material, produto ou subministración, e que permitan caracterizalos de maneira que respondan á utilización a que os destine a entidade contratante. Estas características inclúen o impacto social, laboral, ambiental e climático deses materiais, produtos ou actividades que se desenvolven durante a súa elaboración ou utilización; o deseño para todas as necesidades, incluída a accesibilidade universal e o deseño para todas as persoas; a avaliación da conformidade, o rendemento, a seguridade ou as dimensións; os procedementos de aseguramento da calidade; a terminoloxía, os símbolos; as probas e métodos de proba; o envasado, marcación e etiquetaxe; as instrucións de uso e os procesos e métodos de produción en calquera fase do ciclo de vida das obras; as regras de elaboración do proxecto e cálculo das obras; as condicións de proba, control e recepción das obras, así como as técnicas ou métodos de construción e todas as demais condicións de carácter técnico que a entidade contratante poida prescribir, por vía de regulamentación xeral ou específica, no referente a obras acabadas e aos materiais ou elementos que as constitúan.

2. «Norma»: unha prescrición técnica aprobada por un organismo de normalización recoñecido para unha aplicación repetida ou continuada cuxo cumprimento non sexa obrigatorio e que estea incluída nunha das categorías seguintes:

- a) «Norma internacional»: norma adoptada por un organismo internacional de normalización e posta á disposición do público,
- b) «Norma europea»: norma adoptada por un organismo europeo de normalización e posta á disposición do público, e
- c) «Norma nacional»: norma adoptada por un organismo nacional de normalización e posta á disposición do público.

3. «Avaliación técnica europea»: a avaliación documentada das prestacións dun produto de construción en canto ás súas características esenciais, conforme o correspondente documento de avaliación europeo, tal como se define no artigo 2, punto 12, do Regulamento (UE) n.º 305/2011 do Parlamento Europeo e do Consello.

4. «Especificación técnica común»: a prescrición técnica no ámbito das TIC elaborada segundo os artigos 13 e 14 do Regulamento (UE) n.º 1025/2012.

5. «Referencia técnica»: calquera documento elaborado polos organismos europeos de normalización, distinto das normas europeas, conforme procedementos adaptados á evolución das necesidades do mercado.

Artigo 51. *Instrucións e regulamentos técnicos obrigatorios.*

1. Os proxectos e a execución de obras deberanse suxeitar ás instrucións e aos regulamentos técnicos que sexan de obrigado cumprimento.

2. Serán de aplicación unicamente as instrucións e os regulamentos técnicos obrigatorios que sexan conformes co dereito da Unión Europea.

TÍTULO IV

Procedementos de adxudicación dos contratos

CAPÍTULO I

Obxecto, contido mínimo e prazo de duración dos contratos

Artigo 52. *Obxecto do contrato.*

1. O obxecto dos contratos suxeitos a este real decreto lei deberá ser determinado. Poderase definir en atención ás necesidades ou funcionalidades concretas que se pretenden satisfacer, sen pechar o obxecto do contrato a unha solución única. En especial, definiranse deste modo naqueles contratos en que se considere que se poden incorporar innovacións tecnolóxicas, sociais ou ambientais que melloren a eficiencia e a sustentabilidade dos bens, das obras ou dos servizos que se contraten.

2. Non se poderá fraccionar un contrato coa finalidade de diminuír a súa contía e eludir así os requisitos de publicidade ou os relativos ao procedemento de adxudicación que corresponda.

3. Sempre que a natureza ou o obxecto do contrato o permitan, deberase prever a realización independente de cada unha das súas partes mediante a súa división en lotes, e pódense reservar lotes de conformidade co disposto no artigo 65.

Malia o anterior, a entidade contratante poderá non dividir en lotes o obxecto do contrato cando existan motivos válidos, que se deberán xustificar debidamente no expediente, salvo nos casos de contratos de concesión de obras.

En todo caso, consideraranse motivos válidos, para efectos de xustificar a non división en lotes do obxecto do contrato, os seguintes:

a) O feito de que a división en lotes do obxecto do contrato comporte o risco de restrinxir inxustificadamente a competencia. Para os efectos de aplicar este criterio, a entidade contratante deberá solicitar o informe previo da autoridade de defensa da competencia correspondente para que se pronuncie sobre a apreciación desa circunstancia.

b) O feito de que a realización independente das diversas prestacións comprendidas no obxecto do contrato dificulte a súa correcta execución desde o punto de vista técnico, ou ben que o risco para a correcta execución do contrato proceda da natureza do seu obxecto, ao implicar a necesidade de coordinar a execución das diferentes prestacións, cuestión que se podería ver imposibilitada pola súa división en lotes e pola execución por unha pluralidade de contratistas diferentes. Ambos os aspectos deberán ser, de ser o caso, xustificados debidamente no expediente.

4. Cando a entidade contratante proceda á división en lotes do obxecto do contrato, esta poderá introducir as seguintes limitacións, xustificándoo debidamente no expediente:

a) Limitar o número de lotes para os cales un mesmo candidato ou licitador poida presentar a oferta.

b) Limitar o número máximo de lotes que se poidan adxudicar a cada licitador.

Cando a entidade contratante considere oportuno introducir algunha das dúas limitacións a que se refiren as letras a) e b) anteriores, así o deberá indicar expresamente no anuncio que sirva como medio de convocatoria de licitación ou, no caso de que o medio de convocatoria de licitación sexa un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, na invitación para licitar ou para negociar e, en todo caso, no prego de condicións.

Cando se introduza a limitación a que se refire a letra b) anterior, deberánse incluír, ademais, nos pregos de condicións os criterios ou as normas que se aplicarán cando, como consecuencia da aplicación dos criterios de adxudicación, un licitador poida resultar adxudicatario dun número de lotes que exceda o máximo indicado no anuncio ou na invitación para licitar ou para negociar, segundo o caso, e no prego de condicións. Estes criterios ou normas en todo caso deberán ser obxectivos e non discriminatorios.

Salvo o que dispoña o prego de condicións, para os efectos das limitacións previstas nas letras a) e b) anteriores, nas agrupacións de empresarios serán estas e non os seus compoñentes as consideradas candidato ou licitador.

Poderase reservar algún ou algúns dos lotes para centros especiais de emprego ou para empresas de inserción, ou unha porcentaxe mínima de reserva da execución destes contratos no marco de programas de emprego protexido, de conformidade co disposto no artigo 65.1. Igualmente, poderanse reservar lotes a favor das entidades a que se refire o artigo 65.2, nas condicións establecidas no citado artigo.

5. Cando a entidade contratante decidise proceder á división en lotes do obxecto do contrato e, ademais, permitir que se poida adxudicar máis dun lote ao mesmo licitador, aquela poderá adxudicalo a unha oferta que combine varios lotes ou todos os lotes, sempre e cando se cumpran todos e cada un dos requisitos seguintes:

a) Que esta posibilidade se establecese no prego de condicións e se recolla no anuncio que sirva como medio de convocatoria de licitación ou, no caso de que o medio de convocatoria de licitación sexa un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, na invitación para licitar ou para negociar. Esta previsión deberá concretar a combinación ou combinacións que se admitirán de ser o caso, así como a solvencia e capacidade exixida en cada unha delas.

b) Que se trate de supostos en que existan varios criterios de adxudicación.

c) Que previamente se leve a cabo unha avaliación comparativa para determinar se as ofertas presentadas por un licitador concreto para unha combinación particular de lotes

cumpriría mellor, en conxunto, os criterios de adxudicación establecidos no prego de condicións con respecto a eses lotes ca as ofertas presentadas para os lotes separados de que se trate, considerados illadamente.

d) Que os empresarios acrediten a solvencia económica, financeira e técnica correspondente ao conxunto de lotes.

6. Cando se proceda á división en lotes, as normas procedementais e de publicidade que se deben aplicar na adxudicación de cada lote ou prestación diferenciada determinaranse en función do valor acumulado do conxunto, calculado segundo o establecido no artigo 4.12, salvo que se dea algunha das excepcións citadas nel.

7. Nos contratos adxudicados por lotes, e salvo que se estableza outra previsión no prego de condicións que rexa o contrato, cada lote constituirá un contrato, salvo en casos en que se presenten as ofertas que combinen varios lotes ou todos os lotes a que se refire o número 4 anterior, nos cales todas as ofertas constituirán un contrato.

Artigo 53. *Contido mínimo do contrato.*

1. Os contratos que subscriban as entidades contratantes deben incluír, necesariamente, as seguintes mencións:

- a) A identificación das partes.
- b) A acreditación da capacidade dos asinantes para subscribir o contrato.
- c) A definición do obxecto do contrato, tendo en conta na definición do obxecto as consideracións sociais, ambientais e de innovación.
- d) A referencia á lexislación aplicable ao contrato.
- e) A enumeración dos documentos que integran o contrato. Sen prexuízo do establecido no número 2 deste artigo, se así se expresa no contrato, esta enumeración poderá estar xerarquizada, ordenándoa segundo a orde de prioridade acordada polas partes, suposto no cal, e salvo caso de erro manifesto, a orde pactada se utilizará para determinar a prevalencia respectiva, en caso de que existan contradicións entre diversos documentos.
- f) O prezo certo, ou o xeito de determinalo.
- g) A duración do contrato ou as datas estimadas para o comezo da súa execución e para a súa finalización, así como a da prórroga ou prórrogas, de estaren previstas.
- h) As condicións de recepción, entrega ou admisión das prestacións.
- i) As condicións de pagamento.
- j) Os supostos en que procede a modificación de conformidade co establecido no artigo 110, de ser o caso.
- k) Os supostos en que procede a resolución.
- l) No caso de entidades contratantes pertencentes ao sector público, o crédito orzamentario ou o programa ou rúbrica contable con cargo ao cal se aboará o prezo, de ser o caso.
- m) A extensión obxectiva e temporal do deber de confidencialidade a que se refire o artigo 28 que, se é o caso, se impoña ao contratista.
- n) O valor estimado do contrato.

2. O documento contractual non poderá incluír estipulacións que establezan dereitos e obrigas para as partes distintos dos previstos nos pregos de condicións.

Tales dereitos e obrigas concretaranse, de ser o caso, na forma que resulte da proposición do adxudicatario ou resultarán dos precisados no acto de adxudicación do contrato de acordo co actuado no procedemento.

3. O prezo dos contratos das entidades contratantes pertencentes ao sector público só poderá ser obxecto de revisión nos termos e cos límites previstos no artigo 103 da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

Artigo 54. Prazo de duración dos contratos.

1. A duración dos contratos das entidades contratantes deberase establecer tendo en conta a natureza das prestacións, as características do seu financiamento e a necesidade de someter periodicamente á concorrencia a súa realización.

2. O contrato poderá prever unha ou varias prórrogas sempre que as súas características permanezan inalterables durante o período de duración destas, sen prexuízo das modificacións que se poidan introducir de conformidade co establecido nos artigos 109 ao 112 do presente real decreto lei.

3. Os contratos de concesión de obras e de concesión de servizos terán un prazo de duración limitado, o cal se calculará en función das obras e dos servizos que constitúan o seu obxecto e se fará constar no prego de condicións, sen que aquel, con carácter xeral, incluíndo as posibles prórrogas que en aplicación do ordinal segundo acorde a entidade contratante, se estenda máis alá de cinco anos.

Malia o anterior, se a concesión de obras ou a concesión de servizos tiver que superar o prazo sinalado no parágrafo anterior, a súa duración máxima non poderá exceder o tempo que a entidade contratante de maneira motivada calcule razoable para que o concesionario recupere os investimentos realizados para a explotación das obras e dos servizos, xunto cun rendemento sobre o capital investido, tendo en conta os investimentos necesarios para alcanzar os obxectivos do contrato. Estes investimentos incluírán tanto os iniciais coma os que se prevexa realizar durante a execución do contrato de concesión.

4. Adicionalmente, ás entidades contratantes pertencentes ao sector público aplicaráselles as limitacións e prórrogas que respecto do prazo de duración establece a Lei 9/2017, do 8 de novembro, así como o artigo 29.9 desta última lei.

CAPÍTULO II**Requisitos dos candidatos e licitadores****Artigo 55. Exixencia de solvencia.**

1. Os requisitos mínimos de solvencia que deben reunir os licitadores e candidatos, así como a documentación requirida para acreditar o seu cumprimento, indicaranse na convocatoria de licitación ou, no caso de que o medio de convocatoria de licitación sexa un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, na invitación para licitar ou para negociar e, en todo caso, nos pregos de condicións.

2. A solvencia económica e financeira e técnica ou profesional poderanse acreditar, con carácter xeral, a través dos medios que determine a entidade contratante de entre os establecidos neste real decreto lei e no capítulo II, título II, libro primeiro, da Lei 9/2017, do 8 de novembro, incluída, de ser o caso, a posibilidade de exixir que o período medio de pagamento aos provedores do empresario non supere o límite establecido de acordo co disposto no artigo 87.1, letra c), segundo parágrafo, da Lei 9/2017, do 8 de novembro. En todo caso, as entidades contratantes poderán admitir outros medios de proba distintos sempre que estes sexan validamente admitidos en dereito.

A pesar do establecido no parágrafo anterior, cando a entidade contratante sexa un poder adxudicador, a clasificación dos empresarios como contratista de obras ou como contratista de servizos será exixible e producirá efectos, para a acreditación da solvencia para contratar destes últimos, nos casos e termos que establecen o artigo 77, números 1 ao 4, e o artigo 78 da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

Artigo 56. Criterios de selección cualitativa de candidatos e licitadores.

1. As entidades contratantes que fixen criterios de selección nun procedemento aberto deberán facelo segundo as normas e os criterios obxectivos que constarán na convocatoria de licitación e nos pregos de condicións e que, por tanto, estarán á disposición dos operadores económicos interesados.

2. As entidades contratantes que seleccionen os candidatos para un procedemento restrinxido, de licitación con negociación, de diálogo competitivo ou de asociación para a innovación, deberán facelo de acordo coas normas e cos criterios obxectivos que definen e que constarán na convocatoria de licitación e nos pregos de condicións e que, por tanto, estarán á disposición de todos os operadores económicos interesados.

Cando as entidades contratantes necesiten obter un equilibrio adecuado entre as características específicas do procedemento de licitación e os medios necesarios para a súa realización, poderán establecer, nos procedementos a que se refire o parágrafo anterior, normas e criterios obxectivos que reflectan esta necesidade e que permitan á entidade contratante reducir o número de candidatos aos cales se invitará para licitar ou para negociar. Non obstante, o número de candidatos seleccionados deberá ter en conta a necesidade de garantir unha competencia suficiente.

Cando a convocatoria de licitación se efectúe por medio do anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación a que se refire o artigo 40, e para os efectos da selección de participantes en procedementos restrinxidos ou de licitación con negociación en relación con contratos específicos obxecto da convocatoria de licitación, as entidades contratantes clasificarán os operadores económicos consonte tal sistema e aplicaranlles a aqueles que resulten clasificados o disposto no parágrafo anterior.

3. Cando os criterios e as normas obxectivos aplicables á selección e á exclusión de candidatos ou licitadores en procedementos abertos, restrinxidos, de licitación con negociación, en diálogos competitivos ou en asociacións para a innovación inclúan requisitos relativos á capacidade económica, financeira, técnica e profesional do operador económico, este poderá, se o desexa e para un contrato específico, recorrer ás capacidades doutras entidades, nos termos e cos límites establecidos no artigo 36, e deberá demostrar ante a entidade contratante que disporá dos medios requiridos para a execución do contrato específico durante a totalidade da duración deste mediante a presentación do compromiso a que se refire o artigo 36.3, o cal achegará o licitador que presentase a mellor oferta de conformidade co disposto no artigo 66 antes da adxudicación do contrato.

No caso dos contratos de obras, de servizos ou de contratos que impliquen a prestación de servizos ou a realización de traballos de colocación e instalación no contexto dun contrato de subministración, as entidades contratantes poderán exixir que determinadas tarefas críticas as execute directamente o propio licitador ou, no caso dunha oferta presentada por unha agrupación de empresarios das recollidas no artigo 31, un participante nesa agrupación, sempre que así se previse no correspondente prego de condicións con indicación dos traballos a que se refira.

Artigo 57. *Documentación acreditativa do cumprimento dos requisitos para contratar.*

1. No momento da presentación das ofertas ou das solicitudes de participación, as entidades contratantes aceptarán, como proba preliminar do cumprimento dos requisitos para contratar a que se refiren os artigos 30, 55 e 56, unha declaración responsable do licitador ou candidato, en substitución da documentación acreditativa destes requisitos, que se axustará ao formulario de documento europeo único de contratación de conformidade co indicado no número 11 seguinte.

2. Nos procedementos abertos, as ofertas irán xunto coa declaración responsable a que se refire o número 1 anterior, que deberá estar asinada e coa correspondente identificación, na cal o licitador poña de manifesto o seguinte:

a) Que a sociedade está validamente constituída e que conforme o seu obxecto social pode presentarse á licitación, así como que o asinante da declaración posúe a debida representación para a presentación da proposición e daquela.

b) Que conta coa correspondente clasificación, se é o caso, ou que cumpre os requisitos de solvencia económica, financeira e técnica ou profesional exixidos, nas condicións que estableza o prego de condicións de conformidade co formulario do documento europeo único de contratación a que se refire o número 11 seguinte.

c) Que non está incurso en ningunha das prohibicións para contratar que establece a Lei 9/2017, do 8 de novembro, por si mesmo nin por extensión como consecuencia da aplicación do artigo 71.3 da citada lei.

d) A designación dun enderezo de correo electrónico en que efectuar as notificacións de conformidade co artigo 61, nos casos en que a entidade contratante optase por realizar as notificacións a través del. Esta circunstancia deberase recoller no prego de condicións.

3. No caso de solicitudes de participación nos procedementos restrinxido, de licitación con negociación, no diálogo competitivo e no de asociación para a innovación, a declaración responsable a que se refire o número 1 anterior porá de manifesto, adicionalmente, que se cumpre cos requisitos obxectivos que se establecesen de acordo co artigo 56 do presente real decreto lei, nas condicións que estableza o prego de condicións de conformidade co formulario normalizado do documento europeo único de contratación a que se refire o número 11 seguinte.

4. Se o empresario recorre ás capacidades doutras entidades amparándose no disposto no artigo 56.3, cada unha delas tamén deberá presentar unha declaración responsable na cal figure a información pertinente para estes casos consonte o formulario normalizado do documento europeo único de contratación a que se refire o número 11 seguinte.

A presentación do compromiso que menciona o artigo 56.3, primeiro parágrafo, realizarase de conformidade co disposto no número 13 do presente artigo.

5. Nos contratos que subscriban as entidades contratantes pertencentes ao sector público, cando elas exixan a constitución de garantía para poder presentar unha oferta, esta rexerese polo disposto no artigo 114 da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

Nos demais contratos, cando as entidades contratantes exixan a garantía a que se refire o parágrafo anterior, o empresario interesado deberá presentar o documento acreditativo de tela constituído.

6. Nos supostos en que se conorra á licitación en agrupación con outros empresarios amparándose no disposto no artigo 31, cada empresa participante achegará unha declaración responsable na cal figurará a información requirida nestes casos no formulario do documento europeo único de contratación a que se refire o número 11 seguinte.

Adicionalmente á declaración ou declaracións a que se refire o parágrafo anterior, achegarse o compromiso de constituír esta por parte dos empresarios en caso de resultaren adxudicatarios, de conformidade co exixido no artigo 31.4.

7. Ademais da declaración responsable a que se refire o número 1 anterior, as empresas estranxeiras, nos casos en que o contrato se vaia executar en España, deberán achegar a declaración de someterse á xurisdición dos xulgados e tribunais españois de calquera orde, para todas as incidencias que de modo directo ou indirecto puideren xurdir do contrato, con renuncia, de ser o caso, ao foro xurisdiccional estranxeiro que lle puiden corresponder ao licitante.

8. Cando o prego de condicións prevexa a división en lotes do obxecto do contrato, se os requisitos de solvencia económica e financeira ou técnica e profesional exixidos varían dun lote a outro, achegarse unha declaración responsable por cada lote ou grupo de lotes a que se apliquen os mesmos requisitos de solvencia.

9. Cando, de conformidade co presente real decreto lei, o prego de condicións exixa a acreditación de calquera outra circunstancia, este deberá indicar a forma da súa acreditación cando non sexa posible realizala mediante a declaración responsable a que se refire o número 1 anterior.

10. As circunstancias relativas á capacidade, solvencia e ausencia de prohibicións de contratar, ás cales se refiren os números anteriores, deberán concorrer na data final de presentación de ofertas e subsistir no momento de perfección do contrato.

11. As entidades contratantes incluírán no prego de condicións, xunto coa exixencia da declaración responsable do número 1, o modelo a que se deberá axustar esta.

O modelo que recolla o prego de condicións seguirá o formulario do documento europeo único de contratación aprobado no seo da Unión Europea.

12. Cando a entidade contratante aprecie defectos emendables na declaración responsable, dará un prazo de tres días ao empresario para que os corrixa.

13. A entidade contratante poderalles pedir aos licitadores e candidatos que presenten a totalidade ou unha parte dos documentos xustificativos en calquera momento do procedemento de licitación, cando considere que existen dúbidas razoables sobre a vixencia ou fiabilidade da declaración ou cando resulte necesario para garantir o seu bo desenvolvemento.

Agás para os contratos baseados en acordos marco, antes da adxudicación do contrato, a entidade contratante exixiralle ao licitador ao cal decidise adxudicar o contrato que presente os documentos xustificativos actualizados. Se a entidade contratante aprecia defectos emendables nestes documentos, daralle un prazo suficiente ao empresario para que os corrixa.

14. Malia o disposto no número anterior, os candidatos e licitadores non estarán obrigados a achegar aqueles documentos xustificativos ou outra proba documental dos datos que xa consten en poder da entidade contratante ou aqueloutros que se puideren obter de forma directa e gratuíta, ben a través do Rexistro Oficial de Licitadores e Empresas Clasificadas do Sector Público ou ben a través dunha base de datos nacional dun Estado membro da Unión Europea, como un expediente virtual da empresa, un sistema de almacenamento electrónico de documentos ou un sistema de precualificación.

CAPÍTULO III

Procedementos de adxudicación

Sección 1.ª Normas xerais

Artigo 58. Principios xerais.

1. Cando se poña de manifesto que a información ou documentación presentada polos operadores económicos é incompleta ou errónea, ou cando falten documentos específicos, as entidades contratantes terán que pedirles aos operadores económicos afectados que presenten, complementen, aclaren ou completen a información ou a documentación pertinente nun prazo de tres días, sempre que esas peticións se realicen cumprindo totalmente os principios de igualdade de trato, transparencia, libre competencia, así como os principios de garantía de unidade de mercado que establece a Lei 20/2013, do 9 de decembro, de garantía da unidade de mercado.

2. As entidades contratantes comprobarán que as ofertas presentadas polos licitadores seleccionados se axustan ás normas e aos requisitos aplicables a esas ofertas e adxudicarán o contrato baseándose nos criterios previstos nos artigos 66 e 69, tendo en conta o artigo 68.

3. As entidades contratantes non lle adxudicarán un contrato ao licitador que presente a mellor oferta de conformidade co disposto no artigo 66 cando comprobasen que a oferta non cumpre as obrigas aplicables previstas no artigo 27.4.

Artigo 59. Obriga de notificación e exclusión de actuacións e prácticas restritivas da competencia.

1. Nos procedementos de adxudicación e no caso de adxudicación sobre a base dun acordo marco, quedará excluído calquera tipo de acordo, práctica restritiva ou abusiva que produza ou poida producir o efecto de impedir, restrinxir ou falsear a competencia nos termos previstos na Lei 15/2007, do 3 de xullo, de defensa da competencia. Unicamente se lles poderá requirir información aos candidatos ou aos licitadores co obxecto de que estes precisen ou completen o contido das súas ofertas, así como os requisitos exixidos polas entidades contratantes, sempre que iso non teña un efecto discriminatorio.

2. As entidades contratantes velarán durante todo o procedemento de adxudicación pola salvagarda da libre competencia. Así, tanto eles como a Xunta Consultiva de

Contratación Pública do Estado ou, se é o caso, os órganos consultivos ou equivalentes en materia de contratación pública das comunidades autónomas, e os órganos competentes para resolver as reclamacións en materia de contratación a que se refire o artigo 119 deste real decreto lei, notificarán á Comisión Nacional dos Mercados e da Competencia ou, de ser o caso, ás autoridades de competencia autonómicas calquera feito do que teñan coñecemento no exercicio das súas funcións que poida constituir unha infracción á lexislación de defensa da competencia. En particular, comunicarán calquera indicio de acordo, decisión ou recomendación colectiva, ou práctica concertada ou conscientemente paralela entre os licitadores, que teña por obxecto, produza ou poida producir o efecto de impedir, restrinxir ou falsear a competencia no proceso de contratación.

3. Calquera que sexa o procedemento de adxudicación dun contrato, non se poderá rexeitar ningún candidato ou licitador pola circunstancia única da súa condición de persoa física ou xurídica.

No entanto, no caso dos contratos de servizos, de obras, de concesión de servizos, de concesión de obras, así como no dos contratos de subministración que teñan por obxecto ademais servizos ou operacións de colocación e instalación, tamén se lles poderá exixir ás persoas xurídicas que indiquen nas súas ofertas, ou nas súas solicitudes de participación, o nome e a cualificación profesional das persoas responsables da execución do contrato de que se trate.

Artigo 60. *Cómputo de prazos.*

1. Todos os prazos establecidos neste real decreto lei, salvo que se indique que son de días hábiles, entenderanse referidos a días naturais. Se o último día do prazo for inhábil, entenderase que aquel conclúe o primeiro día hábil seguinte. Porén, deberá indicarse no anuncio que sirva como medio de convocatoria de licitación ou na invitación, cando o medio de convocatoria fose un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, o día e a hora en que finalice o prazo para a presentación de proposicións ou de solicitudes de participación.

2. Ao fixar os prazos de presentación das solicitudes de participación e das ofertas, as entidades contratantes terán especialmente en conta a complexidade do contrato e o tempo que razoablemente poida ser necesario para preparar aquelas, sen prexuízo dos prazos mínimos que se regulan nos artigos 82 ao 87.

3. Cando as ofertas só se poidan realizar despois de visitar os lugares ou logo da consulta *in situ* dos documentos que se xunten aos pregos de condicións, os prazos para a presentación de ofertas, que serán superiores aos establecidos para cada procedemento con carácter xeral, fixaranse de maneira que todos os operadores económicos afectados poidan ter coñecemento de toda a información necesaria para elaboralas.

4. Nos casos que se indican a seguir, as entidades contratantes deberán prorrogar o prazo para a presentación de ofertas, de forma que todos os operadores económicos afectados poidan ter coñecemento de toda a información necesaria para elaboralas:

a) Cando, por calquera razón, non se lle facilitase a un operador económico, polo menos seis días antes de que finalice o prazo fixado para a presentación das ofertas, a información adicional a que se refire o artigo 64.1, sempre e cando esta fose solicitada polo operador económico con antelación suficiente. No caso do procedemento aberto acelerado previsto no artigo 82.5, este prazo será de catro días.

No entanto, se a información adicional non se solicitase con antelación suficiente ou tivese unha importancia irrelevante para efectos da preparación de ofertas admisibles, as entidades contratantes non estarán obrigadas a prorrogar os prazos.

En todo caso, considerarase información relevante para os efectos deste artigo a seguinte:

- 1.º Calquera información adicional transmitida a un licitador.
- 2.º Calquera información asociada a elementos referidos nos pregos e documentos da contratación.

b) Cando se introduzan modificacións significativas nos pregos de condicións que, de teren figurado inicialmente, permiten a admisión á licitación de candidatos distintos ou atraesen máis participantes no procedemento de licitación.

En todo caso, considerarase modificación significativa dos pregos a que afecte:

- 1.º A clasificación requirida.
- 2.º O importe e prazo do contrato.
- 3.º As obrigas do adxudicatario.
- 4.º O cambio ou a variación do obxecto do contrato.
- 5.º As prescricións técnicas.

A duración da prórroga será proporcional á importancia da información ou da modificación a que se refiren as letras a) e b) anteriores, respectivamente.

5. A presentación de proposicións ou a recepción da documentación necesaria para a súa presentación en calquera procedemento non poderá supor a exixencia de ningunha cantidade aos licitadores.

Artigo 61. *Normas aplicables ás comunicacións.*

1. Con carácter xeral, as entidades contratantes garantirán que todas as comunicacións e todos os intercambios de información recollidos no presente real decreto lei e, en particular, a transmisión electrónica se leven a cabo utilizando medios de comunicación de conformidade cos requisitos establecidos no presente artigo.

A tramitación dos procedementos de adxudicación de contratos regulados no presente real decreto lei comportará a práctica das notificacións e comunicacións derivadas deles por medios exclusivamente electrónicos.

Sen prexuízo do establecido anteriormente, nos procedementos de contratación das entidades contratantes que pertencen ao sector público, resultará de aplicación o número 1 da disposición adicional décimo quinta da Lei 9/2017, do 8 de novembro, referido á práctica de notificacións.

2. As ferramentas e os dispositivos que se deberán utilizar para a comunicación por medios electrónicos, así como as súas características técnicas, deberán ser non discriminatorios, estar dispoñibles de forma xeral, ser compatibles cos produtos informáticos de uso xeral e non deberán restrinxir o acceso dos operadores económicos ao procedemento de licitación.

3. Malia o disposto no número 1, as entidades contratantes non estarán obrigadas a exixir a utilización de medios de comunicación electrónicos no proceso de presentación de ofertas nos seguintes casos:

a) Cando, debido ao carácter especializado da contratación, a utilización de medios electrónicos de comunicación requira o uso de ferramentas, dispositivos ou formatos de arquivo específicos que non estean en xeral dispoñibles ou que non acepten os programas xeralmente dispoñibles.

b) Cando as aplicacións que soportan formatos de arquivo adecuados para a descrición das ofertas utilicen formatos de arquivo que non poidan ser procesados por outros programas abertos ou xeralmente dispoñibles, ou estean suxeitas a un réxime de licenzas de uso privativo e a entidade contratante non poida ofrecelas para a súa descarga ou utilización a distancia.

c) Cando a utilización de comunicacións electrónicas comporte necesariamente a utilización de equipamentos ofimáticos especializados dos cales non dispoñen xeralmente as entidades contratantes.

d) Cando os pregos de condicións obriguen á presentación de modelos físicos ou á escala que non poidan ser transmitidos utilizando medios electrónicos.

Con respecto aos intercambios de información para os cales non se utilicen medios de comunicación electrónicos de acordo co disposto neste número, a comunicación realizarase por correo ou por calquera outro medio apropiado ou mediante unha

combinación de correo ou outro medio apropiado e medios electrónicos. Os medios de comunicación que se utilicen en todo caso deberán permitir acreditar fidedignamente a comunicación realizada.

Corresponde ás entidades contratantes que permitan, segundo o parágrafo anterior do presente punto, a utilización de medios de comunicación que non sexan electrónicos no proceso de presentación de ofertas deixar constancia documental dos motivos para iso nun informe específico.

4. As entidades contratantes tampouco estarán obrigadas a exixir medios de comunicación electrónicos no proceso de presentación de ofertas cando o uso de medios de comunicación non electrónicos sexa necesario xa por unha violación da seguridade deses medios de comunicación electrónicos xa para protexer información especialmente sensible que requira dun nivel tan alto de protección que non se poida garantir adecuadamente utilizando dispositivos e ferramentas electrónicos dos que dispoñen en xeral os operadores económicos ou dos que se poida dispor a través doutros medios de acceso alternativos para os efectos do número 8 seguinte.

Corresponde ás entidades contratantes que permitan, segundo o parágrafo anterior do presente punto, a utilización de medios de comunicación que non sexan electrónicos no proceso de presentación de ofertas, deixar constancia documental dos motivos para iso nun informe específico.

5. A pesar do disposto no número 1, poderase utilizar a comunicación oral para comunicacións distintas das que se refiren aos elementos esenciais dun procedemento de licitación, sempre que o contido da comunicación oral estea suficientemente documentado. Para este fin, os elementos esenciais do procedemento de licitación inclúen os pregos de condicións, as solicitudes de participación e as ofertas. En particular, as comunicacións orais cos licitadores que poidan incidir substancialmente no contido e a avaliación das ofertas estarán documentadas de modo suficiente e a través dos medios adecuados, como os arquivos ou resumos escritos ou sonoros dos principais elementos da comunicación.

6. As entidades contratantes velarán por que en todas as comunicacións, intercambios e almacenamento de información se preserven a integridade dos datos e a confidencialidade das ofertas e das solicitudes de participación, de maneira que as primeiras non examinarán o contido das ofertas e solicitudes de participación ata que remate o prazo previsto para a súa presentación e ata o momento fixado para a súa apertura.

7. Para os contratos de obras e nos concursos de proxectos, as entidades contratantes poderán exixir o uso de ferramentas electrónicas específicas, tales como ferramentas de modelaxe dixital da información da construción, BIM ou ferramentas similares. Nestes casos, as entidades contratantes ofrecerán medios de acceso alternativos, segundo o disposto no número seguinte, ata o momento en que esas ferramentas estean xeralmente dispoñibles.

8. Cando sexa necesario, as entidades contratantes poderán exixir a utilización de ferramentas que non estean dispoñibles de forma xeral, a condición de que estas ofrezan medios de acceso alternativos.

Considerarase que as entidades contratantes ofrecen medios de acceso alternativos cando se dea algunha das situacións seguintes:

a) Cando estas ofrezan gratuitamente un acceso libre, directo e completo por medios electrónicos a esas ferramentas e dispositivos a partir da data de publicación do anuncio que sirva como medio de convocatoria de licitación ou a partir da data do envío da invitación. No anuncio que sirva de convocatoria de licitación ou na invitación especificarase o enderezo da internet en que se pode acceder a esas ferramentas e dispositivos.

b) Cando estas garantan que os licitadores que, por causa que non lles sexa imputable, non teñan acceso ás ferramentas e aos dispositivos de que se trate, ou non teñan a posibilidade de obtelos no prazo fixado, poidan ter acceso ao procedemento de contratación utilizando mecanismos de acceso provisionais dispoñibles gratuitamente en liña.

c) Cando estas admitan unha canle alternativa para a presentación electrónica de ofertas.

9. Ademais dos requisitos establecidos no anexo IV, para as ferramentas e os dispositivos de transmisión e recepción electrónica das ofertas e de recepción electrónica das solicitudes de participación aplicaranse as normas seguintes:

a) A información relativa ás especificacións para a presentación electrónica das ofertas e das solicitudes de participación, incluída a cifraxa e a validación da data, deberá estar á disposición de todas as partes interesadas.

b) As entidades contratantes deberán especificar o nivel de seguridade exixido para os medios de comunicación electrónicos utilizados nas diferentes fases de cada procedemento de contratación, que deberá ser proporcional aos riscos asociados aos intercambios de información que se van realizar.

Para estes efectos, as entidades contratantes poderán exixir o uso dunha sinatura electrónica recoñecida de acordo coa Lei 59/2003, do 19 de decembro, de sinatura electrónica, ou doutros mecanismos que permitan garantir a vinculación do asinante cos datos asinados e a integridade da información intercambiada.

Mediante orde do Ministerio de Facenda estableceranse as condicións de utilización das sinaturas electrónicas nos procedementos de contratación regulados no presente real decreto lei.

c) Nos procedementos de adxudicación de contratos, o envío por medios electrónicos das ofertas poderase facer en dúas fases: transmitirase primeiro a pegada electrónica da oferta, con cuxa recepción se considerará efectuada a súa presentación para todos os efectos, e despois, a oferta propiamente dita nun prazo máximo de 24 horas; de non efectuarse esta segunda remisión no prazo indicado, considerarase que a oferta foi retirada. Enténdese por pegada electrónica da oferta o conxunto de datos cuxo proceso de xeración garante que se relacionan de maneira inequívoca co contido da oferta propiamente dita e que permiten detectar posibles alteracións do contido desta garantindo a súa integridade. As copias electrónicas dos documentos que se deban incorporar ao expediente, autenticadas coa sinatura electrónica recoñecida do órgano habilitado para a súa recepción, terán iguais efectos e igual valor ca as copias compulsadas deses documentos.

d) Os licitadores ou candidatos que presenten os seus documentos de forma electrónica poderán presentar á entidade contratante, en soporte físico electrónico, unha copia de seguridade deses documentos de acordo cos termos fixados mediante orde do ministro de Facenda, e sempre de acordo co establecido para tal efecto pola entidade contratante.

e) Os formatos dos documentos electrónicos que integran os expedientes de contratación deberanse axustar a especificacións publicamente dispoñibles e de uso non suxeito a restricións, que garantan a libre e plena accesibilidade a eles por parte da entidade contratante, dos órganos de fiscalización e control, dos órganos xurisdiccionais e dos interesados, durante o prazo que establece o artigo 124.2. Nos procedementos de adxudicación de contratos, os formatos admisibles deberanse indicar no anuncio, na invitación ou nos pregos de condicións.

f) Os programas e as aplicacións necesarios para a presentación electrónica das ofertas e solicitudes de participación deberán ser de amplo uso, fácil acceso e non discriminatorios, ou deberaos pór á disposición dos interesados a entidade contratante.

g) Os sistemas de comunicacións e para o intercambio e almacenamento de información deberán poder garantir de forma razoable, segundo o estado da técnica, a integridade dos datos transmitidos e que só as persoas ou unidades competentes, na data sinalada para iso, poidan ter acceso a eles ou que, en caso de quebrantamento desta prohibición de acceso, a violación se poida detectar con claridade. Estes sistemas deberán, así mesmo, ofrecer suficiente seguridade, de acordo co estado da técnica, fronte aos virus informáticos e outro tipo de programas ou códigos nocivos, e poderanse establecer regulamentariamente outras medidas que, respectando os principios de confidencialidade e integridade das ofertas e igualdade entre os licitadores, se dirixan a minimizar a súa incidencia nos procedementos.

h) As aplicacións que se utilicen para efectuar as comunicacións, notificacións e envíos documentais entre o licitador ou contratista e a entidade contratante deberán poder acreditar a data e a hora da súa emisión ou recepción, a integridade do seu contido e o seu remitente e destinatario. En especial, estas aplicacións deberán garantir que se deixa constancia da hora e da data exactas da recepción das proposicións ou das solicitudes de participación e de canda documentación se deba presentar ante a entidade contratante.

10. Mediante orde do Ministerio de Facenda definiranse as especificacións técnicas para a utilización de medios electrónicos nos procedementos de contratación regulados no presente real decreto lei.

Artigo 62. *Participación previa de candidatos ou licitadores.*

1. Cando un candidato ou licitador, ou unha empresa vinculada a un candidato ou a un licitador, asesore a entidade contratante, no contexto do artigo 41, ou participe dalgún outro xeito na preparación do procedemento de licitación, a entidade contratante tomará as medidas adecuadas para garantir que a participación dese candidato ou licitador non distorza a competencia.

2. As medidas a que se refire o número anterior incluirán a comunicación aos demais candidatos e licitadores da información pertinente intercambiada no marco da participación do candidato ou licitador na preparación do procedemento de contratación ou como resultado de tal participación, así como o establecemento de prazos adecuados para a recepción das ofertas. O candidato ou o licitador en cuestión só será excluído do procedemento cando non haxa outro medio de garantir o cumprimento do principio de igualdade de trato.

3. Antes de proceder á exclusión, deberáse dar audiencia ao candidato ou licitador que pode ser excluído, co fin de que xustifique que a súa participación previa na preparación do procedemento de contratación non afecta negativamente a competencia.

Artigo 63. *Invitación aos candidatos seleccionados.*

1. Nos procedementos restrinxidos, nos diálogos competitivos, nos de asociación para a innovación e nos procedementos de licitación con negociación, as entidades contratantes invitarán simultaneamente e por escrito os candidatos seleccionados a presentar as súas ofertas, a participar no diálogo ou a negociar co contido establecido no anexo V.

Cando se utilice o anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación como medio de convocatoria de licitación, as entidades contratantes invitarán simultaneamente e por escrito aquelas empresas seleccionadas segundo o indicado no artigo 40 a que confirmen o seu interese respecto dese procedemento concreto de contratación.

2. As invitacións a que se refire o número 1 do presente artigo incluirán unha referencia ao enderezo electrónico en que se poidan consultar directamente por medios electrónicos os pregos de condicións. As invitacións deberán ir xunto cos pregos de condicións cando, de acordo co establecido no artigo 43.3, esta documentación non fose obxecto dun acceso libre, directo, completo e gratuíto e non se puxese á disposición doutra maneira. Ademais, as invitacións mencionadas no número 1 do presente artigo deberán incluír a información indicada no anexo V.

Artigo 64. *Información aos candidatos e licitadores.*

1. Sempre que se solicítase con antelación suficiente, as entidades contratantes proporcionarán a todos os interesados no procedemento de licitación, como moi tarde 6 días antes de que finalice o prazo fixado para a presentación de ofertas, aquela información adicional sobre os pregos de condicións e demais documentación complementaria que estes soliciten. Cando se trate de contratos de obras, subministracións ou servizos, o prazo de seis días reducirase a catro días no caso a que se refire o artigo 82.5.

2. As entidades contratantes informarán o antes posible a cada candidato e licitador das decisións tomadas en relación coa subscripción dun acordo marco, coa adxudicación do contrato ou coa admisión a un sistema dinámico de adquisición, incluídos os motivos polos cales decidisen non subscribir un acordo marco, non adxudicar un contrato para o que se efectuase unha convocatoria de licitación ou volver a iniciar o procedemento, ou non aplicar un sistema dinámico de adquisición.

3. Por petición do candidato ou licitador de que se trate, as entidades contratantes comunicaránlles, o antes posible e en calquera caso nun prazo de quince días contados a partir da recepción dunha solicitude por escrito:

- a) a todos os candidatos descartados, as razóns polas que se rexeitou a súa candidatura,
- b) a todos os licitadores descartados, as razóns polas que se rexeitou a súa oferta, incluídos, nos casos previstos no artigo 45, números 6 e 7, os motivos da súa decisión de non equivalencia ou da súa decisión de que as obras, subministracións ou servizos non se axustan aos requisitos de rendemento ou ás exigencias funcionais requiridas.
- c) a todo licitador que presentase unha oferta admisible, as características e vantaxes relativas da oferta seleccionada, así como o nome do adxudicatario ou as partes no acordo marco, e
- d) a todo licitador que presentase unha oferta admisible, o desenvolvemento das negociacións e o diálogo cos licitadores.

4. As entidades contratantes poderán decidir non comunicar determinados datos relativos á adxudicación do contrato, a subscripción do acordo marco ou a admisión a un sistema dinámico de adquisición cando a súa divulgación puider dificultar a aplicación do real decreto lei, ser contraria ao interese público, prexudicar os intereses comerciais lexítimos de determinados operadores, públicos ou privados, ou prexudicar a competencia leal entre eles.

Artigo 65. *Contratos reservados.*

1. As entidades contratantes poderán reservar o dereito a participar nos procedementos de adxudicación de determinados contratos ou de determinados lotes deles a centros especiais de emprego de iniciativa social e a empresas de inserción reguladas na Lei 44/2007, do 13 de decembro, para a regulación do réxime das empresas de inserción reguladas, respectivamente, no texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, aprobada mediante o Real decreto legislativo 1/2013, do 29 de novembro, e na Lei 44/2007, do 13 de setembro, para a regulación do réxime das empresas de inserción, que cumpran cos requisitos establecidos nesa normativa para ter esta consideración, ou unha porcentaxe mínima de reserva da execución destes contratos no marco de programas de emprego protexido, a condición de que a porcentaxe de traballadores con discapacidade ou en situación de exclusión social dos centros especiais de emprego, das empresas de inserción ou dos programas sexa a prevista na súa normativa de referencia e, en todo caso, polo menos do 30 por 100.

Malia o disposto no parágrafo anterior, mediante acordo do Consello de Ministros ou do órgano competente no ámbito das comunidades autónomas e das entidades locais, fíxanse porcentaxes mínimas de reserva do dereito a participar nos procedementos de adxudicación, das entidades contratantes pertencentes ao sector público, de determinados contratos ou de determinados lotes deles ás entidades a que se refire o parágrafo anterior.

No referido acordo do Consello de Ministros ou do órgano competente no ámbito das comunidades autónomas e das entidades locais, fíxanse as condicións mínimas para garantir o cumprimento do establecido no primeiro parágrafo deste número.

O acordo do Consello de Ministros a que se refire este número deberase adoptar no prazo máximo dun ano contado desde a entrada en vigor deste real decreto lei. Se, transcorrido este prazo, o acordo do Consello de Ministros non se adoptase, as entidades contratantes do sector público estatal deberán aplicar a porcentaxe mínima de reserva do

7 por cento, que se incrementará ata un 10 por cento aos catro anos da entrada en vigor deste real decreto lei, sobre o importe global dos procedementos de adxudicación de subministracións e servizos incluídos nos códigos CPV recollidos no anexo VI da Lei 9/2017, do 8 de novembro, subscritos no exercicio anterior a aquel a que se refira a reserva, nos termos indicados no primeiro parágrafo deste punto.

2. Sen prexuízo do establecido no número 1, as entidades contratantes que sexan poder adxudicador poderán reservar a determinadas organizacións o dereito a participar nos procedementos de licitación dos contratos de servizos de carácter social, cultural e de saúde que enumera o anexo I baixo os códigos CPV 75121000-0, 75122000-7, 75123000-4, 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5, 80590000-6, desde 85000000-9 ata 85323000-9, 92500000-6, 92600000-7, 98133000-4 e 98133110-8.

As organizacións a que se refire o número 1 deberán cumprir todas e cada unha das condicións seguintes:

a) Que o seu obxectivo sexa a realización dunha misión de servizo público vinculada á prestación dos servizos recollidos no ordinal primeiro.

b) Que os beneficios se reinvestan co fin de alcanzar o obxectivo da organización ou, no caso de que se distribúan ou redistribúan beneficios, a distribución ou redistribución deberase realizar conforme criterios de participación.

c) Que as estruturas de dirección ou propiedade da organización que execute o contrato se baseen na propiedade dos empregados ou en principios de participación, ou exixan a participación activa dos empregados, dos usuarios ou das partes interesadas.

d) Que o poder adxudicador de que se trate non adxudicase á organización un contrato para os servizos en cuestión conforme o presente artigo nos tres anos precedentes.

A duración máxima do contrato que se adxudique non excederá os tres anos.

3. Na convocatoria de licitación farase referencia ao presente artigo.

Artigo 66. *Criterios de adxudicación do contrato.*

1. A adxudicación dos contratos realizarase utilizando unha pluralidade de criterios de adxudicación con base na mellor relación calidade-prezo.

Logo da xustificación no expediente, os contratos poderanse adxudicar consonte criterios baseados nunha formulación que atenda á mellor relación custo-eficacia, sobre a base do prezo ou custo, como o cálculo do custo do ciclo de vida conforme o artigo 67.

2. A mellor relación calidade-prezo avaliarase consonte criterios económicos e cualitativos.

Os criterios cualitativos que estableza a entidade contratante para avaliar a mellor relación calidade-prezo poderán incluír aspectos ambientais ou sociais, vinculados ao obxecto do contrato na forma establecida no número 6 deste artigo, que poderán ser, entre outros, os seguintes:

1.º A calidade, incluído o valor técnico, as características estéticas e funcionais, a accesibilidade, o deseño universal ou deseño para todas as persoas usuarias, as características sociais, ambientais e innovadoras, e a comercialización e as súas condicións.

As características ambientais referiranse, entre outras, á redución do nivel de emisión de gases de efecto invernadoiro e outros contaminantes atmosféricos, ao emprego de medidas de aforro e eficiencia enerxética e á utilización de enerxía procedente de fontes renovables durante a execución do contrato, e ao mantemento ou á mellora dos recursos naturais que se poidan ver afectados pola execución do contrato.

As características sociais do contrato referiranse, entre outras, ás seguintes finalidades: ao fomento da integración social de persoas con discapacidade, persoas desfavorecidas ou membros de grupos vulnerables entre as persoas asignadas á execución do contrato e, en xeral, á inserción sociolaboral de persoas con discapacidade ou en situación ou risco

de exclusión social; á subcontratación con centros especiais de emprego ou empresas de inserción; aos plans de igualdade de xénero que se apliquen na execución do contrato e, en xeral, á igualdade entre mulleres e homes; ao fomento da contratación feminina, á conciliación da vida laboral, persoal e familiar; á mellora das condicións laborais e salariais, á estabilidade no emprego, á contratación dun maior número de persoas para a execución do contrato; á formación e á protección da saúde e da seguridade no traballo; á aplicación de criterios éticos e de responsabilidade social á prestación contractual; ou aos criterios referidos á subministración ou á utilización de produtos baseados nun comercio equitativo durante a execución do contrato.

2.º A organización, cualificación e experiencia do persoal adscrito ao contrato que vaia executalo, sempre e cando a calidade dese persoal poida afectar de maneira significativa a súa mellor execución.

3.º O servizo posvenda e a asistencia técnica e as condicións de entrega tales como a data en que esta última se debe producir, o proceso de entrega, o prazo de entrega ou execución e os compromisos relativos a recambios e seguridade da subministración.

Os criterios cualitativos deberán ir acompañados dun criterio relacionado cos custos, o cal, á elección da entidade contratante, poderá ser o prezo ou unha formulación baseada na rendibilidade, como o custo do ciclo de vida calculado de conformidade co disposto no artigo 67.

3. A aplicación de máis dun criterio de adxudicación procederá, en todo caso, na adxudicación dos seguintes contratos:

a) Aqueles cuxos proxectos ou orzamentos non puidesen ser establecidos previamente e deban presentalos os candidatos ou licitadores.

b) Cando a entidade contratante considere que a definición da prestación é susceptible de ser mellorada por outras solucións técnicas ou por reducións no seu prazo de execución.

c) Aqueles para cuxa execución facilite a entidade contratante materiais ou medios auxiliares cuxa boa utilización exixa garantías especiais por parte dos contratistas.

d) Aqueles que requiran o emprego de tecnoloxía especialmente avanzada ou cuxa execución sexa particularmente complexa.

e) Contratos de concesión de obras e de concesión de servizos.

f) Contratos de subministracións, salvo que os produtos que se vaian adquirir estean perfectamente definidos e non sexa posible variar os prazos de entrega nin introducir modificacións de ningunha clase no contrato; por conseguinte, o prezo será o único factor determinante da adxudicación.

g) Contratos de servizos, salvo que as prestacións estean perfectamente definidas tecnicamente e non sexa posible variar os prazos de entrega nin introducir modificacións de ningunha clase no contrato; por conseguinte, o prezo será o único factor determinante da adxudicación.

Nos contratos de servizos que teñan por obxecto prestacións de carácter intelectual, como os servizos de enxeñaría e arquitectura, e nos contratos de prestación de servizos sociais se fomentan a integración social de persoas desfavorecidas ou membros de grupos vulnerables entre as persoas asignadas á execución do contrato, promoven o emprego de persoas con dificultades particulares de inserción no mercado laboral ou cando se trate dos contratos de servizos sociais, sanitarios ou educativos a que se refire o artigo 65.2, ou de servizos intensivos en man de obra, o prezo non poderá ser o único factor determinante da adxudicación. Igualmente, no caso dos contratos de servizos de seguridade privada deberase aplicar máis dun criterio de adxudicación.

h) Contratos cuxa execución poida ter un impacto significativo no ambiente, en cuxa adxudicación se valorarán condicións ambientais mensurables, tales como o menor impacto ambiental, o aforro e o uso eficiente da auga e da enerxía e dos materiais, o custo ambiental do ciclo de vida, os procedementos e métodos de produción ecolóxicos, a xeración e xestión de residuos conforme o principio de xerarquía ou o uso de materiais reciclados, de produtos reutilizables ou reciclables ou de materiais ecolóxicos.

4. As entidades contratantes velarán por que se establezan criterios de adxudicación que permitan obter obras, subministracións e servizos de gran calidade que respondan o mellor posible ás súas necesidades e, en especial, nos procedementos de contratos de servizos que teñan por obxecto prestacións de carácter intelectual, como os servizos de enxeñaría e arquitectura.

Nos contratos de servizos do anexo I, así como nos contratos que teñan por obxecto prestacións de carácter intelectual, os criterios relacionados coa calidade deberán representar, polo menos, o 51 por cento da puntuación asignable na valoración das ofertas.

5. Os criterios a que se refire o número 1 que deben servir de base para a adxudicación do contrato estableceranse nos pregos de condicións, deberán figurar no anuncio que sirva de convocatoria da licitación e cumprirán os seguintes requisitos:

a) En todo caso, estarán vinculados ao obxecto do contrato, no sentido expresado no número seguinte deste artigo.

b) Deberán ser formulados de maneira clara e obxectiva, con pleno respecto aos principios de igualdade, non discriminación, transparencia e proporcionalidade, e non conferirán á entidade contratante unha liberdade de decisión ilimitada.

c) Deberán garantir a posibilidade de que as ofertas sexan avaliadas en condicións de competencia efectiva e irán acompañados de especificacións que permitan comprobar de xeito efectivo a información facilitada polos licitadores co fin de avaliar a medida en que as ofertas cumpren os criterios de adxudicación. En caso de dúbida, deberase comprobar de forma efectiva a exactitude da información e as probas facilitadas polos licitadores.

6. Considerarase que un criterio de adxudicación está vinculado ao obxecto do contrato cando se refira ou integre as prestacións que se deban realizar en virtude dese contrato, en calquera dos seus aspectos e en calquera etapa do seu ciclo de vida, incluídos os factores que interveñen nos seguintes procesos:

a) no proceso específico de produción, prestación ou comercialización, de ser o caso, das obras, das subministracións ou dos servizos, con especial referencia a formas de produción, prestación ou comercialización ambiental e socialmente sustentables e xustas;

b) ou no proceso específico doutra etapa do seu ciclo de vida, mesmo cando eses factores non formen parte da súa substancia material.

7. No caso de que se establezan as melloras como criterio de adxudicación, estas deberán estar suficientemente especificadas. Considerarase que se cumpre esta exigencia cando se fixen, de maneira ponderada, con concreción: os seus requisitos, límites, modalidades e características, así como a súa necesaria vinculación co obxecto do contrato.

En todo caso, non se poderá asignar unha valoración superior ao 2,5 por cento.

Enténdense por melloras, para estes efectos, as prestacións adicionais ás que figuraban definidas no proxecto e no prego de condicións, sen que aquelas poidan alterar a natureza desas prestacións nin do obxecto do contrato.

As melloras propostas polo adxudicatario pasarán a formar parte do contrato e non poderán ser obxecto de modificación.

8. Sen prexuízo do disposto no ordinal primeiro, cando só se utilice un criterio de adxudicación, este deberá estar relacionado cos custos e poderá ser o prezo ou un criterio baseado na rendibilidade, como o custo do ciclo de vida calculado de acordo co indicado no artigo 67.

9. Cando se utilice unha pluralidade de criterios de adxudicación, na súa determinación, sempre e cando sexa posible, darase preponderancia a aqueles que fagan referencia a características do obxecto do contrato que se poidan valorar mediante cifras ou porcentaxes obtidas a través da aplicación simple das fórmulas establecidas nos pregos.

10. Salvo cando se tome en consideración o prezo exclusivamente, deberá precisarse no prego de condicións a ponderación relativa atribuída a cada un dos criterios de

valoración, que se poderá expresar fixando unha banda de valores cunha amplitude máxima adecuada.

No caso de que o procedemento de adxudicación se articule en varias fases, indicárase igualmente en cales delas se irán aplicando os distintos criterios, establecendo un limiar mínimo do 50 por cento da puntuación no conxunto dos criterios cualitativos para continuar no proceso selectivo.

Cando, por razóns obxectivas debidamente xustificadas, non sexa posible ponderar os criterios elixidos, estes enumeraranse por orde decrecente de importancia.

11. As entidades contratantes poderán establecer nos pregos de condicións criterios de adxudicación específicos para o desempate nos casos en que, tras a aplicación dos criterios de adxudicación, se produza un empate entre dúas ou máis ofertas.

Eses criterios de adxudicación específicos para o desempate deberán estar vinculados ao obxecto do contrato e referiranse a:

a) Proposicións presentadas por aquelas empresas que, no momento do vencemento do prazo de presentación de ofertas, teñan no seu cadro de persoal unha porcentaxe de traballadores con discapacidade superior á que lles impoña a normativa.

Neste suposto, se varias empresas licitadoras das que empatasen en canto á proposición máis vantaxosa acreditan ter relación laboral con persoas con discapacidade nunha porcentaxe superior á que lles impoña a normativa, terá preferencia na adxudicación do contrato o licitador que dispoña da maior porcentaxe de traballadores fixos con discapacidade no seu cadro de persoal.

b) Proposicións de empresas de inserción reguladas na Lei 44/2007, do 13 de decembro, que cumpran cos requisitos establecidos en tal normativa para ter esta consideración.

c) Na adxudicación dos contratos relativos a prestacións de carácter social ou asistencial, as proposicións presentadas por entidades sen ánimo de lucro, con personalidade xurídica, sempre que a súa finalidade ou actividade teña relación directa co obxecto do contrato, segundo resulte dos seus respectivos estatutos ou regras fundacionais e figuren inscritas no correspondente rexistro oficial.

d) Ofertas de entidades recoñecidas como organizacións de comercio xusto para a adxudicación dos contratos que teñan como obxecto produtos nos cales exista alternativa de comercio xusto.

e) Proposicións presentadas polas empresas que, no momento do vencemento do prazo de presentación de ofertas, inclúan medidas de carácter social e laboral que favorezan a igualdade de oportunidades entre mulleres e homes.

A documentación acreditativa dos criterios de desempate a que se refire o presente punto será presentada polos licitadores no momento en que se produza o empate, e non con carácter previo.

Na falta de previsión nos pregos, o empate entre varias ofertas tras a aplicación dos criterios de adxudicación do contrato resolverase mediante a aplicación por orde dos seguintes criterios sociais, referidos ao momento de finalizar o prazo de presentación de ofertas:

a) Maior porcentaxe de traballadores con discapacidade ou en situación de exclusión social no cadro de persoal de cada unha das empresas; primará, en caso de igualdade, o maior número de traballadores fixos con discapacidade no cadro de persoal, ou o maior número de persoas traballadoras en inclusión no seu cadro.

b) Menor porcentaxe de contratos temporais no cadro de persoal de cada unha das empresas.

c) Maior porcentaxe de mulleres empregadas no cadro de persoal de cada unha das empresas.

d) Sorteio, en caso de que a aplicación dos anteriores criterios non dese lugar ao desempate.

Artigo 67. *Cálculo do ciclo de vida.*

1. Para os efectos do disposto no artigo 66, o cálculo do custo do ciclo de vida, no sentido definido no artigo 2.r), incluírá, segundo o caso, a totalidade ou unha parte dos custos seguintes en que se incorrese ao longo do ciclo de vida dun produto, dun servizo ou dunha obra:

a) Os custos sufragados pola entidade contratante ou por outros usuarios, tales como:

- 1.º os custos relativos á adquisición,
- 2.º os custos de utilización, como o consumo de enerxía e outros recursos,
- 3.º os custos de mantemento e
- 4.º os custos de final de vida, como os custos de recollida e reciclaxe.

b) Os custos imputados a externalidades ambientais vinculadas ao produto, servizo ou obra durante o seu ciclo de vida, a condición de que o seu valor monetario se poida determinar e verificar; estes custos poderán incluír o custo das emisións de gases de efecto invernadoiro e doutras emisións contaminantes, así como outros custos de mitigación do cambio climático.

Nos casos en que unha norma da Unión Europea faga obrigatorio un método común para calcular os custos do ciclo de vida, este aplicarase á avaliación dos citados custos.

2. Cando as entidades de contratación avalíen os custos mediante unha formulación baseada no cálculo do custo do ciclo de vida, indicarán nos pregos de condicións os datos que deben facilitar os licitadores, así como o método que aqueles utilizarán para determinar os custos do ciclo de vida sobre a base deses datos.

O método utilizado para a avaliación dos custos imputados a externalidades ambientais cumprirá todas as condicións seguintes:

a) estar baseado en criterios verificables obxectivamente e non discriminatorios, en particular, se non se estableceu para unha aplicación repetida ou continuada, non favorecerá ou prexudicará indebidamente empresas determinadas,

b) ser accesible para todas as partes interesadas e

c) a información necesaria debe poder ser facilitada cun esforzo razoable por parte das empresas, incluídas aquelas procedentes de Estados signatarios do Acordo sobre contratación pública da Organización Mundial de Comercio ou doutros Estados signatarios dalgún outro acordo internacional que vincule España ou a Unión Europea.

3. As entidades contratantes calcularán os custos a que se refiren os ordinais primeiro e segundo do artigo 66 atendendo, preferentemente, ao custo do ciclo de vida.

Artigo 68. *Admisión de variantes.*

1. Cando a natureza dos criterios de adxudicación do contrato o admita, a entidade contratante poderá tomar en consideración variantes ou alternativas presentadas por un licitador, sempre que estas cumpran as condicións mínimas e os requisitos para a súa presentación establecidos pola citada entidade no prego de condicións.

Non serán admisibles as variantes nos pregos de condicións cando só se utilice como criterio de adxudicación o do prezo máis baixo.

2. As entidades contratantes indicarán no prego de condicións se autorizan ou non as variantes e, en caso afirmativo, as condicións mínimas que deben reunir as variantes, así como os requisitos para a súa presentación.

As precisións das variantes que se poidan admitir poderán facer referencia a determinadas funcionalidades que poidan ter os bens, as obras ou os servizos obxecto do contrato, ou á satisfacción adecuada de determinadas necesidades.

As variantes estarán vinculadas ao obxecto do contrato.

3. Cando o prego de condicións autorice a presentación de variantes, a entidade contratante deberá elixir criterios de adjudicación que se poidan aplicar tanto ás ofertas como ás variantes.

4. A entidade contratante non poderá rexeitar a presentación dunha variante pola exclusiva razón de ter sido elaborada de conformidade con prescricións técnicas definidas mediante referencia a prescricións técnicas europeas ou a prescricións técnicas nacionais recoñecidas de conformidade cos requisitos esenciais definidos no Real decreto 1630/1992, do 29 de decembro, polo que se ditan disposicións para a libre circulación de produtos de construción, en aplicación da Directiva 89/106/CEE.

5. Nos procedementos de adjudicación de contratos de subministración ou de servizos, as entidades contratantes que, segundo o disposto nos números 1 e 2, autoricen variantes non poderán rexeitar unha delas polo motivo único de que, de ser elixida, daría lugar ben a un contrato de servizos no canto dun contrato de subministración ou ben a un contrato de subministración no canto dun contrato de servizos.

Artigo 69. *Ofertas anormalmente baixas.*

1. Nos casos en que a entidade contratante presuma que unha oferta resulta inviable por ter sido formulada en termos que a fan anormalmente baixa, só poderá excluíla do procedemento de licitación logo de tramitación do procedemento que establece este artigo.

2. A entidade contratante deberá identificar as ofertas que se encontran incursas en presunción de anormalidade, e débense recoller nos pregos de condicións, para estes efectos, os parámetros obxectivos que deberán permitir identificar os casos en que unha oferta se considere anormal.

3. Cando a entidade contratante identifique unha ou varias ofertas incursas en presunción de anormalidade, deberá requirir o licitador ou licitadores que as presentasen e daralles un prazo suficiente para que xustifiquen e desagreguen razoada e detalladamente o baixo nivel dos prezos, ou dos custos ou calquera outro parámetro en función do cal se definise a anormalidade da oferta, mediante a presentación daquela información e documentos que resulten pertinentes para estes efectos.

A petición de información que a entidade contratante dirixa ao licitador deberase formular con claridade de maneira que este estea en condicións de xustificar plena e oportunamente a viabilidade das súas ofertas.

Concretamente, a entidade contratante poderalles pedir xustificación a estes licitadores sobre aquelas condicións da oferta que sexan susceptibles de determinar o seu baixo nivel do prezo ou os seus custos e, en particular, no que se refire aos seguintes valores:

- a) o aforro que permita o procedemento de fabricación, os servizos prestados ou o método de construción,
- b) as solucións técnicas adoptadas e as condicións excepcionalmente favorables de que dispoña para subministrar os produtos, prestar os servizos ou executar as obras,
- c) a innovación e a orixinalidade das solucións propostas para subministrar os produtos, prestar os servizos ou executar as obras,
- d) o respecto de obrigas que resulten aplicables en materia ambiental, social ou laboral, e de subcontratación; non serán xustificables prezos por debaixo do mercado ou que incumpran o establecido no artigo 27.4,
- e) ou a posible obtención dunha axuda de Estado.

4. A entidade contratante avaliará toda a información e documentación proporcionada polo licitador no prazo e, se considera que a información obtida non explica satisfactoriamente o baixo nivel dos prezos ou custos propostos polo licitador e que, por tanto, a oferta non pode ser cumprida como consecuencia da inclusión de valores anormais, excluíraa da clasificación e acordará a adjudicación a favor da mellor oferta, de acordo coa orde en que fosen clasificadas estas. En xeral, rexeitaranse as ofertas incursas en presunción de anormalidade se están baseadas en hipóteses ou prácticas inadecuadas desde unha perspectiva técnica, económica ou xurídica.

Entenderase en todo caso que a xustificación non explica satisfactoriamente o baixo nivel dos prezos ou custos propostos polo licitador cando esta sexa incompleta ou se fundamente en hipóteses ou prácticas inadecuadas desde o punto de vista técnico, xurídico ou económico.

5. En todo caso, as entidades contratantes rexeitarán as ofertas se comprobán que son anormalmente baixas porque vulneran a normativa sobre subcontratación ou non cumpren as obrigas aplicables en materia ambiental, social ou laboral, incluído o incumprimento dos convenios colectivos sectoriais vixentes en aplicación do establecido no artigo 27.4.

6. Nos casos en que se comprobe que unha oferta é anormalmente baixa debido a que o licitador obtivo unha axuda de Estado, só se poderá rexeitar a proposición por esta única causa se aquel non pode acreditar que tal axuda se concedeu sen contravir as disposicións comunitarias en materia de axudas públicas. A entidade contratante que rexeite unha oferta por esta razón deberá informar a Comisión Europea diso.

7. Cando unha empresa que estivese incurso en presunción de anormalidade resulte adxudicataria do contrato, a entidade contratante establecerá mecanismos adecuados para realizar un seguimento pormenorizado da súa execución, co obxectivo de garantir a execución correcta do contrato sen que se produza unha mingua na calidade dos servizos, das obras ou das subministracións contratadas.

Artigo 70. *Preferencia de ofertas comunitarias nos contratos de subministración.*

1. O presente artigo será de aplicación ás ofertas que en relación cos contratos de subministración conteñan produtos orixinarios de países terceiros cos cales a Unión Europea non subscribise, nun marco multilateral ou bilateral, un acordo que garanta un acceso comparable e efectivo das empresas da Unión aos mercados deses países terceiros, sen prexuízo das obrigas da Unión Europea ou dos seus Estados membros respecto dos países terceiros.

2. Calquera oferta presentada para a adxudicación dun contrato de subministración poderá rexeitarse cando a parte dos produtos orixinarios dos países terceiros, determinados de conformidade co Regulamento (CEE) número 952/2013 do Parlamento Europeo e do Consello, do 9 de outubro de 2013, polo que se aproba o Código alfandegueiro comunitario, sexa superior ao 50 por 100 do valor total dos produtos que compoñen esta oferta. Para efectos do presente artigo, os soportes lóxicos utilizados nos equipamentos de redes de telecomunicación serán considerados produtos.

3. Cando dúas ou máis ofertas sexan equivalentes respecto dos criterios de adxudicación utilizados en cada caso, darase preferencia a aquela que non poida ser rexeitada en aplicación do disposto no número anterior. O prezo das ofertas será considerado equivalente, para efectos do presente artigo, cando a súa diferenza non exceda o 3 por 100.

Non obstante, non se dará preferencia á oferta que resultaría elixida de se aplicar o disposto anteriormente, cando esta obrigue a entidade contratante a adquirir material con características técnicas diferentes das do material existente e iso dea lugar a incompatibilidades ou dificultades técnicas excesivas, de funcionamento ou de mantemento, ou implique un custo desproporcionado.

Artigo 71. *Decisión de non adxudicar ou subscribir o contrato e desistencia do procedemento de adxudicación por parte da entidade contratante.*

1. No caso en que a entidade contratante desista do procedemento de adxudicación ou decida non adxudicar ou subscribir un contrato para o cal se efectuase a correspondente convocatoria, notificarállelo aos candidatos ou licitadores.

2. A decisión de non adxudicar ou subscribir o contrato ou a desistencia do procedemento poderán ser acordadas pola entidade contratante antes da formalización. Nestes casos compensaranse os candidatos aptos para participar na licitación ou licitadores polos gastos en que incorresen na forma prevista no anuncio ou no prego de

condicións ou, na súa falta, cando proceda, de acordo cos criterios de valoración empregados para o cálculo da responsabilidade patrimonial da Administración.

3. Só se poderá adoptar a decisión de non adxudicar ou subscribir o contrato por razóns de interese da entidade contratante que sexan sobrevidas no momento de inicio do procedemento de licitación, sempre e cando estas queden debidamente xustificadas no expediente. Neste caso, non se poderá promover unha nova licitación do seu obxecto mentres subsistan as razóns alegadas para fundamentar a decisión.

4. A desistencia do procedemento deberá estar fundada nunha infracción non emendable das normas de preparación do contrato ou das reguladoras do procedemento de adxudicación, e debe xustificarse no expediente a concorrencia da causa. A desistencia non impedirá a iniciación inmediata dun novo procedemento de licitación.

Artigo 72. *Adxudicación dos contratos.*

1. A entidade contratante, á vista da valoración das ofertas e en función dos criterios de adxudicación empregados, comunicará motivadamente a adxudicación do contrato ao licitador que formule a mellor oferta, de conformidade co disposto no artigo 66.

Así mesmo, a citada entidade comunicarlles tamén de forma motivada aos restantes operadores económicos o resultado da adxudicación acordada.

2. Sen prexuízo do disposto no artigo 59.2, se a entidade contratante tiver indicios fundados de condutas colusorias no procedemento de contratación, no sentido definido no artigo 1 da Lei 50/2007, do 3 de xullo, trasladaraos con carácter previo á adxudicación do contrato á Comisión Nacional dos Mercados e da Competencia ou, se é o caso, á autoridade de competencia autonómica correspondente, para efectos de que a través dun procedemento sumarísimo se pronuncien sobre aqueles. A remisión deses indicios terá efectos suspensivos no procedemento de contratación. Regulamentariamente, establecerase o procedemento a que se refire este parágrafo.

3. As comunicacións a que se refire o punto primeiro realizaranse por medios electrónicos de conformidade co disposto no artigo 61, terán que ser realizadas no tempo e na forma e deberán conter a información necesaria que permita aos interesados no procedemento de adxudicación interpor reclamación en materia de contratación suficientemente fundada contra a decisión de adxudicación; entre ela, en todo caso, deberá figurar a seguinte:

a) En relación cos candidatos descartados, a exposición resumida das razóns polas cales se desestimase a súa candidatura.

b) Con respecto aos licitadores excluídos do procedemento de adxudicación, os motivos polos cales non se admitise a súa oferta, incluídos, nos casos recollidos no artigo 45, números 6 e 7, os motivos da decisión de non equivalencia ou da decisión de que as obras, as subministracións ou os servizos non se axustan aos requisitos de rendemento ou ás exixencias funcionais, e unha desagregación das valoracións asignadas aos distintos licitadores, incluído o adxudicatario.

c) En todo caso, o nome do adxudicatario, as características e vantaxes da proposición do adxudicatario determinantes de que fose seleccionada a súa oferta con preferencia respecto das que presentasen os restantes licitadores cuxas ofertas fosen admitidas e, se é o caso, o desenvolvemento das negociacións ou o diálogo cos licitadores.

Na notificación indicarse o prazo en que se debe proceder á formalización do contrato conforme o artigo 73.2 do presente real decreto lei.

Será de aplicación á adxudicación a excepción de confidencialidade contida no artigo 28, así como o disposto no artigo 64.4.

4. A adxudicación deberá ser publicada no perfil de contratante no prazo de 15 días. Neste caso, a publicación deberá ter o contido que establece o número 3 anterior.

5. En todo caso, corresponderalle á entidade contratante o dereito a declarar deserto o procedemento de adxudicación de forma motivada cando non se presente ningunha

oferta adecuada ou ningunha solicitude de participación adecuada, no sentido expresado no artigo 85.1.a).

Artigo 73. *Perfección e formalización dos contratos.*

1. Os contratos que subscriban as entidades contratantes perfecciónanse coa súa formalización.

Sen prexuízo do establecido no punto terceiro deste artigo, non se poderá proceder á execución do contrato con carácter previo á súa formalización.

2. Non poderá procederse á formalización do contrato mentres non transcorra o prazo de quince días hábiles desde que se remite a notificación a que se refire o artigo 72 nos seus números 1 e 3, co obxecto de poder garantir o efecto suspensivo da reclamación en materia de contratación a que se refire o artigo 53 da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

3. Os contratos baseados nun acordo marco e os contratos específicos no marco dun sistema dinámico de adquisición perfecciónanse coa súa adxudicación, sen que sexa necesario observar o prazo de espera previsto no número anterior.

4. Cando por causas imputables ao adxudicatario non se formalizase o contrato dentro do prazo indicado, o contrato adxudicarase ao seguinte licitador pola orde en que quedasen clasificadas as ofertas.

Sección 2.ª Publicidade das licitacións

Artigo 74. *Perfil de contratante.*

1. As entidades contratantes difundirán exclusivamente a través da internet o seu perfil de contratante, como elemento que agrupa a información e os documentos relativos á súa actividade contractual co obxecto de asegurar a transparencia e o acceso público a eles. A forma de acceso ao perfil de contratante deberase facer constar nos pregos de condicións e documentos equivalentes, así como nos anuncios que sirvan de convocatoria de licitación ou, no caso de que o medio de convocatoria sexa un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, nese anuncio e na invitación para licitar ou para negociar. A difusión do perfil de contratante non obstará a utilización doutros medios de publicidade adicionais nos casos en que así se estableza.

O acceso á información do perfil de contratante será libre, non requirirá identificación previa. No entanto, poderase requirir esta para o acceso a servizos personalizados asociados ao contido do perfil de contratante, tales como subscricións, envío de alertas, comunicacións electrónicas e envío de ofertas, entre outras. Toda a información contida nos perfís de contratante publicarase en formatos abertos e reutilizables, e permanecerá accesible ao público durante un período de tempo non inferior a cinco anos, sen prexuízo de que se permita o acceso a expedientes anteriores ante solicitudes de información.

2. O perfil de contratante poderá incluír calquera dato e documento referente á actividade contractual das entidades contratantes. En calquera caso, este deberá conter tanto a información de tipo xeral que se poida utilizar para relacionarse coa entidade contratante como puntos de contacto, números de teléfono e de fax, enderezo postal e enderezo electrónico, informacións, anuncios e documentos xerais, tales como, de ser o caso, as normas internas de contratación e os modelos de documentos, así como a información particular relativa aos contratos que subscriba.

3. No caso da información relativa aos contratos, deberase publicar polo menos a seguinte:

a) A xustificación do procedemento utilizado para a súa adxudicación de conformidade co disposto no artigo 81.2, o prego de condicións que deba rexer o contrato ou documentos equivalentes, se é o caso, e o documento de aprobación do expediente, tamén de ser o caso. Así mesmo, nas licitacións de entidades contratantes que sexan poderes adxudicadores, a memoria xustificativa do contrato.

b) O obxecto detallado do contrato, a súa duración, o orzamento da licitación ou documento equivalente e o importe de adxudicación, incluído o imposto sobre o valor engadido.

c) Os anuncios periódicos indicativos, os anuncios que sirvan como medio de convocatoria das licitacións, de adxudicación e de formalización dos contratos, os anuncios de modificación e a súa xustificación, os anuncios de concursos de proxectos e de resultados de concursos de proxectos, coas excepcións establecidas nas normas dos negociados sen publicidade.

d) Os medios a través dos cales, se é o caso, se publicitou o contrato e os enlaces a esas publicacións.

e) O número e identidade dos licitadores participantes no procedemento, así como, de ser o caso, todas as resolucións da entidade contratante correspondente e, en todo caso, a decisión de adxudicación do contrato.

Igualmente serán obxecto de publicación no perfil de contratante a decisión de non adxudicar ou subscribir o contrato, a desistencia do procedemento de adxudicación, a declaración de deserto, así como a interposición de reclamacións en materia de contratación e a eventual suspensión dos contratos con motivo da interposición de reclamacións e recursos.

4. O sistema informático que soporte o perfil de contratante deberá contar cun dispositivo que permita acreditar fidedignamente o momento de inicio da difusión pública da información que se inclúa nel.

5. A difusión a través do perfil de contratante da información relativa aos procedementos de adxudicación de contratos producirá os efectos previstos no presente real decreto lei.

6. Así mesmo, será obxecto de publicación no perfil de contratante a formalización das encargas a medios propios, cando, de terse adxudicado un contrato, este estivese suxeito a este real decreto lei.

7. Poderase non aplicar determinada información relativa ao procedemento de licitación dun contrato ou dun acordo marco nos supostos que establece o artigo 79.2, terceiro parágrafo.

En todo caso, cada vez que a entidade contratante decida excluír algunha información de acordo co disposto no parágrafo anterior, deberá xustificalo no expediente.

Artigo 75. *Plataforma de contratación do sector público.*

1. As entidades contratantes que pertencen ao sector público terán que aloxar os seus perfís de contratante de maneira obrigatoria na plataforma de contratación do sector público ou nos servizos de información similares que establezan as comunidades autónomas, de conformidade co establecido no artigo 347 da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

2. As demais entidades contratantes aloxarán o seu perfil en plataformas electrónicas que deberán contar cun sistema de selaxe de tempo que permita acreditar fidedignamente o inicio da difusión pública da información que se inclúa nela.

Artigo 76. *Anuncios periódicos indicativos.*

1. As entidades contratantes do sector público programarán a actividade de contratación pública que desenvolverán nun exercicio orzamentario ou períodos plurianuais, e darán a coñecer o seu plan de contratación anticipadamente mediante un anuncio periódico indicativo que polo menos recolla aqueles contratos que quedarán suxeitos a este real decreto lei.

Cando se licite un contrato de concesión de servizos do anexo I, as entidades contratantes en todo caso darán a coñecer as súas intencións de contratación a través da publicación dun anuncio periódico indicativo.

2. Os anuncios periódicos indicativos a que se refire o primeiro parágrafo do número anterior conterán a información que figura no anexo VI, seccións A ou C, segundo proceda,

e serán publicados de conformidade co disposto no artigo 80, á elección da entidade contratante, no «Diario Oficial de la Unión Europea» ou no seu perfil de contratante.

Os anuncios periódicos indicativos a que se refire o segundo parágrafo do número anterior publicaranse no «Diario Oficial de la Unión Europea», coa información que figura no anexo VI, sección D.

3. En caso de que o anuncio periódico indicativo sexa publicado por unha entidade contratante no seu perfil de contratante, esta deberá enviar á Oficina de Publicacións da Unión Europea un anuncio desa publicación que conterá a información enunciada no anexo VI, sección B.

Artigo 77. *Convocatoria de licitación*

Todos os procedementos de licitación previstos neste real decreto lei, a excepción do procedemento negociado sen publicidade a que se refire o artigo 85, serán obxecto dunha convocatoria de licitación, a cal se poderá efectuar por algún dos seguintes medios:

a) No caso de licitación de contratos de obras, subministracións ou servizos: ben mediante un anuncio de licitación, de conformidade co disposto no artigo 78, calquera que sexa o procedemento polo que se adxudique o contrato, ou ben mediante un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, de acordo co disposto nos artigos 34 e 40, cando o contrato se adxudique mediante un procedemento restrinxido, de licitación con negociación, de diálogo competitivo ou de asociación para a innovación.

b) No caso de licitación de contratos de concesión dalgún dos servizos do anexo I: en todo caso mediante un anuncio periódico indicativo nos termos establecidos no artigo 76. Nos demais casos de licitación de contratos de concesión, o medio de convocatoria será o anuncio de licitación a que se refire o artigo 78.

Artigo 78. *Anuncios de licitación.*

1. Os anuncios a que se refire este artigo publicaranse no «Diario Oficial de la Unión Europea», de conformidade co disposto no artigo 80 e no perfil de contratante da entidade contratante.

2. Os anuncios de licitación deberán conter a información establecida na parte correspondente do anexo VII e, de proceder, calquera outra información que a entidade contratante considere conveniente, de acordo co formato dos formularios normalizados.

Artigo 79. *Anuncios de formalización dos contratos.*

1. A formalización dos contratos deberase publicar, xunto co correspondente contrato, nun prazo non superior a quince días tras o perfeccionamento do contrato no perfil de contratante da entidade contratante e no «Diario Oficial de la Unión Europea».

2. A entidade contratante enviará á Oficina de Publicacións da Unión Europea o anuncio de formalización como máis tarde dez días despois da formalización do contrato ou do acordo marco.

Este anuncio deberá conter a información establecida na sección correspondente do anexo VIII e publicarse de conformidade co artigo 80.

Non obstante, determinada información relativa ao procedemento de licitación dun contrato ou dun acordo marco poderá non ser publicada cando a súa divulgación dificulte a aplicación do real decreto lei, sexa contraria ao interese público, prexudique os intereses comerciais lexítimos de determinados operadores, públicos ou privados, ou poida prexudicar a competencia leal entre operadores económicos.

En todo caso, logo da decisión de non publicar uns determinados datos relativos á subscripción do contrato, as entidades contratantes deberán solicitar a emisión de informe por parte do Consello de Transparencia e Bo Goberno a que se refire a Lei 19/2013, do 9 de decembro, de transparencia, acceso á información pública e bo goberno, no cal se aprecie se o dereito de acceso á información pública prevalece ou non fronte aos bens que

se pretenden salvagardar coa súa non publicación, que será emitido nun prazo máximo de dez días.

Malia o anterior, o Consello de Transparencia e Bo Goberno non requirirá ese informe en caso de que con anterioridade a entidade contratante pertencente ao sector público efectuase consulta sobre unha materia idéntica ou análoga, sen prexuízo da xustificación debida da súa exclusión no expediente nos termos establecidos neste punto.

3. A adxudicación dos contratos baseados nun acordo marco ou dos contratos específicos no marco dun sistema dinámico de adquisición, xa perfeccionados en virtude do establecido no artigo 73.3, publicaraa trimestralmente a entidade contratante dentro dos trinta días seguintes ao final de cada trimestre, na forma prevista no presente artigo.

4. No caso de contratos de servizos de investigación e desenvolvemento, a información relativa á natureza e á cantidade dos servizos poderase limitar, respectivamente, á seguinte:

- a) A indicación «servizos de I+D», se o contrato foi adxudicado mediante un procedemento negociado sen convocatoria de licitación, de conformidade co artigo 85.1.b).
- b) Información como mínimo tan detallada como a indicada no anuncio utilizado como medio de convocatoria de licitación.

5. A información facilitada de conformidade co anexo VIII e sinalada como non destinada á publicación só se publicará de forma simplificada para efectos estatísticos.

Artigo 80. *Criterios e modalidades de publicación dos anuncios.*

1. Os anuncios a que se refiren os artigos 34, 76, 78, 79 e 102 incluírán a información indicada nos anexos III, VI, VII, VIII, IX e X, respectivamente, segundo o formato dos formularios normalizados, incluídos os formularios normalizados para a corrección de erros.

2. Os anuncios a que se refire o número anterior enviaranse por medios electrónicos á Oficina de Publicacións da Unión Europea.

3. Os anuncios a que se refire o número 1 publicaranse en toda a súa extensión na lingua oficial das institucións da Unión Europea elixida pola entidade contratante. O texto publicado nesa lingua ou linguas será o único auténtico. Así mesmo, publicarase un resumo dos puntos importantes de cada anuncio nas demais linguas oficiais das institucións da Unión Europea.

4. As entidades contratantes deberán poder demostrar a data de envío dos anuncios. Con esta finalidade, a Oficina de Publicacións da Unión Europea confirmará á entidade contratante a recepción do anuncio e a publicación da información enviada, coa indicación da data desa publicación. Esta confirmación constituirá a proba da publicación.

5. Os anuncios a que se refire o número 1 deste artigo e a información que conteñen non se publicarán no ámbito nacional antes da súa publicación no «Diario Oficial de la Unión Europea». Non obstante, estes poderanse publicar no ámbito nacional se as entidades contratantes non recibisen notificación da súa publicación dentro das corenta e oito horas seguintes á confirmación por parte da Oficina de Publicacións da Unión Europea da recepción do anuncio enviado.

6. Os anuncios publicados a nivel nacional non incluírán información distinta da que figure nos anuncios enviados á Oficina de Publicacións da Unión Europea ou publicados nun perfil de contratante, pero deberán mencionar a data de envío do anuncio á Oficina de Publicacións da Unión Europea ou da súa publicación no perfil de contratante.

Sección 3.ª *Tipos de procedemento*

Artigo 81. *Procedementos de adxudicación.*

1. A entidade contratante poderá elixir entre a adopción do procedemento aberto, restrinxido, de licitación con negociación, de diálogo competitivo e de asociación para a innovación, sempre que se efectúe unha convocatoria de licitación conforme o disposto no

artigo 77. Tamén se poderá utilizar o procedemento negociado sen publicidade nos casos previstos no artigo 85 deste real decreto lei.

2. A entidade contratante deberá motivar a elección do procedemento de licitación e deixar constancia documental diso no expediente de contratación.

Artigo 82. *Procedemento aberto.*

1. Nos procedementos abertos, calquera operador económico interesado poderá presentar unha oferta en resposta a un anuncio de licitación.

2. O prazo mínimo para a presentación das ofertas será de trinta e cinco días a partir da data de envío do anuncio de licitación.

3. A oferta deberá ir xunto coa información para a selección cualitativa que solicite a entidade contratante.

4. Cando as entidades contratantes publicasen un anuncio periódico indicativo, o prazo mínimo de trinta e cinco días establecido no número 2 anterior para a presentación das ofertas poderase reducir a quince días, sempre e cando se cumpran todas as condicións seguintes:

a) Que no anuncio periódico indicativo se incluíse, ademais da información exixida no anexo VI sección A, epígrafe I, a información que relaciona a epígrafe II de idéntico anexo e sección, na medida en que esta última información estivese dispoñible no momento en que se publicou o anuncio periódico indicativo. Cando esta información non se inclúa no anuncio, a entidade contratante deberá deixar constancia por escrito na documentación preparatoria da licitación do motivo polo cal esta non se encontraba dispoñible na data de publicación de tal anuncio.

b) Que o anuncio periódico indicativo fose enviado para a súa publicación entre trinta e cinco días e doce meses antes da data de envío do anuncio de licitación.

5. Nos procedementos relativos a contratos de obras, subministracións ou servizos, cando o prazo de trinta e cinco días establecido no número 2 sexa impracticable a causa dunha situación de urxencia debidamente xustificada polas entidades contratantes, estas poderán fixar un prazo que non será inferior a quince días a partir da data de envío do anuncio de licitación.

6. A entidade contratante poderá reducir en cinco días o prazo de trinta e cinco días para a presentación de ofertas establecido no número 2 do presente artigo, cando esta acepte que as ofertas se poidan presentar por medios electrónicos, de conformidade co previsto no artigo 61 deste real decreto lei.

7. Cando para a valoración das proposicións teñan que terse en conta criterios distintos ao do prezo, as entidades contratantes para iso poderán solicitar, antes de decidir a adjudicación, cantos informes técnicos consideren precisos. Igualmente, poderanse solicitar estes informes cando sexa necesario verificar que as ofertas cumpren coas especificacións técnicas do prego.

Tamén se poderán requirir informes ás organizacións sociais de usuarios destinatarios da prestación, ás organizacións representativas do ámbito de actividade a que corresponda o obxecto do contrato, ás organizacións sindicais, ás organizacións que defendan a igualdade de xénero e a outras organizacións para a verificación das consideracións sociais e ambientais.

Artigo 83. *Procedemento restrinxido.*

1. Nos procedementos restrinxidos calquera empresa interesada poderá presentar unha solicitude de participación en resposta a un anuncio que sirva de convocatoria de licitación, proporcionando a información para a selección cualitativa que solicite a entidade contratante.

2. Cando o procedemento se refira a contratos de obras, subministracións ou servizos, o prazo mínimo para a presentación de solicitudes de participación deberá ser o suficiente para o exame adecuado dos pregos e das circunstancias e condicións relevantes

para a execución do contrato, todo iso en atención ao alcance e á complexidade do contrato. En calquera caso non será, como norma xeral, inferior a trinta días contados a partir da data de envío do anuncio que sirva de convocatoria de licitación ou da invitación para confirmar o interese no caso de que o medio de convocatoria fose un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, sen que en ningún caso poida ser inferior a quince días.

Nos procedementos que teñan por obxecto contratos de concesión de obras ou de concesión de servizos, o prazo a que se refire o parágrafo anterior en todo caso será de trinta días.

3. Só poderán presentar unha oferta aqueles operadores económicos que, pola súa solicitude e en atención á súa aptitude e solvencia, sexan seleccionados e invitados pola entidade contratante logo de avaliar esta a información facilitada polo empresario.

As entidades contratantes poderán limitar o número de candidatos que convidarán a presentar unha oferta de conformidade co disposto no artigo 56.2. O límite nunca será inferior a cinco.

4. A entidade contratante e os candidatos que sexan seleccionados poderán fixar de mutuo acordo o prazo para a presentación de ofertas, sempre que todos os candidatos seleccionados dispoñan dun prazo idéntico. O prazo deberá ser o suficiente para a elaboración adecuada das proposicións en función do alcance e da complexidade do contrato.

En ausencia de acordo sobre o prazo para a presentación de ofertas, o prazo non poderá ser inferior a dez días contados a partir da data en que foi enviada a invitación para licitar de acordo co disposto no artigo 63.

5. Este procedemento é especialmente adecuado cando se trata de servizos intelectuais de especial complexidade, como é o caso dalgúns servizos de consultoría, de arquitectura ou de enxeñaría.

Artigo 84. *Procedemento de licitación con negociación.*

1. Nos procedementos de licitación con negociación, calquera empresa interesada poderá solicitar participar en resposta a un anuncio que sirva de convocatoria de licitación, proporcionando a información para a selección cualitativa que solicite a entidade contratante.

2. No prego de condicións determinaranse os aspectos económicos e técnicos que, de ser o caso, deban ser obxecto de negociación coas empresas, así como o procedemento que se seguirá para negociar, que en todo momento garantirá a máxima transparencia da negociación, a súa publicidade e a non discriminación entre os licitadores que participen.

3. Cando o procedemento se refira a contratos de obras, subministracións ou servizos, o prazo mínimo fixado para a presentación das solicitudes de participación non será, como norma xeral, inferior a trinta días contados a partir da data de envío do anuncio que sirva de convocatoria de licitación ou da invitación para confirmar o interese no caso de que o medio de convocatoria fose un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, sen que en ningún caso poida ser inferior a quince días.

Nos procedementos que teñan por obxecto contratos de concesión de obras ou de concesión de servizos, o prazo a que se refire o parágrafo anterior en todo caso será de trinta días.

4. Só poderán participar nas negociacións aqueles operadores económicos que, pola súa solicitude e en atención á súa aptitude e solvencia, sexan seleccionados e invitados pola entidade contratante logo de avaliar esta a información facilitada polo empresario.

O procedemento que se siga para negociar en todo momento garantirá a máxima transparencia da negociación, a súa publicidade e a non discriminación entre os licitadores que participen nela, sen prexuízo do establecido no artigo 28 relativo á confidencialidade.

As entidades contratantes poderán limitar o número de candidatos que convidarán a presentar unha oferta, de conformidade co disposto no artigo 56.2. O límite nunca será inferior a tres.

5. A entidade contratante e os candidatos que sexan seleccionados poderán fixar de mutuo acordo o prazo para a presentación de ofertas, sempre que todos os candidatos dispoñan dun prazo idéntico.

Na falta de acordo sobre a data límite de presentación das ofertas, o prazo será, como mínimo, de dez días contados a partir da data en que foi enviada a invitación para presentar ofertas de acordo co disposto no artigo 63.

Artigo 85. *Procedemento negociado sen publicidade.*

1. As entidades contratantes poderán utilizar o procedemento negociado sen publicidade para adxudicar contratos de obras, subministracións e servizos unicamente cando concorra algún dos casos seguintes:

a) Cando, en resposta a un procedemento con convocatoria de licitación previa, non se presentase ningunha oferta, ou ningunha oferta adecuada, ou ningunha solicitude de participación, ou ningunha solicitude de participación adecuada, sempre e cando non se modifiquen substancialmente as condicións iniciais do contrato, sen que en ningún caso se poida incrementar o orzamento de licitación do contrato ou documento equivalente, nin modificar o sistema de retribución.

Considerarase que unha oferta non é adecuada cando non sexa pertinente para o contrato, ao non poder satisfacer de forma manifesta, sen cambios substanciais, as necesidades e os requisitos da entidade contratante especificados nos pregos de condicións.

Considerarase que unha solicitude de participación non é adecuada cando o operador económico de que se trate vaia ser excluído ou poida ser excluído en virtude dos motivos establecidos no presente real decreto lei, ou non cumpra os criterios de selección establecidos pola entidade contratante.

b) Cando a finalidade do contrato sexa unicamente a investigación, a experimentación, o estudo ou o desenvolvemento, e non a obtención dunha rendibilidade ou a recuperación dos custos de investigación e desenvolvemento, e sempre que a adxudicación de tal contrato se entenda sen prexuízo da convocatoria dunha licitación para os contratos subsequentes que persigan, en particular, os mesmos fins.

c) Cando as obras, as subministracións ou os servizos só poidan ser proporcionados por un operador económico concreto por algunha das seguintes razóns:

1.º Que o contrato teña por obxecto a creación ou adquisición dunha obra de arte ou actuación artística única.

2.º Que non exista competencia por razóns técnicas.

3.º A protección dos dereitos exclusivos, incluídos os dereitos de propiedade intelectual ou industrial.

As excepcións previstas nos ordinais 2.º e 3.º anteriores aplicaranse unicamente cando non exista unha alternativa ou substituto razoable, e cando a ausencia de competencia non sexa o resultado dunha restrición artificial dos parámetros de adxudicación do contrato.

d) Cando unha imperiosa urxencia resultante de feitos imprevisibles para a entidade contratante e non imputables a ela non permita cumprir os prazos fixados para os procedementos abertos, os procedementos restrinxidos e os procedementos de licitación con negociación.

e) No caso dos contratos de subministración para entregas adicionais efectuadas polo provedor inicial que constitúan ben unha reposición parcial de subministracións ou instalacións ou ben unha ampliación das subministracións ou instalacións existentes, cando un cambio de provedor obrigase a entidade contratante a adquirir material con características técnicas diferentes, dando lugar con iso a incompatibilidades ou a dificultades técnicas de uso e mantemento desproporcionadas.

f) Cando se trate de novas obras ou servizos que consistan na repetición de obras ou servizos similares encargados ao contratista, titular dun contrato inicial adxudicado pola

mesma entidade contratante, a condición de que esas obras ou servizos se axusten a un proxecto de base e que tal proxecto sexa obxecto dun primeiro contrato adxudicado segundo un procedemento con convocatoria de licitación previa.

No devandito proxecto de base mencionaranse o número de posibles obras ou servizos adicionais e as condicións en que serán adxudicados. A posibilidade de facer uso deste procedemento estará indicada desde o inicio da convocatoria de licitación do primeiro proxecto e as entidades contratantes terán en conta o importe total previsto para a continuación das obras ou dos servizos para efectos do cálculo do valor estimado deste.

g) Cando se trate de subministracións cotizadas e compradas nunha bolsa de materias primas.

h) Cando se trate de compras de ocasión, sempre que sexa posible adquirir subministracións aproveitando oportunidades especialmente vantaxosas que se presenten nun período de tempo moi breve e cuxo prezo de compra sexa considerablemente máis baixo ca o habitual do mercado.

i) Cando se trate da compra de subministracións ou servizos en condicións especialmente vantaxosas, ben a un proveedor que cese definitivamente as súas actividades comerciais ou ben a un administrador dun concurso, ou a través dun acordo xudicial ou un procedemento da mesma natureza.

j) Cando o contrato de servizos en cuestión resulte dun concurso de proxectos organizado de conformidade co presente real decreto lei e, de acordo coas normas establecidas no concurso de proxectos, se deba adxudicar ao gañador ou a un dos gañadores do concurso; neste último caso, todos os gañadores do concurso deberán ser invitados a participar nas negociacións.

2. As entidades contratantes poderán utilizar o procedemento negociado sen publicidade para adxudicar contratos de concesión de obras ou de concesión de servizos cando concorran os casos previstos nas letras a) ou c) do número anterior.

3. No prego de condicións determinaranse os aspectos económicos e técnicos que, de ser o caso, deban ser obxecto de negociación coas empresas, así como o procedemento que se seguirá para negociar, que en todo momento garantirá a máxima transparencia da negociación, a súa publicidade e a non discriminación entre os licitadores que participen.

Artigo 86. *Diálogo competitivo.*

1. Nos diálogos competitivos calquera empresa interesada poderá presentar unha solicitude de participación en resposta a un anuncio que sirva de convocatoria de licitación proporcionando a información e documentación para a selección cualitativa que solicitase a entidade contratante.

2. Cando o procedemento se refira a contratos de obras, subministracións ou servizos, o prazo mínimo fixado para a presentación das solicitudes de participación non será, como norma xeral, inferior a trinta días contados a partir da data de envío do anuncio que sirva de convocatoria de licitación ou da invitación para confirmar o interese no caso de que o medio de convocatoria fose un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, sen que en ningún caso poida ser inferior a quince días.

Nos procedementos que teñan por obxecto contratos de concesión de obras ou de concesión de servizos, o prazo a que se refire o parágrafo anterior en todo caso será de trinta días.

3. Só poderán participar nas negociacións aqueles empresarios que, por solicitude súa e en atención á súa aptitude e solvencia, sexan seleccionados e invitados pola entidade contratante logo de avaliar esta a información facilitada polo empresario.

As entidades contratantes poderán limitar o número de candidatos admitidos a presentar unha oferta que serán invitados a participar no procedemento, de conformidade co artigo 56.2.

4. O contrato adxudicarase á oferta que presente a mellor relación calidade-prezo, segundo o disposto no artigo 66.2.

5. As entidades contratantes establecerán e definirán na convocatoria de licitación e nun documento descritivo cales son as súas necesidades e requisitos, os criterios de adxudicación elixidos e darán un prazo indicativo.

Para os efectos deste real decreto lei, todas as mencións aos pregos de condicións se entenderán referidas ao documento descritivo cando o contrato se adxudique mediante un procedemento de diálogo competitivo.

6. As entidades contratantes principiarán cos participantes seleccionados un diálogo cuxo obxectivo será determinar e definir os medios máis idóneos para satisfacer as súas necesidades. No transcurso deste diálogo, as entidades contratantes poderán debater todos os aspectos da contratación cos participantes seleccionados.

7. Durante o diálogo, as entidades contratantes darán un trato igual a todos os participantes e non facilitarán de forma discriminatoria información que poida dar vantaxes a determinados participantes con respecto a outros.

De conformidade co artigo 28, as entidades contratantes non revelarán aos demais participantes as solucións propostas ou outros datos confidenciais que lles comunique un candidato ou licitador participante no diálogo sen o acordo deste. Este acordo non poderá adoptar a forma dunha renuncia xeral, senón que se deberá referir á comunicación intencionada de información específica.

8. Os diálogos competitivos poderanse desenvolver en fases sucesivas co fin de reducir o número de solucións que se deban examinar durante a fase do diálogo, aplicando os criterios de adxudicación indicados na convocatoria de licitación ou no documento descritivo. A entidade contratante indicará na convocatoria de licitación ou no documento descritivo se vai facer uso desta opción.

9. A entidade contratante proseguirá o diálogo ata que estea en condicións de determinar a solución ou solucións que mellor poidan responder ás súas necesidades.

10. Logo de declarar pechado o diálogo e de informar diso a todos os participantes, as entidades contratantes convidaranos a que presenten a súa oferta final, baseada na solución ou solucións presentadas e especificadas durante a fase de diálogo. As ofertas finais deberán incluír todos os elementos requiridos e necesarios para a realización do proxecto.

11. Por petición da entidade contratante, esas ofertas poderanse aclarar, precisar e axustar. No entanto, estas aclaracións, precisións, axustes ou información complementaria non poderán supor a modificación de elementos fundamentais da oferta ou das condicións da contratación, en particular, das necesidades e dos requisitos establecidos na convocatoria de licitación ou no documento descritivo, cando as modificacións de tales elementos, necesidades e requisitos poidan distorcer a competencia ou ter un efecto discriminatorio.

12. As entidades contratantes avaliarán as ofertas recibidas en función dos criterios de adxudicación establecidos na convocatoria de licitación ou no documento descritivo.

13. Por petición da entidade contratante poderanse levar a cabo negociacións co licitador que presentase a oferta que conteña a mellor relación calidade-prezo co fin de confirmar compromisos financeiros ou outras condicións contidas na oferta, para o cal se ultimarán as condicións do contrato, sempre e cando esa negociación non dea lugar a que se modifiquen materialmente aspectos fundamentais da oferta ou das condicións da contratación, en particular, das necesidades e dos requisitos establecidos na convocatoria de licitación ou no documento descritivo, e non comporte un risco de distorsión da competencia nin provoque discriminación.

14. As entidades contratantes poderán prever premios ou pagamentos para os participantes no diálogo, sempre e cando non teñan un efecto discriminatorio.

Artigo 87. *Asociación para a innovación.*

1. No procedemento de asociación para a innovación, calquera operador económico poderá presentar unha solicitude de participación en resposta a un anuncio que sirva de convocatoria de licitación, proporcionando a información para a selección cualitativa que solicite a entidade contratante.

2. Nos pregos de condicións, a entidade contratante determinará a necesidade dun produto, servizo ou obra innovadores que non poida ser satisfeita mediante a adquisición de produtos, servizos ou obras xa dispoñibles no mercado. Indicará, así mesmo, qué elementos da descrición constitúen os requisitos mínimos que deben cumprir todos os participantes. As indicacións serán o suficientemente precisas para que os operadores económicos poidan recoñecer a natureza e o alcance da solución demandada e decidir se solicitan participar no procedemento.

3. A entidade contratante poderá decidir crear a asociación para a innovación con un ou varios empresarios que realicen por separado actividades de investigación e desenvolvemento.

4. Cando o procedemento se refira a contratos de obras, subministracións ou servizos, o prazo mínimo fixado para a presentación das solicitudes de participación non será, como norma xeral, inferior a trinta días contados a partir da data de envío do anuncio que sirva de convocatoria de licitación ou da invitación para confirmar o interese no caso de que o medio de convocatoria fose un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, sen que en ningún caso poida ser inferior a quince días.

Nos procedementos que teñan por obxecto contratos de concesión de obras ou de concesión de servizos, o prazo a que se refire o parágrafo anterior en todo caso será de trinta días.

Só poderán participar no procedemento os operadores económicos invitados pola entidade contratante logo de avaliar a información facilitada.

5. As entidades contratantes poderán limitar o número de candidatos admitidos a presentar unha oferta que serán invitados a participar no procedemento, de conformidade co artigo 56.2.

Os contratos adjudicaranse unicamente consonte o criterio da mellor relación calidade-prezo, segundo o disposto no artigo 66.

6. A asociación para a innovación terá como finalidade o desenvolvemento de produtos, servizos ou obras innovadores e a compra ulterior das subministracións, servizos ou obras resultantes, sempre que correspondan aos niveis de rendemento e aos custos máximos acordados entre a entidade contratante e os participantes.

7. A asociación para a innovación deberase estruturar en etapas sucesivas, seguindo a secuencia das etapas do proceso de investigación e innovación, que poderá incluír a fabricación dos produtos, a prestación dos servizos ou a realización das obras. A asociación para a innovación fixará uns obxectivos intermedios que deberán alcanzar os socios e proverá o pagamento da retribución en prazos adecuados.

A partir deses obxectivos, a entidade contratante poderá decidir, ao final de cada etapa, pór fin á asociación para a innovación ou, no caso dunha asociación para a innovación con varios socios, reducir o número daqueles, sempre que a entidade contratante indicase nos pregos de condicións que pode facer uso destas posibilidades e as condicións en que pode facelo.

8. Salvo que se dispoña outra cousa no presente artigo, as entidades contratantes negociarán cos licitadores as ofertas iniciais e todas as ofertas posteriores presentadas por estes, excepto a oferta definitiva, co fin de mellorar o seu contido.

Non se negociarán os requisitos mínimos nin os criterios de adjudicación.

9. Durante a negociación, as entidades contratantes velarán por que todos os licitadores reciban igual trato. Con ese fin, as citadas entidades non facilitarán de forma discriminatoria información que poida dar vantaxes a determinados licitadores con respecto a outros, e informarán por escrito a todos os licitadores, cuxas ofertas non fosen eliminadas de conformidade co número 10 seguinte, de todo cambio nas prescricións técnicas ou noutra documentación da contratación que non sexa a que establece os requisitos mínimos. A raíz de tales cambios, as entidades contratantes daránlles aos licitadores tempo suficiente para que poidan modificar e volver presentar ofertas modificadas, segundo proceda.

De conformidade co disposto no artigo 28, as entidades contratantes non lles revelarán aos demais participantes os datos confidenciais que lles fosen comunicados por un

candidato ou licitador participante na negociación sen o acordo previo deste. Este acordo non poderá adoptar a forma dunha renuncia xeral, senón que se deberá referir á comunicación intencionada de información específica.

10. As negociacións durante os procedementos de asociación para a innovación poderanse desenvolver en fases sucesivas, co fin de reducir o número de ofertas que haxa que negociar, aplicando os criterios de adxudicación especificados no anuncio que sirva como medio de convocatoria de licitación ou nos pregos de condicións. No anuncio que sirva de convocatoria de licitación ou nos pregos de condicións, a entidade contratante indicará se fará uso desta opción.

11. Ao seleccionar os candidatos, as entidades contratantes aplicarán, en particular, criterios relativos á capacidade dos candidatos nos ámbitos da investigación e o desenvolvemento, e do desenvolvemento e aplicación de solucións innovadoras.

Só poderán presentar proxectos de investigación e innovación destinados a responder ás necesidades sinaladas pola entidade contratante, e que non poidan satisfacerse coas solucións existentes, aqueles operadores económicos aos cales convida a entidade contratante logo de avaliar a información solicitada de conformidade co número 1, cando o medio de convocatoria fose un anuncio periódico indicativo ou de licitación; ou de conformidade co artigo 40, cando o medio de convocatoria fose un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación.

12. Nos pregos de condicións, a entidade contratante definirá as disposicións aplicables aos dereitos de propiedade intelectual e industrial. No caso das asociacións para a innovación con varios socios, a entidade contratante, de conformidade co artigo 28, non lles revelará aos outros socios as solucións propostas ou outros datos confidenciais que comunique un socio no marco da asociación sen o acordo deste último. Este acordo non poderá adoptar a forma dunha renuncia xeral, senón que se deberá referir á comunicación intencionada de información específica.

13. A entidade contratante velará por que a estrutura da asociación e, en particular, a duración e o valor das diferentes etapas reflectan o grao de innovación da solución proposta e a secuencia das actividades de investigación e de innovación necesarias para o desenvolvemento dunha solución innovadora aínda non dispoñible no mercado. O valor estimado das subministracións, servizos ou obras adquiridos non será desproporcionado con respecto ao investimento para o seu desenvolvemento.

TÍTULO V

Técnicas de racionalización da contratación e concursos de proxectos

CAPÍTULO I

Técnicas de racionalización

Sección 1.ª Centrais de compras

Artigo 88. *Actividades de compra centralizada e centrais de compras.*

1. As entidades contratantes poderán adquirir obras, subministracións ou servizos a unha central de compras que ofrezca a actividade de compra centralizada mencionada no artigo 2.m).1.º

2. As entidades contratantes poderán adquirir obras, subministracións ou servizos ben recorrendo a contratos adxudicados por unha central de compras, ben recorrendo a sistemas dinámicos de adquisición administrados por unha central de compras ou ben recorrendo a un acordo marco suscrito por unha central de compras que ofrezca a actividade de compra centralizada mencionada no artigo 2.m).2.º

3. Cando un sistema dinámico de adquisición administrado por unha central de compras poida ser utilizado por outras entidades contratantes, iso farase constar na convocatoria de licitación do sistema dinámico de adquisición.

4. Sen prexuízo do establecido no artigo 20.k), as entidades contratantes cumprirán as obrigas que lles impón o presente real decreto lei en calquera dos supostos mencionados nos números 1 e 2 anteriores.

En especial, as entidades contratantes serán responsables do cumprimento das obrigas que lles impón o presente real decreto lei nas partes que executen elas mesmas, tales como:

- a) a adxudicación dun contrato mediante un sistema dinámico de adquisición que sexa administrado por unha central de compras ou
- b) a convocatoria dunha nova licitación de acordo cun acordo marco que fose suscrito por unha central de compras.

5. Todos os procedementos de licitación dirixidos por unha central de compras levaranse a cabo utilizando medios de comunicación electrónicos, de conformidade cos requisitos establecidos no artigo 61.

Artigo 89. *Contratación conxunta esporádica.*

1. Dúas ou varias entidades contratantes poderán acordar a realización conxunta de determinadas contratacións específicas.

2. Cando o desenvolvemento dun procedemento de licitación na súa totalidade se leve a cabo en nome e por conta de todas as entidades contratantes interesadas, estas terán a responsabilidade conxunta do cumprimento das obrigas derivadas do presente real decreto lei. Iso aplícase tamén naqueles casos en que unha única entidade contratante administre o procedemento de licitación por conta propia e por conta das demais entidades contratantes interesadas.

3. Cando o desenvolvemento dun procedemento de licitación non se leve a cabo na súa totalidade en nome e por conta das entidades contratantes interesadas, estas só serán responsables das partes levadas a cabo conxuntamente. Cada entidade contratante será a única responsable do cumprimento das disposicións do presente real decreto lei con respecto ás partes que realice por si mesma e no seu propio nome.

Artigo 90. *Contratación con intervención de entidades contratantes de diferentes Estados membros da Unión Europea.*

1. As entidades contratantes nacionais poderán actuar conxuntamente con entidades contratantes doutros Estados membros da Unión Europea na adxudicación de contratos nos termos previstos no presente artigo.

2. As entidades contratantes non aplicarán o disposto neste artigo coa intención de eludir a aplicación do presente real decreto lei.

3. As entidades contratantes poderán recorrer a actividades de compra centralizadas que lles sexan ofrecidas por centrais de compras situadas noutros Estados membros da Unión Europea.

4. A prestación das actividades de compra centralizada por unha central de compras situada noutro Estado membro da Unión Europea levarase a cabo de conformidade coas disposicións nacionais dese Estado. Estas últimas, así mesmo, aplicaranse ao seguinte:

- a) á adxudicación dun contrato mediante un sistema dinámico de adquisición e
- b) á convocatoria dunha nova licitación en virtude dun acordo marco.

5. Varias entidades contratantes de diferentes Estados membros da Unión Europea poderán adxudicar conxuntamente un contrato, subscribir un acordo marco, administrar un sistema dinámico de adquisición ou adxudicar contratos baseados nestes acordos marco ou nestes sistemas dinámicos de adquisición.

Con esta finalidade e salvo acordo internacional suscrito entre os Estados membros interesados que regule os elementos necesarios, as entidades contratantes participantes subscribirán un acordo que determine:

- a) as responsabilidades das partes e as correspondentes disposicións nacionais que son de aplicación e
- b) a organización interna do procedemento de licitación, en particular, a xestión do procedemento, a distribución das obras, as subministracións ou os servizos que se vaian adquirir e a subscripción dos contratos.

Unha entidade contratante participante cumprirá coas obrigas que lle impón o presente real decreto lei cando adquira obras, subministracións ou servizos dunha entidade contratante que sexa responsable do procedemento de licitación.

Cando, de conformidade coa letra a) anterior, se determinen as responsabilidades e as disposicións nacionais aplicables, as entidades contratantes participantes poderán optar por asignar responsabilidades específicas entre elas e determinar as disposicións aplicables de dereito nacional de calquera dos seus respectivos Estados. A asignación de responsabilidades e as correspondentes disposicións nacionais aplicables indicaranse nos pregos de condicións respecto dos contratos que se adxudicarán de forma conxunta.

6. Cando varias entidades contratantes de diferentes Estados membros da Unión Europea constituísen unha entidade común, en particular unha agrupación europea de cooperación territorial en virtude do Regulamento (CE) n.º 1082/2006 do Parlamento Europeo e do Consello, do 5 de xullo de 2006, sobre a Agrupación Europea de Cooperación Territorial (AECT), ou outras entidades reguladas polo dereito da Unión Europea, as entidades contratantes participantes acordarán, mediante unha decisión do órgano competente da entidade común, as normas nacionais de contratación aplicables dun dos seguintes Estados:

- a) as disposicións nacionais do Estado membro da Unión Europea no cal a entidade común teña o seu domicilio social e
- b) as disposicións nacionais do Estado membro da Unión Europea no cal a entidade común leve a cabo as súas actividades.

O acordo mencionado no parágrafo primeiro poderase aplicar durante un período indeterminado, cando estea incorporado no acto de constitución da entidade común, ou ben limitarse a un período determinado, a determinados tipos de contratos ou a un ou varios procedementos de licitación específicos.

Artigo 91. *Contratos e acordos marco suscritos coas centrais de compras.*

1. Considerarase que as entidades contratantes que subscriban a realización de obras, a adquisición de subministracións ou a prestación de servizos por medio dunha central de compras, nos supostos regulados neste real decreto lei, respectaron as disposicións desta última sempre que a central de compras cumpra tales disposicións ou, se é o caso, o disposto na Lei 9/2017, do 8 de novembro.

2. En ningún caso as entidades contratantes se considerarán incluídas dentro do ámbito subxectivo obrigatorio do sistema estatal de contratación centralizada a que se refire a Lei 9/2017, do 8 de novembro, sen prexuízo da posibilidade de adhesión a el.

Sección 2.ª Acordos marco

Artigo 92. *Acordos marco.*

1. As entidades contratantes poderán subscribir acordos marco coa condición de que apliquen os procedementos previstos no presente real decreto lei.

2. Para os efectos deste real decreto lei, por «acordo marco» entenderase un acordo suscrito entre unha ou varias entidades contratantes e un ou varios operadores

económicos, que teña por obxecto establecer os termos que deberán rexer os contratos que se vaian adxudicar no transcurso dun período determinado, en particular, polo que respecta aos prezos e, de ser o caso, ás cantidades previstas.

3. A duración dun acordo marco non superará os oito anos, salvo en casos excepcionais debidamente xustificados, en particular, polo obxecto do acordo marco.

4. Os contratos baseados nun acordo marco adxudicaranse de acordo coas normas e con criterios obxectivos, entre os cales poderán figurar a convocatoria dunha nova licitación entre os operadores económicos que sexan parte no acordo marco suscrito. Estas normas e criterios indicaranse nos pregos de condicións do acordo marco e garantirán unha igualdade de trato dos operadores económicos que sexan parte del.

Cando se convoque unha nova licitación, as entidades contratantes fixarán un prazo suficientemente amplo para que se poidan presentar ofertas para cada contrato específico e estas adxudicarán cada contrato ao licitador que presentase a mellor oferta en función dos criterios de adxudicación fixados no prego de condicións do acordo marco.

5. As entidades contratantes non utilizarán os acordos marco de forma abusiva ou de maneira que a competencia se vexa obstaculizada, restrinxida ou distorcida.

Sección 3.ª Sistemas dinámicos de adquisición

Artigo 93. Delimitación.

1. As entidades contratantes poderán articular sistemas dinámicos de adquisición de obras, servizos e subministracións de uso corrente cuxas características, xeralmente dispoñibles no mercado, satisfagan as súas necesidades.

2. O sistema dinámico de adquisición é un proceso totalmente electrónico, cunha duración limitada e determinada nos pregos de condicións e debe estar aberto durante todo o período de vixencia a calquera empresa interesada que cumpra os criterios de selección.

3. As entidades contratantes poderán articular o sistema dinámico de adquisición en categorías definidas obxectivamente de produtos, obras ou servizos.

Para os efectos do parágrafo anterior, entenderase que son criterios obxectivos válidos para definir as categorías, entre outros, o volume máximo admisible de contratos que a entidade contratante prevexa adxudicar no marco do sistema ou a zona xeográfica específica onde se vaian executar estes contratos específicos.

4. As entidades contratantes non poderán recorrer a este sistema de maneira que a competencia se vexa obstaculizada, restrinxida ou falseada.

Artigo 94. Regras aplicables aos sistemas dinámicos de adquisición.

1. Para contratar no marco dun sistema dinámico de adquisición, as entidades contratantes seguirán as normas do procedemento restrinxido, coas especialidades que se establecen neste capítulo.

2. Serán admitidos no sistema todos os solicitantes que cumpran os criterios de selección, sen que se poida limitar o número de candidatos admisibles no sistema.

3. Cando as entidades contratantes dividan o sistema en categorías de produtos, obras ou servizos conforme o disposto no artigo anterior, especificarán os criterios de selección que se apliquen a cada categoría.

4. Todas as comunicacións que se realicen no contexto dun sistema dinámico de adquisición se farán utilizando unicamente medios electrónicos, de conformidade co disposto no artigo 61.

5. Con carácter previo á licitación, no marco dun sistema dinámico de adquisición, de contratos específicos, as entidades contratantes deberán:

a) Publicar unha convocatoria de licitación na cal se precise que se trata dun sistema dinámico de adquisición e o período da súa vixencia.

b) Indicar nos pregos de condicións, polo menos, a natureza e a cantidade estimada de compras previstas, así como a información necesaria relativa ao sistema dinámico de adquisición, en particular, o seu modo de funcionamento, o equipo electrónico utilizado e as modalidades e especificacións técnicas de conexión.

c) Indicar toda división en categorías de produtos, obras ou servizos e as características que definen tales categorías.

d) Ofrecer un acceso libre, directo e completo, durante todo o período de vixencia do sistema, aos pregos de condicións, de conformidade co disposto neste real decreto lei.

6. A participación no sistema será gratuíta para as empresas, ás cales non se poderá cargar ningún gasto.

7. As entidades contratantes informarán a Comisión Europea de calquera cambio do período de vixencia establecido na convocatoria de licitación, utilizando os seguintes formularios normalizados:

a) O formulario utilizado inicialmente para a convocatoria de licitación, cando o período de validez se modifique durante a vixencia do sistema.

b) O formulario do anuncio de formalización do contrato, cando finalizase o período de vixencia do sistema.

Artigo 95. *Incorporación de empresas ao sistema.*

1. Durante todo o período de vixencia do sistema dinámico de adquisición, calquera empresario interesado poderá solicitar participar no sistema nas condicións expostas no artigo anterior.

2. O prazo mínimo xeral para a presentación das solicitudes de participación será de trinta días, contados a partir da data do envío do anuncio que sirva de convocatoria de licitación á Oficina de Publicacións da Unión Europea; en ningún caso este prazo poderá ser inferior a quince días. Non se poderá ampliar este prazo unha vez enviada a invitación escrita aos candidatos para a primeira contratación específica no marco do sistema dinámico de adquisición.

3. As entidades contratantes avaliarán estas solicitudes de participación, de conformidade cos criterios de selección, no prazo dos dez días hábiles seguintes á súa recepción.

Este prazo poderase prorrogar a quince días hábiles en casos concretos xustificados, en particular, se é necesario examinar documentación complementaria ou verificar doutro xeito que se cumpren os criterios de selección.

A pesar do disposto no parágrafo anterior, mentres a invitación para licitar na primeira contratación específica no marco do sistema dinámico de adquisición non fose enviada, a entidade contratante poderá ampliar novamente o prazo de avaliación. Durante este tempo destinado á avaliación das solicitudes, a entidade contratante non poderá enviar ningunha invitación para a presentación de ofertas.

As entidades contratantes deberán indicar nos pregos de condicións se hai posibilidade de prórroga do prazo a que se refire este número e, en caso afirmativo, a súa duración.

4. As entidades contratantes informarán o antes posible a empresa que solicitou adherirse ao sistema dinámico de adquisición de se foi admitida ou non.

5. Cando os candidatos acreditasen o cumprimento dos criterios de selección mediante a presentación da declaración responsable a que se refire o artigo 57 do presente real decreto lei, as entidades contratantes poderán exixirlles en calquera momento do período de vixencia do sistema dinámico de adquisición que presenten unha nova declaración responsable renovada e actualizada. O candidato deberaa achegar dentro do prazo de cinco días hábiles contados a partir da data do envío do requirimento.

Durante todo o período de vixencia do sistema dinámico de adquisición será de aplicación o número 9 do artigo 57.

Artigo 96. *Adxudicación dos contratos específicos no marco dun sistema dinámico de adquisición.*

1. Cada contrato que se pretenda adxudicar no marco dun sistema dinámico de adquisición deberá ser obxecto dunha licitación.

2. As entidades contratantes convidarán a todas as empresas que fosen previamente admitidas ao sistema dinámico de adquisición a presentar unha oferta en cada licitación que teña lugar no marco dese sistema, con suxeición ao disposto no artigo 63.

Cando o sistema dinámico de adquisición se articule en varias categorías de produtos, obras ou servizos, as entidades contratantes convidarán a todas as empresas que previamente fosen admitidas na categoría correspondente.

3. O prazo mínimo para a presentación de ofertas será de dez días, contados a partir da data de envío da invitación escrita a presentar ofertas.

4. As entidades contratantes adxudicaránlle o contrato específico ao licitador que presentase a mellor oferta, de acordo cos criterios de adxudicación detallados no anuncio de licitación para o sistema dinámico de adquisición ou, no caso de que o medio de convocatoria da licitación sexa un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, na invitación para licitar. Cando proceda, estes criterios poderanse formular con máis precisión na invitación para licitar. Consideraranse irregulares ou inaceptables as ofertas que non se axusten ao previsto nos pregos, aquelas que se presentasen fóra de prazo, as que mostren indicios de colusión ou corrupción, as que fosen consideradas anormalmente baixas pola entidade contratante ou aquelas cuxo prezo supere o orzamento base de licitación ou documento equivalente.

Sección 4.ª Poxas electrónicas e catálogos electrónicos

Artigo 97. *Poxas electrónicas.*

1. Para efectos da adxudicación do contrato, poderase subscribir unha poxa electrónica, articulada como un proceso electrónico repetitivo, que ten lugar tras unha primeira avaliación completa das ofertas, para a presentación de melloras nos prezos ou de novos valores relativos a determinados elementos das ofertas que as melloren no seu conxunto, baseado nun dispositivo electrónico que permita a súa clasificación a través de métodos de avaliación automatizados, e deberase velar por que este permita un acceso non discriminatorio e dispoñible de forma xeral, así como o rexistro inalterable de todas as participacións no proceso de poxa.

2. A poxa electrónica poderase empregar nos procedementos abertos, nos restrinxidos e nos de licitación con negociación, sempre que as especificacións do contrato que se deba adxudicar se poidan establecer de maneira precisa nos pregos de condicións e que as prestacións que constitúen o seu obxecto non teñan carácter intelectual, como os servizos de enxeñaría, consultoría e arquitectura. Non se poderá recorrer ás poxas electrónicas de forma abusiva ou de xeito que se obstaculice, restrinxa ou falsee a competencia ou que se vexa modificado o obxecto do contrato.

Nas mesmas circunstancias, poderase utilizar a poxa electrónica cando as partes sexan convocadas a unha nova licitación nun acordo marco conforme o disposto no artigo 92, ou se convoque unha licitación no marco do sistema dinámico de adquisición previsto no artigo 93.

3. A poxa electrónica basearase nun dos seguintes criterios:

a) ben unicamente nos prezos, cando o contrato se adxudique atendendo exclusivamente ao prezo,

b) ou ben nos prezos e nos novos valores dos elementos obxectivos da oferta que sexan cuantificables e susceptibles de seren expresados en cifras ou en porcentaxes, cando o contrato se adxudique baseándose en varios criterios de adxudicación.

4. As entidades contratantes que decidan recorrer a unha poxa electrónica deberán indicalo no anuncio que sirva de convocatoria de licitación ou, cando un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación sirva de convocatoria da licitación, na invitación para licitar, e incluír no prego de condicións, como mínimo, a seguinte información:

- a) Os elementos obxectivos a cuxos valores se refira a poxa electrónica.
- b) De ser o caso, os límites dos valores que se poderán presentar, tal como resulten das especificacións relativas ao obxecto do contrato.
- c) A información que se porá á disposición dos licitadores durante a poxa electrónica e, cando proceda, o momento en que se facilitará.
- d) A forma en que se desenvolverá a poxa.
- e) As condicións en que os licitadores poderán poxar e, en particular, as melloras mínimas que se exixirán, se é o caso, para cada poxa.
- f) O dispositivo electrónico utilizado e as modalidades e especificacións técnicas de conexión.

5. Antes de proceder á poxa electrónica, a entidade contratante efectuará unha primeira avaliación completa das ofertas de conformidade cos criterios de adxudicación e, a seguir, convidará simultaneamente, por medios electrónicos, a todos os licitadores que presentasen ofertas admisibles a que participen na poxa electrónica.

Unha oferta considerarase admisible cando sexa presentada por un licitador que non fose excluído e que cumpra os criterios de selección, e cuxa oferta sexa conforme coas prescricións técnicas sen que sexa irregular ou inaceptable, nin inadecuada.

Consideraranse irregulares, en particular, as ofertas que non cumpran co disposto nos pregos de condicións, as que se recibisen fóra de prazo ou que fosen consideradas anormalmente baixas pola entidade contratante.

Consideraranse inaceptables, en particular, as ofertas que non posúan a cualificación requirida e as ofertas cuxo prezo supere o orzamento da entidade contratante sempre e cando este se determinase e documentase antes do inicio do procedemento de licitación.

Considerarase que unha oferta ou unha solicitude de participación non son adecuadas cando se dean as circunstancias que establece o artigo 85.1.a) nos seus parágrafos 2.º e 3.º.

6. A invitación incluírá toda a información pertinente para a conexión individual ao dispositivo electrónico utilizado e precisará a data e a hora de comezo da poxa electrónica.

Igualmente, indicarase na invitación o resultado da avaliación completa da oferta do licitador de que se trate e a fórmula matemática que se utilizará para a reclasificación automática das ofertas en función dos novos prezos, revisados á baixa, ou dos novos valores, que melloren a oferta, que se presenten.

Excepto no suposto de que a mellor oferta se determine sobre a base do prezo exclusivamente, esta fórmula incorporará a ponderación de todos os criterios fixados para determinar a oferta economicamente máis vantaxosa, tal como se indicase no anuncio utilizado como medio de convocatoria de licitación ou na invitación inicialmente enviada aos candidatos seleccionados e no prego de condicións, para o cal as eventuais bandas de valores deberán expresarse previamente cun valor determinado.

En caso de que se autorice a presentación de variantes, proporcionarase unha fórmula para cada unha delas.

7. Entre a data de envío das invitacións e o comezo da poxa electrónica deberán transcorrer, polo menos, dous días hábiles.

8. A poxa electrónica poderase desenvolver en varias fases sucesivas.

Ao longo de cada fase da poxa, e de forma continua e instantánea, comunicarase aos licitadores, como mínimo, a información que lles permita coñecer a súa respectiva clasificación en cada momento.

Adicionalmente, poderanse facilitar outros datos relativos aos prezos ou valores presentados polos restantes licitadores, sempre que iso estea recollido no prego de condicións, e anunciar o número dos que están participando na correspondente fase da poxa, sen que en ningún caso se poida divulgar a súa identidade.

9. O peche da poxa fixarase por referencia a un ou varios dos seguintes criterios:
- a) Mediante o sinalamento dunha data e hora concretas, que deberán ser indicadas na invitación para participar na poxa.
 - b) Atendendo á falta de presentación de novos prezos ou de novos valores que cumpran os requisitos establecidos en relación coa formulación de melloras mínimas. De utilizarse esta referencia, na invitación para participar na poxa especificarase o prazo que deberá transcorrer a partir da recepción da última poxa antes de declarar o seu peche.
 - c) Por finalización do número de fases establecido na invitación para participar na poxa. Cando o peche da poxa se deba producir aplicando este criterio, a invitación para participar nela indicará o calendario que se observará en cada unha das súas fases.
10. Unha vez concluída a poxa electrónica, o contrato adxudicarase de conformidade co establecido no artigo 72, en función dos seus resultados.
11. Non se adxudicarán mediante poxa electrónica os contratos cuxo obxecto teña relación coa calidade alimentaria.

Artigo 98. *Catálogos electrónicos.*

1. Cando sexa necesario o uso de medios de comunicación electrónicos, as entidades contratantes poderán exixir que as ofertas se presenten en forma de catálogo electrónico ou que inclúan un catálogo electrónico.

As ofertas presentadas en forma de catálogo electrónico poderán ir xunto con outros documentos que as completen.

2. Os catálogos electrónicos serán elaborados polos candidatos ou licitadores para participar nun procedemento de licitación de conformidade coas especificacións técnicas e co formato establecidos pola entidade contratante.

Ademais, os catálogos electrónicos deberán cumprir os requisitos aplicables ás ferramentas de comunicación electrónicas, así como calquera outro establecido pola entidade contratante de conformidade co artigo 61.

3. Cando se acepte ou se exixa a presentación das ofertas en forma de catálogo electrónico, as entidades contratantes:

- a) Farano constar no anuncio que sirva de convocatoria de licitación ou, en caso de que o medio de convocatoria de licitación sexa un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, na invitación para licitar ou para negociar.

- b) Indicarán nos pregos de condicións toda a información necesaria, de conformidade co artigo 61, en relación co formato, co equipamento electrónico utilizado e coas modalidades e especificacións técnicas de conexión.

4. Cando se subscriba un acordo marco con varios operadores económicos tras a presentación de ofertas en forma de catálogos electrónicos, as entidades contratantes poderán dispor que as novas licitacións que se convoquen para a adxudicación de contratos específicos se baseen en catálogos actualizados. Neste caso, as entidades contratantes deberán utilizar un dos seguintes métodos:

- a) ben convidar os licitadores a que volvan presentar os seus catálogos electrónicos, adaptados aos requisitos do contrato específico,

- b) ou ben notificarlles aos licitadores a súa intención de obter, a partir dos catálogos electrónicos xa presentados, a información necesaria para constituíren ofertas adaptadas aos requisitos do contrato en cuestión, sempre que o uso deste método fose anunciado nos pregos de condicións do acordo marco.

5. Cando as entidades contratantes convoquen novas licitacións para contratos específicos de conformidade co número 4, letra b), notificaranlles aos licitadores a data e a hora en que prevén recompilar a información necesaria para constituíren ofertas

adaptadas aos requisitos do contrato específico en cuestión, e ofreceranlles aos licitadores a posibilidade de se negaren a que se realice esa recompilación de información.

As entidades contratantes establecerán un lapso de tempo adecuado entre a notificación e a recompilación efectiva da información.

Antes de adjudicar o contrato, as entidades contratantes presentaranlle a información recompilada ao licitador interesado, co fin de darlle a oportunidade de impugnar ou confirmar que a oferta así constituída non contén ningún erro material.

6. As entidades contratantes poderán adjudicar contratos baseados nun sistema dinámico de adquisición exixindo que as ofertas dun contrato específico se presenten en forma de catálogo electrónico.

Así mesmo, as entidades contratantes poderán adjudicar contratos baseados nun sistema dinámico de adquisición conforme o disposto no número 4, letra b), e no número 5, sempre que a solicitude de participación no sistema dinámico de adquisición vaia xunto cun catálogo electrónico de conformidade coas especificacións técnicas e co formato establecidos pola entidade contratante. Este catálogo será completado posteriormente polos candidatos, cando sexan informados da intención da entidade contratante de constituír as ofertas mediante o procedemento establecido no número 4, letra b).

CAPÍTULO II

Concursos de proxectos

Artigo 99. *Organización do concurso de proxectos.*

1. As normas relativas á organización dun concurso de proxectos estableceranse de conformidade cos requisitos do presente capítulo e poranse á disposición de quen estea interesado en participar no concurso.

2. No caso de que se admitan premios ou pagamentos, as bases do concurso deberán indicar, segundo o caso, a cantidade fixa que se aboará en concepto de premios ou ben en concepto de compensación polos gastos en que incorresen os participantes.

3. Nos concursos de proxectos, a valoración das propostas referirase á súa calidade e aos seus valores técnicos, funcionais, arquitectónicos, culturais e ambientais.

Artigo 100. *Número de participantes.*

Ao fixar o número de candidatos invitados a participar nos concursos de proxectos, deberase ter en conta a necesidade de garantir unha verdadeira competencia, sen que o acceso á participación poida ser limitado a un determinado ámbito territorial ou a persoas físicas con exclusión das xurídicas ou á inversa. En todo caso, se o número de participantes é reducido, a súa selección levarase a cabo mediante criterios obxectivos, claros e non discriminatorios.

Artigo 101. *Ámbito de aplicación do concurso de proxectos.*

1. As normas do presente capítulo aplicaranse aos concursos de proxectos que respondan a un dos tipos seguintes:

a) Concursos de proxectos, organizados no marco dun procedemento de adjudicación dun contrato de servizos, nos cales eventualmente se poderán conceder premios ou pagamentos.

b) O contrato de servizos que resulte do concurso de proxectos, ademais, tamén poderá ter por obxecto a dirección facultativa das obras correspondentes, sempre e cando así se indique no anuncio de licitación do concurso.

c) Concursos de proxectos con premios ou pagamentos aos participantes.

2. O disposto no presente capítulo aplicarase aos concursos de proxectos organizados no marco dun procedemento de adjudicación de contratos de servizos cuxo

valor estimado, excluído o IVE, sexa igual ou superior ao limiar establecido no artigo 1.1.b) deste real decreto lei.

3. O disposto no presente capítulo aplicarase a todos os casos de concursos de proxectos cando o importe total dos premios e pagamentos aos participantes, incluído o valor estimado, IVE excluído, do contrato de servizos que se puiden adjudicar posteriormente conforme o disposto no artigo 85.1.j), relativo ao procedemento negociado sen publicidade, se a entidade contratante non exclúese esa adjudicación no anuncio de concurso, sexa igual ou superior ao limiar establecido no artigo 1.1.b) deste real decreto lei.

4. O contrato de servizos que resulte do concurso de proxectos, ademais, tamén poderá ter por obxecto a dirección facultativa das obras correspondentes, sempre e cando así se indique no anuncio de licitación do concurso.

5. Cando o obxecto do contrato de servizos que se vaia adjudicar se refira á redacción de proxectos arquitectónicos, de enxeñaría e urbanismo que revistan especial complexidade e, cando se contraten conxuntamente coa redacción dos proxectos anteriores, aos traballos complementarios e á dirección das obras, as entidades contratantes deberán aplicar as normas deste capítulo.

Artigo 102. *Publicidade do concurso de proxectos.*

1. As entidades contratantes que desexen organizar un concurso de proxectos convocarán a licitación mediante un anuncio de concurso de proxectos que se publicará no «Diario Oficial de la Unión Europea», de conformidade co establecido no artigo 80. As entidades contratantes poderán, ademais, publicar esta información no seu perfil de contratante.

Cando as entidades contratantes desexen adjudicar un contrato de servizos ulterior mediante un procedemento negociado sen publicidade, deberán indicalo así no anuncio de concurso de proxectos.

Esa convocatoria de licitación incluírá a información mencionada no anexo IX consonte o formulario normalizado.

2. As entidades contratantes que organizasen un concurso de proxectos darán a coñecer os resultados nun anuncio que publicarán no «Diario Oficial de la Unión Europea» consonte o formulario normalizado, segundo consta no anexo IX.

As entidades contratantes poderán, ademais, publicar esta información no seu perfil de contratante.

3. As entidades contratantes poderán non publicar aquela información relativa ao resultado do concurso de proxectos cuxa divulgación dificulte a aplicación do real decreto lei, sexa contraria ao interese público, prexudique os intereses comerciais lexítimos de determinados operadores públicos ou privados, ou poida prexudicar a competencia leal entre operadores económicos.

4. O anuncio sobre o resultado dun concurso de proxectos transmitirao e publicarao a Oficina de Publicacións da Unión Europea, de conformidade co establecido no artigo 80, nun prazo de trinta días despois da conclusión do concurso.

Artigo 103. *Comunicacións nos concursos de proxectos.*

1. Serán aplicables as regras xerais contidas no artigo 61 a todas as comunicacións relativas aos concursos de proxectos.

2. As comunicacións, os intercambios e o almacenamento de información realizaranse de maneira que se garanta a protección da integridade e a confidencialidade de calquera información transmitida polos participantes no concurso de proxectos e de forma que o xurado non coñeza o contido dos planos e proxectos ata que remate o prazo previsto para a súa presentación.

Artigo 104. *Xurado do concurso de proxectos.*

1. O xurado estará composto exclusivamente por persoas físicas sen ningunha vinculación cos participantes nos concursos de proxectos.
2. Naqueles casos en que se exixa unha cualificación profesional específica para participar no concurso, polo menos dous terzos dos membros do xurado deberán posuír a mesma cualificación ou outra equivalente.
3. O xurado adoptará as súas decisións ou ditames con total independencia, sobre a base de proxectos que lle serán presentados de forma anónima e atendendo unicamente aos criterios indicados no anuncio de concurso de proxectos.
4. O xurado terá autonomía de decisión ou de ditame.
5. O xurado fará constar nun informe, asinado polos seus membros, a clasificación dos proxectos, tendo en conta os méritos de cada proxecto, xunto coas súas observacións e calquera aspecto que requira aclaración.
6. Deberase respectar o anonimato dos participantes no concurso ata que o xurado emita o seu ditame ou decisión.
7. De ser necesario, poderanse convidar os participantes a que respondan a preguntas que o xurado inclúa na acta para aclarar calquera aspecto dos proxectos.
8. Redactarase unha acta completa do diálogo entre os membros do xurado e os participantes.

TÍTULO VI

Execución e extinción dos contratos

CAPÍTULO I

Da execución do contrato

Artigo 105. *Condicións de execución do contrato de carácter social, ético, ambiental ou doutra orde.*

1. As entidades contratantes deberán establecer algunha condición especial relativa á execución do contrato sempre que estea relacionada co obxecto do contrato, no sentido establecido no artigo 66.6, sexa compatible co dereito da Unión Europea e se indique no anuncio utilizado como medio de convocatoria de licitación ou no prego de condicións.

En todo caso, será obrigatorio o establecemento no prego de condicións de tipo ambiental ou de tipo social, e poderanse incluír tamén condicións referidas a consideracións económicas relacionadas coa innovación.

2. As condicións que regulen a execución dun contrato poderanse referir, en especial, a consideracións económicas relacionadas coa innovación, de tipo ambiental ou de tipo social.

En particular, poderanse establecer, entre outras, consideracións de tipo ambiental que persigan: a redución das emisións de gases de efecto invernadoiro, contribuíndo así a dar cumprimento ao obxectivo que establece o artigo 88 da Lei 2/2011, do 4 de marzo, de economía sustentable; a prevención e redución da contaminación atmosférica segundo establece o artigo 23 da Lei 34/2007, do 15 de novembro, de calidade do aire e protección da atmosfera; o mantemento ou a mellora dos valores ambientais que se poidan ver afectados pola execución do contrato; unha xestión máis sustentable da auga; o fomento do uso das enerxías renovables; a promoción da reciclaxe de produtos e o uso de envases reutilizables; ou o impulso da entrega de produtos a granel e a produción ecolóxica.

As consideracións de tipo social ou relativas ao emprego poderanse introducir, entre outras, con algunha das seguintes finalidades: facer efectivos os dereitos recoñecidos na Convención das Nacións Unidas sobre os dereitos das persoas con discapacidade; contratar un número de persoas con discapacidade superior ao que exige a lexislación nacional; promover o emprego de persoas con especiais dificultades de inserción no mercado laboral, en particular, das persoas con discapacidade ou en situación ou risco de

exclusión social a través de empresas de inserción; eliminar as desigualdades entre o home e a muller nese mercado, favorecendo a aplicación de medidas que fomenten a igualdade entre mulleres e homes no traballo; favorecer a maior participación da muller no mercado laboral e a conciliación do traballo e da vida familiar; combater o paro, en particular o xuvenil, o que afecta as mulleres e o de longa duración; favorecer a formación no lugar de traballo; garantir a seguridade e a protección da saúde no lugar de traballo e o cumprimento dos convenios colectivos sectoriais e territoriais aplicables; medidas para prever a sinistralidade laboral; outras finalidades que se establezan con referencia á estratexia coordinada para o emprego, definida no artigo 145 do Tratado de funcionamento da Unión Europea; ou garantir o respecto aos dereitos laborais básicos ao longo da cadea de produción mediante a exigencia do cumprimento das convencións fundamentais da Organización Internacional do Traballo, incluídas aquelas consideracións que busquen favorecer os pequenos produtores de países en desenvolvemento, cos cales se manteñen relacións comerciais que lles son favorables, tales como o pagamento dun prezo mínimo e unha prima aos produtores ou unha maior transparencia e rastrexabilidade de toda a cadea comercial.

3. No prego ou no contrato poderanse establecer penalidades para o caso de incumprimento destas condicións especiais de execución, ou atribuírlles o carácter de obrigas contractuais esenciais.

4. Todas as condicións especiais de execución que formen parte do contrato serán exigidas igualmente a todos os subcontratistas que participen da súa execución.

Artigo 106. Obrigas relativas ás disposicións en materia fiscal, de protección do ambiente, do emprego e de condicións de traballo e de contratar unha porcentaxe específica de persoas con discapacidade.

1. A entidade contratante poderá sinalar no prego de condicións o organismo ou organismos dos cales os candidatos ou os licitadores poden obter a información pertinente sobre obrigas fiscais e de protección do ambiente, e as disposicións vixentes en materia de protección do emprego, igualdade de xénero, condicións de traballo e prevención de riscos laborais e inserción sociolaboral das persoas con discapacidade, así como a obriga de contratar un número ou porcentaxe específica de persoas con discapacidade que estean vixentes no Estado, na comunidade autónoma e na localidade en que se vaian realizar as prestacións e que serán aplicables ás obras realizadas ou aos servizos prestados durante a execución do contrato.

2. A entidade contratante que facilite a información a que se refire o número 1 solicitaralles aos licitadores ou candidatos a unha licitación que indiquen que na elaboración da súa oferta tiveron en conta as obrigas derivadas das disposicións vixentes en materia de fiscalidade, protección do ambiente, protección do emprego, igualdade de xénero, condicións de traballo, prevención de riscos laborais e inserción sociolaboral das persoas con discapacidade, e a obriga de contratar un número ou porcentaxe específica de persoas con discapacidade, e a protección do ambiente.

3. O disposto no número 1 non obstará a aplicación do disposto no artigo 69 sobre verificación das ofertas que inclúan valores anormais ou desproporcionados.

4. Independentemente do disposto neste artigo, as entidades contratantes cumprirán coas obrigas establecidas no artigo 27.4.

Artigo 107. Subcontratación.

1. O contratista poderá concertar con terceiros a realización parcial da prestación con suxeición ao que dispoñan os pregos, salvo que, conforme o establecido na letra d) do número 2 deste artigo, a prestación ou parte dela deba ser executada directamente polo primeiro.

En ningún caso a prohibición de subcontratación poderá supor que se produza unha restrición efectiva da competencia.

2. A subscrición das subcontratas estará sometida ao cumprimento dos seguintes requisitos:

a) Se así se prevé nos pregos de condicións, os licitadores deberán indicar na oferta a parte do contrato que teñan previsto subcontratar, da cal sinalarán o seu importe e o nome ou o perfil empresarial, definido por referencia aos criterios de selección cualitativa dos subcontratistas a quen se vaia encomendar a súa realización.

b) En todo caso, o contratista deberá comunicar por escrito, tras a adxudicación do contrato e, como moi tarde, cando inicie a execución deste, á entidade contratante a intención de subscribir os subcontratos. Sinalará a parte da prestación que se pretende subcontratar e a identidade, os datos de contacto e o representante ou representantes legais do subcontratista; xustificará suficientemente a aptitude deste para executala por referencia aos elementos técnicos e humanos de que dispón e a súa experiencia, e acreditará que aquel non se encontra incurso en ningunha das prohibicións de contratar que establece a Lei 9/2017, do 8 de novembro.

O contratista principal deberá notificar por escrito á entidade contratante calquera modificación que sufra esta información durante a execución do contrato principal, e toda a información necesaria sobre os novos subcontratistas.

A acreditación da aptitude do subcontratista poderase realizar inmediatamente despois da subscrición do subcontrato, se esta é necesaria para atender unha situación de emerxencia ou que exixa a adopción de medidas urxentes e así se xustifica suficientemente.

c) Se os pregos de condicións impuxesen aos licitadores a obriga de comunicar as circunstancias sinaladas na letra a) do presente número, os subcontratos que non se axusten ao indicado na oferta, por se subscribiren con empresarios distintos dos indicados nominativamente nela ou por se referiren a partes da prestación diferentes ás sinaladas nela, non se poderán subscribir ata que transcorran vinte días desde que se cursase a notificación e se achegasen as xustificacións a que se refire a letra b) deste número, sempre que a entidade contratante non notificase dentro deste prazo a súa oposición a eles. Este réxime será igualmente aplicable se os subcontratistas fosen identificados na oferta mediante a descrición do seu perfil profesional. Baixo a responsabilidade do contratista, os subcontratos poderanse concluír sen necesidade de deixar transcorrer o prazo de vinte días se a súa subscrición é necesaria para atender unha situación de emerxencia ou que exixa a adopción de medidas urxentes e así se xustifica suficientemente.

d) De conformidade co disposto no artigo 56.3, segundo parágrafo, nos contratos de obras, nos contratos de servizos ou nos servizos ou traballos de colocación ou instalación no contexto dun contrato de subministración, as entidades contratantes poderán establecer nos pregos que determinadas tarefas críticas non poidan ser obxecto de subcontratación, polo que estas as deberá executar directamente o contratista principal. A determinación das tarefas críticas deberá ser obxecto de xustificación na documentación preparatoria da contratación.

3. A infracción das condicións establecidas no número anterior para proceder á subcontratación, así como a falta de acreditación da aptitude do subcontratista ou das circunstancias determinantes da situación de emerxencia ou das que fan urxente a subcontratación, poderán dar lugar, cando así se previse nos pregos de condicións, a algunha das seguintes consecuencias:

a) A imposición ao contratista dunha penalidade de ata un 50 por 100 do importe do subcontrato.

b) A resolución do contrato.

4. Os subcontratistas quedarán obrigados só ante o contratista principal, quen asumirá, por tanto, a total responsabilidade da execución do contrato fronte á entidade contratante, estritamente consonte os pregos de condicións e os termos do contrato, incluído o cumprimento das obrigas en materia ambiental, social ou laboral a que se refire o artigo 27.4.

O coñecemento que teña a entidade contratante dos subcontratos subscritos en virtude das comunicacións a que se refiren as letras b) e c) do número 2 deste artigo non alterará a responsabilidade exclusiva do contratista principal.

5. En ningún caso o contratista poderá concertar a execución parcial do contrato con persoas inhabilitadas para contratar de acordo co ordenamento xurídico ou con persoas incursas en prohibición de contratar de acordo coa Lei 9/2017, do 8 de novembro.

6. O contratista deberá informar os representantes dos traballadores da subcontratación, de acordo coa lexislación laboral.

7. Os subcontratos terán en todo caso natureza privada.

8. Sen prexuízo do establecido na disposición adicional sétima, cando a entidade contratante sexa unha entidade pertencente ao sector público, os subcontratistas non terán acción directa fronte á primeira polas obrigas contraídas con eles polo contratista como consecuencia da execución do contrato principal e dos subcontratos.

Artigo 108. *Pagamentos a subcontratistas e subministradores e a súa comprobación.*

1. O contratista está obrigado a aboarles aos subcontratistas ou subministradores o prezo pactado nos prazos e nas condicións que se indican a seguir.

2. Os prazos fixados non poderán ser máis desfavorables ca os previstos na Lei 3/2004, do 29 de decembro, pola que se establecen medidas de loita contra a morosidade nas operacións comerciais. Nos contratos adxudicados polas entidades contratantes que sexan poderes adxudicadores a que se refire o artigo 5.2.b), os prazos computaranse desde a data en que ten lugar a aceptación ou verificación dos bens ou servizos por parte do contratista principal, sempre que o subcontratista ou o subministrador entregasen a factura nos prazos legalmente establecidos. En tales casos, a aceptación deberase efectuar nun prazo máximo de trinta días desde a entrega dos bens ou a prestación do servizo. Dentro do mesmo prazo deberanse formular, se é o caso, os motivos de desconformidade con aquela. No caso de que non se realice nese prazo, entenderase que se aceptaron os bens ou se verificaron de conformidade coa prestación dos servizos.

3. O contratista deberá aboar as facturas no prazo fixado de conformidade co previsto no número 2. En caso de demora no pagamento, o subcontratista ou o subministrador terá dereito ao cobramento dos xuros de demora e á indemnización polos custos de cobramento nos termos previstos na Lei 3/2004, do 29 de decembro.

4. Sen prexuízo do disposto no artigo 69 bis do Regulamento do imposto sobre o valor engadido, aprobado polo Real decreto 1624/1992, do 29 de decembro, sobre a remisión electrónica dos rexistros de facturación, os subcontratistas que se encontren nos supostos establecidos no número 1 do artigo 4 da Lei 25/2013, do 27 de decembro, de impulso á factura electrónica e creación do rexistro contable de facturas do sector público, deberán utilizar na súa relación co contratista principal a factura electrónica, cando o seu importe supere os 5.000 euros, que lle deberán presentar ao contratista principal a través do rexistro a que se refire o número 3 da disposición adicional trixésimo segunda da Lei 9/2017, do 8 de novembro, a partir da data prevista en tal disposición.

En supostos distintos dos anteriores será facultativa para os subcontratistas a utilización da factura electrónica e a súa presentación no rexistro referido no ordinal 3.º da disposición adicional trixésimo segunda da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

A contía de 5.000 euros poderase modificar mediante orde do ministro de Facenda.

5. Os subcontratistas non poderán renunciar validamente, antes ou despois da súa adquisición, aos dereitos que teñan recoñecidos por este artigo, sen que sexa de aplicación a este respecto o artigo 1.110 do Código civil.

6. As entidades contratantes poderán comprobar o cumprimento estrito dos pagamentos que os contratistas principais deben facer aos subcontratistas ou subministradores que participen na execución do contrato. Con este fin, os contratistas adxudicatarios remitirán ao ente público contratante, cando este o solicite, a información e os xustificantes que se indican no parágrafo seguinte. Estas obrigas, que en todo caso se incluírán no anuncio que sirva como medio de convocatoria da licitación e nos correspondentes pregos ou nos contratos, consideraranse condicións especiais de

execución cuxo incumprimento comportará a imposición de penalidades nos termos indicados no artigo 105.3, e responderá delas a garantía que, se é o caso, se constituíse.

O requirimento de información e xustificantes a que se refire o parágrafo anterior poderá comprender:

- a) Unha relación detallada daqueles subcontratistas que participen na execución do contrato.
- b) As condicións de subcontratación ou subministración acordadas polo contratista principal cos subcontratistas ou subministradores e que garden unha relación directa co prazo de pagamento.
- c) O xustificante ou xustificantes de cumprimento dos pagamentos a subcontratistas e subministradores, unha vez rematada a prestación dentro dos prazos de pagamento legalmente establecidos neste artigo e na Lei 3/2004, do 29 de decembro, pola que se establecen medidas de loita contra a morosidade nas operacións comerciais, no que resulte de aplicación.

7. As actuacións de comprobación e de imposición de penalidades polo incumprimento previstas no número 6 serán obrigatorias para as entidades contratantes pertencentes ao sector público, nos contratos de obras e nos contratos de servizos cuxo valor estimado supere os 5 millóns de euros e nos cales o importe da subcontratación sexa igual ou superior ao 30 % do prezo do contrato, en relación cos pagamentos a subcontratistas que asumisen contractualmente co contratista principal o compromiso de realizar determinadas partes ou unidades de obra.

Mediante orde do ministro de Facenda, por proposta da Oficina Independente de Regulación e Supervisión da Contratación a que se refire o artigo 126.3, logo do informe da Comisión Delegada do Goberno para Asuntos Económicos, poderase ampliar o ámbito dos contratos en que estas actuacións de comprobación e imposición de penalidades previstas no número 6 sexan obrigatorias.

CAPÍTULO II

Da modificación dos contratos

Artigo 109. *Supostos de modificación.*

1. Os contratos subscritos polas entidades contratantes só se poderán modificar durante a súa vixencia cando se dea algún dos seguintes supostos:

- a) Cando así se previse nos pregos de condicións, nos termos e nas condicións establecidos no artigo 110.
- b) Excepcionalmente, cando sexa necesario realizar unha modificación que non estea prevista no prego de condicións, sempre e cando se cumpran as condicións que establece o artigo 111.

En calquera outro suposto, se for necesario que un contrato en vigor se executase en forma distinta á pactada, deberase proceder á súa resolución e á subscrición doutro baixo as condicións pertinentes, de ser o caso logo da convocatoria e tramitación dunha nova licitación pública de conformidade co establecido neste real decreto lei.

2. Todas as mencións aos contratos contidos neste capítulo se entenderán tamén feitas aos acordos marco.

Artigo 110. *Modificacións previstas no prego de condicións.*

1. Os contratos das entidades contratantes poderanse modificar durante a súa vixencia ata un máximo do vinte por cento do prezo inicial cando nos pregos de condicións se advertise expresamente desta posibilidade, na forma e co contido seguinte:

- a) A cláusula de modificación deberá estar formulada de forma clara, precisa e inequívoca.

b) Así mesmo, no que respecta ao seu contido, a cláusula de modificación deberá precisar co detalle suficiente: o seu alcance, límites e natureza; as condicións en que se poderá facer uso dela por referencia a circunstancias cuxa concorrencia se poida verificar de forma obxectiva, e o procedemento que se debe seguir para realizar a modificación. A cláusula de modificación establecerá, así mesmo, que a modificación non poderá supor o establecemento de novos prezos unitarios non previstos no contrato.

A formulación e o contido da cláusula de modificación deberá ser tal que en todo caso lles permita aos candidatos e licitadores comprender o seu alcance exacto e interpretala do mesmo xeito e que, por outra parte, permita á entidade contratante comprobar efectivamente o cumprimento por parte dos primeiros das condicións de aptitude exixidas e valorar correctamente as ofertas presentadas por estes.

2. En ningún caso as entidades contratantes poderán prever no prego de condicións modificacións que poidan alterar a natureza global do contrato inicial. En todo caso, entenderase que se altera esta de se substituíren as obras, as subministracións ou os servizos que se van adquirir por outros diferentes ou de se modificar de maneira fundamental o tipo de contrato. Non se entenderá que se altera a natureza global do contrato cando se substitúa algunha unidade de obra, subministración ou servizo puntual.

Artigo 111. *Modificacións non previstas no prego de condicións.*

1. As modificacións non previstas no prego de condicións ou que, tendo sido previstas, non se axusten ao establecido no artigo anterior só se poderán realizar cando a modificación en cuestión cumpra os seguintes requisitos:

a) Que encontre a súa xustificación nalgún dos supostos que se relacionan no número 2 deste artigo.

b) Que se limite a introducir as variacións estritamente indispensables para responder á causa obxectiva que a faga necesaria.

2. Os supostos que eventualmente poderían xustificar unha modificación non prevista, sempre e cando esta cumpra todos os requisitos recollidos no número 1 deste artigo, son os seguintes:

a) Cando deviañer necesario engadir obras, subministracións ou servizos adicionais aos inicialmente contratados, sempre e cando se dean os dous requisitos seguintes:

1.º Que o cambio de contratista non sexa posible por razóns de tipo económico ou técnico, por exemplo que obrigue a entidade contratante a adquirir obras, servizos ou subministracións con características técnicas diferentes ás inicialmente contratadas, cando estas diferenzas dean lugar a incompatibilidades ou a dificultades técnicas de uso ou de mantemento que resulten desproporcionadas e, así mesmo, que o cambio de contratista xere inconvenientes significativos ou un aumento substancial de custos para a entidade contratante.

En ningún caso se considerará un inconveniente significativo a necesidade de subscribir unha nova licitación para permitir o cambio de contratista.

2.º Que a modificación do contrato implique unha alteración na súa contía que non exceda, illada ou conxuntamente con outras modificacións acordadas conforme este artigo, o 50 por cento do seu prezo inicial, IVE excluído.

b) Cando a necesidade de modificar un contrato vixente derive de circunstancias sobrevidas e que fosen imprevisibles no momento en que tivo lugar a licitación do contrato, sempre e cando se cumpran as tres condicións seguintes:

1.º Que a necesidade da modificación derive de circunstancias que un xestor dilixente non puidese prever.

2.º Que a modificación non altere a natureza global do contrato.

3.º Que a modificación do contrato implique unha alteración na súa contía que non exceda, illada ou conxuntamente con outras modificacións acordadas conforme este artigo, o 50 por cento do seu prezo inicial, IVE excluído.

c) Cando un novo contratista substitúa o elixido nun principio como adxudicatario pola entidade contratante como consecuencia dalgunha das seguintes circunstancias:

1.º Térselle outorgado ese dereito con base nunha disposición xeral, nun dereito de opción ou nunha cláusula de revisión inequívoca establecida nos pregos de condicións de conformidade co disposto no artigo 110.

2.º Cando un novo contratista substitúa o adxudicatario inicial como consecuencia da sucesión total ou parcial do contratista inicial, a raíz dunha reestruturación empresarial, en particular, por absorción, fusión, adquisición ou insolvencia, por outro operador económico que cumpra os criterios de selección cualitativa establecidos inicialmente, sempre que iso non implique outras modificacións substanciais do contrato nin teña por obxecto eludir a aplicación do presente real decreto lei.

d) Cando as modificacións non sexan substanciais. En todo caso, terase que xustificar especialmente a súa necesidade, e indicaranse as razóns polas que esas prestacións non se incluíron no contrato inicial.

Unha modificación dun contrato considerarase substancial cando teña como resultado un contrato de natureza materialmente diferente ao suscrito nun principio. En calquera caso, unha modificación considerarase substancial cando se cumpra unha ou varias das condicións seguintes:

1.º Que a modificación introduza condicións que, de figuraren no procedemento de licitación inicial, permitirían a selección de candidatos distintos dos seleccionados inicialmente ou a aceptación dunha oferta distinta á aceptada inicialmente, ou atraerían máis participantes no procedemento de licitación.

En todo caso, considerarase que se dá o suposto previsto no parágrafo anterior cando a obra ou o servizo resultantes do proxecto orixinal ou do prego, respectivamente, máis a modificación que se pretenda requiran dunha clasificación do contratista diferente á que, se é o caso, se exixiu no procedemento de licitación orixinal.

2.º Que a modificación altere o equilibrio económico do contrato en beneficio do contratista dunha maneira que non estaba prevista no contrato inicial.

En todo caso, considerarase que se dá o suposto previsto no parágrafo anterior cando, como consecuencia da modificación que se pretenda realizar, se introduzan unidades de obra novas cuxo importe representaría máis do 50 por cento do orzamento inicial do contrato.

3.º Que a modificación amplíe de forma importante o ámbito do contrato. En todo caso, considerarase que se dá o suposto previsto no parágrafo anterior cando:

i. O valor da modificación supoña unha alteración na contía do contrato que exceda, illada ou conxuntamente, o 15 por cento do seu prezo inicial, IVE excluído, de se tratar do contrato de obras, ou un 10 por cento, IVE excluído, cando se refira aos demais contratos, ou ben que supere o limiar que en función do tipo de contrato resulte de aplicación de entre os sinalados no artigo 1.

ii. As obras, os servizos ou as subministracións obxecto de modificación estean dentro do ámbito doutro contrato, actual ou futuro, sempre que se iniciase a tramitación do expediente de contratación.

Artigo 112. *Procedemento e publicidade das modificacións.*

1. As modificacións contractuais acordaranse na forma que se especificase nos pregos de condicións.

En todo caso, as modificacións non previstas nos pregos de condicións a que se refire o artigo 111, cando afecten contratos de entidades contratantes que merezan a

consideración de poder adxudicador e a súa contía, illada ou conxuntamente, sexa superior a un 20 por cento do prezo inicial do contrato, IVE excluído, requirirán a autorización previa do departamento ministerial a que estea adscrita ou corresponda a tutela da entidade contratante, logo do ditame preceptivo do Consello de Estado.

2. As entidades contratantes que modificasen un contrato que estea suxeito a este real decreto lei nos casos previstos nas letras a) e b) do número 2 do artigo 111 deberán publicar no «Diario Oficial de la Unión Europea» o correspondente anuncio de modificación que conteña a información establecida na sección correspondente do anexo X.

Así mesmo, as entidades contratantes que modificasen un contrato durante a súa vixencia deberán publicar en todo caso un anuncio de modificación no perfil de contratante da entidade contratante no prazo de 5 días desde a súa aprobación, que deberá ir xunto coas alegacións do contratista e con todos os informes que, de ser o caso, se obtivesen con carácter previo á súa aprobación, incluídos aqueles achegados polo adxudicatario ou os emitidos pola propia entidade contratante.

CAPÍTULO III

Da resolución dos contratos

Artigo 113. *Resolución dos contratos.*

As entidades contratantes poderán resolver un contrato de obra, subministración, servizos, concesión de obras e concesión de servizos durante o seu período de vixencia cando, tendo que levar a cabo unha modificación nel que non estea prevista de conformidade co artigo 110, non concorran as circunstancias establecidas no artigo 111.

TÍTULO VII

Invalidez, reclamacións e solución extraxudicial de conflitos

CAPÍTULO I

Réxime de invalidez

Artigo 114. *Supostos de invalidez.*

Os contratos subscritos polas entidades contratantes regulados neste real decreto lei serán inválidos:

- a) Cando concorra neles algunha das causas que os invalidan de conformidade coas disposicións do dereito civil.
- b) Cando o sexa algún dos seus actos preparatorios ou do procedemento de adxudicación, por concorrer neles algunha das causas a que se refiren os artigos 115 e 116.
- c) Naqueles casos en que a invalidez derive da ilegalidade das súas cláusulas.

Artigo 115. *Causas de nulidade derivadas do dereito administrativo.*

1. Os actos preparatorios e os do procedemento de adxudicación dos contratos regulados neste real decreto lei serán nulos cando concorra neles algunha das causas que enumera o artigo 47 da Lei 39/2015, do 1 de outubro, do procedemento administrativo común das administracións públicas.

2. Serán igualmente nulos os contratos subscritos polas entidades contratantes nos cales concorra algunha das causas seguintes:

- a) A falta de capacidade de obrar ou de solvencia económica, financeira, técnica ou profesional; a falta de habilitación empresarial ou profesional cando sexa exigible para a realización da actividade ou prestación que constituía o obxecto do contrato; ou estar este

último incurso nalgunha das prohibicións para contratar que establece o artigo 71 da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

b) A falta de publicación do anuncio que sirva de convocatoria de licitación no perfil de contratante, no «Diario Oficial de la Unión Europea» ou no medio de publicidade en que sexa preceptivo, de conformidade co establecido neste real decreto lei.

c) A inobservancia por parte da entidade contratante do prazo de quince días hábiles previsto no artigo 73.2 para a formalización do contrato, sempre que concorran os dous seguintes requisitos:

1.º Que por esta causa o licitador se vise privado da posibilidade de interpor reclamación en materia de contratación contra algún dos actos do procedemento de adxudicación.

2.º Que, ademais, concorra algunha infracción dos preceptos que regulan o procedemento de adxudicación dos contratos que lle impidise obter esta.

d) Levar a efecto a formalización do contrato, nos casos en que se interpuxese a reclamación en materia de contratación, sen respectar a suspensión automática do acto contra o cal se recorreu nos casos en que fose procedente, ou a medida cautelar de suspensión acordada polo órgano competente para coñecer da reclamación que se interpuxese.

e) O incumprimento das normas establecidas para a adxudicación dos contratos derivados dun acordo marco suscrito con varios empresarios ou dos contratos específicos baseados nun sistema dinámico de adquisición no cal estivesen admitidos varios empresarios, sempre que ese incumprimento determinase a adxudicación do contrato de que se trate a outro licitador.

f) O incumprimento grave de normas de dereito da Unión Europea en materia de contratación pública que comportase que o contrato non se debería ter adxudicado ao contratista, declarado polo TXUE nun procedemento conforme o artigo 258 do Tratado de funcionamento da Unión Europea.

Artigo 116. *Causas de anulabilidade derivadas do dereito administrativo.*

Son causas de anulabilidade derivadas do dereito administrativo as demais infraccións do ordenamento xurídico e, en especial, as das regras contidas no presente real decreto lei, de conformidade co establecido no artigo 48 da Lei 39/2015, do 1 de outubro, do procedemento administrativo común das administracións públicas, que afecten os actos preparatorios ou do procedemento de adxudicación dos contratos.

En todo caso, serán causas de anulabilidade as seguintes:

a) O incumprimento das circunstancias e dos requisitos exixidos para a modificación dos contratos nos artigos 110 e 111.

b) As encargas que acorden as entidades contratantes que sexan poderes adxudicadores para a execución directa de prestacións a través de medios propios, cando non observen algún dos requisitos establecidos na Lei 9/2017, do 8 de novembro, relativos á condición de medio propio.

c) Os contratos que se subscribisen sen suxeición a este real decreto lei con empresas asociadas e con empresas conxuntas, cando non se observe algún dos requisitos establecidos no artigo 24.

Artigo 117. *Efectos da declaración de nulidade.*

1. A declaración de nulidade dos actos preparatorios do contrato ou da adxudicación, cando sexa firme, comportará en todo caso a do propio contrato, que entrará en fase de liquidación, e as partes deberán restituírse reciprocamente as cousas que recibisen en virtude del e, se isto non for posible, devolverán o seu valor. A parte que resulte culpable deberá indemnizar a contraria dos danos e perdas que sufrise.

2. A nulidade dos actos que non sexan preparatorios só afectará estes e as súas consecuencias.

3. Se a declaración administrativa de nulidade dun contrato produce un grave trastorno ao servizo público, poderá disporse no mesmo acordo a continuación dos efectos daquel e baixo as súas mesmas cláusulas ata que se adopten as medidas urxentes para evitar o prexuízo.

Artigo 118. *Causas de invalidez de dereito civil.*

A invalidez dos contratos por causas recoñecidas no dereito civil, en canto resulten de aplicación aos contratos a que se refire o artigo 114, suxeitarase aos requisitos e prazos de exercicio das accións establecidos no ordenamento civil.

CAPÍTULO II

Reclamacións nos procedementos de adxudicación dos contratos

Artigo 119. *Obxecto de reclamacións.*

1. Serán susceptibles de reclamacións en materia de contratación os actos e as decisións relacionados no número 2 deste mesmo artigo, cando se refiran a algún dos contratos suxeitos a este real decreto lei ou aos acordos marco e sistemas dinámicos de adquisición que teñan por obxecto a subscripción dalgún destes contratos, así como aos contratos baseados, que pretendan concertar as entidades contratantes.

2. Poderán ser obxecto da reclamación en materia de contratación os seguintes actos e documentos:

a) Os anuncios que sirvan como medio de convocatoria de licitación, os pregos de condicións e os documentos contractuais que establezan as condicións que deban rexer a contratación.

b) Os actos de trámite adoptados no procedemento de licitación, sempre que estes decidan directa ou indirectamente sobre a adxudicación, determinen a imposibilidade de continuar o procedemento ou produzan indefensión ou prexuízo irreparable a dereitos ou intereses lexítimos. En todo caso, considerarase que concorren as circunstancias anteriores nos actos da entidade contratante polos que se acorde a admisión ou inadmisión de candidatos ou licitadores, ou a admisión ou exclusión de ofertas, incluídas as ofertas que sexan excluídas por resultaren anormalmente baixas como consecuencia da aplicación do artigo 69.

c) Os acordos de adxudicación adoptados polas entidades contratantes.

d) As modificacións baseadas no incumprimento do establecido nos artigos 110 e 111 do presente real decreto lei, por entender que a modificación debeu ser obxecto dunha nova adxudicación.

e) A formalización das encargas a medios propios personificados e os contratos subscritos con empresas asociadas e conxuntas nos casos en que estes non cumpran os requisitos legais.

3. Os defectos de tramitación que afecten actos distintos dos recollidos no número 2 poderán ser postos de manifesto polos interesados ao órgano a que corresponda a instrución do expediente ou á entidade contratante, para efectos da súa corrección conforme dereito e sen prexuízo de que as irregularidades que os afecten as poidan alegar os interesados ao recorrer contra o acto de adxudicación.

4. Contra as actuacións mencionadas no número 2 do presente artigo como susceptibles de seren impugnadas mediante a reclamación en materia de contratación non procederá a interposición de recursos administrativos ordinarios.

5. A interposición da reclamación en materia de contratación terá carácter potestativo e será gratuíta para os recurrentes.

Artigo 120. *Órgano competente para a resolución da reclamación.*

1. Os órganos de recursos contractuais regulados na Lei 9/2017, do 8 de novembro, serán os competentes nos seus ámbitos respectivos e en relación coas entidades enumeradas no artigo 5.1 deste real decreto lei, así como coas que estean adscritas ou vinculadas a elas, ou coas que outorgasen un dereito especial ou exclusivo, para exerceren as seguintes competencias respecto dos contratos cuxos procedementos de adxudicación se regulan neste real decreto lei:

- a) Resolver as reclamacións que se formulen por infracción das normas contidas neste real decreto lei.
- b) Acordar as medidas cautelares de carácter provisional necesarias para asegurar a eficacia da resolución que no seu momento se dite.
- c) Fixar as indemnizacións que procedan, logo da correspondente reclamación de danos e perdas, por infracción, así mesmo, das disposicións contidas neste real decreto lei.

2. Se a entidade contratante for unha asociación das recollidas no artigo 5.1 e houber varias administracións públicas de referencia pola diferente adscrición ou vinculación dos seus membros, ou unha única entidade contratante se encontrar no mesmo suposto, por operar en varios sectores dos incluídos nos artigos 8 ao 14, a reclamación poderá ser presentada ante calquera dos órganos de recursos contractuais competentes mencionados na Lei 9/2017, do 8 de novembro, que virá obrigado a resolver.

3. Para os efectos do número 1, cando a entidade contratante teña relación con máis dunha Administración pública, en razón da súa adscrición ou vinculación formal e do título administrativo que explota, a reclamación deberase presentar ante o órgano independente que teña atribuída a competencia para resolver as reclamacións no ámbito da Administración que outorgase o título administrativo.

Artigo 121. *Réxime xurídico da reclamación.*

1. Serán de aplicación ás reclamacións que se interpoñan ante os órganos mencionados no artigo anterior contra algún dos actos a que se refire o artigo 119 as disposicións da Lei 9/2017, do 8 de novembro, que regulan o recurso especial en materia de contratación, incluído o artigo 49 relativo á adopción de medidas cautelares, coas seguintes especialidades:

- a) As referencias aos órganos de contratación deberanse considerar feitas ás entidades contratantes.
- b) Cando a reclamación se interpoña contra o contido dos pregos de condicións e os demais documentos contractuais, o cómputo do prazo iniciárase a partir do día seguinte a aquel en que se publicase no perfil de contratante o anuncio que sirva como medio de convocatoria da licitación, ou a partir da data de envío da invitación para confirmar o interese, no caso de que o medio de convocatoria fose un anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación, sempre que neles se indicase a forma en que os interesados poden acceder aos pregos de condicións e demais documentos contractuais. Cando non se fixese esa indicación, o prazo comezará a contar a partir do día seguinte a aquel en que se lle entregasen ao interesado ou este puidese acceder ao seu contido a través do perfil de contratante. O prazo para a interposición da reclamación terá unha duración igual á do prazo concedido para presentar as proposicións.

No caso do procedemento negociado sen publicidade, o cómputo do prazo comezará desde o día seguinte ao da remisión da invitación aos candidatos seleccionados.

Nos supostos en que, de conformidade co establecido no artigo 43.2, os pregos de condicións non poidan ser postos á disposición por medios electrónicos, o prazo computarase a partir do día seguinte a aquel en que se lle entregasen ao recurrente.

Con carácter xeral, non se admitirá a reclamación contra os pregos de condicións e documentos contractuais que deban rexer unha contratación se o recurrente, con carácter

previo á súa interposición, presentase oferta ou solicitude de participación na licitación correspondente, sen prexuízo do previsto para os supostos de nulidade de pleno dereito.

c) Cando a reclamación se interpoña en relación con algunha modificación baseada no incumprimento do establecido nos artigos 110 e 111 do presente real decreto lei, por entender que a modificación debeu ser obxecto dunha nova adxudicación, desde o día seguinte a aquel en que se publicase no perfil de contratante.

d) Cando a reclamación se funde nalgunha das causas de nulidade previstas no artigo 115.2, letras b), c), d) e e), o prazo de interposición será o seguinte:

1.º Trinta días contados desde a publicación da formalización do contrato na forma prevista neste real decreto lei, incluíndo as razóns xustificativas polas que non se publicou en forma legal a convocatoria da licitación, ou desde a notificación aos candidatos ou licitadores afectados dos motivos do rexeitamento da súa candidatura ou da súa proposición e das características da proposición do adxudicatario que foron determinantes da adxudicación ao seu favor.

2.º En calquera caso, antes de que transcorran seis meses contados desde o día seguinte ao de formalización do contrato.

e) Non será válida a interposición da reclamación ante o rexistro ou calquera outra dependencia da entidade contratante.

2. Para os efectos da interposición da reclamación que se regula nestes artigos, os actos a que se refire o artigo 119 asimílanse aos actos administrativos.

Artigo 122. *Efectos da resolución da reclamación en materia de contratación.*

1. Contra a resolución ditada neste procedemento só caberá a interposición de recurso contencioso-administrativo conforme o disposto no artigo 10.1, letras k) e l), e no artigo 11.1.f) da Lei 29/1998, do 13 de xullo, reguladora da xurisdición contencioso-administrativa.

2. Sen prexuízo do disposto no número anterior, a resolución será directamente executiva.

3. Non procederá a revisión de oficio da resolución nin de ningún dos actos ditados polos órganos competentes para a resolución da reclamación. Tampouco estarán suxeitos á fiscalización por parte dos órganos de control interno das administracións a que cada un deles se encontre adscrito.

Os órganos competentes para a resolución da reclamación poderán rectificar en calquera momento, de oficio ou por instancia dos interesados, os erros materiais, de feito ou aritméticos existentes nos seus actos, incluída a resolución da reclamación.

CAPÍTULO III

Solución extraxudicial de conflitos

Artigo 123. *Arbitraxe.*

1. As entidades contratantes poderán remitir a unha arbitraxe en dereito, conforme as disposicións da Lei 60/2003, do 23 de decembro, de arbitraxe, a solución das diferenzas que poidan xurdir sobre os efectos, o cumprimento e a extinción dos contratos que subscriban, independentemente da súa contía.

2. Os pregos de condicións determinarán a composición do órgano colexiado ao cal se remita a resolución da controversia, garantindo que polo menos un dos membros sexa proposto polo contratista.

3. Cando o prego non sinala a composición do órgano arbitral, e non exista acordo sobre ela entre a entidade contratante e o contratista, a competencia para resolver a arbitraxe corresponderá ao órgano competente para a resolución da reclamación en materia de contratación a que se refire o artigo 119.

TÍTULO VIII

Organización administrativa e obrigas de gobernanzaArtigo 124. *Información sobre os contratos.*

1. As entidades contratantes deberán conservar información adecuada sobre cada contrato ou acordo marco regulado polo presente real decreto lei e cada vez que apliquen un sistema dinámico de adquisición. Esta información deberá ser suficiente para permitirles xustificar posteriormente nun informe escrito as decisións adoptadas en relación:

- a) Coa clasificación e coa selección dos operadores económicos e coa adxudicación dos contratos.
- b) Coa utilización de procedementos negociados sen publicidade en virtude do disposto no presente real decreto lei.
- c) Coa non aplicación deste real decreto lei en virtude das exclusións previstas nel.
- d) De ser o caso, coas razóns polas que se utilizaron outros medios de comunicación distintos dos electrónicos.
- e) Se é o caso, coas medidas adoptadas en aplicación do disposto no artigo 62.

Na medida en que o anuncio que sirva de convocatoria de licitación, elaborado consonte o disposto no presente real decreto lei, conteña a información requirida no presente número, as entidades contratantes poderán facer referencia a ese anuncio.

2. As entidades contratantes documentarán o desenvolvemento de todos os procedementos de contratación, xa se realicen ou non por medios electrónicos. Con este fin aseguraranse de que conservan suficiente documentación para xustificar as decisións adoptadas en todas as etapas do procedemento de contratación, tales como a documentación relativa ás comunicacións cos operadores económicos e ás deliberacións internas, o informe a que se refire o artigo 41.3, a delimitación do obxecto do contrato segundo o establecido no artigo 42, o motivo que xustifica a elección do procedemento de contratación, a preparación dos pregos de condicións, de ser o caso o diálogo ou a negociación, a selección e a adxudicación do contrato ou, se é o caso, a causa que motiva a decisión de non adxudicar ou subscribir o contrato ou de desistencia do procedemento de adxudicación por parte da entidade contratante. A documentación deberase conservar, polo menos, tres anos a partir da data de adxudicación do contrato.

3. O informe escrito a que se refire o número 1, ou os seus elementos principais, transmitiránse á Comisión Europea, ao Rexistro Público de Contratos e á Xunta Consultiva de Contratación Pública do Estado, cando estes así o soliciten.

Artigo 125. *Rexistros de contratos.*

1. As entidades contratantes comunicarán ao Rexistro de Contratos do Sector Público a que se refire o artigo 346 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, para a súa inscrición, os datos básicos dos contratos por elas adxudicados con suxeición ao presente real decreto lei, entre os cales figurará a identidade do adxudicatario e o importe da súa adxudicación, xunto coa desagregación correspondente do IVE.

Igualmente comunicarán, se é o caso, as modificacións, prórrogas, variacións de prazos ou de prezo, o seu importe final e a extinción daqueles. O contido desas comunicacións, así como o prazo para efectualas, establecerase regulamentariamente.

2. As comunicacións de datos de contratos ao Rexistro de Contratos do Sector Público efectuaranse por medios electrónicos, informáticos ou telemáticos, na forma que determine o ministro de Facenda.

3. Nos casos das administracións públicas que dispoñan de rexistros de contratos análogos no seu ámbito de competencias, a comunicación de datos a que se refire o número 1 poderá ser substituída por comunicacións entre os respectivos rexistros de contratos. O Ministerio de Facenda determinará regulamentariamente as especificacións e os requisitos para a sincronización de datos entre o Rexistro de Contratos do Sector Público e os demais rexistros de contratos.

Artigo 126. *Gobernanza.*

1. A Xunta Consultiva de Contratación Pública do Estado a que se refire o artigo 328 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, como órgano específico de regulación e consulta en materia de contratación pública do sector público estatal, exercerá todas as funcións que ten atribuídas polo artigo 328.3 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, respecto da contratación que se realice con suxeición a este real decreto lei por parte das entidades contratantes pertencentes ao sector público estatal ou por empresas con dereitos especiais ou exclusivos concedidos pola Administración xeral do Estado.

Así mesmo, a Xunta Consultiva de Contratación Pública do Estado é o órgano competente para elaborar e remitir á Comisión Europea cada tres anos un informe referido a todas as entidades contratantes que, respecto da licitación pública e da execución dos contratos de obras, subministracións, servizos, concesión de obras e concesión de servizos que estean suxeitos a este real decreto lei, comprenda, entre outras, de proceder, as seguintes cuestións:

a) A información contida no informe de supervisión a que se refire o número 7 do artigo 332 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, que remita a Oficina Independente de Regulación e Supervisión da Contratación a que se refire o número 3 deste artigo.

b) Información sobre o nivel de participación das pemes na contratación suxeita a este real decreto lei.

c) Información sobre cales son os órganos encargados de dar cumprimento ás obrigas asumidas en virtude do dereito da Unión Europea en materia de contratación suxeita a este real decreto lei.

d) Información sobre as iniciativas adoptadas para proporcionar orientación ou axuda gratuíta na aplicación da normativa da Unión Europea en materia de contratación suxeita a este real decreto lei, ou para dar resposta ás dificultades que suscite a súa aplicación, así como para planificar e levar a cabo procedementos de contratación.

O informe a que se refire o parágrafo anterior así mesmo deberá comprender, respecto dos contratos que quedarían regulados polo presente real decreto lei se o seu valor estimado non superase o limiar establecido no artigo 1, un informe estatístico en que se faga unha estimación do valor agregado total deses contratos durante o período de que se trate. Esa estimación poderase basear, en particular, nos datos dispoñibles en virtude dos requisitos de publicación ou ben en cálculos realizados a partir de mostras.

Os informes serán remitidos á Comisión Europea nos quince días que seguen á súa adopción. A Xunta Consultiva fará público o contido dos informes nacionais no prazo dun mes contado desde a súa remisión á Comisión Europea, publicándoos nos correspondentes portais de transparencia e na plataforma de contratación do sector público.

Para todos os efectos, designase a Xunta Consultiva de Contratación Pública do Estado como punto de referencia para a cooperación coa Comisión Europea no que se refire á aplicación da lexislación relativa á contratación suxeita a este real decreto lei. Así mesmo, encargarase de prestar asistencia recíproca e de cooperar co resto de Estados membros da Unión Europea, co fin de garantir o intercambio de información sobre as cuestións que se establecen na normativa comunitaria, garantindo a súa confidencialidade.

2. Sen prexuízo do disposto no terceiro parágrafo do número anterior, o Comité de Cooperación en Materia de Contratación Pública, creado polo artigo 329 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, exercerá todas as funcións que ten atribuídas respecto das entidades contratantes cando contraten con suxeición ao presente real decreto lei, e resultará de aplicación a obriga de achega de información por parte das comunidades autónomas e das cidades autónomas de Ceuta e Melilla que establece o artigo 331 da citada lei.

3. A Oficina Independente de Regulación e Supervisión da Contratación regulada no artigo 332 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, así como a Oficina Nacional de Avaliación integrada na primeira e regulada no artigo 333 da mesma lei, exercerán todas as súas funcións respecto das entidades contratantes cando estas contraten con suxeición ao

presente real decreto lei. Iso sen prexuízo do establecido nos artigos 332.12 e 333.3, cuarto parágrafo, da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

4. A Estratexia nacional de contratación pública, a que se refire o artigo 334 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, así mesmo, deberase referir á contratación realizada polas entidades contratantes con suxeición ao presente real decreto lei.

LIBRO SEGUNDO

Medidas para a adaptación do dereito español á normativa da Unión Europea en materia de seguros privados e plans e fondos de pensións

TÍTULO I

Transposición da Directiva (UE) 2016/97 do Parlamento Europeo e do Consello, do 20 de xaneiro de 2016, sobre a distribución de seguros

CAPÍTULO I

Disposicións xerais

Artigo 127. *Obxecto.*

O título I ten por obxecto establecer as normas sobre o acceso á actividade de distribución de seguros e reaseguros por parte das persoas físicas e xurídicas, as condicións en que se debe desenvolver o seu exercicio e o réxime de ordenación, supervisión e sanción que resulte de aplicación, coa finalidade principal de garantir a protección dos dereitos dos tomadores, asegurados e beneficiarios por contrato de seguro, así como de promover a liberdade na contratación de produtos de natureza aseguradora.

Artigo 128. *Definicións.*

Para efectos do título I entenderase por:

1. «Mediador de seguros»: toda persoa física ou xurídica, distinta dunha entidade aseguradora ou reaseguradora e dos seus empregados, e distinta así mesmo dun mediador de seguros complementarios, que, a cambio dunha remuneración, emprenda ou realice unha actividade de distribución de seguros.

2. «Mediador de seguros complementarios»: toda persoa física ou xurídica, distinta dunha entidade de crédito ou dunha empresa de investimento segundo se definen nos números 1 e 2 do artigo 4.1 do Regulamento (UE) n.º 575/2013 do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de xuño de 2013, sobre os requisitos prudenciais das entidades de crédito e as empresas de investimento e polo que se modifica o Regulamento (UE) n.º 648/2012, que, a cambio dunha remuneración, emprenda ou realice unha actividade de distribución de seguros con carácter complementario, sempre e cando concorran todas as condicións seguintes:

- a) A actividade profesional principal desa persoa física ou xurídica sexa distinta da de distribución de seguros.
- b) A persoa física ou xurídica só distribúa determinados produtos de seguro que sexan complementarios dun ben ou servizo.
- c) Os produtos de seguro en cuestión non ofrezan cobertura de seguro de vida ou de responsabilidade civil, salvo cando tal cobertura sexa complementaria do ben ou servizo subministrado polo mediador na súa actividade profesional principal.

3. «Mediador de reaseguros»: toda persoa física ou xurídica, distinta dunha entidade reaseguradora e dos seus empregados, que, a cambio dunha remuneración, emprenda ou realice unha actividade de distribución de reaseguros.

4. «Entidade aseguradora»: toda entidade acorde coa definición do artigo 6.1 da Lei 20/2015, do 14 de xullo, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras.

5. «Entidade reaseguradora»: toda entidade acorde coa definición do artigo 6.4 da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

6. «Distribuidor de seguros»: todo mediador de seguros, mediador de seguros complementarios ou entidade aseguradora.

7. «Distribuidor de reaseguros»: todo mediador de reaseguros ou entidade reaseguradora.

8. «Remuneración»: toda comisión, honorario ou calquera outro pagamento, incluíndo calquera posible vantaxe económica ou calquera outro beneficio ou incentivo, de carácter financeiro ou non, ofrecidos ou outorgados en relación con actividades de distribución de seguros ou de reaseguros.

9. «Estado membro de orixe»:

a) Cando o mediador sexa unha persoa física, o Estado membro en que teña a súa residencia.

b) Cando o mediador sexa unha persoa xurídica, o Estado membro en que teña o seu domicilio social ou, se conforme o seu dereito nacional non ten domicilio social, o Estado membro en que teña a súa administración central.

10. «Estado membro de acollida»: Estado membro en que un mediador de seguros ou reaseguros manteña unha presenza ou un establecemento permanente ou subministre servizos, e que non sexa o seu Estado membro de orixe.

11. «Sucursal»: todo establecemento permanente dun mediador de seguros ou reaseguros que estea situado no territorio dun Estado membro distinto do Estado membro de orixe.

12. «Vínculos estreitos»: aqueles a que se refire o artigo 9.6 da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

13. «Participación significativa»: aquela a que se refire o artigo 9.5 da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

14. «Centro principal de actividade»: lugar en que se xestiona a actividade principal.

15. «Asesoramento»: recomendación personalizada feita a un cliente, por petición deste ou por iniciativa do distribuidor de seguros, respecto dun ou máis contratos de seguro.

16. «Grandes riscos»: aqueles a que se refire o artigo 11 da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

17. «Produto de investimento baseado en seguros»: produto de seguro que ofrece un valor de vencemento ou de rescate exposto total ou parcialmente, e directa ou indirectamente, ás fluctuacións do mercado e que non inclúe:

a) Os produtos de seguro distintos do seguro de vida segundo o disposto no anexo da Lei 20/2015, do 14 de xullo, ramos de seguro distinto do seguro de vida e riscos accesorios.

b) Contratos de seguro de vida nos cales as prestacións previstas no contrato sexan pagadoiras unicamente en caso de falecemento ou de situacións de invalidez provocadas por accidente, enfermidade ou discapacidade.

c) Produtos de pensión que teñan recoñecida como finalidade primaria a de proverlle ao investidor uns ingresos na xubilación e que dean dereito ao investidor a determinadas prestacións.

d) Os réximes de pensións profesionais recoñecidos oficialmente que entren no ámbito de aplicación do texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, aprobado polo Real decreto legislativo 1/2002, do 29 de novembro, ou da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

e) Produtos de pensión persoais en relación cos cales se exixa unha contribución financeira do empregador e nos cales nin o empregador nin o empregado teñan posibilidade ningunha de elixir o produto de pensión nin o seu provedor.

18. «Soporte duradeiro»: todo instrumento que:

- a) permita a un cliente almacenar a información dirixida a el persoalmente, de maneira que poida acceder a ela posteriormente para a consulta, durante un período de tempo adecuado para os fins a que a información estea destinada, e que
- b) permita a reprodución sen cambios da información almacenada.

19. «Honorabilidade comercial e profesional»: calidade aplicable a aquelas persoas que viñesen observando unha traxectoria persoal de respecto ás leis mercantís ou outras que regulen a actividade económica e a vida dos negocios, así como ás boas prácticas comerciais, financeiras e de seguros. Esta condición será atribuíble a aquelas persoas que non teñan antecedentes penais por ter cometido infraccións penais relativas ao exercicio de actividades financeiras e que non fosen sancionadas no ámbito administrativo en materia aseguradora, bancaria, de mercado de valores, facenda pública, seguridade social, defensa da competencia, movemento de capitais, transaccións económicas co exterior, branqueo de capitais e financiamento do terrorismo e protección de consumidores e usuarios pola comisión de infraccións tipificadas como moi graves ou graves.

Consideraranse circunstancias que non permiten cumprir o requisito de honorabilidade a inhabilitación para o exercicio de cargos públicos ou de administración e dirección de entidades financeiras, así como a declarada conforme a Lei 22/2003, do 9 de xullo, concursal, mentres non conclúa o período de inhabilitación fixado, ou o estado de crebado ou concursado non rehabilitado no caso de procedementos concursais anteriores á entrada en vigor do real decreto lei.

20. «Cargos de administración»: os administradores ou membros dos órganos colexiados de administración dos distribuidores de seguros.

21. «Órgano de dirección responsable da actividade de distribución»: aquel integrado polas persoas que desenvolven, no seo do distribuidor de seguros, persoa xurídica, as máis altas funcións de dirección executiva da actividade de distribución de seguros baixo a dependencia directa ou indirecta do seu órgano de administración, de comisións executivas ou de conselleiros delegados daquel.

22. «Normas sobre distribución de seguros e de reaseguros»: aquelas comprendidas neste real decreto lei e nas disposicións que o desenvolven e, en xeral, as que figuren en leis e disposicións administrativas de carácter xeral que conteñan preceptos especificamente referidos á distribución de seguros e de reaseguros e de obrigada observancia para quen realice ou pretenda realizar esa actividade.

23. «Clientes profesionais»: aqueles aos cales se refire o artigo 205 do texto refundido da Lei do mercado de valores, aprobado polo Real decreto lexislativo 4/2015, do 23 de outubro.

24. «Venda vinculada»: toda oferta ou venda dun paquete constituído por un contrato de seguro e outros produtos ou servizos financeiros diferenciados cando o contrato de seguro non se lle ofrezca ao cliente por separado.

25. «Venda combinada»: toda oferta ou venda dun paquete constituído por un contrato de seguro e outros produtos ou servizos financeiros diferenciados, cando o contrato de seguro se lle ofrezca tamén ao cliente por separado.

Artigo 129. *Ámbito obxectivo de aplicación.*

1. Entenderase por distribución de seguros toda actividade de asesoramento, proposta ou realización de traballo previo á subscrición dun contrato de seguro, de subscrición destes contratos ou de asistencia na xestión e execución deses contratos, incluída a asistencia en casos de sinistro. Tamén se entenderán incluídas a achega de información relativa a un ou varios contratos de seguro de acordo cos criterios elixidos polos clientes a través dun sitio web ou doutros medios e a elaboración dunha clasificación de produtos de seguro, incluídos os prezos e as comparacións de produtos, ou un desconto sobre o prezo do seguro, cando o cliente poida subscribir o contrato de seguro directa ou indirectamente utilizando un sitio web ou outros medios.

2. Entenderase por distribución de reaseguros toda actividade de asesoramento, proposta ou realización de traballo previo á subscrición de contratos de reaseguro, de subscrición deses contratos ou de asistencia na xestión e execución deses contratos, en particular, en caso de sinistro. Tamén se incluírá tal actividade cando a desenvolva unha entidade de reaseguros sen a intervención dun mediador de reaseguros.

3. Non se considerarán actividades de distribución de seguros ou reaseguros privados:

a) As actividades de información prestadas con carácter accesorio no contexto doutra actividade profesional:

1.º Se o provedor non efectúa ningunha acción adicional para axudar a subscribir ou a executar un contrato de seguro;

2.º Se a finalidade desa actividade non consiste en axudar o cliente na subscrición ou execución dalgún contrato de reaseguro.

b) A xestión de sinistros dunha entidade aseguradora ou reaseguradora, a título profesional, e a peritaxe e a liquidación de sinistros.

c) A simple subministración de datos e de información sobre tomadores potenciais aos mediadores de seguros ou reaseguros, ou ás entidades aseguradoras ou reaseguradoras, se o provedor non efectúa ningunha acción adicional para axudar a subscribir un contrato de seguro ou de reaseguro.

d) A simple subministración de información sobre produtos de seguro ou reaseguro, sobre un mediador de seguros ou reaseguros, ou sobre unha entidade aseguradora ou reaseguradora a tomadores potenciais, se o provedor non efectúa ningunha acción adicional para axudar a subscribir un contrato de seguro ou de reaseguro.

e) A actuación das entidades aseguradoras como entidades principais nas operacións de coaseguro.

4. O título I do libro segundo do real decreto lei non se aplicará a sitios web que, xestionados por autoridades públicas ou asociacións de consumidores, non teñan por obxecto a subscrición de contratos de seguros e se limiten a comparar os produtos de seguros dispoñibles no mercado.

5. As actividades de distribución axustaranse ao disposto no título I do libro segundo do real decreto lei:

a) Cando sexan realizadas por distribuidores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados en España.

b) Cando sexan realizadas en España por distribuidores de seguros e de reaseguros domiciliados no territorio de calquera dos restantes Estados membros da Unión Europea.

6. O título I non se aplicará ás actividades de distribución de seguros e reaseguros en relación con riscos e compromisos localizados fóra da Unión Europea, nin ás actividades de distribución de seguros ou de reaseguros exercidas en terceiros países.

Artigo 130. *Ámbito subxectivo de aplicación.*

1. Os preceptos do título I serán de aplicación:

a) Ás persoas físicas e xurídicas que desexen acceder ás actividades de distribución de seguros ou de reaseguros definidas no artigo 129 e que as exerzan.

b) A quen baixo calquera título desempeñe cargos de administración, sexa responsable da actividade de distribución ou forme parte dos órganos de dirección de persoas xurídicas que desenvolven as actividades de distribución de seguros ou de reaseguros; ás entidades que subscriban os documentos previstos no título I ou nas súas disposicións complementarias de desenvolvemento, e a aquelas persoas para quen legalmente se estableza algunha prohibición ou mandato en relación co seu ámbito de aplicación.

2. O título I non se aplicará aos mediadores de seguros complementarios que exerzan actividades de distribución de seguros cando concorran todas as circunstancias seguintes:

a) que o seguro sexa complementario do ben ou do servizo subministrado por algún provedor, cando ese seguro cubra:

1.º o risco de avaría, perda ou dano do ben ou a non utilización do servizo subministrado por tal provedor ou

2.º os danos á equipaxe ou a perda desta e demais riscos relacionados coa viaxe contratada con tal provedor e

b) que o rateo anual do importe da prima aboada polo produto de seguro non supere os 600 euros, ou que o importe da prima aboada por persoa non supere os 200 euros, cando a duración do servizo a que se refire a letra a) sexa inferior ou igual a tres meses.

3. Malia o disposto no número 2, cando a actividade de distribución se exerza a través dun mediador de seguros complementarios que estea exento da aplicación do título I en virtude do disposto no mencionado punto, a entidade aseguradora ou, de ser o caso, o mediador de seguros por conta de quen actúe deberá garantir o seguinte:

a) que o cliente dispoña, antes da realización do contrato, da información relativa á súa identidade e ao enderezo, así como aos procedementos a que se refire a sección 4.ª do capítulo III, previstos para a presentación de reclamacións e queixas por parte dos clientes;

b) que se establezan mecanismos adecuados e proporcionados para cumprir o disposto nos artigos 172 e 184 e para ter en conta as exixencias e necesidades do cliente antes de proporlle un contrato;

c) que o documento de información sobre o produto de seguro, a que se refire o artigo 176.4, se facilitase ao cliente antes da subscripción do contrato.

Artigo 131. *Obriga de rexistro.*

1. Os mediadores de seguros, os mediadores de seguros complementarios e os corretores de reaseguros deberanse inscribir no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros, previsto no artigo 133, para poder iniciar e desenvolver a actividade de distribución de seguros ou reaseguros.

As entidades aseguradoras e reaseguradoras, na súa condición de distribuidores de seguros ou reaseguros, non se deberán inscribir no rexistro recollido no artigo 133; abonda coa súa inscrición no regulado no artigo 40 da Lei 20/2015, do 14 de xullo, e na súa normativa de desenvolvemento, sen prexuízo das obrigas de rexistro das persoas relacionadas coas actividades de distribución de seguros a que se refire o artigo 133.1.

2. Agás nos supostos previstos no artigo 130.2, as entidades aseguradoras e reaseguradoras non poderán aceptar os servizos de distribución de seguros e de reaseguros proporcionados por mediadores de seguros ou de reaseguros que non estean inscritos nun rexistro admisible consonte a normativa dun Estado membro da Unión Europea.

CAPÍTULO II

Órganos de supervisión e competencias

Artigo 132. *Distribución de competencias.*

1. As competencias da Administración xeral do Estado na supervisión das actividades de distribución de seguros e reaseguros privados exerceraas a persoa titular do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital e a Dirección Xeral de Seguros e Fondos

de Pensións, nos termos fixados polo título I, sen prexuízo das funcións que correspondan ás comunidades autónomas no ámbito das súas competencias.

2. As comunidades autónomas que consonte os seus estatutos de autonomía asumisen competencias na ordenación de seguros teranas respecto dos axentes de seguros vinculados, operadores de banca-seguros vinculados, corretores de seguros, corretores de reaseguros e colexios de mediadores de seguros, cuxo domicilio e ámbito de operacións se limiten ao territorio da comunidade autónoma. Esas competencias exerceranse de acordo cos seguintes criterios:

a) No ámbito de competencias normativas, correspóndelles o desenvolvemento legislativo das bases de ordenación e supervisión da actividade de distribución dos seguros e reaseguros privados, contidas no título I e nas disposicións regulamentarias básicas que as complementen. Ademais, terán competencia exclusiva na regulación da súa organización e funcionamento.

b) No ámbito de competencias de execución, correspóndenlles as de ordenación e supervisión dos axentes de seguros vinculados, operadores de banca-seguros vinculados, corretores de seguros e corretores de reaseguros que se outorgan á Administración xeral do Estado no título I, e entenderanse feitas ao órgano autonómico competente as referencias que nela se conteñen ao Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital e á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, excepto as reguladas na sección 5.ª do capítulo III e no capítulo IV.

3. En relación cos axentes de seguros exclusivos e cos operadores de banca-seguros exclusivos, corresponde ás comunidades autónomas exercer as competencias sobre eles, sempre que a entidade aseguradora para a cal prestan os seus servizos estea sometida ao control e á supervisión da referida comunidade autónoma conforme o previsto no artigo 19 da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

4. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións e os órganos competentes das comunidades autónomas manterán a necesaria cooperación para os efectos de homoxeneizar a información documental e coordinar as súas actividades de supervisión.

Para estes efectos, os órganos competentes das comunidades autónomas facilitarán á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións o acceso mediante medios electrónicos á información relativa aos seus rexistros administrativos, que deberá estar actualizada, e remitiranlle, cunha periodicidade anual, a información estatística contable a que se refire o artigo 187. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións establecerá a información ou os datos mínimos que necesariamente lle deberán transmitir as comunidades autónomas.

5. O disposto neste artigo enténdese sen prexuízo do disposto no artigo 19 da Lei 20/2015, do 14 de xullo, en relación coa distribución de competencias na ordenación e supervisión de entidades aseguradoras e reaseguradoras.

6. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións informará a Comisión Europea da repartición de competencias establecida de acordo co disposto neste artigo.

Artigo 133. *Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros.*

1. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións ou, se é o caso, o órgano competente da comunidade autónoma levará o Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros, no cal se deberán inscribir, con carácter previo ao inicio das súas actividades, os mediadores de seguros, os mediadores de seguros complementarios e os corretores de reaseguros residentes ou domiciliados en España suxeitos ao título I.

No caso de mediadores de seguros, mediadores de seguros complementarios e corretores de reaseguros, persoas xurídicas, inscribíranse, ademais dos cargos de administración, a persoa responsable da actividade de distribución e, de ser o caso, as persoas que formen parte do órgano de dirección responsable das actividades de distribución.

No caso de entidades aseguradoras e reaseguradoras, deberase inscribir a persoa responsable da actividade de distribución e, de ser o caso, as persoas que formen parte do órgano de dirección responsable das actividades de distribución.

Tamén serán inscritos, para efectos simplemente informativos, os mediadores de seguros e de reaseguros domiciliados noutros Estados membros que actúen en España en réxime de dereito de establecemento ou en réxime de libre prestación de servizos.

2. O rexistro administrativo, que expresará as circunstancias que regulamentariamente se determinen, será público e de acceso gratuíto mediante o uso de medios electrónicos. Os interesados poderán acceder aos datos inscritos, tendo en conta que o acceso a datos de carácter persoal se rexerá polo disposto na normativa vixente en materia de protección de datos de carácter persoal, na Lei 19/2013, do 9 de decembro, de transparencia, acceso á información pública e bo goberno, e nas demais leis que resulten de aplicación.

3. As entidades aseguradoras, os mediadores de seguros, os mediadores de seguros complementarios e os corretores de reaseguros deberán facilitar a documentación e información necesarias para permitir a xestión actualizada do rexistro administrativo.

A información deberá ser remitida a través de medios electrónicos, de acordo cos procedementos e na forma que determine o Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital.

4. As comunidades autónomas que asumisen competencias de ordenación e supervisión conforme o artigo 132.2 levarán o correspondente rexistro administrativo de distribuidores de seguros e reaseguros. Cada inscrición que se efectúe nese rexistro comunicarse de forma telemática á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

5. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións establecerá un punto único de información que permitirá un acceso fácil e rápido, que se nutrirá da información actualizada procedente do rexistro a que se refire este artigo, así como da procedente dos rexistros administrativos que leven as comunidades autónomas.

6. Denegarase a inscrición dun mediador de seguros, mediador de seguros complementarios ou corretor de reaseguros se as disposicións dun terceiro país, aplicables a unha ou varias persoas físicas ou xurídicas coas cales o mediador posúe vínculos estreitos, impiden o exercicio efectivo de funcións de supervisión por parte da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

CAPÍTULO III

Das actividades dos distribuidores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados en España

Sección 1.ª Dos distribuidores de seguros

Subsección 1.ª Clasificación

Artigo 134. *Clases de distribuidores de seguros.*

1. Teñen a consideración de distribuidores de seguros:

- a) As entidades aseguradoras.
- b) Os mediadores de seguros.
- c) Os mediadores de seguros complementarios.

2. Para efectos do disposto no título I, aplicaráselles aos mediadores de seguros complementarios non excluídos do ámbito de aplicación do título I en virtude do disposto no artigo 130.2 o réxime xurídico dos mediadores de seguros, coas excepcións previstas no título I.

3. Os mediadores de seguros que se sirvan de sitios web ou doutras técnicas de comunicación a distancia para ofertar ou comparar produtos de seguro deberán elaborar políticas escritas que garantan a súa transparencia, que deben estar á disposición da

Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións para a súa supervisión. Esas políticas escritas incluírán, polo menos, a información que se detalla a seguir, a cal se deberá incluír de xeito destacado na páxina web do distribuidor:

- a) De ser o caso, os criterios utilizados para a selección e comparación dos produtos das entidades aseguradoras.
- b) As entidades aseguradoras sobre as que se ofrecen produtos e a relación contractual co mediador.
- c) Se a relación coas entidades aseguradoras é ou non remunerada e a natureza da remuneración.
- d) Se o prezo do seguro que figura ao final do proceso está ou non garantido.
- e) A frecuencia con que se actualiza a información dos distribuidores.

Xunto coa información anterior, os mediadores deberán indicar a titularidade e condición dos sitios web, de tal maneira que os usuarios poidan exercer coa máxima garantía os dereitos de asistencia e defensa dos seus intereses e, en especial, utilizar as instancias de reclamación interna.

Artigo 135. *Clases de mediadores de seguros.*

1. Os mediadores de seguros clasifícanse en:

- a) Axentes de seguros.
- b) Corretores de seguros.

Os axentes de seguros e os corretores de seguros poderán ser persoas físicas ou xurídicas.

2. A condición de axente de seguros e de corretor de seguros son incompatibles entre si, en canto ao seu exercicio simultáneo polas mesmas persoas físicas ou xurídicas. Sen prexuízo do anterior, calquera mediador de seguros poderá solicitar a modificación da súa inscrición no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros previsto no artigo 133, coa finalidade de exercer a actividade de distribución de seguros mediante outra forma de mediación, logo da acreditación do cumprimento dos requisitos que sexan exixidos para ela.

3. As denominacións «axente de seguros» e «corretor de seguros» quedan reservadas aos mediadores de seguros definidos no título I.

4. As entidades de crédito, os establecementos financeiros de crédito e, de ser o caso, as sociedades mercantís controladas ou participadas polas entidades de crédito ou por establecementos financeiros de crédito, cando exerzan a actividade de axente de seguros a través das redes de distribución de calquera de ambas, adoptarán a denominación de «operador de banca-seguros», que quedará reservada a elas, e axustaranse ao réxime específico regulado nos artigos 150 ao 154.

5. Os mediadores de seguros mencionados no número 1 poderanse servir de sitios web ou doutras técnicas de comunicación a distancia, mediante as cales se lle proporcione ao cliente información comparando prezos ou coberturas dun número determinado de produtos de seguros de distintas compañías.

Artigo 136. *Obrigas xerais e prohibicións aplicables aos mediadores de seguros.*

1. Non poderán exercer como mediadores de seguros, nin por si nin por medio de persoa interposta, as persoas que por disposición xeral ou especial teñan prohibido o exercicio do comercio. Igualmente, non se poderá exercer a actividade de distribución de seguros, nin por si nin por medio de persoa interposta, en relación coas persoas ou entidades que se encontren suxeitas por vínculos de dependencia ou suxeición especial co mediador, por razón das específicas competencias ou facultades de dirección deste último, que poidan pór en concreto perigo a liberdade dos interesados na contratación dos seguros ou na elección da entidade aseguradora.

2. Son actividades prohibidas para os mediadores de seguros:
 - a) Asumir directa ou indirectamente a cobertura de calquera clase de risco, así como tomar ao seu cargo, en todo ou en parte, a sinistralidade obxecto do seguro; será nulo todo pacto en contrario.
 - b) Realizar a actividade de distribución en favor de entidades aseguradoras e reaseguradoras que non cumpran os requisitos legalmente exixidos para operar en España, ou que actúen transgredindo os límites da autorización concedida.
 - c) Utilizar na denominación social, na publicidade ou identificación das súas operacións mercantís, expresións que estean reservadas ás entidades aseguradoras e reaseguradoras que poidan inducir á confusión con elas, sen prexuízo do previsto nos artigos 144, 153 e 158.
 - d) Engadir recargas aos recibos de prima emitidos polas entidades aseguradoras; será nulo calquera pacto en contrario.
 - e) Subscribir ou modificar en nome do seu cliente un contrato de seguro sen o consentimento del.
 - f) Impor directa ou indirectamente a realización dun contrato de seguro.
3. O mediador de seguros considerárase, en todo caso, depositario das cantidades recibidas dos seus clientes en concepto de pagamento das primas por contrato de seguro, así como das cantidades entregadas polas entidades aseguradoras en concepto de indemnizacións ou reembolso das primas destinadas aos seus clientes.
4. O mediador de seguros deberá acreditar que os fondos pertencentes aos clientes son transferidos a través de contas de clientes completamente separadas do resto de recursos económicos do mediador, nas cales unicamente se xestionen recursos económicos daqueles.

Artigo 137. *Colaboradores externos dos mediadores de seguros.*

1. Os mediadores de seguros poderán subscribir contratos mercantís con colaboradores externos que realicen actividades de distribución por conta deses mediadores. Os colaboradores externos non terán a condición de mediadores de seguros. En calquera caso, a actividade de distribución exercida a través de colaboradores externos non menoscabará o deber de lle proporcionar ao cliente a totalidade da información exixida polo título I.
2. Os colaboradores externos desenvolverán a súa actividade baixo a dirección, réxime de responsabilidade administrativa, civil profesional e réxime de capacidade financeira do mediador para o cal actúen.
3. Os colaboradores externos deberanse identificar como tales e indicar tamén a identidade e os datos rexistrados do mediador por conta do cal actúen.
4. Os mediadores de seguros levarán un rexistro en que anotarán os datos persoais identificativos dos seus colaboradores externos, con indicación da data de alta e, de ser o caso, a de baixa, que quedará sometido ao control da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.
5. Os colaboradores externos persoas físicas, así como, no caso de persoas xurídicas, a persoa responsable da actividade de colaboración coa distribución de seguros ou, se é o caso, as persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de colaboración coa distribución de seguros e todas as persoas que participen directamente na actividade de distribución de seguros deberán cumprir o requisito de honorabilidade comercial e profesional a que se refire o artigo 128.
Este requisito será igualmente aplicable aos administradores do colaborador externo, persoa xurídica.
6. Os colaboradores externos persoas físicas, así como, no caso de persoas xurídicas, a persoa responsable da actividade de colaboración coa distribución de seguros ou, se é o caso, polo menos a metade das persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de colaboración coa distribución de seguros e todas

as persoas que participen directamente na actividade de distribución de seguros deberán posuír uns coñecementos e unhas aptitudes apropiados mediante a superación de cursos de formación, de acordo co previsto no título I e na súa normativa de desenvolvemento. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións establecerá mediante resolución as liñas xerais e os principios básicos que, en canto ao seu contido, organización e execución, deberán cumprir os programas de formación inicial e continua dos colaboradores externos.

7. Os colaboradores externos dos mediadores de seguros, axentes de seguros ou corretores de seguros non poderán colaborar con outros mediadores de seguros de distinta clase.

Subsección 2.ª Da actividade de distribución de seguros realizada polas entidades aseguradoras

Artigo 138. *Distribución de produtos de seguros por empregados de entidades aseguradoras.*

Os empregados que formen parte dos cadros de persoal de entidades aseguradoras poderán promover a distribución de seguros a favor destas; entenderase que os contratos resultantes foron subscritos polas entidades aseguradoras para todos os efectos.

Artigo 139. *Requisitos dos empregados de entidades aseguradoras que participan na distribución de seguros.*

1. As entidades aseguradoras deberán garantir que os empregados que participen directamente en actividades de distribución de seguros, a persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, as persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución cumpren o requisito de honorabilidade comercial e profesional nos termos definidos no artigo 128.

2. As entidades aseguradoras deberán garantir que os empregados que participen directamente en actividades de distribución, a persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, polo menos a metade das persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución posúen uns coñecementos e unhas aptitudes apropiados mediante a superación de cursos de formación, de acordo co previsto no título I e na súa normativa de desenvolvemento.

Así mesmo, as entidades aseguradoras facilitaranlles ás persoas a que se refire o parágrafo anterior os medios necesarios para garantir unha formación continua adaptada aos produtos distribuídos, á función desempeñada e á actividade realizada, e establecerán programas de formación nos cales se indicarán, polo menos, os requisitos que deben cumprir as persoas a que se destinen e os medios que se van empregar para a súa execución. A documentación correspondente aos programas de formación estará á disposición da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

3. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións establecerá mediante resolución as liñas xerais e os principios básicos que, en canto ao seu contido, organización e execución, deberán cumprir os cursos de formación inicial e continua dos empregados de entidades aseguradoras, da persoa responsable da actividade de distribución, así como, se é o caso, das persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución. Tales cursos poderán ser impartidos polas entidades aseguradoras de acordo co previsto no título I e na súa normativa de desenvolvemento.

4. Para garantir o cumprimento dos requisitos previstos neste artigo, as entidades aseguradoras aprobarán, aplicarán e revisarán periodicamente as súas políticas internas e os procedementos internos adecuados. Así mesmo, determinarán unha función que garanta unha correcta execución das políticas e dos procedementos aprobados, e deben ter á disposición da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións o nome da persoa responsable desa función.

5. As entidades aseguradoras deberán levar un rexistro actualizado no cal consten inscritos os empregados que participen directamente en actividades de distribución de

seguros, así como a persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, as persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución.

Ese rexistro quedará sometido ao control da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

6. Os datos que, conforme a disposición adicional oitava do Real decreto 1060/2015, do 20 de novembro, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras, sexan inscribibles no rexistro administrativo previsto no artigo 133 serán remitidos por cada entidade aseguradora á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións por vía telemática para a súa inscrición, no prazo máximo de tres meses desde a presentación da solicitude.

As entidades aseguradoras deberán conservar e manter actualizada a documentación acreditativa do cumprimento dos requisitos establecidos nos números 1 e 2, e comunicarán á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións os cambios na información facilitada de conformidade con este punto, nun prazo máximo de quince días hábiles desde o acordo de modificación.

A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións determinará mediante resolución o contido e a forma en que se deberá remitir esta información.

Subsección 3.ª Da actividade de distribución de seguros realizada polos axentes de seguros

Artigo 140. *Concepto de axente de seguros.*

Son axentes de seguros as persoas físicas ou xurídicas, distintas dunha entidade aseguradora ou dos seus empregados, que mediante a subscripción dun contrato de axencia cunha ou varias entidades aseguradoras, se comprometen fronte a estas a realizar a actividade de distribución de seguros definida no artigo 129.1, nos termos acordados en tal contrato.

Artigo 141. *Contrato de axencia de seguros.*

1. O contrato de axencia de seguros terá sempre carácter mercantil, formalizarase por escrito e entenderase suscrito en consideración ás persoas contratantes.

2. O contido do contrato será o que as partes acorden libremente e rexerese supletoriamente pola Lei 12/1992, do 27 de maio, sobre contrato de axencia.

3. O contrato de axencia de seguros será retribuído e especificará a comisión ou outro tipo de remuneración que a entidade aseguradora lle aboará ao axente de seguros pola distribución dos seguros durante a vixencia do contrato e, de ser o caso, unha vez extinguido este.

4. Os axentes de seguros non poderán promover o cambio de entidade aseguradora en todo ou en parte da carteira dos contratos de seguros por eles distribuídos. Tampouco poderán realizar, sen consentimento da entidade aseguradora, actos de disposición sobre a súa posición mediadora nesa carteira.

5. Unha vez producida a extinción do contrato de axencia, a entidade aseguradora deberá comunicar esa circunstancia a quen figure como tomador de seguros nos contratos subscritos coa intervención do axente cesante e, se é o caso, o cambio da posición mediadora a favor doutro axente. O axente de seguros cesante poderá comunicar tal circunstancia a quen figure como tomador de seguros nos contratos de seguros subscritos a través da súa actividade de distribución.

6. Os axentes de seguros poderán utilizar os servizos de colaboradores externos a que se refire o artigo 137, coa finalidade de que colaboren con eles na distribución de produtos de seguros, nos termos que se acorden coa entidade aseguradora no contrato de axencia de seguros.

Artigo 142. *Requisitos para efectos de garantir as obrigas fronte a terceiros.*

1. Os importes aboados polo cliente ao axente de seguros consideraranse aboados á entidade aseguradora, mentres que os importes aboados pola entidade aseguradora ao axente non se considerarán aboados ao cliente ata que este os reciba efectivamente.
2. O anterior enténdese sen prexuízo do disposto no artigo 136.4.

Artigo 143. *Responsabilidade civil profesional.*

1. Sen prexuízo da responsabilidade penal ou doutra índole en que puiden incurrir o axente de seguros no exercicio da súa actividade de distribución de seguros, será imputada á entidade aseguradora con que subscribise un contrato de axencia de seguros a responsabilidade civil profesional derivada da súa actuación e da dos seus colaboradores externos, todo isto de conformidade co disposto nos contratos de axencia subscritos.
2. O número anterior non será de aplicación aos operadores de banca-seguros.

Artigo 144. *Publicidade e documentación mercantil de distribución de seguros privados dos axentes de seguros.*

1. Na publicidade e na documentación mercantil de distribución de seguros dos axentes de seguros deberá figurar de forma destacada a expresión «axente de seguros exclusivo», «axente de seguros vinculado», «axencia de seguros exclusiva» ou «axencia de seguros vinculada», seguida da denominación social da entidade aseguradora para a cal estea realizando a operación de distribución de que se trate, en virtude do contrato de axencia con ela subscrito ou do contrato subscrito entre entidades aseguradoras de prestación de servizos para a distribución por medio da cesión das súas redes, así como o número de inscrición no rexistro administrativo previsto no artigo 133 e, de ser o caso, ter concertado un seguro de responsabilidade civil ou outra garantía financeira.
2. Así mesmo, na publicidade que realicen con carácter xeral ou a través de medios telemáticos, deberán facer mención ás entidades aseguradoras con que subscribisen un contrato de axencia de seguros.

Artigo 145. *Incompatibilidades dos axentes de seguros.*

Os axentes de seguros non poderán exercer como corretores de seguros ou colaboradores externos destes, terceiros peritos, peritos de seguros ou comisarios de avarías a designación dos tomadores de seguros, asegurados e beneficiarios dos contratos de seguro en que interviñesen como axentes de seguros.

Artigo 146. *Réxime de comunicacións.*

As comunicacións que efectúe o tomador do seguro ao axente de seguros que distribúa o contrato de seguro producirán os mesmos efectos ca se se realizasen directamente á entidade aseguradora.

Artigo 147. *Inscrición e rexistro interno dos axentes de seguros exclusivos.*

1. Para os efectos de poderen exercer a actividade de distribución de seguros na condición de axente de seguros exclusivo, as entidades aseguradoras deberán comprobar o cumprimento dos requisitos establecidos no número 3 por parte daquelas persoas físicas ou xurídicas que pretendan subscribir con elas un contrato de axencia de seguros en exclusiva.
2. Sen prexuízo do rexistro administrativo a que se refire o artigo 133, as entidades aseguradoras deberán levar un rexistro actualizado no cal consten inscritos os axentes de seguros exclusivos cos cales se subscribise o contrato de axencia de seguros. Nese rexistro recolleranse, polo menos, os datos identificativos destes, o número de rexistro, as datas de alta e de baixa e o seu carácter exclusivo. No caso de persoas xurídicas,

ademais, indicárase a persoa responsable da actividade de distribución e as persoas que, se é o caso, integren o órgano de dirección responsable da actividade de distribución definido no artigo 128.

Ese rexistro quedará sometido ao control da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

3. Os axentes de seguros exclusivos someteranse ao réxime xeral dos axentes de seguros regulado nos artigos 140 ao 146, no exercicio da actividade de distribución de seguros privados.

Como condición indispensable para que os axentes de seguros exclusivos figuren inscritos no rexistro administrativo previsto no artigo 133, as entidades aseguradoras deberán:

a) Acreditar que os axentes de seguros persoas físicas, así como, no caso de persoas xurídicas, a persoa responsable da actividade de distribución ou, de ser o caso, as persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución e todas as persoas que participen directamente na distribución de seguros cumpren o requisito de honorabilidade comercial e profesional nos termos definidos no artigo 128.

Este requisito será igualmente aplicable aos administradores do axente de seguros, persoa xurídica.

b) Acreditar que os axentes de seguros persoas físicas, así como, no caso de axentes de seguros persoas xurídicas, a persoa responsable da actividade de distribución ou, de ser o caso, polo menos a metade das persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución e todas as persoas que participen directamente na distribución de seguros posúen uns coñecementos e unhas aptitudes apropiados mediante a superación de cursos de formación, de acordo co previsto no título I e na súa normativa de desenvolvemento.

Así mesmo, as entidades aseguradoras facilitaranlles os medios necesarios para garantir unha formación continua adaptada aos produtos distribuídos, á función desempeñada e á actividade realizada, e establecerán programas de formación nos cales se indicarán, polo menos, os requisitos que deben cumprir as persoas ás cales se destinen e os medios que se van empregar para a súa execución. A documentación correspondente aos programas de formación estará á disposición da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións establecerá mediante resolución as liñas xerais e os principios básicos que, en canto ao seu contido, organización e execución, deberán cumprir os cursos de formación inicial e continua dos axentes de seguros e persoas a que se refire o primeiro parágrafo do presente punto, que poderán ser impartidos polas entidades aseguradoras e polos axentes de seguros exclusivos de acordo co previsto no título I e na súa normativa de desenvolvemento.

c) Ter obtido con carácter previo á solicitude de inscrición:

1.º Información sobre a identidade dos accionistas ou socios do axente persoa xurídica, xa sexan pola súa vez persoas físicas ou xurídicas, que posúan no axente de seguros unha participación directa ou indirecta do 10 por cento ou superior dos dereitos de voto ou do capital.

2.º Información sobre a identidade das persoas que posúan vínculos estreitos co axente de seguros.

3.º Información de que esas participacións ou vínculos estreitos non impidan á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións o exercicio efectivo das súas funcións de supervisión.

d) Acreditar que os axentes de seguros non incorren nas causas de incompatibilidade previstas no título I.

Para garantir o cumprimento dos requisitos previstos nas letras a) e b), as entidades aseguradoras aprobarán, aplicarán e revisarán periodicamente as súas políticas internas

e os procedementos internos adecuados. Así mesmo, disporán dunha función que garanta unha correcta execución das políticas e dos procedementos aprobados, e deberán ter á disposición da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións o nome da persoa responsable desa función.

4. Os actos que, consonte a disposición adicional oitava do Real decreto 1060/2015, do 20 de novembro, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras, estean suxeitos á inscrición no rexistro administrativo previsto no artigo 133 serán remitidos por cada entidade aseguradora á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións por vía electrónica para a súa inscrición, no prazo máximo de dous meses desde a presentación da solicitude.

As entidades aseguradoras deberán conservar e manter actualizada a documentación acreditativa do cumprimento dos requisitos establecidos no número 3, e comunicarán á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións os cambios na información facilitada de conformidade co citado número, nun prazo máximo de quince días hábiles desde o acordo de modificación.

A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións determinará mediante resolución o contido e a forma en que se deberá remitir esta información.

A inscrición especificará a entidade aseguradora para a cal o axente de seguros exclusivo realiza a actividade de distribución de seguros.

5. A entidade aseguradora coa cal o axente de seguros exclusivo subscribise o contrato de axencia de seguros poderá autorizarlle unicamente a subscripción doutro contrato de axencia de seguros distinto con outra entidade aseguradora para operar en determinados ramos de seguros, riscos ou contratos nos cales non opere a entidade autorizante.

A entidade aseguradora autorizante deberá informar por escrito a entidade coa cal o axente de seguros pretenda subscribir outro contrato de axencia dos termos en que se outorga a autorización e procederá á súa anotación no rexistro administrativo a que se refire o artigo 133.

A autorización deberaa conceder por escrito no contrato de axencia de seguros, ou como modificación posterior ao contrato, quen exerza a representación legal na súa condición de administrador da entidade autorizante, con indicación expresa da duración da autorización, da entidade aseguradora a que se refire e dos ramos ou contratos de seguro ou clase de operacións que comprende.

Non será de aplicación este réxime cando resulte aplicable o disposto no artigo 148 en relación cos acordos de cesión de redes.

6. A entidade aseguradora coa cal, en caso de ser autorizado, o axente de seguros exclusivo subscriba outro contrato de axencia, deberá remitir de maneira electrónica para a súa inscrición, no prazo máximo de tres meses desde a presentación da solicitude, os datos correspondentes a ese contrato, logo da verificación do cumprimento dos requisitos exixidos neste artigo.

Artigo 148. *Acordos de cesión de redes de axentes de seguros exclusivos.*

1. Sen prexuízo dos contratos de axencia subscritos consonte o título I, as entidades aseguradoras poderán subscribir contratos consistentes na prestación de servizos para a distribución, baixo a súa responsabilidade civil e administrativa, das súas pólizas de seguro, por medio das redes dos axentes de seguros exclusivos doutras entidades aseguradoras. As entidades aseguradoras que utilicen as redes de axentes exclusivos doutras entidades aseguradoras deberán garantir que estas posúen os coñecementos necesarios para o exercicio da súa actividade en función dos seguros que distribúan.

As entidades aseguradoras deberanlle presentar, de maneira electrónica, á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, os contratos a que se refire o parágrafo anterior para a súa inscrición, para efectos simplemente informativos, no rexistro administrativo previsto no artigo 133. Indicarán, polo menos, as entidades aseguradoras afectadas, a composición da rede cedida, o ámbito, a duración, os ramos ou contratos de seguro ou a

clase de operacións que comprende, as obrigas das partes, os movementos económicos e financeiros das operacións e as mencións que se deben incluír nos documentos contractuais e publicitarios.

2. Non se entenderá que hai cesión de redes entre as entidades aseguradoras que formen parte dun grupo, con respecto dos contratos de axencia que subscriba calquera delas en nome de todas ou de parte das entidades que forman parte do grupo, cando así se acordase.

No contrato de axencia faranse constar as entidades aseguradoras que forman parte do grupo. Así mesmo, deberase incluír a denominación do grupo en toda a documentación mercantil e publicidade de distribución de seguros que realicen os axentes de seguros.

Artigo 149. *Inscripción e requisitos dos axentes de seguros vinculados.*

1. Cando un axente de seguros pretenda exercer como axente de seguros vinculado mediante a subscripción de contratos de axencia de seguros con varias entidades aseguradoras, deberá obter a inscrición previa no rexistro administrativo a que se refire o artigo 133, de conformidade co disposto no número 3.

2. Os axentes de seguros vinculados someteranse ao réxime xeral dos axentes de seguros regulado nos artigos 140 a 146, no exercicio da actividade de distribución de seguros privados.

No caso de que, a partir dun determinado momento, o axente de seguros exclusivo queira pasar a operar como axente de seguros vinculado, necesitará o consentimento da entidade aseguradora con que subscribise o contrato de axencia de seguros en exclusiva, para subscribir outros contratos de axencia con outras entidades aseguradoras.

No resto dos casos, abondará con que se faga constar nos contratos de axencia que se subscriban o carácter de axente vinculado.

3. Para solicitar e obter a inscrición como axente de seguros vinculado no rexistro administrativo a que se refire o artigo 133, será necesario cumprir e manter en todo momento os seguintes requisitos:

a) Achegar coa solicitude de inscrición:

1.º Información sobre a identidade dos accionistas ou socios do axente persoa xurídica, xa sexan pola súa vez persoas físicas ou xurídicas, que posúan no axente de seguros unha participación directa ou indirecta do 10 por cento ou superior dos dereitos de voto ou do capital.

2.º Información sobre a identidade das persoas que posúan vínculos estreitos co axente de seguros.

3.º Información de que estas participacións ou vínculos estreitos non impiden á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións o exercicio efectivo das súas funcións de supervisión.

b) Acreditar que os axentes de seguros persoas físicas, así como, no caso de persoas xurídicas, a persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, as persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución e todas as persoas que participen directamente na distribución de seguros cumpren o requisito de honorabilidade comercial e profesional nos termos definidos no artigo 128.

Este requisito será igualmente aplicable aos administradores do axente de seguros, persoa xurídica.

c) Acreditar que os axentes de seguros persoas físicas, así como, no caso de axentes de seguros persoas xurídicas, a persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, polo menos a metade das persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución e todas as persoas que participen directamente na distribución de seguros posúen uns coñecementos e unhas aptitudes apropiados mediante a superación de cursos de formación, de acordo co previsto no título I e na súa normativa de desenvolvemento.

d) Presentar unha memoria na cal se indiquen as entidades aseguradoras para as cales se distribúan os seguros e os ramos de seguro, o ámbito territorial de actuación e os mecanismos adoptados para a solución de conflitos por queixas e reclamacións dos clientes. Deberá, igualmente, incluír unha mención expresa ao programa de formación a que se refire a letra e).

e) Presentar un programa de formación continua aplicable aos axentes de seguros persoas físicas, así como, no caso de axentes de seguros persoas xurídicas, á persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, polo menos á metade das persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución e a todas as persoas que participen directamente na distribución de seguros.

A documentación correspondente aos programas de formación estará á disposición da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, que poderá requirir que se efectúen as modificacións que resulten necesarias.

A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións establecerá mediante resolución as liñas xerais e os principios básicos que, en canto ao seu contido, organización e execución, deberán cumprir os cursos de formación inicial e continua dos axentes de seguros vinculados, que poderán ser impartidos por eles mesmos de acordo co previsto no título I e na súa normativa de desenvolvemento.

f) Non incorrer nas causas de incompatibilidade previstas no título I.

4. A solicitude de inscrición como axente de seguros vinculado dirixirase á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións e deberá ir xunto cos documentos acreditativos do cumprimento dos requisitos a que se refire o número 3. O prazo máximo en que se debe notificar a resolución expresa da solicitude será de tres meses a partir da data de presentación desa solicitude. A inscrición especificará as entidades aseguradoras para as cales o axente de seguros vinculado poderá realizar a actividade de distribución de seguros. A solicitude de inscrición será denegada cando non se acredite o cumprimento dos requisitos exixidos para a súa concesión.

5. O axente de seguros vinculado deberá, nun prazo máximo de quince días hábiles desde o acordo de modificación, notificar á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións os cambios na información facilitada de conformidade co número anterior e que sexan relativos aos actos suxeitos á inscrición no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros, de acordo co establecido na disposición adicional oitava do Real decreto 1060/2015, do 20 de novembro.

Artigo 150. *Concepto de operador de banca-seguros.*

1. Terán a consideración de operadores de banca-seguros as entidades de crédito, os establecementos financeiros de crédito e as sociedades mercantís controladas ou participadas por calquera deles conforme o indicado no artigo 160 que, mediante a subscripción dun contrato de axencia de seguros cunha ou varias entidades aseguradoras, se comprometan fronte a elas a realizar a actividade de distribución de seguros como axentes de seguros utilizando as súas redes de distribución.

Cando a actividade de distribución de seguros se realice a través dunha sociedade mercantil controlada ou participada pola entidade de crédito ou polo establecemento financeiro de crédito ou grupo de entidades de crédito ou de establecementos financeiros de crédito, as relacións con esa sociedade mercantil regularanse por un contrato de prestación de servizos recíprocos consistentes na cesión da rede de distribución de cada unha desas entidades de crédito ou establecementos financeiros de crédito ao operador de banca-seguros para a distribución dos produtos de seguro. Neste contrato, as entidades de crédito ou establecementos financeiros de crédito deberán asumir a obriga de formar adecuadamente as persoas integrantes da rede e que participan directamente na distribución dos seguros.

2. Para os efectos do previsto no título I, entenderase por rede de distribución da entidade de crédito ou do establecemento financeiro de crédito o conxunto de toda a súa estrutura organizativa, incluíndo medios persoais e materiais, oficinas operativas e axentes.

Artigo 151. *Normativa aplicable aos operadores de banca-seguros.*

Na súa condición de axente de seguros, o operador de banca-seguros someterase ao disposto no réxime xeral dos axentes de seguros regulado nos artigos 140 ao 146 e, de ser o caso, aos artigos 147 e 148, referidos aos axentes de seguros exclusivos, ou ao artigo 149, relativo aos axentes vinculados, sen prexuízo do disposto nos seguintes artigos no que se refire á formación, responsabilidade civil profesional, procedemento de solicitude de inscrición, publicidade e documentación mercantil.

Artigo 152. *Requisitos dos operadores de banca-seguros.*

1. Para figurar inscrito como operador de banca-seguros no rexistro administrativo previsto no artigo 133 será necesario cumprir e manter en todo momento os seguintes requisitos:

a) Ser entidade de crédito ou establecemento financeiro de crédito. Tamén poderá ser unha sociedade mercantil controlada ou participada polas entidades de crédito ou establecementos financeiros de crédito, ou grupo de entidades de crédito ou de establecementos financeiros de crédito, inscrita no Rexistro Mercantil previamente á solicitude de inscrición administrativa, cuxos estatutos prevexan, dentro da epígrafe correspondente ao obxecto social, a realización de actividades de distribución de seguros como operador de banca-seguros.

b) Presentar unha memoria na cal se indique a entidade ou entidades aseguradoras para as cales se distribúen os seguros e os ramos de seguro, o ámbito territorial de actuación, os procedementos adoptados para a solución de conflitos por queixas e reclamacións dos clientes, e a rede ou as redes das entidades de crédito ou dos establecementos financeiros de crédito a través das cales o operador de banca-seguros distribuirá os seguros. Deberá, igualmente, incluír unha mención expresa ao programa de formación a que se refire a letra e).

c) Acreditar que a persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, as persoas que forman parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución e todas as persoas que participan directamente na distribución de seguros cumpren o requisito de honorabilidade comercial e profesional nos termos dispostos no artigo 128.

Este requisito será igualmente aplicable aos administradores do operador de banca-seguros.

d) Acreditar que a persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, polo menos a metade das persoas que forman parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución e todas as persoas que participan directamente na distribución de seguros posúen uns coñecementos e unhas aptitudes apropiadas mediante a superación de cursos de formación, que poderán ser impartidos polas propias entidades de crédito ou establecementos financeiros de crédito de acordo co previsto no título I e na súa normativa de desenvolvemento.

e) Presentar un programa de formación continua que as entidades de crédito ou establecementos financeiros de crédito impartirán á persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, polo menos á metade das persoas que forman parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución, así como ás persoas integrantes da súa rede de distribución e que participen directamente na distribución dos seguros. Para estes efectos, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións establecerá mediante resolución as liñas xerais e os principios básicos que, en canto ao seu contido, organización e execución, deberán cumprir os programas de formación inicial e continua relativos a todas as persoas a que se refire a letra d).

f) Garantir as obrigas fronte a terceiros de conformidade co disposto nos artigos 136.4 e 142.

g) Acreditar que todas e cada unha das entidades aseguradoras coas cales vaia subscribir un contrato de axencia de seguros asumen a responsabilidade civil profesional

derivada da súa actuación como operador de banca-seguros, ou que ese operador dispón dun seguro de responsabilidade civil profesional ou calquera outra garantía financeira que cubra en todo o territorio da Unión Europea as responsabilidades que puidesen xurdir por negligencia profesional, de polo menos 1.250.000 euros por sinistro e, en suma, 1.850.000 euros para todos os sinistros correspondentes a un determinado ano, respecto á actividade sobre a cal non obtivese cobertura en virtude do contrato de axencia suscrito.

h) Achegar e manter actualizada:

1.º Información sobre a identidade dos accionistas ou socios, xa sexan persoas físicas ou xurídicas, que posúan no operador de banca-seguros unha participación directa ou indirecta do 10 por cento ou superior dos dereitos de voto ou do capital.

2.º Información sobre a identidade das persoas que posúan vínculos estreitos co operador de banca-seguros.

3.º Información de que tales participacións ou vínculos estreitos non impidan á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións o exercicio efectivo das súas funcións de supervisión.

i) Non incorrer nas causas de incompatibilidade previstas no artigo 154.

2. O operador de banca-seguros dirixirá a súa solicitude de inscrición á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións e deberá ir xunto cos documentos acreditativos do cumprimento dos requisitos a que se refire o anterior número. O prazo máximo en que se debe notificar a resolución expresa da solicitude será de tres meses a partir da data de presentación desa solicitude. A inscrición especificará as entidades aseguradoras para as cales o operador de banca-seguros poderá realizar a actividade de distribución de seguros. A solicitude de inscrición será denegada cando non se acredite o cumprimento dos requisitos exixidos para a súa concesión.

3. O operador de banca-seguros deberá, nun prazo máximo de quince días hábiles desde o acordo de modificación, notificar á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións os cambios na información facilitada de conformidade co número anterior relativos aos actos suxeitos á inscrición no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros, de acordo co establecido na disposición adicional oitava do Real decreto 1060/2015, do 20 de novembro.

4. As contías mencionadas no punto 1.g) quedarán modificadas polas actualizacións que estableza a Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación.

Para facilitar o coñecemento e a aplicación desas actualizacións, estas faranse públicas mediante resolución da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

Artigo 153. *Publicidade e documentación mercantil da actividade de distribución de seguros privados dos operadores de banca-seguros.*

1. Na publicidade e na documentación mercantil de distribución de seguros dos operadores de banca-seguros deberá figurar de forma destacada a expresión «operador de banca-seguros exclusivo» ou, de ser o caso, «operador de banca-seguros vinculado», seguida da denominación social da entidade aseguradora para a cal estea realizando a operación de distribución de que se trate, en virtude do contrato de axencia suscrito, así como o número de inscrición no rexistro administrativo previsto no artigo 133 e, se é o caso, ter concertado un seguro de responsabilidade civil ou outra garantía financeira, todo iso de acordo co artigo 152.

2. Na publicidade que o operador de banca-seguros realice con carácter xeral ou a través de medios telemáticos deberá facer mención ás entidades aseguradoras con que subscribise un contrato de axencia de seguros.

Artigo 154. *Incompatibilidades dos operadores de banca-seguros.*

1. Os operadores de banca-seguros non poderán exercer como corretores de seguros ou colaboradores externos destes, terceiros peritos, peritos de seguros ou

comisarios de avarías, por designación dos tomadores de seguros, asegurados e beneficiarios dos contratos de seguro en que interviñesen.

2. As redes de distribución das entidades de crédito ou dos establecementos financeiros de crédito que participen na distribución dos seguros non poderán exercer simultaneamente como colaboradores externos doutros mediadores de seguros de distinta clase nin se poderán fragmentar para os ditos efectos.

Subsección 4.ª Dos corretores de seguros

Artigo 155. *Concepto de corretor de seguros.*

1. Son corretores de seguros as persoas físicas ou xurídicas que realizan a actividade de distribución de seguros, ofrecendo asesoramento independente baseado nunha análise obxectiva e personalizada a quen demande a cobertura de riscos.

2. Os corretores de seguros deberán informar a quen trate de concertar o seguro sobre as condicións do contrato que ao seu xuízo convén subscribir e ofrecer a cobertura que, de acordo co seu criterio profesional, mellor se adapte ás necesidades daquel; así mesmo, velarán pola concorrencia dos requisitos que debe reunir a póliza de seguro para a súa eficacia e plenitude de efectos.

3. Igualmente, estarán obrigados durante a vixencia do contrato de seguro en que interviñesen a lles facilitar ao tomador, ao asegurado e ao beneficiario do seguro a información que reclamen sobre calquera das cláusulas da póliza e, no caso de sinistro, a prestarlles a súa asistencia e asesoramento.

Artigo 156. *Relacións coas entidades aseguradoras e cos clientes.*

1. As relacións coas entidades aseguradoras derivadas da actividade de distribución de seguros por parte do corretor de seguros rexeranse polos pactos que as partes acorden libremente, sen que eses pactos poidan en ningún caso afectar a súa independencia.

2. As relacións entre o corretor de seguros e o cliente derivadas da actividade de distribución de seguros rexeranse polos pactos que as partes acorden libremente e, supletoriamente, polos preceptos que o Código de comercio dedica á comisión mercantil.

3. A remuneración que perciba o corretor de seguros da entidade aseguradora pola súa actividade de distribución de seguros revestirá a forma de comisións.

O corretor e o cliente poderán acordar por escrito que a remuneración do corretor inclúa honorarios profesionais que se lle facturen directamente ao cliente; neste caso expedirase unha factura independente por eses honorarios de forma separada do recibo de prima emitido pola entidade aseguradora.

4. O pagamento do importe da prima efectuado polo tomador do seguro ao corretor non se entenderá realizado á entidade aseguradora, salvo que, a cambio, o corretor lle entregue ao tomador do seguro o recibo de prima da entidade aseguradora.

5. En todo caso, precisarase o consentimento do tomador do seguro para modificar a posición mediadora no contrato de seguro en vigor.

As comunicacións efectuadas en canto ao cambio da posición mediadora por un corretor de seguros autorizado expresamente polo tomador e, no seu nome, á entidade aseguradora producirán os mesmos efectos que se as realizase o propio tomador, salvo indicación en contrario deste.

Artigo 157. *Requisitos dos corretores de seguros.*

1. Para figurar inscrito como corretor de seguros no rexistro administrativo previsto no artigo 133 será necesario cumprir e manter en todo momento os seguintes requisitos:

a) Os corretores de seguros, persoas físicas, deberán ter capacidade legal para exercer o comercio e, no caso das persoas xurídicas, deberán ser sociedades mercantís ou cooperativas inscritas no Rexistro Mercantil e no rexistro de cooperativas correspondente, previamente á solicitude de inscrición administrativa, cuxos estatutos

prevexan, dentro da epígrafe correspondente ao obxecto social, a realización de actividades de distribución de seguros como corretor de seguros. Cando a sociedade sexa por accións, estas deberán ser nominativas.

b) Presentar un programa de actividades no cal se deberán indicar, polo menos, os ramos de seguro e a clase de riscos en que se proxecte mediar; os principios reitores e o ámbito territorial da súa actuación; a estrutura da organización, que inclúa os sistemas de comercialización; os medios persoais e materiais dos cales se vaia dispor para o cumprimento dese programa, e os mecanismos adoptados para a solución de conflitos por queixas e reclamacións dos clientes. Ademais, para os tres primeiros exercicios sociais, deberá conter un plan en que se indiquen de forma detallada as previsións de ingresos e gastos, en particular, os gastos xerais correntes, e as previsións relativas a primas de seguros que se van distribuír, xustificándoas, así como a adecuación a estas dos medios e recursos dispoñibles.

c) Acreditar que os corretores de seguros, persoas físicas, así como, no caso de persoas xurídicas, a persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, as persoas que forman parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución e todas as persoas que participan directamente na distribución de seguros cumpren o requisito de honorabilidade comercial e profesional nos termos dispostos no artigo 128.

Este requisito será igualmente aplicable aos administradores do corretor de seguros, persoa xurídica.

d) Acreditar que os corretores de seguros, persoas físicas e, no caso de persoas xurídicas, a persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, polo menos a metade das persoas que forman parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución e todas as persoas que participan directamente na distribución de seguros posúen os coñecementos e as aptitudes apropiados mediante a superación de cursos de formación, de acordo co previsto no título I e na súa normativa de desenvolvemento.

e) Presentar un programa de formación continua aplicable tanto ao corretor de seguros persoa física como, no caso de corretor de seguros persoa xurídica, á persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, polo menos á metade das persoas que forman parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución. O programa tamén se deberá aplicar a todas as persoas que participan directamente na distribución de seguros. Para estes efectos, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións establecerá mediante resolución as liñas xerais e os principios básicos que, en canto ao seu contido, organización e execución, deberán cumprir os cursos de formación inicial e continua relativos a todas as persoas ás cales se refire a letra d) do presente punto, que poderán ser impartidos polos corretores de acordo co previsto no título I e na súa normativa de desenvolvemento.

f) Dispor dunha capacidade financeira que deberá en todo momento alcanzar o 4 por cento do total das primas anuais percibidas, sen que poida ser inferior a 19.510 euros, salvo que contractualmente se pactase de forma expresa coas entidades aseguradoras que os importes aboados polos clientes se realizarán directamente en contas de pagamento de titularidade daquelas, ou que, de ser o caso, o corretor de seguros ofrezca ao tomador unha cobertura inmediata, sempre e cando a entidade aseguradora autorizase o corretor a recibir en nome e por conta desta as primas satisfeitas polos tomadores, entregando o recibo de prima emitido pola entidade aseguradora e, nun e outro caso, que as cantidades aboadas en concepto de indemnizacións as entregarán directamente as entidades aseguradoras aos tomadores de seguros, asegurados ou beneficiarios.

A capacidade financeira poderase acreditar mediante a contratación dun aval emitido por unha entidade financeira ou dun seguro de caución, co obxecto de protexer os clientes fronte á incapacidade dos corretores de seguros para transferir a prima á entidade aseguradora ou para transferir a cantidade da indemnización ou o reembolso da prima ao asegurado.

O anterior enténdese sen prexuízo do disposto no artigo 136.4.

g) Contratar un seguro de responsabilidade civil profesional ou calquera outra garantía financeira que cubra en todo o territorio da Unión Europea as responsabilidades

que puideren xurdir por negligencia profesional, cunha contía de polo menos 1.300.380 euros por sinistro e, en suma, 1.924.560 euros para todos os sinistros correspondentes a un determinado ano.

No caso de que o corretor de seguros exerza a súa actividade en determinados produtos baixo a dirección doutro corretor que asuma a total responsabilidade dos actos daquel, deberá informar previamente diso por escrito ao cliente.

h) Achegar e manter actualizada:

1.º Información sobre a identidade dos accionistas ou socios, xa sexan persoas físicas ou xurídicas, que posúan no corretor de seguros unha participación directa ou indirecta do 10 por cento ou superior dos dereitos de voto ou do capital.

2.º Información sobre a identidade das persoas que posúan vínculos estreitos co corretor de seguros.

3.º Información de que esas participacións ou vínculos estreitos non impiden á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións o exercicio efectivo das súas funcións de supervisión.

i) Non incorrer nas causas de incompatibilidade previstas no artigo 159.

2. O corretor de seguros dirixirá a solicitude de inscrición á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, que deberá ir xunto cos documentos acreditativos do cumprimento dos requisitos a que se refire o número anterior. O prazo máximo en que se debe notificar a resolución expresa da solicitude será de tres meses a partir da data de presentación da solicitude de inscrición. A solicitude de inscrición será denegada cando non se acredite o cumprimento dos requisitos exixidos para a súa concesión.

3. O corretor de seguros deberá, nun prazo máximo de quince días hábiles desde o acordo de modificación, notificar á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións os cambios na información facilitada de conformidade co número anterior que sexan relativos aos actos suxeitos á inscrición no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros, de acordo co establecido na disposición adicional oitava do Real decreto 1060/2015, do 20 de novembro.

4. As contías mencionadas no número 1.f) e g) quedarán modificadas polas actualizacións que estableza a Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación.

Para tales efectos, para facilitar o seu coñecemento e aplicación, mediante resolución da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións faranse públicas esas actualizacións.

Artigo 158. *Publicidade e documentación mercantil da actividade de distribución de seguros privados dos corretores de seguros.*

1. Na publicidade e na documentación mercantil de distribución de seguros privados dos corretores de seguros deberán figurar de maneira destacada as expresións «corretor de seguros» ou «corretoría de seguros». Igualmente, indicarán a circunstancia de estar inscritos no rexistro administrativo previsto no artigo 133 e ter concertado un seguro de responsabilidade civil ou outra garantía financeira e, de ser o caso, dispor da capacidade financeira exixida, todo iso consonte o artigo 157.

2. Cando no capital social dun corretor de seguros, persoa xurídica, tiveren unha participación significativa entidades aseguradoras ou reaseguradoras ou axentes de seguros, persoas físicas ou xurídicas, ou cando o corretor de seguros estiver presente, por si ou a través de representantes, no órgano de administración dunha entidade aseguradora ou reaseguradora, ou tiver unha participación significativa no capital social dunha entidade aseguradora ou reaseguradora, deberá facer constar de maneira destacada esta vinculación en toda a publicidade e en toda a documentación mercantil de distribución de seguros privados.

Serán de aplicación a estes supostos as disposicións contidas no artigo 160.

Artigo 159. *Incompatibilidades dos corretores de seguros.*

1. Consideraranse incompatibles para exercer a actividade como corretor de seguros as persoas físicas seguintes:

- a) Os axentes de seguros.
- b) Os colaboradores externos dos axentes de seguros ou operadores de banca-seguros.
- c) Os peritos de seguros, comisarios de avarías e liquidadores de avarías, salvo que estas actividades se desenvolvan en exclusiva para asesoramento de tomadores do seguro, asegurados ou beneficiarios por contrato de seguro.

2. No caso de que a actividade de corretor de seguros a realice unha persoa xurídica, aquela non se poderá compaxinar coas seguintes actividades:

- a) Aseguradora ou reaseguradora.
- b) Axencia de subscrición.
- c) Axente de seguros ou operador de banca-seguros.
- d) Colaborador externo de axente de seguros ou operador de banca-seguros.
- e) Aqueloutras para cuxo exercicio se exixa obxecto social exclusivo.
- f) De peritaxe de seguros, comisariado de avarías ou liquidación de avarías, salvo que estas actividades se desenvolvan en exclusiva para asesoramento de tomadores do seguro, asegurados ou beneficiarios por contrato de seguro.

Subsección 5.ª Vínculos estreitos e participacións significativas en operadores de banca-seguros e corretores de seguros

Artigo 160. *Vínculos estreitos e réxime de participacións significativas.*

1. O corretor de seguros, persoa xurídica, e o operador de banca-seguros deberán informar a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións de calquera relación que pretendan establecer con persoas físicas ou xurídicas que poida implicar a existencia de vínculos estreitos tal e como se definen no artigo 128.12, así como de calquera transmisión de accións ou participacións proxectada que represente unha participación significativa de acordo co artigo 128.13.

2. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións disporá dun prazo de tres meses, a partir da presentación da información, para oporse á adquisición da participación significativa ou de cada un dos seus incrementos que igualem ou superen os límites do 20 por cento, 30 por cento ou 50 por cento, e tamén cando en virtude da adquisición se puiden chegar a controlar o corretor de seguros, persoa xurídica, ou o operador de banca-seguros. A oposición deberase fundar en que quen pretenda adquirila non reúne os requisitos de honorabilidade comercial e profesional nos termos definidos no artigo 128 ou que incorre nalguna das prohibicións do título I. Se a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións non se pronuncia no prazo de tres meses, poderase proceder á adquisición ou ao incremento da participación. En caso de expresar a súa conformidade á adquisición ou ao incremento da participación significativa, poderá fixar un prazo máximo distinto do comunicado para efectuar a adquisición.

3. O disposto neste artigo entenderase sen prexuízo da aplicación das normas sobre ofertas públicas de adquisición e información sobre participacións significativas contidas no texto refundido da Lei do mercado de valores, aprobado polo Real decreto legislativo 4/2015, do 23 de outubro, e nas súas normas de desenvolvemento, sen prexuízo da aplicación das normas sobre control de concentracións económicas contidas na Lei 15/2007, do 3 de xullo, de defensa da competencia.

Sección 2.ª Dos distribuidores de reaseguros

Artigo 161. *Distribución de produtos de reaseguros polos empregados das entidades reaseguradoras.*

Serán de aplicación ás entidades reaseguradoras os requisitos contidos na subsección 2.ª da sección 1.ª do capítulo III, e entenderanse feitas ás entidades reaseguradoras as referencias que nesa subsección se fan ás entidades aseguradoras.

Artigo 162. *Concepto de corretores de reaseguros.*

1. Son corretores de reaseguros as persoas físicas ou xurídicas que, a cambio dunha remuneración, realicen a actividade de distribución de reaseguros definida no artigo 129.

2. Para exercer a actividade de corretor de reaseguros será preciso estar inscrito no rexistro administrativo previsto no artigo 133.

Para figurar inscrito no citado rexistro administrativo será necesario cumprir e manter en todo momento o cumprimento dos requisitos exixidos nas letras a), c), d), e), g) e h) do artigo 157.1, e entenderanse feitas aos corretores de reaseguros as referencias que nese precepto se realizan aos corretores de seguros.

3. A solicitude de inscrición como corretor de reaseguros dirixirase á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións e deberá ir xunto cos documentos acreditativos do cumprimento dos requisitos a que se refire o número anterior. O prazo máximo en que se debe notificar a resolución expresa da solicitude será de tres meses a partir da data de presentación da solicitude de inscrición. A solicitude de inscrición será denegada cando non se acredite o cumprimento dos requisitos exixidos para a súa concesión.

4. A inscrición só habilitará para exercer como corretor de reaseguros. Se o corretor de reaseguros pretender exercer simultaneamente a actividade de distribución de seguros, deberá figurar inscrito tamén como mediador de seguros.

5. O corretor de reaseguros deberá, nun prazo máximo de quince días hábiles desde o acordo de modificación, notificar á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións os cambios na información facilitada de conformidade co número 3 e que sexan relativos aos actos suxeitos á inscrición no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros, de acordo co establecido na disposición adicional oitava do Real decreto 1060/2015, do 20 de novembro.

6. Será de aplicación aos corretores de reaseguros o previsto no artigo 136.2.

7. Non serán de aplicación aos mediadores de reaseguros as disposicións establecidas na sección 4.ª e na sección 6.ª do capítulo III do título I.

Artigo 163. *Relacións coas entidades reaseguradoras e cos clientes.*

1. As relacións entre os corretores de reaseguros e as entidades reaseguradoras rexeranse polos pactos que as partes acorden libremente, que terán carácter mercantil, e aplicaranse supletoriamente os preceptos que o Código de comercio dedica á comisión mercantil.

2. O contrato será retribuído e especificará as comisións sobre as primas ou outros dereitos económicos que correspondan ao corretor de reaseguros durante a vixencia do contrato e, se é o caso, unha vez extinguido este.

Artigo 164. *Obrigas fronte a terceiros.*

Os corretores de reaseguros deberán destacar en toda a publicidade e a documentación mercantil de distribución de reaseguros a súa condición de corretor de reaseguros, así como as circunstancias de estaren inscritos no rexistro administrativo previsto no artigo 133, e de teren concertado un seguro de responsabilidade civil ou outra garantía financeira, consonte o artigo 162.2.

*Sección 3.ª Dos cursos de formación dos distribuidores de seguros e de reaseguros**Artigo 165. Requisitos e organización dos cursos de formación.*

1. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións establecerá mediante resolución as liñas xerais e os principios básicos que deberán cumprir os cursos de formación en materias financeiras e de seguros privados, en canto ao seu contido, organización e execución, que deberán ser programados en función da cualificación profesional e dos coñecementos previos acreditados polos asistentes, todo isto de conformidade co previsto no anexo XII.

Os cursos de formación continua deberán considerar a clase de distribuidor, os produtos distribuídos, a función desempeñada e a actividade realizada, e desenvolveranse sobre a base de, polo menos, 15 horas de formación ao ano.

2. Regulamentariamente, desenvolveranse os requisitos necesarios para poder organizar os cursos de formación, incluída, de ser o caso, e para os cursos de formación que se determinen, a necesidade de autorización previa da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións. Os organizadores emitirán as certificacións que acrediten a súa superación.

3. A autorización concedida aos centros de formación por calquera autoridade competente terá eficacia nacional. O titular da autorización comunicará á autoridade competente da súa comunidade autónoma ou á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, segundo corresponda, a apertura de novos centros de formación.

4. Os cursos de formación configuraranse atendendo ao disposto no anexo XII.

*Sección 4.ª Dos mecanismos de resolución de conflitos**Artigo 166. Obriga de atender e resolver queixas e reclamacións.*

1. As entidades aseguradoras, os corretores de seguros, as sucursais en España de mediadores de seguros, así como os mediadores doutros Estados membros que actúen en España en réxime de libre prestación de servizos, están obrigados a atender e resolver as queixas e reclamacións que formulen os suxeitos lexitimados conforme o establecido no título I e na normativa sobre protección do cliente de servizos financeiros.

2. Os departamentos e servizos de atención ao cliente das entidades aseguradoras atenderán e resolverán as queixas e reclamacións que se presenten en relación coa actuación dos seus empregados e axentes de seguros e operadores de banca-seguros, nos termos que estableza a normativa sobre protección do cliente de servizos financeiros.

3. Os corretores de seguros e os mediadores de seguros doutros Estados membros que operen en España a través de sucursal deberán contar cun departamento ou servizo de atención ao cliente para atender e resolver as queixas e reclamacións, salvo que encomenden a atención e resolución da totalidade das queixas e reclamacións que reciban a un defensor do cliente, nos termos establecidos no artigo 167.

Para estes efectos, poderán contratar externamente o desempeño das funcións do departamento ou servizo de atención ao cliente con outra persoa ou entidade allea á estrutura da súa organización, sempre que reúna os requisitos exixidos na normativa sobre protección do cliente de servizos financeiros.

4. O departamento ou servizo de atención ao cliente poderá ser común a outras sociedades do mesmo grupo económico.

Artigo 167. Defensor do cliente.

1. As entidades aseguradoras e os corretores de seguros poderán designar, ben individualmente ou ben agrupados por ramos de seguro, proximidade xeográfica, volume de negocio ou calquera outro criterio, un defensor do cliente, que deberá ser unha entidade ou experto independente de recoñecido prestixio, a quen corresponderá atender e resolver os tipos de queixas e reclamacións que se sometan á súa decisión no marco do que

dispoña o seu regulamento de funcionamento, así como promover o cumprimento da normativa sobre transparencia e protección do cliente e das boas prácticas e usos financeiros, todo iso conforme o disposto na normativa sobre protección do cliente de servizos financeiros.

2. A decisión do defensor do cliente favorable á reclamación vinculará a entidade aseguradora ou o corretor de seguros. Esta vinculación non será obstáculo á plenitude da tutela xudicial, ao recurso a outros mecanismos de resolución de conflitos nin á protección administrativa.

3. A designación do defensor do cliente poderase efectuar conxuntamente con outras entidades, de maneira que aquel atenda e resolva as reclamacións dos clientes de todas elas, de acordo co que dispoña o seu regulamento de funcionamento.

Artigo 168. Protección administrativa do cliente dos servizos financeiros.

1. O cliente poderá presentar queixas e reclamacións, relacionadas cos seus intereses e dereitos legalmente recoñecidos, ante o órgano administrativo competente e conforme o procedemento establecido na normativa sobre protección do cliente dos servizos financeiros e, se é o caso, a normativa en materia de consumo.

2. Sen prexuízo do disposto para as entidades aseguradoras na normativa sobre protección do cliente dos servizos financeiros, tratándose de queixas e reclamacións referentes á actuación de mediadores de seguros residentes ou domiciliados en España e de sucursais en España de mediadores de seguros residentes noutros Estados membros, será imprescindible acreditar ter formulado a queixa ou reclamación previamente ante o departamento ou servizo de atención ao cliente da entidade ou, se é o caso, ante o defensor do cliente.

3. Ata a entrada en vigor da lei prevista na disposición adicional primeira da Lei 7/2017, do 2 de novembro, pola que se incorpora ao ordenamento xurídico español a Directiva 2013/11/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 21 de maio de 2013, relativa á resolución alternativa de litixios en materia de consumo, o servizo de reclamacións da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións regulado no artigo 30 da Lei 44/2002, do 22 de novembro, de medidas de reforma do sistema financeiro, atenderá as queixas e reclamacións que presenten os tomadores, asegurados e beneficiarios por contrato de seguro.

O servizo de reclamacións da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións axustará o seu proceder aos principios de proporcionalidade, adecuación, imparcialidade, efectividade e independencia organizativa e funcional.

Sección 5.ª Da actividade dos mediadores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados en España en réxime de libre prestación de servizos e en réxime de dereito de establecemento noutros Estados membros da Unión Europea

Artigo 169. Exercicio de actividade en réxime de libre prestación de servizos.

1. Todo mediador de seguros ou de reaseguros residente ou domiciliado en España que se propoña exercer unha actividade en réxime de libre prestación de servizos no territorio doutro Estado membro facilitará á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións a seguinte información:

- a) Nome, enderezo e número de rexistro.
- b) Estado en cuxo territorio teña previsto operar.
- c) Clase de mediador e, cando proceda, identificación das entidades aseguradoras ou reaseguradoras que represente.
- d) Ramos de seguros nos cales teña previsto realizar a actividade de distribución.

2. No prazo dun mes, a partir da data de recepción da información a que se refire o número 1, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións comunicará esa información

á autoridade competente do Estado membro de acollida, salvo que se negue a realizar esa comunicación por ter razóns para dudar da estrutura organizativa ou da situación financeira do mediador. En caso de negativa a transmitir a información ao Estado membro de acollida, deberá informar o mediador de seguros ou reaseguros de maneira motivada por escrito, no mesmo prazo.

3. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións informará por escrito o mediador de seguros ou de reaseguros de que a autoridade competente do Estado membro de acollida recibiu a información e de que o mediador pode comezar a desenvolver a súa actividade nese Estado membro.

Cando proceda, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións informará ao mesmo tempo o mediador de que a información relativa ás disposicións nacionais adoptadas por motivos de interese xeral de aplicación no Estado membro de acollida están dispoñibles no sitio web da Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación e no punto de contacto único establecido polo Estado membro de acollida, así como de que o mediador debe cumprir esas disposicións co fin de iniciar as súas operacións no Estado membro de acollida.

4. De se producir algún cambio en calquera dos datos comunicados en aplicación do número 1, o mediador de seguros ou de reaseguros informará a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, como mínimo, un mes antes de que o cambio sexa efectivo. A autoridade competente do Estado membro de acollida será tamén informada dese cambio pola Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, no prazo máximo dun mes desde a recepción da información.

Artigo 170. Exercicio de actividade en réxime de dereito de establecemento.

1. Todo mediador de seguros ou de reaseguros residente ou domiciliado en España que se propoña exercer unha actividade en réxime de dereito de establecemento mediante unha sucursal ou a través dunha presenza permanente no territorio doutro Estado membro facilitará á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións a seguinte información:

- a) Nome, enderezo e número de rexistro.
- b) Estado en cuxo territorio teña previsto operar, así como enderezo da sucursal nese Estado no cal se pode obter documentación.
- c) Clase de mediador e, cando proceda, identificación das entidades aseguradoras ou reaseguradoras que represente.
- d) Ramos de seguros nos cales teña previsto realizar a actividade de distribución.
- e) Identificación de toda persoa responsable da xestión da sucursal ou establecemento permanente.

2. No prazo dun mes, a partir da data de recepción da información a que se refire o número 1, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións comunicará esa información á autoridade competente do Estado membro de acollida, salvo que se negue a realizar esa comunicación por ter razóns para dudar da estrutura organizativa ou da situación financeira do mediador. En caso de negativa a transmitir a información ao Estado membro de acollida, deberá informar o mediador de seguros ou reaseguros de maneira motivada por escrito, no mesmo prazo.

3. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións informará por escrito o mediador de seguros ou de reaseguros de que a autoridade competente do Estado membro de acollida recibiu a información.

4. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións comunicarlle as disposicións adoptadas por motivos de interese xeral polo Estado membro de acollida ao mediador e informarlle de que pode iniciar a súa actividade no Estado membro de acollida sempre que cumpra tales disposicións.

Se a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións non recibir no prazo dun mes da autoridade competente do Estado membro de acollida información sobre as disposicións

nacionais adoptadas por motivos de interese xeral de aplicación nese Estado membro, informará o mediador de que pode iniciar a súa actividade no Estado membro de acollida.

5. De se producir algún cambio en calquera dos datos comunicados en aplicación do número 1, o mediador de seguros ou de reaseguros informará a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións como mínimo un mes antes de que o cambio sexa efectivo. A autoridade competente do Estado membro de acollida será tamén informada dese cambio pola Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, no prazo máximo dun mes desde a recepción da información.

6. Para efectos do disposto neste artigo, asimilárase a unha sucursal toda presenza permanente dun mediador no territorio doutro Estado membro da Unión Europea que sexa equivalente a unha sucursal.

Artigo 171. *Remisión xeral.*

No non previsto nesta sección, os mediadores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados en España que exerzan a actividade en réxime de libre prestación de servizos ou en réxime de dereito de establecemento axustaranse ás disposicións do capítulo III.

Sección 6.ª Obrigas de información e normas de conduta

Subsección 1.ª Obrigas xerais de información

Artigo 172. *Principio xeral.*

1. Os distribuidores de seguros actuarán sempre con honestidade, equidade e profesionalidade en beneficio dos intereses dos seus clientes.

2. Toda a información relativa ao ámbito do título I, incluídas as comunicacións publicitarias dirixidas polos distribuidores de seguros aos clientes ou posibles clientes, debe ser precisa, clara e non enganosa. As comunicacións publicitarias serán claramente identificables como tales.

3. Os distribuidores de seguros non poderán ser remunerados nin poderán avaliar o rendemento dos seus empregados, dun xeito que entre en conflito coa súa obriga de actuar no mellor interese dos seus clientes. En particular, un distribuidor de seguros non establecerá ningún sistema de remuneración, de obxectivos de vendas ou doutra índole que poida constituír un incentivo para que este ou os seus empregados recomenden un determinado produto de seguro a un cliente se o distribuidor de seguros pode ofrecer un produto diferente que se axuste mellor ás necesidades do cliente.

Artigo 173. *Información xeral previa que debe proporcionar o mediador de seguros.*

1. Antes da subscripción dun contrato de seguro, o mediador de seguros deberá proporcionar ao cliente, con suficiente antelación, a información seguinte:

- a) A súa identidade e enderezo, así como a súa condición de mediador de seguros.
- b) Se ofrece asesoramento en relación cos produtos de seguro comercializados.
- c) Os procedementos previstos na sección 4.ª do capítulo III que permitan aos clientes e a outras partes interesadas presentar queixas sobre os mediadores de seguros e sobre os procedementos de resolución extraxudicial de conflitos.

d) O tratamento dos seus datos de carácter persoal, de conformidade co establecido no artigo 5.1 da Lei orgánica 3/2018, do 5 de decembro, de protección de datos persoais e garantía dos dereitos dixitais.

e) O rexistro en que estea inscrito e os medios para comprobar esa inscrición.

f) Se actúa en representación do cliente ou actúa en nome e por conta da entidade aseguradora.

g) Se posúe unha participación directa ou indirecta do 10 por cento ou superior dos dereitos de voto ou do capital nunha entidade aseguradora determinada.

h) Se unha entidade aseguradora determinada ou unha empresa matriz desa entidade posúe unha participación directa ou indirecta do 10 por cento ou superior dos dereitos de voto ou do capital do mediador de seguros.

i) Polo que se refire ao contrato ofrecido ou sobre o cal se asesorou, se:

1.º facilita asesoramento baseándose nunha análise obxectiva e personalizada;

2.º está contractualmente obrigado a realizar actividades de distribución de seguros exclusivamente con unha ou, se é o caso, autorizado con varias entidades aseguradoras, caso en que deberá informar dos nomes desas entidades aseguradoras, ou ben

3.º non está contractualmente obrigado a realizar actividades de distribución de seguros exclusivamente con unha ou varias entidades aseguradoras e non facilita asesoramento baseándose nunha análise obxectiva e personalizada, caso en que deberá informar dos nomes das entidades aseguradoras con que poida realizar, ou de feito realice, actividades de distribución de seguros do produto de seguro ofertado;

4.º adicionalmente, no caso dos operadores de banca-seguros, deberanlles comunicar aos seus clientes que o asesoramento prestado se facilita coa finalidade de contratar un seguro e non calquera outro produto que poida comercializar a entidade de crédito ou o establecemento financeiro de crédito.

j) A natureza da remuneración recibida en relación co contrato de seguro.

k) Se, en relación co contrato de seguro, traballan:

1.º a cambio dun honorario, quer dicir, a remuneración abóaa directamente o cliente;

2.º a cambio dunha comisión dalgún tipo, quer dicir, a remuneración está incluída na prima de seguro;

3.º a cambio de calquera outro tipo de remuneración, incluída calquera posible vantaxe económica ofrecida ou outorgada en relación co contrato de seguro, ou

4.º sobre a base dunha combinación de calquera dos tipos de remuneración especificados nos ordinais 1.º, 2.º e 3.º

2. Cando o cliente acorde por escrito co mediador de seguros o aboamento de honorarios, este informará o cliente do importe dese honorario ou, cando iso non for posible, o método para calculalo.

3. Se con posterioridade á subscrición do contrato, o cliente efectúa, en virtude do contrato de seguro, algún pagamento distinto das primas periódicas e os pagamentos previstos, facilitaráselle tamén a información a que se refire o presente artigo en relación con cada un deses pagamentos.

4. O deber de información previo regulado nos números anteriores tamén será exigible con ocasión da modificación ou prórroga do contrato de seguro de se produciren alteracións na información inicialmente subministrada.

Artigo 174. Información xeral previa que debe proporcionar a entidade aseguradora.

1. Antes da subscrición dun contrato de seguro, a entidade aseguradora deberalle proporcionar ao cliente, con suficiente antelación, a información seguinte:

a) A súa identidade e enderezo, así como a súa condición de entidade aseguradora.

b) Se ofrece asesoramento en relación cos produtos de seguro comercializados.

c) Os procedementos recollidos na sección 4.ª do capítulo III que lles permitan aos clientes e a outras partes interesadas presentar queixas sobre as entidades aseguradoras e sobre os procedementos de resolución extraxudicial de conflitos.

d) A natureza da remuneración percibida polos seus empregados en relación co contrato de seguro.

2. Se con posterioridade á realización do contrato, o cliente efectúa algún pagamento en virtude do contrato de seguro distinto das primas periódicas e os pagamentos previstos, facilitaráselle tamén a información a que se refire o presente artigo en relación con cada un deses pagamentos.

3. O deber de información previo regulado nos números anteriores tamén será exigible con ocasión da modificación ou prórroga do contrato de seguro se se produciron alteracións na información inicialmente subministrada.

Artigo 175. Información e asesoramento previos que deberán proporcionar os distribuidores de seguros sobre o contrato de seguro.

1. Antes da subscrición dun contrato de seguro, o distribuidor de seguros determinará, baseándose en informacións obtidas do cliente, as exigencias e as necesidades dese cliente e facilitaralle información obxectiva sobre o produto de seguro de forma comprensible, de maneira que o cliente poida tomar unha decisión fundada.

Calquera contrato que se propoña debe respectar as exigencias e necesidades do cliente en materia de seguros.

2. Se se facilita asesoramento antes da subscrición dun contrato determinado, o distribuidor de seguros facilitará ao cliente unha recomendación personalizada na cal explique por que un produto concreto satisfará mellor as exigencias e necesidades do cliente.

Cando un mediador de seguros informe o seu cliente de que facilita asesoramento baseado nunha análise obxectiva e personalizada, deberá prestar ese asesoramento sobre a base da análise dun número suficiente de contratos de seguro ofrecidos no mercado, de modo que poida formular unha recomendación personalizada, aténdose a criterios profesionais, respecto do contrato de seguro que sería adecuado ás necesidades do cliente.

3. As precisións a que se refiren os números 1 e 2 modularanse en función da complexidade do produto de seguro proposto e do tipo de cliente.

4. Sen prexuízo do disposto nos artigos 122, 123, 124, 125 e 126 do Real decreto 1060/2015, do 20 de novembro, antes da realización do contrato, xa se ofrezca ou non asesoramento e independentemente de que o produto de seguro forme parte dun paquete consonte o artigo 184, o distribuidor de seguros subministrarlle ao cliente a información pertinente sobre o produto de seguro de forma comprensible, de xeito que o cliente poida tomar unha decisión fundada, e atenderá á complexidade do produto de seguro e ao tipo de cliente.

5. Os mediadores de seguros doutros Estados da Unión Europea que exerzan en España en réxime de dereito de establecemento ou en réxime de libre prestación de servizos deberán informar os seus clientes, nos mesmos termos previstos nos números anteriores, sobre se realizan un asesoramento baseado nunha análise obxectiva e personalizada ou se están ou non contractualmente obrigados a realizar actividades de distribución de seguros exclusivamente con unha ou varias entidades aseguradoras.

Artigo 176. Deber xeral de información previa sobre o contrato de seguro distinto do seguro de vida: documento de información previa.

1. En relación coa distribución de produtos de seguro distintos do seguro de vida, segundo a clasificación do anexo I da Lei 20/2015, do 14 de xullo, facilitarase a información a que se refire o artigo 175.4 mediante un documento de información previa sobre produtos de seguro, en papel ou noutro soporte duradeiro, para a distribución de produtos de seguro distintos do seguro de vida. A estes produtos seralles de aplicación o Regulamento de execución (UE) 2017/1469 da Comisión, do 11 de agosto de 2017, polo que se establece un formato de presentación normalizado para o documento de información sobre produtos de seguro.

2. A entidade aseguradora ou, se é o caso, o mediador de seguros cando sexa este o que deseñe o produto de seguro, deberá elaborar o documento de información previa sobre o produto de seguro a que se refire o número 1.

3. O documento de información previa sobre o produto de seguro deberá cumprir os seguintes requisitos:

- a) Será un documento breve e independente.
- b) Terá unha presentación e unha estrutura claras que permitan a súa fácil lectura e utilizará caracteres dun tamaño lexible.
- c) En caso de que o orixinal se elaborase en cor, non deberá perder claridade se se imprime ou fotocopia en branco e negro.
- d) Redactarase nas linguas oficiais, ou nunha das linguas oficiais, utilizadas na parte do Estado membro en que se distribúa o produto de seguro, ou noutra lingua se así o acordan o cliente e o distribuidor.
- e) Será preciso e non enganoso.
- f) Incluirá o título «documento de información sobre o produto de seguro» na parte superior da primeira páxina.
- g) Incluirá unha declaración de que a información precontractual e contractual completa relativa ao produto se facilita noutros documentos.

4. O documento de información sobre o produto de seguro conterá a seguinte información:

- a) Información sobre o tipo de seguro.
- b) Un resumo das coberturas do seguro, incluídos os principais riscos asegurados, a suma asegurada e, cando proceda, o ámbito xeográfico de aplicación, así como un resumo dos riscos excluídos.
- c) As condicións de pagamento das primas e a duración dos pagamentos.
- d) As principais exclusións, sobre as cales non é posible presentar solicitudes de indemnización.
- e) As obrigas ao comezo do contrato.
- f) As obrigas durante a vixencia do contrato.
- g) As obrigas en caso de solicitude de indemnización.
- h) A duración do contrato, incluídas as datas de comezo e de remate.
- i) As modalidades de rescisión do contrato.

5. En relación cos seguros aos cales resulta de aplicación o disposto neste artigo, non será necesario subministrar a información establecida nos artigos 122, 125 e 126 do Real decreto 1060/2015, do 20 de novembro, na medida en que esta se entenda debidamente subministrada conforme o documento de información sobre o produto de seguro.

Artigo 177. *Exención da obriga de información previa.*

Non será obrigatorio facilitar a información recollida nos artigos 173, 174, 175 e 176 cando o distribuidor de seguros exerza actividades de distribución en relación cos seguros de grandes riscos.

Subsección 2.ª Requisitos adicionais en relación coa distribución de produtos de investimento baseados en seguros

Artigo 178. *Ámbito de aplicación dos requisitos adicionais.*

A presente subsección establece requisitos adicionais de información aos aplicables á distribución de seguros de conformidade cos artigos 172, 173, 174, 175 e 176, cando a distribución de seguros se refira á comercialización de produtos de investimento baseados en seguros realizada por:

- a) Un mediador de seguros.
- b) Unha entidade aseguradora.

Artigo 179. *Prevención de conflitos de intereses.*

1. Sen prexuízo do disposto no artigo 172, os mediadores de seguros e as entidades aseguradoras que distribúan produtos de investimento baseados en seguros adoptarán todas as medidas oportunas para detectar os posibles conflitos de intereses que xurdan entre eles mesmos, incluídos os seus órganos de dirección e empregados ou calquera persoa directa ou indirectamente ligada a eles por vínculos de control, e os seus clientes, ou entre un cliente e outro, no exercicio de actividades de distribución de seguros.

2. Os mediadores de seguros e as entidades aseguradoras adoptarán medidas organizativas eficaces destinadas a impedir que as situacións de conflitos de intereses detectadas consonte o disposto no número anterior prexudiquen os intereses dos seus clientes. Tales medidas serán proporcionais ás actividades realizadas, aos produtos de seguro comercializados e á clase de distribuidor.

3. En caso de que as medidas adoptadas de conformidade co número anterior polo mediador de seguros ou pola entidade aseguradora para xestionar as situacións de conflitos de intereses detectadas non sexan suficientes para garantir, cun grao razoable de seguridade, que se eviten os riscos de prexuízo aos intereses dos clientes, o mediador de seguros ou a entidade aseguradora informarán claramente o cliente da natureza xeral ou da orixe de tales conflitos de intereses, co tempo suficiente antes de subscribirse un contrato de seguro.

4. A información a que se fai referencia no número 3 facilitarase:

- a) nun soporte duradeiro e
- b) con suficiente detalle, tendo en conta a natureza do cliente, para permitirle tomar unha decisión fundada con respecto ás actividades de distribución de seguros en cuxo contexto xurda o conflito de intereses.

Artigo 180. *Información previa que se lles facilitará aos clientes.*

1. Sen prexuízo da información xeral que proporcionarán os mediadores de seguros e entidades aseguradoras de conformidade co disposto nos artigos 173 e 174, facilitaráselles aos clientes, co tempo suficiente antes de subscribirse un contrato, información adecuada sobre os produtos de investimento baseados en seguros obxecto de distribución, así como sobre os custos e gastos asociados. Esta información incluirá, como mínimo, o seguinte:

- a) cando se ofrezca asesoramento, o mediador de seguros ou a entidade aseguradora indicarán se entregarán ao cliente avaliacións periódicas da idoneidade do produto de investimento baseado en seguros recomendado a ese cliente a que se fai referencia no artigo 181;
- b) orientacións e advertencias sobre os riscos conexos aos produtos de investimento baseados en seguros ou a determinadas estratexias de investimento propostas;
- c) información sobre todos os custos e gastos asociados, incluídos o custo de asesoramento, cando proceda, o custo do produto de investimento baseado en seguros recomendado ou comercializado ao cliente e a forma en que este poderá pagalo, así como calquera pagamento relacionado con terceiros.

A información sobre todos os custos e gastos, incluídos os relacionados coa distribución do produto de investimento baseado en seguros, que non sexan causados pola existencia dun risco de mercado subxacente estará agregada de forma que o cliente poida comprender o custo total, así como o efecto acumulativo sobre o rendemento do investimento, e subministrarse, por solicitude do cliente, unha desagregación dos custos e gastos por conceptos. Cando proceda, esta información facilitarase ao cliente de maneira periódica e, como mínimo, unha vez ao ano durante o ciclo de vida do investimento.

A información a que se refire este punto proporcionarase de forma comprensible, de tal xeito que os clientes poidan entender razoablemente a natureza e os riscos do produto de

investimento baseado en seguros ofrecido e, por tanto, adoptar decisións de investimento fundadas.

2. Cando o cliente sexa informado de que o asesoramento nos produtos de investimento baseados en seguros nos cales o tomador asuma o risco do investimento se ofrece de forma independente baseado nunha análise obxectiva e personalizada, os mediadores de seguros non aceptarán nin reterán honorarios, comisións ou outros beneficios monetarios ou non monetarios aboados ou proporcionados por un terceiro ou por unha persoa que actúe por conta dun terceiro en relación coa distribución deste tipo de produtos. Serán comunicados con claridade e excluídos do disposto no presente punto os beneficios non monetarios menores que non prexudiquen a calidade do correspondente servizo ao cliente e cuxa escala e natureza sexan tales que non poida considerarse que afectan o cumprimento por parte do mediador de seguros de actuar con honestidade, imparcialidade e profesionalidade, no mellor interese dos seus clientes.

3. Sen prexuízo do disposto no artigo 173.1.j), k) e 3, só se considerará que as entidades aseguradoras ou os mediadores de seguros cumpren as obrigas de actuar sempre con honestidade, equidade e profesionalidade en beneficio dos intereses dos seus clientes, ou as referidas á prevención de conflitos de intereses do artigo 179, nos casos en que aboan ou cobren honorarios ou comisións, ou proporcionen ou reciban calquera beneficio non monetario en relación coa distribución de produtos de investimento baseados en seguros ou nun servizo auxiliar a calquera ou de calquera, excepto o cliente ou a persoa que actúe en nome deste, cando o pagamento ou beneficio non prexudique:

- a) a calidade do correspondente servizo ao cliente e
- b) o cumprimento da obriga do mediador de seguros ou da entidade aseguradora de actuar con honestidade, imparcialidade e profesionalidade, no mellor interese dos seus clientes.

4. No caso de distribución a clientes profesionais de produtos de investimento baseados en seguros, non será obrigatorio facilitar a información prevista no presente artigo.

5. A persoa titular do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital poderá establecer, en relación cos produtos de investimento baseados en seguros en que o tomador asuma o risco do investimento, requisitos adicionais de información ao cliente antes de subscribir o contrato e unha vez suscrito este, en particular, sobre o deber de revelar ao cliente, de forma completa, exacta e comprensible, a existencia, natureza e contía dos pagamentos ou beneficios a que se refire o número 3 ou, cando esa contía non se poida determinar, o método de cálculo desa contía.

Artigo 181. *Análise de idoneidade e adecuación e información aos clientes.*

1. Sen prexuízo do disposto no artigo 175.1, referido á obriga de determinar as exixencias e necesidades do cliente con carácter previo á subscrición dun contrato de seguro, cando o mediador de seguros ou a entidade aseguradora realicen actividades de distribución de seguros nas cales ofrezan asesoramento sobre un produto de investimento baseado en seguros, obterán tamén en todo caso a seguinte información sobre o cliente ou cliente potencial:

- a) Coñecementos e experiencia no ámbito do investimento propio da clase de produto.
- b) Situación financeira, incluída a súa capacidade para soportar perdas.
- c) Obxectivos de investimento, incluída a súa tolerancia ao risco.

A anterior información obterase co fin de que o mediador de seguros ou a entidade aseguradora lle recomenden ao cliente os produtos de investimento baseados en seguros que sexan idóneos para el e que, en particular, mellor se axusten ao seu nivel de tolerancia ao risco e á súa capacidade para soportar perdas.

Cando o asesoramento en materia de investimento consista na recomendación dun conxunto de produtos combinados de acordo co artigo 184, o conxunto considerado de forma global debe ser idóneo para o cliente.

2. Sen prexuízo do disposto no artigo 175.1, referido á obriga de determinar as exigencias e necesidades do cliente con carácter previo á subscrición dun contrato de seguro, cando o mediador de seguros ou a entidade aseguradora realicen actividades de distribución de seguros nas cales non se ofrezca asesoramento, obterán tamén en todo caso información solicitada ao cliente sobre os seus coñecementos e a experiencia no ámbito de investimento propio da clase de produto.

A anterior información obterase co fin de que o mediador de seguros ou a entidade aseguradora poidan analizar se o produto de seguro é adecuado para o cliente.

Cando a distribución consista nun conxunto de produtos combinados conforme o artigo 184, o mediador de seguros ou a entidade aseguradora deberán examinar se o conxunto, considerado de forma global, é adecuado para o cliente.

Cando o mediador de seguros ou a entidade aseguradora consideren, baseándose na información recibida en virtude do parágrafo primeiro deste punto, que o produto non é adecuado para o cliente, advertirano diso. Esa advertencia poderase realizar nun formato normalizado.

Cando os clientes ou clientes potenciais non faciliten a información a que se refire o parágrafo primeiro deste punto ou faciliten información insuficiente sobre os seus coñecementos e experiencia, o mediador de seguros ou a entidade aseguradora advertiranos de que non están en condicións de decidir se o produto previsto é adecuado para eles. Esa advertencia poderase realizar nun formato normalizado.

3. Sen prexuízo do disposto no artigo 175.1, referido á obriga de determinar as exigencias e necesidades do cliente con carácter previo á subscrición dun contrato de seguro, cando non se ofrezca asesoramento en relación con produtos de investimento baseados en seguros, os mediadores de seguros ou as entidades aseguradoras poderán realizar actividades de distribución de seguros sen necesidade de obter a información ou adoptar a decisión que prevé o número 2, sempre que se cumpran todas as condicións seguintes:

a) As actividades refírense a algúns dos seguintes produtos de investimento baseados en seguros:

1.º contratos que só ofrecen unha exposición de investimento a instrumentos financeiros considerados non complexos en virtude do Real decreto legislativo 4/2015, do 23 de outubro, polo que se aproba o texto refundido da Lei do mercado de valores, e que non incorporan unha estrutura que lle dificulte ao cliente a comprensión do risco implicado ou

2.º outros investimentos non complexos baseados en seguros para os fins do presente punto.

b) A actividade de distribución de seguros lévase a cabo por iniciativa do cliente ou cliente potencial.

c) O cliente foi claramente informado de que, para a prestación da actividade de distribución de seguros, non é necesario que o mediador de seguros ou a entidade aseguradora avalíen a idoneidade do produto de investimento baseado en seguros ou a actividade de distribución de seguros prestada ou ofrecida, e de que o cliente non goza da correspondente protección das normas de conduta pertinentes. Esa advertencia poderase facilitar nun formato normalizado.

d) O mediador de seguros ou a entidade aseguradora cumpre coas súas obrigas en materia de xestión e prevención de conflitos de intereses previstas no artigo 179.

Ao subscribir contratos de seguro con clientes que teñan a súa residencia habitual ou o seu establecemento nun Estado membro que non faga uso da excepción prevista no presente punto, os mediadores de seguros ou entidades aseguradoras, incluídos os que

operen en réxime de libre prestación de servizos ou de liberdade de establecemento, deberán cumprir as disposicións aplicables nese Estado membro.

4. O mediador de seguros ou a entidade aseguradora crearán un rexistro que conteña o documento ou os documentos acordados entre o mediador de seguros ou a entidade aseguradora e o cliente, que recollan os dereitos e as obrigas das partes e o resto de condicións de acordo coas cales o mediador de seguros ou a entidade aseguradora prestarán os seus servizos ao cliente. Os dereitos e deberes das partes no contrato poderanse establecer por referencia a outros textos legais.

5. No caso de distribución a clientes profesionais de produtos de investimento baseados en seguros, non será obrigatorio facilitar a información prevista no presente artigo.

Subsección 3.ª Modalidades de transmisión da información

Artigo 182. *Modalidade de transmisión de información xeral.*

1. Toda a información que deba ser proporcionada en virtude dos artigos 173, 174, 175 e 180 deberáselles comunicar aos clientes:

- a) en papel;
- b) de forma clara e precisa, comprensible para o cliente;
- c) nunha lingua oficial do Estado membro en que se sitúe o risco ou do Estado membro do compromiso ou en calquera outra lingua acordada polas partes, e
- d) de forma gratuíta.

2. Como excepción ao disposto no número 1, letra a), a información a que se refiren os artigos 173, 174, 175 e 180 poderáselle facilitar ao cliente dunha das seguintes formas:

- a) a través dun soporte duradeiro distinto do papel, cando concorran as circunstancias establecidas no número 4, ou
- b) a través dun sitio web, cando concorran as circunstancias establecidas no número 5.

3. Cando a información a que se refiren os artigos 173, 174, 175 e 180 se facilite a través dun soporte duradeiro distinto do papel ou a través dun sitio web, proporcionaráselle ao cliente unha copia en papel, cando este así o solicite, e de forma gratuíta.

4. A información a que se refiren os artigos 173, 174, 175 e 180 poderáselle facilitar a través dun soporte duradeiro distinto do papel cando concorran as seguintes circunstancias:

- a) que o uso do soporte duradeiro resulte adecuado no contexto das operacións que teñan lugar entre o distribuidor de seguros e o cliente, e
- b) que o cliente puidese optar entre recibir información en papel ou noutro soporte duradeiro e elixise este último soporte.

5. A información a que se refiren os artigos 173, 174, 175 e 180 poderáselle facilitar a través dun sitio web cando vaia dirixida persoalmente ao cliente ou concorran as seguintes circunstancias:

- a) Que facilitar esa información a través dun sitio web resulte adecuado no contexto das operacións que teñan lugar entre o distribuidor de seguros e o cliente.
- b) Que o cliente acepte que esa información se facilite a través dun sitio web.
- c) Que se lle notificase ao cliente electronicamente o enderezo do sitio web e o lugar do sitio web en que se pode consultar esa información.
- d) Que se garanta que esa información seguirá figurando no sitio web durante o tempo que razoablemente necesite o cliente para consultala.

6. Para efectos do disposto nos números 4 e 5, facilitar a información a través dun soporte duradeiro distinto do papel ou a través dun sitio web considerarase adecuado no

contexto das operacións que teñan lugar entre o distribuidor de seguros e o cliente, se existen probas de que este último ten acceso regular á internet. Considerarase que a comunicación por parte do cliente dun enderezo de correo electrónico para efectos desas operacións constitúe unha proba válida.

7. En caso de venda por teléfono, a información facilitada ao cliente polo distribuidor de seguros antes de subscribirse o contrato, incluído o documento de información previa sobre o produto de seguro a que se refire o artigo 176, comunicarase de acordo coas normas aplicables á comercialización a distancia de servizos financeiros aos usuarios de seguros. Ademais, incluso cando o cliente decidise recibir información previamente nun soporte duradeiro distinto do papel de conformidade co número 4, o distribuidor de seguros facilitaralle, ademais, ao cliente a información que proceda de acordo cos números 1 ou 2 inmediatamente despois de se subscribir o contrato de seguro.

Artigo 183. Modalidade de transmisión de información no caso de produtos de investimento baseados en seguros.

Sen prexuízo do disposto no artigo 182, a transmisión de información no caso de produtos de investimento baseados en seguros rexeráse polo seguinte:

a) O mediador de seguros ou a entidade aseguradora facilitaralle ao cliente, nun soporte duradeiro, os oportunos informes sobre o servizo que prestan. Eses informes incluírán comunicacións periódicas aos clientes, atendendo á clase e á complexidade dos produtos de investimento baseados en seguros de que se trate e á natureza do servizo prestado ao cliente, e indicarán, de ser o caso, os custos das operacións e os servizos realizados por conta do cliente.

b) Cando o mediador de seguros ou a entidade aseguradora proporcionen asesoramento, facilitaránlle ao cliente, antes da subscripción do contrato, unha declaración sobre a idoneidade nun soporte duradeiro na cal se especifique o asesoramento proporcionado e a maneira en que este se adapta ás preferencias, aos obxectivos e a outras características do cliente, e serán de aplicación as condicións establecidas nos números 1 ao 4 do artigo 182.

Cando o contrato se subscriba utilizando un medio de comunicación a distancia que impida a entrega por anticipado da declaración de idoneidade, o mediador de seguros ou a entidade aseguradora poderán proporcionar a declaración de idoneidade nun soporte duradeiro inmediatamente despois de que o cliente estea vinculado polo contrato, sempre e cando se cumpran os dous requisitos seguintes:

1.º o cliente consentiu en recibir a declaración de idoneidade sen demora indebida tras a conclusión do contrato e

2.º o mediador de seguros ou a entidade aseguradora deulle ao cliente a opción de demorar a realización do contrato co fin de recibir previamente a declaración de idoneidade.

Cando o mediador de seguros ou a entidade aseguradora informasen o cliente de que efectuarán unha avaliación periódica de idoneidade, o informe periódico deberá conter un estado actualizado de como o produto de investimento baseado en seguros se axusta ás preferencias, aos obxectivos e a outras características do cliente.

Subsección 4.ª Prácticas de vendas combinadas e vinculadas

Artigo 184. Prácticas de vendas combinadas e vinculadas.

1. Cando un contrato de seguro sexa o produto principal que se ofrezca conxuntamente con servizos ou produtos auxiliares distintos dos seguros como parte do mesmo paquete ou acordo, o distribuidor de seguros informará o cliente de se os distintos compoñentes se poden adquirir separadamente e, en tal caso, ofrecerá unha descrición adecuada dos

diferentes compoñentes do acordo e facilitará por separado xustificantes dos custos e gastos de cada compoñente.

Nestas circunstancias, e se o risco ou a cobertura de seguro resultantes dese paquete ou acordo ofrecido ao cliente son diferentes dos asociados aos compoñentes considerados por separado, o distribuidor de seguros facilitará unha descrición adecuada dos diferentes compoñentes do acordo e do modo en que a interacción entre eles modifica o risco ou a cobertura de seguro.

2. Cando un contrato de seguro sexa auxiliar a un ben ou servizo que non sexa de seguros, como parte dun mesmo paquete ou acordo, o distribuidor de seguros ofreceralle ao cliente a posibilidade de adquirir o ben ou servizo por separado. O presente punto non se aplicará:

a) cando o produto de seguro sexa complementario dun servizo ou dunha actividade de investimento no sentido do Real decreto legislativo 4/2015, do 23 de outubro,

b) cando o produto de seguro sexa complementario dun contrato de préstamo no sentido do artigo 4.3) da Lei 5/2019, do 15 de marzo, reguladora dos contratos de crédito inmobiliario ou

c) cando o contrato de seguro sexa complementario dunha conta de pagamento no sentido do Real decreto lei 19/2017, do 24 de novembro, de contas de pagamento básicas, traslado de contas de pagamento e comparabilidade de comisións.

3. O presente artigo non se aplicará á distribución do contrato de seguro que inclúa a cobertura de distintos tipos de risco (pólizas de seguros multirrisco).

4. Antes da contratación dos produtos a que se refiren os números 1 e 2, o distribuidor informará o usuario de maneira expresa e comprensible:

a) De que se está realizando unha práctica de venda combinada ou vinculada.

b) Da parte do custo total que corresponde a cada un dos produtos ou servizos, na medida en que este custo estea dispoñible para o usuario de seguros.

c) Dos efectos que a non contratación individual ou a cancelación anticipada do seguro ou de calquera dos produtos vinculados produciría sobre o custo conxunto do seguro e o resto dos produtos ou servizos vinculados.

d) Das diferenzas entre a oferta conxunta e a oferta dos produtos por separado.

5. Nos supostos referidos nos números 1 e 2, os distribuidores de seguros deberán determinar en todo caso as exixencias e as necesidades do cliente respecto dos contratos de seguro que forman parte do conxunto do mesmo paquete ou acordo.

6. Cando a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións teña constancia da realización de prácticas que prexudiquen os usuarios de seguros privados poderá, mediante resolución, establecer medidas, incluída a prohibición, en relación coa venda de produtos de seguro xunto con servizos ou produtos auxiliares distintos dos seguros como parte dun paquete ou acordo.

Subsección 5.ª Control de produtos e requisitos en materia de gobernanza

Artigo 185. *Requisitos no deseño, aprobación e control de produtos e en materia de gobernanza.*

1. As entidades aseguradoras, así como os mediadores de seguros que deseñen produtos de seguro para a súa venda a clientes, manterán, xestionarán e revisarán un proceso para a aprobación de cada un dos produtos de seguro ou as adaptacións significativas dos produtos de seguro existentes antes da súa comercialización ou distribución aos clientes.

O proceso de aprobación do produto será proporcionado e adecuado á natureza do produto de seguro.

Este proceso especificará un mercado destinatario definido para cada produto, garantirá a avaliación de todos os riscos pertinentes para o mercado en cuestión e a

coherencia con el da estratexia de distribución prevista, e adoptará medidas razoables para garantir que o produto de seguro se distribúe no mercado destinatario definido.

A entidade aseguradora entenderá os produtos de seguro que ofrezca ou comercialice e efectuará revisións periódicas deles, tendo en conta calquera feito que puiden afectar substancialmente o risco potencial para o mercado destinatario definido, para avaliar, polo menos, se o produto segue a responder ás necesidades dese mercado e se a estratexia de distribución prevista segue a ser a adecuada.

As entidades aseguradoras, así como os mediadores de seguros que deseñen produtos de seguro, porán á disposición dos distribuidores toda a información relevante sobre estes e sobre o seu proceso de aprobación, incluído o seu mercado destinatario definido.

Cando un distribuidor de seguros ofrezca produtos de seguro non deseñados por el, ou asesore sobre estes, contará cos mecanismos adecuados para obter a información a que alude o parágrafo anterior, así como para comprender as características e o mercado destinatario definido de cada produto de seguro.

2. As políticas, procesos e mecanismos a que se refire este artigo entenderanse sen prexuízo de todos os demais requisitos previstos polo título I, incluídos os relativos á publicación, valoración de idoneidade ou conveniencia, identificación e xestión de conflitos de intereses, e incentivos.

3. O disposto neste artigo non será aplicable a produtos de seguro que consistan en seguros de grandes riscos.

Sección 7.ª Competencias de ordenación e supervisión

Subsección 1.ª Competencias da Administración xeral do Estado

Artigo 186. Control dos distribuidores de seguros e reaseguros.

1. Salvo o establecido para as competencias atribuídas expresamente á persoa titular do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións exercerá o control regulado no título I sobre os distribuidores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados en España, incluídas as actividades que realicen en réxime de dereito de establecemento e en réxime de libre prestación de servizos.

2. Para os efectos de realizar un adecuado seguimento do mercado, os distribuidores de seguros e de reaseguros subministrarán á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións a documentación e información necesarias para dar cumprimento ao disposto no número anterior, mediante a súa presentación periódica na forma que regulamentariamente se determine ou mediante a atención de requirimentos individualizados que lles dirixa a citada dirección xeral.

3. Será de aplicación á inspección de mediadores de seguros e de corretores de reaseguros privados o disposto no capítulo IV do título IV da Lei 20/2015, do 14 de xullo, en materia de supervisión por inspección, e entenderanse feitas aos mediadores de seguros e corretores de reaseguros as referencias que nese capítulo se fan ás entidades aseguradoras.

4. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá dar a difusión que considere necesaria para a información do público cando teña constancia de distribuidores de seguros que operen en España sen estar legalmente habilitados para iso.

5. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións informará a Comisión Europea das dificultades de carácter xeral que atopen os seus distribuidores de seguros ou de reaseguros para se estableceren ou para exercer actividades de distribución de seguros ou reaseguros nun terceiro país.

Artigo 187. *Obrigas contables e deber de información estatístico-contable.*

1. Os corretores de seguros e de reaseguros deberán levar os libros rexistro contables que regulamentariamente se determinen, sen prexuízo de levaren os libros de contabilidade a que estiveren obrigados polas normas mercantís ou fiscais.

2. Unha vez iniciada a actividade de distribución de seguros e reaseguros, os axentes de seguros vinculados, os operadores de banca-seguros, os corretores de seguros e os corretores de reaseguros deberán remitir á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións a información estatístico-contable co contido e coa periodicidade que regulamentariamente se determine.

3. A persoa titular do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital fixará os supostos e condicións en que os axentes de seguros vinculados, os operadores de banca-seguros, os corretores de seguros e os corretores de reaseguros a que se refire o número anterior deberán presentar por medios electrónicos ante a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións a documentación e información que están obrigados a subministraren conforme a súa normativa específica.

Artigo 188. *Deber de segredo profesional.*

1. Salvo os datos inscribibles no rexistro administrativo a que se refire o artigo 133, os datos, documentos e informacións que consten en poder da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, en virtude de cantas funcións lle encomenda o título I, terán carácter reservado.

2. Todas as persoas que exerzan ou exercesen unha actividade de supervisión sobre a actividade desenvolvida por distribuidores de seguros e de reaseguros, así como aquelas persoas ás cales se lles encomendasen funcións respecto daqueles, terán a obriga de gardar segredo profesional sobre as informacións confidenciais que reciban a título profesional no exercicio de tal función.

3. Será exigible o deber de segredo profesional nos termos regulados no artigo 127 da Lei 20/2015, do 14 de xullo, e deberanse entenderse feitas aos mediadores de seguros e de reaseguros as referencias que en tal precepto se conteñen ás entidades aseguradoras.

Artigo 189. *Deber de colaboración con outras autoridades supervisoras.*

1. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións colaborará coas autoridades supervisoras dos restantes Estados membros da Unión Europea e intercambiará con elas toda a información que sexa precisa para o exercicio das súas funcións respectivas no ámbito de supervisión das operacións dos distribuidores de seguros e reaseguros.

En particular, no proceso de rexistro, e de maneira periódica, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións compartirá información relativa á honorabilidade e aptitude dos distribuidores de seguros e reaseguros.

Así mesmo, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións intercambiará información sobre os distribuidores de seguros e reaseguros que fosen obxecto dunha sanción ou doutra medida de carácter administrativo que comporte a exclusión do Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros.

2. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións facilitará á Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación a relación de mediadores de seguros e reaseguros que notificasen a súa intención de desenvolver a actividade transfronteiriça noutro Estado membro.

3. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións informará o Banco de España ou a Comisión Nacional do Mercado de Valores, segundo corresponda, cando no exercicio das súas competencias teña coñecemento de posibles irregularidades na comercialización de produtos ou servizos financeiros que sexan obxecto de práctica de venda combinada ou vinculada xunto con produtos de seguros, co fin de coordinar as actuacións de supervisión con esas autoridades.

Artigo 190. *Cancelación da inscrición no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros.*

1. A cancelación da inscrición dos mediadores de seguros, mediadores de seguros complementarios e corretores de reaseguros inscritos no rexistro administrativo previsto no artigo 133 acordaraa a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións cando conorra algunha das seguintes causas:

- a) Cando a entidade aseguradora rescindise o contrato de axencia de seguros e comunique a baixa do axente de seguros exclusivo no seu rexistro.
- b) Cando o mediador de seguros, mediador de seguros complementarios ou corretor de reaseguros deixe de cumprir algún dos requisitos exixidos para figurar inscrito no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros.
- c) Cando os mediadores de seguros, mediadores de seguros complementarios ou corretores de reaseguros incorran en causa de disolución.
- d) Cando os corretores de seguros ou de reaseguros a que se refire o título I non iniciasen a súa actividade no prazo dun ano desde a súa inscrición ou deixen de exercela durante un período superior a un ano.

A esta inactividade, por falta de iniciación ou cesamento no exercicio, equipararase a falta de efectiva actividade, que se entenderá que se produce cando se aprecie durante dous exercicios consecutivos que o volume anual de negocio do corretor de seguros sexa inferior a 100.000 euros ao ano en primas de seguro distribuídas, que se reducirá a 30.000 euros cando o corretor distribúa como mediador de seguros complementarios e, no caso do corretor de reaseguros, de 500.000 euros ao ano en primas de reaseguro distribuídas. O cómputo anterior realizarase unha vez transcorridos tres exercicios contados desde o seguinte a aquel en que se realizase a inscrición no rexistro administrativo previsto no artigo 133.

Non será de aplicación o disposto nesta letra d) cando se xustifiquen fundadamente á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións as razóns desa falta de actividade, así como as medidas adoptadas para superar esa situación.

- e) Cando se impuxese como sanción.
- f) Cando o axente de seguros vinculado, operador de banca-seguros, corretor de seguros ou corretor de reaseguros soliciten expresamente a cancelación da súa inscrición.

2. A cancelación da inscrición dará lugar á exclusión do Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá dar publicidade á resolución que acorde a cancelación da inscrición cando aprecie que existe perigo de que continúe o exercicio da actividade de distribución de seguros ou de reaseguros.

Subsección 2.ª Responsabilidade fronte á Administración e réxime de infraccións e sancións

Artigo 191. *Suxeitos infractores.*

1. Son suxeitos infractores e incorrerán en responsabilidade administrativa sancionable, de acordo co disposto nos artigos seguintes, as persoas físicas ou xurídicas que infrinxan as normas sobre distribución de seguros e reaseguros e, en particular, as seguintes:

- a) As entidades aseguradoras e reaseguradoras.
- b) Os mediadores de seguros e de reaseguros.
- c) Os mediadores de seguros complementarios.
- d) Os distribuidores domiciliados noutro Estado membro da Unión Europea.
- e) As persoas que exerzan cargos de administración, as persoas responsables da actividade de distribución ou que, de ser o caso, formen parte do órgano de dirección

responsable da actividade de distribución en calquera das entidades descritas nas letras anteriores.

f) As persoas que exerzan, en por si ou a través de persoa interposta, actividades de distribución de seguros ou de reaseguros sen cumprir os requisitos legalmente exixidos ou excedendo as funcións previstas no título I, ou aquelas para as cales o título I estableza prohibicións.

2. As entidades aseguradoras serán responsables fronte á Administración polas infraccións previstas no título I cometidas polos seus axentes de seguros exclusivos, incluídos os operadores de banca-seguros exclusivos, sen prexuízo da responsabilidade administrativa que, se é o caso, se lles poida atribuír a eles.

3. Os mediadores de seguros que no exercicio da súa actividade de distribución utilicen os servizos dos colaboradores externos a que se refire o artigo 137 serán responsables fronte á Administración pola actuación destes últimos.

Artigo 192. *Infraccións.*

1. As infraccións de normas reguladoras da distribución de seguros e reaseguros clasifícanse en moi graves, graves e leves.

2. Terán a consideración de infraccións moi graves:

a) O exercicio da actividade de distribución sen estar inscrito como distribuidor nun rexistro legalmente admisible para o efecto, consonte a normativa do Estado membro de orixe, ou excedéndose das actividades a que o habilita a inscrición, así como o exercicio desa actividade por persoa interposta. Exceptúanse os supostos previstos no artigo 130.2.

b) A aceptación por parte das entidades aseguradoras ou reaseguradoras dos servizos de distribución proporcionados por persoas que non estean inscritas nun rexistro legalmente admisible para o efecto consonte a normativa do Estado membro de orixe, ou excedéndose das actividades a que o habilita a inscrición. Exceptúanse os supostos previstos no artigo 130.2.

c) A realización reiterada de actos ou operacións prohibidos por normas sobre distribución de seguros e de reaseguros con rango de lei ou con incumprimento dos requisitos establecidos nelas.

d) O incumprimento da obriga de someter as súas contas anuais a unha auditoría de contas conforme a lexislación vixente na materia.

e) A escusa, negativa ou resistencia á actuación inspectora, nos termos establecidos no artigo 170 do Real decreto 1060/2015, do 20 de novembro, sempre que medie requirimento expreso e por escrito ao respecto.

f) A realización de actos fraudulentos ou a utilización de persoas físicas ou xurídicas interpostas para conseguir un resultado cuxa obtención directa implicaría a comisión de, polo menos, unha infracción grave.

g) A comisión de infracción grave, cando durante os cinco anos anteriores a esta fose imposta unha sanción firme polo mesmo tipo de infracción.

h) O incumprimento reiterado das resolucións emanadas da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

Para estes efectos, enténdese que o incumprimento ten o carácter de reiterado cando se incumpra unha resolución e non se atenda no prazo previsto no propio requirimento ou, na súa falta, no prazo de 1 mes o requirimento que para o efecto formule a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

i) A adquisición ou o incremento dunha participación significativa nunha sociedade de corretoría de seguros ou operador de banca-seguros incumprindo o disposto no artigo 160.

j) A imposición directa ou indirecta da subscrición dun contrato de seguro ou de reaseguro, así como a información inexacta ou inadecuada aos tomadores de seguro, aos asegurados, aos beneficiarios das pólizas de seguro ou, se é o caso, ás entidades aseguradoras, sempre que polo número de afectados ou pola importancia da información tal incumprimento se poida considerar especialmente relevante.

k) Respecto da distribución de produtos de investimento baseados en seguros, o incumprimento de calquera das obrigas de información e normas de conduta previstas na sección 6.ª do capítulo III, así como das previstas no artigo 24.1 do Regulamento (UE) n.º 1286/2014 do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de novembro de 2014, sobre os documentos de datos fundamentais relativos aos produtos de investimento retailista vinculados e os produtos de investimento baseados en seguros.

l) O incumprimento reiterado das obrigas de información e normas de conduta previstas na sección 6.ª do capítulo III, cando pola importancia da información tal incumprimento se poida considerar especialmente relevante, respecto de produtos de seguros distintos dos previstos na letra k).

m) No caso dos corretores de seguros, o incumprimento reiterado da obriga de realizar un asesoramento baseado nunha análise obxectiva e personalizada.

n) A distribución de seguros ou de reaseguros en favor de entidades non autorizadas legalmente para operar en España ou excedéndose dos termos para os cales están autorizadas.

ñ) A utilización de denominacións propias dos axentes de seguros e operadores de banca-seguros ou outras que poidan inducir á confusión con elas por persoas físicas ou xurídicas que non subscribisen un contrato de axencia de seguros, as dos corretores de seguros e as de corretores de reaseguros, ou outras que poidan inducir á confusión por persoas físicas ou xurídicas que non se encontren habilitadas legalmente para exercer tales actividades.

o) A utilización por mediadores de seguros ou de reaseguros de denominacións e expresións que estean reservadas ás entidades aseguradoras ou reaseguradoras privadas ou que poidan inducir á confusión con elas, sen prexuízo do establecido nos artigos 144, 153 e 158.

p) A realización reiterada de prácticas abusivas que prexudiquen o dereito dos tomadores de seguros, dos asegurados, dos beneficiarios de pólizas ou, se é o caso, das entidades aseguradoras.

q) Carecer da contabilidade e dos libros e rexistros exixidos na lexislación mercantil aplicable e nas normas sobre distribución de seguros e de reaseguros, ou o mantemento destes con irregularidades esenciais que impidan coñecer o alcance e a natureza das operacións realizadas, así como non dispor de contas de clientes completamente separadas do resto de recursos económicos nos termos do artigo 136.4.

r) A falta de remisión á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións de cantos datos ou documentos se deban remitir, mediante a súa presentación permanente ou periódica ou mediante a atención de requirimentos individualizados, así como a súa falta de veracidade cando con iso se dificulte a apreciación do alcance e da natureza das operacións realizadas. Entenderase que hai falta de remisión cando non se produza dentro do prazo concedido para o efecto pola Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións ao lembrar por escrito a obriga ou reiterar o requirimento individualizado.

s) A actuación concertada de varios axentes de seguros exclusivos de distintas entidades aseguradoras en condicións tales que o resultado conxunto das súas actividades supoña o exercicio de feito dunha actividade de distribución como corretor de seguros ou axencia vinculada.

t) O atraso ou a falta de remisión polo corretor de seguros á entidade aseguradora das cantidades entregadas polo tomador do seguro en concepto de pagamento da prima cando, de acordo co previsto no artigo 156.4, esa conduta deixe o asegurado sen cobertura do seguro ou lle cause un prexuízo.

u) O incumprimento das medidas de control especial adoptadas pola Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións conforme o artigo 200.

v) A falta de autorización do cliente para a subscripción dun contrato de seguro.

w) A inscrición no rexistro administrativo previsto no artigo 133 en virtude de declaracións falsas ou por calquera outro medio irregular.

x) A falta de comunicación por parte do mediador de seguros ao cliente ou ao terceiro prexudicado da identidade das entidades aseguradoras que asumen a súa responsabilidade

civil profesional ou, se é o caso, da identidade da entidade aseguradora con que se concerte o seguro de responsabilidade civil profesional ou da entidade que outorga garantía equivalente, así como daquel que sexa o garante da súa capacidade financeira.

3. Terán a consideración de infraccións graves:

a) A realización de actos ou operacións prohibidos por normas sobre distribución de seguros e reaseguros con rango de lei, ou con incumprimento dos requisitos establecidos nelas, salvo que esa infracción deba ser cualificada como moi grave.

b) A realización reiterada de actos ou operacións prohibidos por normas regulamentarias sobre distribución de seguros e de reaseguros ou con incumprimento dos requisitos establecidos nelas.

c) A realización de actos fraudulentos ou a utilización de persoas físicas ou xurídicas interpostas coa finalidade de conseguir un resultado contrario ás normas de ordenación e supervisión, sempre que tal conduta non estea comprendida na letra f) do número 2.

d) No caso dos corretores de seguros, o incumprimento da obriga de realizar un asesoramento baseado nunha análise obxectiva e personalizada, salvo que esa infracción deba ser cualificada como moi grave.

e) A comisión de infracción leve cando, durante os dous anos anteriores a ela, fose imposta unha sanción firme non prescrita polo mesmo tipo de infracción.

f) O incumprimento das obrigas de información e normas de conduta da sección 6.ª do capítulo III cando non concorran as circunstancias a que se refire a letra l) do número 2, respecto de produtos de seguros distintos dos produtos de investimento baseados en seguros.

g) A realización de prácticas abusivas que prexudiquen o dereito dos tomadores do seguro, dos asegurados, dos beneficiarios das pólizas ou, se é o caso, das entidades aseguradoras ou reaseguradoras, salvo que esa infracción deba ser cualificada como moi grave.

h) A falta de remisión á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións de cantos datos ou documentos se lle deban remitir, xa mediante a súa presentación permanente ou periódica xa mediante a atención de requirimentos individualizados, ou a súa falta de veracidade salvo que iso supoña a comisión dunha infracción moi grave conforme a letra r) do número 2. Para os efectos desta letra h), entenderase que hai falta de remisión cando non se produza dentro do prazo concedido para o efecto pola Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións ao lembrar por escrito a obriga ou reiterar o requirimento individualizado.

i) O mantemento irregular dos libros e rexistros exixidos na lexislación mercantil aplicable e nas normas sobre distribución de seguros e de reaseguros cando non concorran as especiais circunstancias previstas na letra q) do número 2.

4. Terán a consideración de infraccións leves os incumprimentos de normas regulamentarias sobre distribución de seguros e reaseguros ou con incumprimento dos requisitos establecidos nelas, cando eses incumprimentos non deban ser cualificados como moi graves ou graves.

Artigo 193. *Prescripción de infraccións.*

1. As infraccións moi graves prescribirán aos cinco anos; as graves, aos catro, e as leves, aos dous anos.

2. O prazo de prescripción das infraccións comezará a contar desde o día en que a infracción se cometese. Nas infraccións derivadas dunha actividade continuada, a data inicial do cómputo será a de finalización da actividade ou a do último acto con que a infracción se consume.

3. Interromperá a prescripción a iniciación do procedemento sancionador con coñecemento do interesado e reiniciarase se o expediente sancionador estivese paralizado máis de dous meses por causa non imputable ao presunto responsable.

4. Tamén interromperá a prescrición a iniciación, con coñecemento do interesado, do procedemento de inspección no cal se poña de manifesto a comisión da infracción e reiniciarase unha vez que se dite a resolución que poña fin a ese procedemento.

Artigo 194. *Sancións.*

1. Pola comisión de infraccións moi graves será imposta, en todo caso, algunha das seguintes sancións:

a) No caso de mediadores de seguros, mediadores de seguros complementarios ou de corretores de reaseguros, cancelación da súa inscrición no rexistro administrativo previsto no artigo 133.

b) No caso de mediadores de seguros, mediadores de seguros complementarios ou de corretores de reaseguros, suspensión por un prazo máximo do 10 anos para o exercicio da actividade.

c) Dar publicidade da conduta constitutiva da infracción moi grave, indicando quen é a persoa física ou xurídica responsable e cal é a natureza da infracción, así como da sanción imposta.

d) Multa polos seguintes importes:

1.º De tratarse dunha persoa xurídica, multa por importe de ata a maior das seguintes cantidades:

i. O 3 por cento do volume de negocio anual total segundo as últimas contas dispoñibles aprobadas polo órgano de dirección ou 1.000.000 de euros. Se a persoa xurídica é unha empresa matriz ou unha filial da empresa matriz que teña que elaborar estados financeiros consolidados de conformidade coa Lei 22/2015, do 20 de xullo, de auditoría de contas, sobre os estados financeiros anuais, os estados financeiros consolidados e outros informes afíns de certos tipos de empresas, o volume de negocio total aplicable será o volume de negocio total anual conforme os últimos estados financeiros consolidados dispoñibles, aprobados polo órgano de dirección da empresa matriz última.

ii. O dobre do importe dos beneficios obtidos ou das perdas evitadas coa infracción, en caso de que se poida determinar.

2.º De tratarse dunha persoa física, multa por importe de ata a maior das seguintes cantidades:

100.000 euros ou o dobre do importe dos beneficios obtidos ou das perdas evitadas coa infracción, en caso de que se poida determinar.

Malia o disposto no parágrafo anterior, no caso de imposición das sancións previstas nas letras a), b) e d) poderase impor simultaneamente a sanción prevista na letra c).

2. Sen prexuízo do disposto no número anterior, no caso de infracción da letra k) do artigo 192.2, poderanse impor as seguintes sancións:

a) Multa polos seguintes importes:

1.º De tratarse dunha persoa xurídica, multa por importe de ata a maior das seguintes cantidades:

i. O 5 por cento do volume de negocio anual total segundo as últimas contas dispoñibles aprobadas polo órgano de dirección ou 5.000.000 de euros. Se a persoa xurídica é unha empresa matriz ou unha filial da empresa matriz que teña que elaborar estados financeiros consolidados de conformidade coa Lei 22/2015, do 20 de xullo, o volume de negocio total aplicable será o volume de negocio total anual conforme os últimos estados financeiros consolidados dispoñibles, aprobados polo órgano de dirección da empresa matriz última.

ii. O dobre do importe dos beneficios obtidos ou das perdas evitadas coa infracción, en caso de que se poida determinar.

2.º De tratarse dunha persoa física, multa por importe de ata a maior das seguintes cantidades:

700.000 euros ou o dobre do importe dos beneficios obtidos ou das perdas evitadas coa infracción, en caso de que se poidan determinar.

- b) Prohibir a comercialización do produto de investimento baseado en seguros.
- c) Suspende a comercialización do produto de investimento baseado en seguros.
- d) Prohibir facilitar o documento de datos fundamentais e exixir unha nova versión do documento.

3. Pola comisión de infraccións graves, impórase algunha das seguintes sancións:

- a) No caso de mediadores de seguros ou de reaseguros, suspensión por un prazo máximo dun ano para o exercicio da actividade.
- b) Dar publicidade da conduta constitutiva de infracción grave e da sanción imposta.
- c) Multa polos seguintes importes:

1.º De tratarse dunha persoa xurídica, multa por importe de ata a maior das seguintes cantidades:

i. O 1 por cento do volume de negocio anual total segundo as últimas contas dispoñibles aprobadas polo órgano de dirección ou 500.000 euros. Se a persoa xurídica é unha empresa matriz ou unha filial da empresa matriz que teña que elaborar estados financeiros consolidados de conformidade coa Lei 22/2015, do 20 de xullo, o volume de negocio total aplicable será o volume de negocio total anual conforme os últimos estados financeiros consolidados dispoñibles, aprobados polo órgano de dirección da empresa matriz última.

ii. O dobre do importe dos beneficios obtidos ou das perdas evitadas coa infracción, en caso de que se poida determinar.

2.º De tratarse dunha persoa física, multa por importe de ata a maior das seguintes cantidades:

50.000 euros ou o dobre do importe dos beneficios obtidos ou das perdas evitadas coa infracción, en caso de que se poida determinar.

A pesar do disposto no parágrafo anterior, no caso de imposición da sanción prevista nas letras a) e c) poderase impor simultaneamente a sanción prevista na letra b).

4. Pola comisión de infraccións leves impórase algunha das seguintes sancións:

- a) Amoestación privada.
- b) Multa polos seguintes importes:

1.º De tratarse dunha persoa xurídica, multa por importe de ata a maior das seguintes cantidades:

i. O 1 por cento do volume de negocio anual total segundo as últimas contas dispoñibles aprobadas polo órgano de dirección ou 100.000 euros. Se a persoa xurídica é unha empresa matriz ou unha filial da empresa matriz que teña que elaborar estados financeiros consolidados de conformidade coa Lei 22/2015, do 20 de xullo, o volume de negocio total aplicable será o volume de negocio total anual conforme os últimos estados financeiros consolidados dispoñibles, aprobados polo órgano de dirección da empresa matriz última.

ii. O dobre do importe dos beneficios obtidos ou das perdas evitadas coa infracción, en caso de que se poida determinar.

2.º De tratarse dunha persoa física, multa por importe de ata a maior das seguintes cantidades:

10.000 euros ou o dobre do importe dos beneficios obtidos ou das perdas evitadas coa infracción, en caso de que se poida determinar.

5. Para efectos das sancións previstas, entenderase por volume de negocio para mediadores de seguros e reaseguros o total de remuneracións xeradas pola actividade de distribución de seguros e reaseguros correspondente a contratos perfeccionados ou prorrogados no último exercicio económico pechado con anterioridade á comisión da infracción. Para aqueles mediadores de seguros e de reaseguros que operen en réxime de dereito de establecemento ou de libre prestación de servizos, esta cifra referirase ao volume de negocio en España.

No caso de entidades aseguradoras e reaseguradoras enténdese por volume de negocio o disposto no artigo 198.c) da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

Artigo 195. Responsabilidade de quen exerce cargos de administración, da persoa responsable da actividade de distribución ou de quen forme parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución nas entidades aseguradoras e reaseguradoras, sociedades de axencia de seguros, operadores de banca-seguros, sociedades de corretoría de seguros e sociedades de corretoría de reaseguros.

1. Quen exerza cargos de administración, de feito ou de dereito, sexa responsable da actividade de distribución ou forme parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución, será responsable das infraccións moi graves ou graves cometidas polos distribuidores de seguros ou reaseguros cando estas sexan imputables á súa conduta dolosa ou negligente.

2. Para os efectos do disposto no número anterior, non serán considerados responsables das infraccións moi graves ou graves cometidas polos distribuidores de seguros ou reaseguros nos seguintes casos:

a) Cando quen forme parte de órganos colexiados de administración non asistise por causa xustificada ás reunións correspondentes ou votase en contra ou salvase o seu voto en relación coas decisións ou acordos que desen lugar ás infraccións.

b) Cando esas infraccións sexan exclusivamente imputables a comisións executivas, conselleiros delegados, directores xerais ou órganos asimilados, ou outras persoas con funcións directivas na sociedade.

3. Con independencia da sanción que corresponda imporlles aos distribuidores de seguros ou reaseguros pola comisión de infraccións moi graves, imporase unha das seguintes sancións a quen, conforme o disposto no número 1, sexa responsable desas infraccións:

a) Separación do cargo con inhabilitación para exercer cargos de administración ou dirección en calquera sociedade de distribución de seguros ou de reaseguros, por un prazo non inferior a cinco anos nin superior a dez anos.

b) Suspensión temporal no exercicio do cargo por un prazo non inferior a un ano nin superior a cinco anos.

c) Multa, a cada un deles, por un importe máximo de 200.000 euros.

Malia o disposto no parágrafo anterior, no caso de imposición da sanción prevista na letra a), poderase aplicar simultaneamente a sanción prevista na letra c).

4. Con independencia da sanción que corresponda impor aos distribuidores de seguros ou reaseguros pola comisión de infraccións graves, imporase unha das seguintes sancións a quen, conforme o disposto no número 1, sexa responsable desas infraccións:

a) Suspensión temporal no exercicio do cargo por prazo non superior a un ano.

- b) Multa, a cada un deles, por un importe máximo de 100.000 euros. Esta sanción poderase impor simultaneamente coa prevista na letra a).
- c) Dar publicidade da conduta constitutiva de infracción e da sanción imposta.
- d) Amoestación privada.

Artigo 196. *Criterios de gradación das sancións.*

1. Na imposición de sancións teranse en conta os factores de agravación ou atenuación que puideren concorrer.

2. Consideraranse agravantes ou atenuantes, segundo os casos, as seguintes circunstancias:

- a) A gravidade e duración da infracción.
- b) O grao de responsabilidade do suxeito infractor.
- c) A solidez financeira do suxeito infractor, reflectida ben nos ingresos anuais da persoa física responsable ou ben no volume de negocio total da persoa xurídica responsable.
- d) A importancia dos beneficios obtidos ou as perdas evitadas polo suxeito infractor, na medida en que se poidan determinar.
- e) As perdas para clientes e terceiros causadas pola infracción, na medida en que se poidan determinar.
- f) O nivel de cooperación do suxeito infractor coa autoridade competente.
- g) As medidas adoptadas polo suxeito infractor co fin de evitar que a infracción se repita.
- h) De ser o caso, as infraccións anteriores do suxeito infractor.

Artigo 197. *Prescripción de sancións.*

1. As sancións por infraccións moi graves prescribirán aos cinco anos, as sancións por infraccións graves, aos catro, e as sancións por infraccións leves, aos dous anos.

2. O prazo de prescripción das sancións comezará a contar desde o día seguinte a aquel en que adquira firmeza a resolución pola que se impón a sanción ou, se é o caso, desde o quebrantamento da sanción imposta, se esta comezase a cumprirse.

3. Interromperá a prescripción a iniciación, con coñecemento do interesado, da execución da sanción, e reiniciarase o prazo se esa execución está paralizada durante máis de tres meses por causa non imputable ao infractor.

Artigo 198. *Competencias administrativas.*

A competencia para a instrución dos expedientes sancionadores e para a imposición das sancións correspondentes rexeráse polas seguintes regras:

- a) O inicio dos procedementos sancionadores corresponderá ao director xeral de Seguros e Fondos de Pensións, quen designará un instrutor funcionario destinado na Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.
- b) A imposición de sancións por infraccións graves e leves corresponderá ao director xeral de Seguros e Fondos de Pensións.
- c) A imposición de sancións por infraccións moi graves corresponderá á persoa titular do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital, por proposta da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

Artigo 199. *Denuncia pública e remisión ao réxime sancionador das entidades aseguradoras.*

1. Os distribuidores de seguros e reaseguros deberán dispor de procedementos adecuados para que os seus empregados poidan notificar infraccións a nivel interno a

través dunha canle independente, específica e autónoma, que poderán ser obxecto de desenvolvemento regulamentario.

2. Estes procedementos deberán garantir a confidencialidade tanto da persoa que informa das infraccións como das persoas físicas presuntamente responsables da infracción.

3. Así mesmo, deberase garantir que os empregados que informen das infraccións cometidas na entidade sexan protexidos fronte a represalias, discriminacións e calquera outro tipo de trato inxusto.

4. En todo o non previsto expresamente no título I será de aplicación o réxime sancionador que para as entidades aseguradoras se prevé na Lei 20/2015, do 14 de xullo, singularmente no concernente aos criterios de gradación de sancións que se recollen no seu artigo 205, ás medidas inherentes á imposición de sancións administrativas que se prevén no seu artigo 206 e ás normas complementarias para o exercicio da potestade sancionadora do artigo 207.

Artigo 200. *Medidas de control especial.*

Con independencia da sanción que, de ser o caso, proceda aplicar, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá adoptar sobre os mediadores de seguros ou de reaseguros algunha das medidas de control especial conforme o disposto nos artigos 160 e 162 ao 165 da Lei 20/2015, do 14 de xullo, sempre que se encontren nalgunha das situacións previstas nas letras e) a h), ambas incluídas, do artigo 159.1 da citada lei, no que lles sexa de aplicación.

Artigo 201. *Publicación de sancións e doutras medidas.*

1. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións publicará no *Boletín Oficial del Estado* as resolucións sancionadoras ou aquelas nas cales se adoptase calquera medida administrativa por infracción moi grave ou grave das disposicións do título I e que sexan firmes na vía administrativa, e deberase informar sobre o tipo e a natureza da infracción e a identidade das persoas responsables dela.

2. En relación co previsto no número anterior, cando tras unha avaliación previa a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións considere que a publicación da identidade da persoa xurídica destinataria da sanción ou dos datos persoais da persoa física sancionada poida ser desproporcionada ou poida causar un dano desproporcionado ás entidades ou persoas físicas sancionadas, na medida en que se poida determinar o dano, ou que esa publicación poida por en perigo unha investigación en curso ou a estabilidade dos mercados financeiros, poderá acordar calquera das medidas seguintes:

a) Diferir a publicación ata o momento en que deixen de existir os motivos que xustifiquen tal atraso.

b) Publicar a sanción imposta de maneira anónima, cando tal publicación garanta a protección efectiva dos datos persoais de que se trate. Neste caso, a publicación dos datos pertinentes poderase aprazar por un período razoable de tempo de se prever que no transcurso dese período deixarán de existir as razóns que xustifiquen unha publicación con protección do anonimato.

c) Non publicar a sanción imposta cando considere que a publicación de conformidade coas letras a) e b) sería insuficiente para garantir que non se poña en perigo a estabilidade dos mercados financeiros, ou a proporcionalidade da publicación en relación coas infraccións cometidas.

Artigo 202. *Transmisión de información sobre sancións e outras medidas á Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación.*

1. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións informará a Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación de todas as sancións e doutras medidas

administrativas impostas pero non publicadas segundo o artigo 201, incluídos os recursos interpostos en relación con elas e o seu resultado.

2. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións facilitará cada ano á Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación información agregada relativa ás sancións administrativas e a outras medidas impostas de conformidade co previsto na presente subsección.

3. Cando a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións divulgue publicamente unha sanción administrativa ou outra medida, notificará simultaneamente este feito á Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación.

Subsección 3.ª Protección de datos de carácter persoal

Artigo 203. *Condición de responsable ou encargado do tratamento.*

1. Para os efectos previstos na Lei orgánica 3/2018, do 5 de decembro, así como no Regulamento (UE) 2016/679 do Parlamento Europeo e do Consello, do 27 de abril de 2016, relativo á protección das persoas físicas no que respecta ao tratamento de datos persoais e á libre circulación destes datos:

a) Os axentes de seguros e os operadores de banca-seguros terán a condición de encargados do tratamento da entidade aseguradora con que subscribisen o correspondente contrato de axencia, nos termos previstos no título I.

b) Os corretores de seguros e os corretores de reaseguros terán a condición de responsables do tratamento respecto dos datos das persoas que acudan a eles.

c) Os colaboradores externos a que se refire o artigo 137 terán a condición de encargados do tratamento dos axentes ou corretores de seguros con que subscribisen o correspondente contrato mercantil. Neste caso, só poderán tratar os datos para os fins previstos no artigo 137.1.

2. No suposto previsto na letra a) do número 1, no contrato de axencia deberán facerse constar os aspectos previstos no artigo 28.3 do Regulamento (UE) 2016/679 do Parlamento Europeo e do Consello, do 27 de abril de 2016.

Do mesmo xeito, no suposto previsto no número 1.c) deberanse incluír no contrato mercantil subscrito cos colaboradores externos os aspectos previstos no artigo 28.3 do Regulamento (UE) 2016/679 do Parlamento Europeo e do Consello, do 27 de abril de 2016.

3. As entidades aseguradoras non poderán conservar os datos que lles faciliten os mediadores de seguros e que non deriven na realización dun contrato de seguro, e estarán obrigadas a eliminalos salvo que exista outra base xurídica que permita un tratamento lexítimo dos datos, conforme o Regulamento (UE) 2016/679 do Parlamento Europeo e do Consello, do 27 de abril de 2016.

Artigo 204. *Outras normas de protección de datos.*

1. Na publicidade que remitan a terceiros os mediadores de seguros e reaseguros, a través de comunicacións electrónicas, deberá observarse o disposto nos artigos 21 e 22.1 da Lei 34/2002, do 11 de xullo, de servizos da sociedade da información e de comercio electrónico.

2. Os axentes de seguros e operadores de banca-seguros unicamente poderán tratar os datos dos interesados nos termos e co alcance que se desprenda do contrato de axencia de seguros, e sempre en nome e por conta da entidade aseguradora con que subscribisen o contrato.

Os operadores de banca-seguros non poderán tratar os datos relacionados coa súa actividade mediadora para fins propios do seu obxecto social sen contar co consentimento inequívoco e específico dos afectados.

3. Os corretores de seguros poderán tratar os datos das persoas que se dirixan a eles amparándose nalgún dos supostos do artigo 6.1 do Regulamento (UE) 2016/679 do Parlamento Europeo e do Consello, do 27 de abril de 2016.

4. Resolto o contrato de seguro en cuxa distribución interviñese un corretor de seguros ou un corretor de reaseguros, este deberá proceder á cancelación dos datos, a non ser que o interesado lle autorizase o tratamento deles para outras finalidades e, en particular, para a subscrición dun novo contrato.

En todo caso, o corretor de seguros e o corretor de reaseguros non poderán facilitar os datos do interesado a outra entidade distinta daquela con que o interesado subscribise o contrato resolto se non media o seu consentimento inequívoco para iso.

5. O tratamento dos datos que os distribuidores de seguros leven a cabo para valorar a honorabilidade comercial e profesional no marco do disposto no título I deberase limitar á exclusiva finalidade de subministración da información á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, e quedará expresamente limitado o número de persoas que dentro da organización poida ter acceso a eses datos.

Sección 8.ª Dos colexios de mediadores de seguros e do seu Consello Xeral

Artigo 205. Colexios de mediadores de seguros.

1. Os colexios de mediadores de seguros son corporacións de dereito público, con personalidade xurídica e plena capacidade de obrar para o cumprimento dos seus fins, aos cales se incorporarán os mediadores de seguros que voluntariamente o desexen, sempre que figuren inscritos no rexistro administrativo previsto no artigo 133.

2. En ningún caso será requisito para exercer como mediador de seguros a adhesión a calquera dos colexios de mediadores de seguros, sexa cal for o ámbito territorial en que se pretenda exercer a profesión.

3. Os colexios de mediadores de seguros e, se é o caso, os consellos autonómicos de colexios relaciónanse mediante o Consello Xeral de Colexios de Mediadores de Seguros coa Administración xeral do Estado, a través da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

CAPÍTULO IV

Distribuidores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados noutros Estados membros da Unión Europea

Sección 1.ª Da actividade en España dos mediadores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados noutros Estados membros da Unión Europea

Artigo 206. Normas xerais.

Aos mediadores de seguros ou de reaseguros que figuren inscritos no rexistro dun Estado membro da Unión Europea distinto de España, cando tal rexistro sexa legalmente admisible de acordo coa normativa dese Estado membro de orixe, resultaranlles de aplicación as seguintes disposicións:

a) Poderán iniciar a súa actividade en España en réxime de dereito de establecemento ou en réxime de libre prestación de servizos cando as autoridades competentes do Estado membro de orixe os informasen neste sentido.

A autoridade competente do Estado membro de orixe comunicarlle ao mediador as normas de interese xeral que deben cumprir en territorio español, ás cales se refire o artigo 211.

b) Deberán presentar en castelán a documentación e a demais información que a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións ten dereito a exixirlles ou que deba serlle remitida por eles.

c) Poderán realizar publicidade dos seus servizos en España nos mesmos termos ca os mediadores de seguros ou de reaseguros residentes ou domiciliados en España.

d) Inscribíranse para efectos simplemente informativos, así como os titulares dos seus departamentos ou servizos de atención ao cliente e, se é o caso, do defensor do cliente, no rexistro administrativo a que se refire o artigo 133, separadamente para os que exerzan a súa actividade en España en réxime de dereito de establecemento ou en réxime de libre prestación de servizos.

Artigo 207. Repartición de competencias entre Estados membros.

1. Se a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións ten constancia de que o principal centro de actividade do mediador de seguros ou de reaseguros que actúa en España en réxime de dereito de establecemento se sitúa en territorio español, poderá acordar coa autoridade competente do Estado membro de orixe actuar como se a propia Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións fose a autoridade competente do Estado membro de orixe polo que atinxe ás disposicións relativas ás seguintes materias:

- a) Requisitos necesarios para poder exercer como distribuidor de seguros.
- b) Obrigas de información e normas de conduta.
- c) Requisitos adicionais de información en relación cos produtos de investimento baseados en seguros.
- d) Sancións e outras medidas.

En caso de existir tal acordo, a autoridade competente do Estado membro de orixe notificarállelo ao mediador de seguros ou reaseguros e á Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación.

2. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións asumirá a responsabilidade de garantir que os servizos dentro do seu territorio sexan conformes coas normas de interese xeral a que fai referencia o artigo 211, así como coas medidas adoptadas en cumprimento deles.

Así mesmo, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións terá dereito a examinar as decisións adoptadas polo mediador de seguros ou reaseguros, así como a exixir os cambios que sexan estritamente necesarios para poder facer cumprir o disposto nas normas de interese xeral previstas no artigo 211 en relación cos servizos prestados ou coas actividades desenvolvidas polo mediador dentro do seu territorio.

Artigo 208. Observancia das disposicións legais.

1. Sen prexuízo do disposto no artigo 209 en relación coas normas ditadas por motivos de interese xeral, se a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións comproba que un mediador de seguros ou de reaseguros non respecta as disposicións ditadas en virtude do título I, requirirao para que acomode a súa actuación ao ordenamento xurídico. Na falta da pertinente adecuación por parte do mediador, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións informará diso a autoridade supervisora do Estado membro de orixe co obxecto de que adopte as medidas oportunas para que o mediador de seguros ou de reaseguros poña fin á situación irregular e as notifique á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións. Así mesmo, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá facilitar e solicitar á autoridade supervisora do Estado membro de orixe a información que considere conveniente.

2. Se, a pesar das medidas adoptadas pola autoridade supervisora do Estado membro de orixe, ou debido a que estas medidas non resultan adecuadas, ou en ausencia de tales medidas, o mediador de seguros ou de reaseguros persiste na infracción do ordenamento xurídico, actuando de forma claramente prexudicial a grande escala para os intereses dos usuarios de seguros ou para o bo funcionamento do mercado de seguros e reaseguros, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá adoptar, tras informar diso as autoridades competentes do Estado membro de orixe, as medidas de control especial que sexan aplicables co fin de previr novas irregularidades e, se for

absolutamente necesario, impedir que sigan realizando actividades de distribución no territorio nacional.

O anterior enténdese sen prexuízo da facultade da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións de remitir o asunto á Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación e solicitar a súa asistencia de conformidade co artigo 19 do Regulamento (UE) n.º 1094/2010 do Parlamento Europeo e do Consello, do 24 de novembro de 2010, polo que se crea a Autoridade Europea de Supervisión (Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación), se modifica a Decisión n.º 716/2009/CE e se derroga a Decisión 2009/79/CE da Comisión.

3. O número anterior non afectará a facultade da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións de adoptar as medidas oportunas para previr ou sancionar as irregularidades cometidas en territorio nacional en caso de que sexa necesaria unha acción inmediata co fin de protexer os dereitos dos usuarios de servizos financeiros, incluída a posibilidade de impedir que os mediadores de seguros, de reaseguros e de seguros complementarios realicen novas operacións.

4. Toda medida adoptada pola Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións en virtude do presente artigo deberase comunicar ao mediador interesado nun documento debidamente xustificado e notificarase á autoridade competente do Estado membro de orixe, á Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación e á Comisión Europea, sen demora inxustificada.

Artigo 209. *Observancia das disposicións legais adoptadas por motivos de interese xeral.*

1. Os mediadores de seguros ou de reaseguros que operen en territorio español en réxime de dereito de establecemento ou de libre prestación de servizos deberán respectar as disposicións a que se refire o artigo 211.

2. No caso de que se infrinxan preceptos sobre disposicións de interese xeral, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá adoptar as medidas oportunas e non discriminatorias adecuadas, sen necesidade de informar previamente as autoridades competentes do Estado membro de orixe, incluída a posibilidade de impedir que o mediador realice novas operacións en territorio español, co fin de previr ou sancionar as irregularidades cometidas.

3. Así mesmo, e coa finalidade de impedir que un mediador de seguros establecido noutro Estado membro leve a cabo actividades dentro do territorio español en réxime de libre prestación de servizos ou en réxime de dereito de establecemento, se tales actividades se realizan, total ou principalmente, en territorio español coa única finalidade de evitar as disposicións legais que serían de aplicación se ese mediador de seguros tivese a súa residencia ou o domicilio social en España e, ademais, se a súa actividade pon seriamente en perigo o bo funcionamento do mercado asegurador español no que respecta á protección dos usuarios de seguros, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, tras informar a autoridade competente do Estado membro de orixe, poderá adoptar respecto a ese mediador de seguros todas as medidas adecuadas necesarias para protexer os dereitos dos usuarios de seguros no territorio español.

A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá remitir o asunto á Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación e solicitar a súa asistencia de conformidade co artigo 19 do Regulamento (UE) n.º 1094/2010 do Parlamento Europeo e do Consello, do 24 de novembro de 2010.

Artigo 210. *Medidas de intervención.*

1. Cando a autoridade supervisora dun mediador de seguros, mediador de seguros complementarios ou de corretor de reaseguros residente ou domiciliado nun Estado membro distinto de España, que opere nela en réxime de dereito de establecemento ou en réxime de libre prestación de servizos, acorde a cancelación da súa inscrición no rexistro legalmente admisible consonte a normativa dese Estado membro de orixe, a Dirección

Xeral de Seguros e Fondos de Pensións tomará razón de tal cancelación no rexistro administrativo previsto no artigo 133.

A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá acordar a publicidade que considere necesaria de tal cancelación.

2. Os mediadores de seguros ou de reaseguros residentes ou domiciliados noutro Estado membro que operen en España en réxime de dereito de establecemento ou en réxime de libre prestación de servizos están suxeitos á potestade sancionadora do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital nos termos establecidos nos artigos 191 e seguintes, no que sexa de aplicación e coas seguintes precisións:

a) A sanción de cancelación da inscrición entenderase substituída pola prohibición de levar a cabo novas operacións no territorio español.

b) A iniciación do procedemento comunicárase ás autoridades supervisoras do Estado membro de orixe para que, sen prexuízo das sancións que procedan de acordo co título I, adopten as medidas que consideren apropiadas para que, se é o caso, o mediador poña fin á súa actuación infractora ou evite a súa reiteración no futuro. Unha vez ultimado o procedemento, o Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital notificará a decisión adoptada ás citadas autoridades.

c) Considéranse cargos de administración ou dirección das sucursais o apoderado xeral e as demais persoas que dirixan esa sucursal.

Sección 2.ª Normas de interese xeral aplicables aos distribuidores de seguros e de reaseguros residentes ou domiciliados noutros Estados membros da Unión Europea

Artigo 211. Normas de interese xeral.

1. Os distribuidores de seguros e reaseguros residentes ou domiciliados noutros Estados membros da Unión Europea que exerzan en España actividades de distribución deberán respectar as disposicións ditadas por razóns de interese xeral e as de supervisión que, de ser o caso, resulten aplicables.

2. Consideraranse en todo caso como normas de interese xeral en territorio español as disposicións relativas ás obrigas de información e normas de conduta, e as relativas aos requisitos adicionais de información en relación cos produtos de investimento baseados en seguros, ás cales se refire a sección 6.ª do capítulo III.

3. As normas de interese xeral serán debidamente publicadas no sitio web da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

TÍTULO II

Transposición parcial da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, relativa ás actividades e á supervisión dos fondos de pensións de emprego

Artigo 212. Modificación do texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, aprobado polo Real decreto legislativo 1/2002, do 29 de novembro.

O texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, aprobado polo Real decreto legislativo 1/2002, do 29 de novembro, queda modificado como segue:

Un. Introdúcese un novo artigo 10 bis coa seguinte redacción:

«Artigo 10 bis. *Información que se debe facilitar aos partícipes potenciais, aos partícipes e aos beneficiarios.*

1. Os partícipes potenciais, os partícipes e os beneficiarios dos plans de pensións deberán dispor de información adecuada e transparente sobre os plans e

fondos de pensións que lles permita fundamentar as súas decisións sobre a súa xubilación e coñecer o contido e a evolución dos seus dereitos no plan.

2. A información que se lles debe facilitar a partícipes potenciais, partícipes e beneficiarios debe cumprir cos seguintes principios:

- a) Actualización periódica.
- b) Claridade na redacción, utilizando unha linguaxe sucinta e comprensible, evitando xergas e o uso de termos técnicos cando se poidan empregar no seu lugar palabras de uso cotián.
- c) Non deberá ser enganosa e deberase garantir a coherencia no vocabulario e contido.
- d) Terá unha presentación que permita a súa fácil lectura.
- e) Estará dispoñible, polo menos, en castelán.
- f) Facilitarase de forma gratuíta.

3. Estableceranse regulamentariamente os termos, o contido e os medios de subministración da información, tanto con ocasión da incorporación ao plan como con carácter periódico e en caso de mobilización de dereitos a outro plan e de mobilización do plan a outro fondo de pensións, así como o acceso ás especificacións do plan, ás normas de funcionamento, política de investimento e contas anuais do fondo de pensións e calquera información complementaria que se deba facilitar con carácter xeral ou por solicitude do partícipe ou beneficiario.

En todo caso proporcionaráselles aos partícipes potenciais, aos partícipes e aos beneficiarios dos plans de pensións a información relativa ao tratamento dos seus datos prevista na normativa sobre protección de datos persoais».

Dous. Suprímese o número 7 do artigo 14 e engádense dúas letras, j) e k), ao número 2 do artigo 14 coa seguinte redacción:

«j) Establecer o seu sistema de goberno e o sistema de control interno, que faciliten a xestión da actividade e, en especial, o cumprimento das obrigas en materia de xestión de riscos, auditoría interna e, se é o caso, actuarial conforme o tamaño, a natureza, a escala e a complexidade das actividades do fondo de pensións.

k) Ser oída, con carácter preceptivo, nos procesos de externalización de funcións ou actividades por parte da xestora recollidas no artigo 30 sexies».

Tres. Engádense dous novos números 8 e 9 no artigo 16 coa seguinte redacción:

«8. A Comisión de Control do Fondo de Pensións, coa participación da entidade xestora, elaborará por escrito unha declaración comprensiva dos principios da súa política de investimento, que será revisada polo menos cada tres anos e, en todo caso, inmediatamente despois de que se produzan cambios significativos na política de investimento. A esa declaración daráselle suficiente publicidade.

Esta declaración mencionará cuestións como os métodos de medición do risco de investimento e os procesos de xestión do control de riscos empregados, así como a asignación de activos con respecto á natureza e duración dos seus compromisos en concepto de pensións.

Así mesmo, no caso dos fondos de pensións de emprego, deberase indicar se se teñen en consideración, nas decisións de investimento, os criterios de investimento socialmente responsable (éticos, sociais, ambientais e de bo goberno) que afectan os diferentes activos que integran o fondo de pensións.

Do mesmo xeito, a Comisión de Control do Fondo de Pensións e Emprego ou, se é o caso, a entidade xestora deberá deixar constancia no informe de xestión anual do fondo de pensións de emprego da política exercida en relación cos criterios de investimento socialmente responsable anteriormente sinalados, así como do procedemento seguido para a súa implantación, xestión e seguimento.

9. A Comisión de Control do Fondo de Pensións, coa participación da entidade xestora, elaborará por escrito unha declaración de estratexia de investimento a longo prazo. A esa declaración daráselle suficiente publicidade.

O contido mínimo determinarase regulamentariamente e incluírá información relativa a como os elementos principais da súa estratexia de investimento, en sociedades cuxas accións estean admitidas á negociación nun mercado regulado que estea situado ou opere nun Estado membro, son coherentes co perfil e coa duración dos seus pasivos, en particular, dos seus pasivos a longo prazo, e á maneira en que contribúen ao rendemento a medio e longo prazo dos seus activos».

Catro. A letra g) do número 1 e o número 4 do artigo 20 quedan redactados como segue:

«g) Aos socios resultarlles de aplicación o disposto no artigo 36 da Lei 20/2015, do 14 de xullo, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras. A idoneidade de quen posúa, directa ou indirectamente, unha participación significativa na entidade xestora avaliarase na forma que regulamentariamente se estableza. A persoa titular do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital poderá regular o contido da información e a documentación acreditativa que se deberá remitir á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións para a avaliación».

«4. Determinaranse regulamentariamente as condicións en que as entidades xestoras de fondos de pensións poderán contratar a xestión dos investimentos dos fondos de pensións que administran con terceiras entidades autorizadas conforme as seguintes directivas:

a) Directiva 2009/65/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 13 de xullo de 2009, pola que se coordinan as disposicións legais, regulamentarias e administrativas sobre determinados organismos de investimento colectivo en valores mobiliarios.

b) Directiva 2009/138/CE, do 25 de novembro de 2009, sobre o seguro de vida, o acceso á actividade de seguro e de reaseguro e o seu exercicio (solvencia II).

c) Directiva 2011/61/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 8 de xuño de 2011, relativa aos xestores de fondos de investimento alternativos e pola que se modifican as directivas 2003/41/CE e 2009/65/CE e os regulamentos (CE) n.º 1060/2009 e (UE) n.º 1095/2010.

d) Directiva 2013/36/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de xuño de 2013, relativa ao acceso á actividade das entidades de crédito e á supervisión prudencial das entidades de crédito e das empresas de investimento, pola que se modifica a Directiva 2002/87/CE e se derrogan as directivas 2006/48/CE e 2006/49/CE.

e) Directiva 2014/65/UE, do 15 de maio de 2014, relativa aos mercados de instrumentos financeiros e pola que se modifican a Directiva 2002/92/CE e a Directiva 2011/61/UE.

Así mesmo, poderase contratar a xestión dos investimentos dos fondos de pensións con outras entidades xestoras de fondos de pensións autorizadas de acordo con esta lei ou con outras entidades xestoras de fondos de pensións incluídas no número 1 do artigo 2 da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, relativa ás actividades e á supervisión dos fondos de pensións de emprego».

Cinco. O título do capítulo VII queda redactado como segue:

«CAPÍTULO VII

Ordenación e supervisión»

Seis. Modifícase o artigo 24, que queda redactado como segue:

«Artigo 24. *Ordenación e supervisión administrativa.*

1. Nos termos fixados nesta lei e nas súas normas de desenvolvemento, correspóndelle á persoa titular do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital e á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións o exercicio das competencias de ordenación e supervisión da actividade dos plans e fondos de pensións. No exercicio das súas competencias velarán polo cumprimento correcto das disposicións legais e regulamentarias por parte das entidades xestoras e depositarias de fondos de pensións, das persoas que exerzan a dirección efectiva e as funcións clave previstas nesta lei, das entidades ou persoas nas cales delegasen ou externalizasen funcións, dos comercializadores de plans de pensións individuais, dos promotores dos plans de pensións, das comisións de control, dos actuarios, dos representantes dos fondos de pensións autorizados ou rexistrados noutros Estados membros e de calquera persoa ou entidade para a cal se estableza algunha función, prohibición ou mandato nesta lei e nas súas normas de desenvolvemento e complementarias.

A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións formará parte, na súa condición de autoridade supervisora española en materia de fondos de pensións, da Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación (AESPX), conforme o disposto no Regulamento n.º 1094/2010 do Parlamento Europeo e do Consello, do 24 de novembro, polo que se crea unha autoridade europea de supervisión.

Será de aplicación en materia de plans e fondos de pensións o establecido no artigo 17 da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

2. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións exercerá as súas funcións de supervisión sobre as entidades xestoras e os plans e fondos de pensións, así como sobre o resto de entidades e suxeitos recollidos no primeiro parágrafo do número 1.

A supervisión consistirá na verificación continua do exercicio correcto da actividade, da situación financeira, das condutas de mercado e do cumprimento da normativa de plans e fondos de pensións.

Os plans e fondos de pensións e as súas entidades xestoras están suxeitos á supervisión prudencial, que incluírá cando proceda, entre outros, os seguintes ámbitos:

- a) As condicións de funcionamento.
- b) As provisións técnicas.
- c) O financiamento das provisións técnicas.
- d) A exixencia de fondos propios.
- e) A marxe de solvencia dispoñible.
- f) A marxe de solvencia obrigatoria.
- g) As normas de investimento.
- h) A xestión dos investimentos.
- i) O sistema de goberno e
- j) A información que se lles debe proporcionar aos partícipes e beneficiarios.

A supervisión prudencial basearase nunha formulación prospectiva e orientada ao risco.

As facultades de supervisión exerceranse de maneira oportuna e proporcionada tendo en conta o tamaño, a natureza, a escala e a complexidade das actividades

dos fondos de pensións, e comprenderá unha combinación adecuada de inspeccións *in situ* e de actividades realizadas noutro lugar.

En materia de supervisión no ámbito da actividade das entidades xestoras, dos plans e fondos de pensións e demais suxeitos e entidades recollidas no primeiro parágrafo do número 1, será de aplicación o disposto sobre a supervisión das entidades aseguradoras nos capítulos I, II e III do título IV da Lei 20/2015, do 14 de xullo, coas particularidades previstas nesta lei e na súa normativa de desenvolvemento.

3. Será de aplicación á inspección de entidades xestoras e de plans e fondos de pensións o disposto sobre a inspección de entidades aseguradoras no capítulo IV do título IV da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

Na falta de mención expresa en contrario nas especificacións dos plans de pensións ou nas normas de funcionamento dos fondos de pensións, todas as actuacións derivadas da inspección dos plans e fondos de pensións, excepto as que se refiran ás persoas físicas, entenderanse notificadas cando a comunicación se efectúe ante a entidade xestora correspondente.

Así mesmo, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá ordenar a inspección das entidades depositarias de fondos de pensións para comprobar o cumprimento correcto da normativa relativa aos plans e fondos de pensións. Neste caso informarase da orde de inspección o ente ou órgano administrativo ao cal, de ser o caso, corresponda o control e a supervisión da entidade, e poderase solicitar daquel a súa actuación ou asistencia nos supostos en que sexa preciso; será aplicable igualmente o disposto sobre a inspección de entidades aseguradoras no citado capítulo IV do título IV da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

4. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá ordenar a inspección das funcións transferidas a un terceiro, así como as de comercialización de plans de pensións, para comprobar se se desenvolven de conformidade coa normativa de plans e fondos de pensións. Neste caso informarase da orde de inspección o ente ou órgano administrativo ao cal, de ser o caso, corresponda o control e a supervisión do prestador do servizo, e poderase solicitar daquel a súa actuación ou asistencia nos supostos en que sexa necesario; será aplicable o disposto sobre a inspección de entidades aseguradoras no citado capítulo IV do título IV da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

5. En caso de actividade transfronteiriza dos fondos de pensións de emprego, faranse constar no Rexistro Administrativo de Fondos de Pensións os Estados membros en que desenvolven esa actividade e a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións comunicará esa información á Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación.

Así mesmo, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións notificará á Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación as decisións de prohibir as actividades de fondos de pensións de emprego adoptadas conforme o previsto nesta lei e que en todo caso se deberán motivar de maneira detallada e notificarse ao fondo de que se trate. Para tal efecto, notificará a esa autoridade a revogación da autorización administrativa dos fondos de pensións de emprego, salvo que sexa motivada polas causas previstas no artigo 31.2, letras a) e c). Igualmente, notificará a esa autoridade os requirimentos de cesamento de actividade de fondos de pensións de emprego non autorizados, así como as medidas administrativas de control especial consistentes na prohibición de admitir novos plans nos fondos ou novos partícipes ou achegas, e na prohibición de actividade transfronteiriza».

Sete. Introdúcese un novo artigo 24 bis no capítulo VII coa seguinte redacción:

«Artigo 24 bis. *Transparencia da actuación supervisora.*

1. De conformidade co establecido no artigo 111 da Lei 20/2015, do 14 de xullo, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións exercerá a supervisión de

forma transparente, independente e responsable, garantindo debidamente a protección da información confidencial.

2. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, co obxecto de velar pola transparencia na supervisión, divulgará a seguinte información:

a) O texto das disposicións legais, regulamentarias e administrativas, e as orientacións xerais no ámbito dos plans e fondos de pensións.

b) A decisión sobre o exercicio das opcións previstas na normativa da Unión Europea.

c) Información sobre o proceso de revisión supervisora previsto no artigo 24 ter.

d) Os datos estatísticos agregados sobre os aspectos fundamentais da aplicación das normas prudenciais.

e) Os obxectivos da supervisión e as principais funcións e actuacións supervisoras.

f) As normas relativas ás sancións administrativas e outras medidas aplicables ás infraccións.

g) As guías técnicas que elabore, dirixidas ás entidades sometidas á supervisión, de conformidade co previsto no artigo 111. 2 da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

3. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións deberá comunicar á Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación (AESPX) as disposicións de carácter prudencial que non estean contidas na lexislación social e laboral aplicable aos plans de pensións de emprego a que se refire o artigo 38.

A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións actualizará esa información, como mínimo, cada dous anos».

Oito. Introdúcese un novo artigo 24 ter no capítulo VII coa seguinte redacción:

«Artigo 24 ter. *Facultades xerais de supervisión.*

1. No exercicio das súas funcións de supervisión de plans e fondos de pensións, así como respecto das actividades externalizadas, nos termos establecidos nesta lei e nas demais normas reguladoras dos plans e fondos de pensións, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións terá as seguintes facultades:

a) Revisar as estratexias, os procesos e os procedementos de información establecidos polos fondos de pensións co fin de cumprir as disposicións legais, regulamentarias e administrativas. Esa revisión terá en conta as circunstancias en que operen os fondos de pensións e, de ser o caso, as partes que desempeñan as funcións clave ou calquera outra actividade externalizada. A revisión comprenderá os seguintes elementos:

1.º Unha avaliación dos requisitos cualitativos en relación co sistema de goberno.

2.º Unha avaliación dos riscos que afronta o fondo de pensións.

3.º Unha valoración da capacidade do fondo de pensións de avaliar e xestionar eses riscos.

b) Avaliar a adecuación dos métodos e das prácticas dos fondos de pensións, incluídas as probas de resistencia, que lle permita detectar a deterioración das condicións financeiras dun fondo de pensións e controlar a forma en que se corrixe esa deterioración.

c) Requirir toda a información que resulte necesaria para efectos de supervisión, estatísticos e contables.

d) Acceder a calquera documento e recibir unha copia del.

e) Requirir toda a información que sexa precisa para comprobar o cumprimento correcto das disposicións legais e regulamentarias por parte das entidades xestoras

e depositarias de fondos de pensións, das persoas que exerzan a dirección efectiva e as funcións clave previstas nesta lei, das entidades ou persoas en que delegasen ou externalizasen funcións, dos comercializadores de plans de pensións individuais, dos promotores dos plans de pensións, das comisións de control, dos actuarios, así como dos representantes dos fondos de pensións autorizados ou rexistrados noutros Estados membros e de calquera persoa ou entidade para as cales se estableza algunha función, prohibición ou mandato nesta lei e nas súas normas de desenvolvemento e complementarias.

Para tal efecto, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá requirir a remisión de información no prazo que razoablemente fixe e, se é necesario, citar e tomar declaración a unha persoa para obter información.

Os requirimentos de información e citacións deberán estar motivados e ser proporcionados co fin perseguido. Neles exporase de xeito detallado e concreto o contido da información que se vaia solicitar, especificando de maneira xustificada a función para cuxo desenvolvemento é precisa tal información e o uso que pretende facerse dela.

f) Realizar as inspeccións e comprobacións necesarias.

g) Requirit os rexistros telefónicos e de tráfico de datos de que dispoñan as persoas ou entidades a que se refire a letra e) anterior. Os requirimentos que se realicen para tal efecto axustaranse ao establecido nesa letra e).

h) Requirit toda a información que resulte necesaria para efectos de supervisión, estatísticos e contables.

i) Exixir ás entidades xestoras a achega de informes de expertos independentes, do responsable da función de auditoría interna ou de calquera outro informe que, de acordo con esta lei e coa súa normativa de desenvolvemento, se deba realizar.

j) Adoptar as medidas preventivas e correctoras que sexan necesarias co fin de garantir que as entidades xestoras de fondos de pensións se atean ás normas reguladoras da súa actividade que deben cumprir.

k) Cantas outras funcións sexan necesarias para o exercicio da supervisión prudencial no ámbito dos plans e fondos de pensións.

2. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá exixir a emenda das carencias ou deficiencias detectadas no desenvolvemento da supervisión.

3. As actuacións de supervisión desenvolveranas os funcionarios pertencentes ao corpo superior de inspectores de seguros do Estado coa colaboración de funcionarios pertencentes aos corpos técnicos da Administración xeral do Estado, así como de funcionarios expertos informáticos.

4. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións establecerá a frecuencia e o alcance mínimo das revisións previstas no número 1.a) atendendo ao tamaño, á natureza, á escala e á complexidade das actividades dos fondos de pensións de que se trate.

5. Na falta de normas especiais de procedemento, será de aplicación a Lei 39/2015, do 1 de outubro, do procedemento administrativo común das administracións públicas».

Nove. Introdúcese un novo artigo 24 quáter no capítulo VII coa seguinte redacción:

«Artigo 24 quáter. *Segredo profesional e intercambio de información.*

1. Os datos, documentos e información que consten en poder do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital no exercicio das súas funcións en materia de plans e fondos de pensións, salvo os contidos propios dos rexistros administrativos de carácter público, terán carácter reservado.

A información confidencial recibida a que se refire o parágrafo anterior só poderá ser utilizada no exercicio das funcións de ordenación, supervisión e intervención establecidas nesta lei, así como para publicar indicadores clave de rendemento e

comisións de xestión e depósito para cada un dos plans de pensións que poidan axudar os partícipes e beneficiarios á hora de adoptar decisións financeiras en relación coa súa pensión.

2. Todas as persoas que exerzan ou exercesen unha actividade de ordenación e supervisión ou intervención en materia de plans e fondos de pensións, así como aquelas a quen o Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital lles encomendase funcións respecto de plans e fondos de pensións ou entidades e persoas a que se refire o artigo 24.1, están sometidas ao deber de segredo profesional nos mesmos termos e coas mesmas responsabilidades e excepcións establecidas no capítulo V do título IV da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

3. Malia o disposto nos números anteriores, as informacións confidenciais poderán ser subministradas de conformidade co establecido no artigo 128 da Lei 20/2015, do 14 de xullo, así como ás autoridades e institucións seguintes, para o desempeño das súas funcións respectivas:

- a) Bancos centrais e outros organismos cunha función similar, en canto que autoridades monetarias.
- b) Outras autoridades públicas encargadas da supervisión dos sistemas de pagamento, cando proceda.
- c) A Xunta Europea de Risco Sistémico, a Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación (AESPX), a Autoridade Bancaria Europea e a Autoridade Europea de Mercados e Valores.

Esta información estará suxeita ao deber de segredo profesional previsto no número 2.

4. As informacións confidenciais relativas á supervisión prudencial dos fondos de pensións poderanse subministrar a comisións parlamentarias de investigación ou a calquera outro organismo ou institución pública cuxa lei reguladora lles permita recadar información e a outros organismos encargados de realizar investigacións, sempre que concorran todas as condicións seguintes:

- a) Que eses organismos teñan competencia, en virtude da lexislación nacional, para investigar ou analizar as accións das autoridades responsables da supervisión dos fondos de pensións de emprego, ou da lexislación en materia de supervisión.
- b) Que a información sexa estritamente necesaria para o exercicio da competencia mencionada na letra a).
- c) Que as persoas que teñan acceso á información estean suxeitas a requisitos de segredo profesional equivalentes, como mínimo, aos establecidos no número 2.
- d) Que se a información ten a súa orixe noutro Estado membro, esa información non sexa revelada sen o consentimento expreso das autoridades competentes do país de orixe e unicamente coa finalidade que esas autoridades autorizen.

5. Así mesmo, co fin de reforzar a estabilidade e a integridade do sistema financeiro, poderase intercambiar información coas autoridades ou cos órganos encargados de detectar as infraccións do dereito de sociedades aplicable ás empresas promotoras e de investigar esas infraccións, incluído o caso en que se recorra, pola súa competencia específica, a persoas designadas para tal fin e que non pertencen á función pública.

Nos intercambios de información recollidos no parágrafo anterior deben concorrer as seguintes condicións:

- a) Que a información se destine á detección, investigación e análise das accións das autoridades responsables da supervisión dos fondos de pensións ou da lexislación en materia de supervisión.
- b) Que a información recibida estea suxeita á obriga de segredo profesional establecida no número 1.

c) Que se a información ten a súa orixe noutro Estado membro, esa información non sexa revelada sen o consentimento expreso da autoridade competente de que proceda e, de ser o caso, exclusivamente coa finalidade que esta autoridade autorízase.

6. O deber de segredo profesional a que se refiren os números 2 e 5 enténdese sen prexuízo do imposto pola normativa vixente en materia de protección de datos de carácter persoal».

Dez. O título do capítulo VIII queda redactado como segue:

«CAPÍTULO VIII

Sistema de goberno»

Once. O artigo 27 queda redactado como segue:

«Artigo 27. *Requisitos xerais.*

1. As entidades xestoras de fondos de pensións e, se é o caso, as comisións de control deberán dispor dun sistema eficaz de goberno que garanta unha xestión adecuada e prudente das actividades da entidade e dos fondos xestionados.

O citado sistema comprenderá políticas escritas de goberno corporativo que incluírán, entre outras, unha estrutura organizativa apropiada e transparente, cunha clara distribución e unha adecuada separación de funcións, e un sistema eficaz para garantir a transmisión da información, así como políticas e prácticas de remuneración adecuadas ás características das entidades, e estará suxeito a unha revisión periódica.

O sistema de goberno incluírá a consideración dos factores ambientais, sociais e de goberno nas decisións de investimento dos fondos de pensións, de acordo co previsto na declaración dos principios da política de investimento.

2. O sistema de goberno gardará proporción co tamaño, coa natureza, coa escala e coa complexidade das actividades da entidade e dos fondos de pensións xestionados.

3. Con carácter xeral, as entidades xestoras de fondos de pensións deberán establecer e aplicar políticas escritas en relación coa xestión de riscos e coa auditoría interna e, se é o caso, coas actividades actuariais que realice a entidade e coas actividades externalizadas. Esas políticas escritas estarán suxeitas á aprobación previa do órgano de administración, revisaranse polo menos cada tres anos e adaptaranse en función de calquera modificación significativa do sistema ou ámbito correspondente.

4. As entidades xestoras de fondos de pensións deberán establecer e documentar un sistema eficaz de control interno. Ese sistema constará de procedementos administrativos e contables, dun marco de control interno e de mecanismos adecuados de información a todos os niveis da entidade e dos fondos de pensións xestionados, e incluírá unha verificación do cumprimento.

A verificación do cumprimento comprenderá o asesoramento ao órgano de administración sobre o cumprimento das disposicións legais, regulamentarias e administrativas que afecten a entidade e os fondos de pensións xestionados, así como sobre o cumprimento da súa normativa interna. Comportará, así mesmo, a avaliación do impacto de calquera modificación do contorno legal nas operacións da entidade e dos fondos de pensións xestionados, e a determinación e a avaliación do risco de cumprimento.

5. As entidades xestoras de fondos de pensións deberán adoptar medidas razoables para garantir a continuidade e a regularidade na execución das súas actividades, incluída a elaboración de plans de emerxencia. Para tal fin, empregarán sistemas, recursos e procedementos adecuados e proporcionados.

6. As entidades xestoras de fondos de pensións e, se é o caso, as comisións de control deberán contar polo menos con tres persoas que as dirixan de maneira efectiva. As entidades deberán contar cun consello de administración, formado por non menos de tres membros, que será responsable último do sistema de goberno».

Doce. O artigo 28 queda redactado como segue:

«Artigo 28. *Aptitude e honorabilidade.*

1. As persoas que dirixan de maneira efectiva as entidades xestoras dos fondos de pensións, aquelas que desempeñen funcións clave previstas nesta lei e, se é o caso, as persoas ou entidades a quen se externalizase algunha das funcións clave deberán cumprir os seguintes requisitos no desempeño do seu labor:

a) Requisito de aptitude:

1.º No caso das persoas que dirixan de maneira efectiva a entidade, as súas cualificacións, as súas competencias e a súa experiencia serán idóneas colectivamente para poder garantir unha xestión adecuada e prudente dos fondos de pensións.

2.º No caso das persoas que realicen funcións clave, as súas cualificacións profesionais, os seus coñecementos e a súa experiencia serán idóneas para desempeñar correctamente as súas funcións clave.

b) Requisito de honorabilidade: deberán ser persoas íntegras e de boa reputación.

2. Para os efectos do establecido nesta lei e nas súas disposicións de desenvolvemento, entenderase que exerce a dirección efectiva dunha entidade xestora de fondos de pensións quen posúa cargos de administración ou de dirección. Consideraranse como tales:

a) Os membros dos órganos colexiados de administración. Poderán desempeñar cargos de administración as persoas xurídicas, ben que, neste caso, deberán designar na súa representación unha persoa física que reúna igualmente os requisitos anteriormente citados.

b) Os directores xerais e asimilados, entendendo por tales todas aquelas persoas que exerzan na entidade a alta dirección baixo a dependencia directa do seu órgano de administración, de comisións executivas ou de conselleiros delegados daquel.

3. As entidades xestoras de fondos de pensións comunicarán á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións o nomeamento, cesamento e substitución das persoas que exerzan a dirección efectiva da entidade, baixo calquera título, e quen dentro da entidade xestora desempeñe as funcións clave, xunto con toda a información necesaria para avaliar se as persoas que, de ser o caso, se nomeasen cumpren as exixencias de aptitude e honorabilidade. Non obstante, a comunicación do titular da función actuarial deberá efectuala a comisión de control.

Se durante o exercicio da súa actividade concorren nalgunha das persoas a que se refire este artigo circunstancias que supoñan incumprimento dos requisitos de aptitude e honorabilidade, deberase proceder á súa substitución e comunicala á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións con indicación do motivo.

As comunicacións previstas neste número realizaranse nun prazo máximo de quince días hábiles contados desde o momento do nomeamento, cesamento ou substitución.

4. Determinaranse regulamentariamente os supostos en que se entende que se cumpren os requisitos de aptitude e honorabilidade de quen posúe a dirección efectiva ou desempeña funcións clave, así como os requisitos da información que

deberá ser remitida á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións para os efectos de avaliar o seu cumprimento. A persoa titular do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital poderá regular o contido da información e da documentación acreditativa que se deberá remitir para a avaliación.

A información que se remitirá á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións incluír un certificado de antecedentes penais expedido pola autoridade competente cunha antelación non superior a tres meses. De tratarse de persoas non residentes en España, en caso de que no país respectivo non exista un documento equivalente, deberá incluír unha declaración responsable feita ante unha autoridade xudicial ou administrativa competente ou ante un notario público na cal afirmen non ter sido condenados no estranxeiro por delitos de falsidade, violación de segredos, branqueo de capitais, financiamento do terrorismo, contra a orde socioeconómica, contra a Facenda pública, contra a Seguridade Social, por malversación de caudais públicos e calquera delito contra o patrimonio.

5. No caso de entidades aseguradoras que actúen como xestoras de fondos de pensións, será de aplicación o disposto no artigo 38 da Lei 20/2015, do 14 de xullo».

Trece. O artigo 29 queda redactado como segue:

«Artigo 29. *Política de remuneración.*

1. As entidades xestoras de fondos de pensións deberán establecer e aplicar unha política de remuneración adecuada respecto de todas as persoas que as dirixan de maneira efectiva, daquelas que desempeñen funcións clave dentro da entidade xestora e doutras categorías de persoal cuxas actividades profesionais incidan de forma significativa no perfil de risco dos plans e fondos de pensións xestionados. A citada política de remuneración deberá ser acorde coa súa organización interna e co tamaño, coa natureza, coa escala e coa complexidade das súas actividades.

2. Salvo que as disposicións previstas no Regulamento (UE) 2016/679 do Parlamento Europeo e do Consello, do 27 de abril de 2016, relativo á protección das persoas físicas no que respecta ao tratamento de datos persoais e á libre circulación destes datos e polo que se derroga a Directiva 95/46/CE, dispoñan outra cousa, as entidades xestoras de fondos de pensións farán pública regularmente información pertinente relativa á política de remuneración.

3. Ao establecer e aplicar as políticas de remuneración a que se refire o número 1 respectaranse os principios seguintes:

a) A política de remuneración establecerase, aplicarase e manterase en consonancia coas actividades, co perfil de risco, cos obxectivos e intereses, coa estabilidade financeira e co rendemento a longo prazo dos plans e fondos de pensións xestionados no seu conxunto, e apoiará unha xestión sólida, prudente e efectiva deles.

b) A política de remuneración estará en consonancia cos intereses a longo prazo dos partícipes e beneficiarios dos plans de pensións xestionados.

c) A política de remuneración incluírá medidas destinadas a evitar conflitos de intereses.

d) A política de remuneración será acorde cunha xestión adecuada e eficaz dos riscos e non alentará unha asunción de riscos que non estea en consonancia cos perfís de risco e coa normativa dos plans e fondos de pensións.

e) A política de remuneración aplicarase á entidade xestora e aos prestadores de servizos externalizados, salvo que estes últimos estean cubertos polas directivas 2009/65/CE, 2009/138/CE, 2011/61/UE, 2013/36/UE e 2014/65/UE.

f) A entidade xestora determinará os principios xerais da política de remuneración, que se revisará e actualizará, como mínimo, cada tres anos, e será responsable da súa aplicación.

g) O goberno en materia de remuneración e a súa supervisión deberanse realizar de maneira clara, transparente e eficaz.

4. As comisións de control de plans de pensións de emprego deberán establecer e aplicar unha política de remuneración adecuada respecto de quen preste os servizos actuariais e, se é o caso, a función clave actuarial, e doutros provedores de servizos externos cuxas actividades poidan incidir de forma significativa no perfil de risco dos plans e fondos de pensións».

Catorce. O artigo 30 queda redactado como segue:

«Artigo 30. *Funcións clave.*

1. As entidades xestoras de fondos de pensións e, se é o caso, as comisións de control deberán dispor das seguintes funcións clave: unha función de xestión de riscos e unha función de auditoría interna e, de ser o caso, unha función actuarial, neste último caso cando a entidade xestora preste servizos actuariais respecto dos plans de pensións. Esas entidades deberán permitir que os titulares de funcións clave desempeñen eficazmente o seu labor de maneira obxectiva, xusta e independente. As comisións de control poderán delegar expresamente nas entidades xestoras as funcións que decidan.

2. Unha única persoa ou unidade organizativa poderá desempeñar varias funcións clave na entidade xestora, con excepción da función de auditoría interna, que será independente doutras funcións clave.

3. A persoa ou unidade organizativa única que desempeñe unha función clave que afecte un plan de pensións do sistema de emprego poderá ser a mesma que desempeñe unha función clave similar na empresa ou empresas promotoras. En tal caso, a comisión de control do plan deberá adoptar as medidas oportunas para evitar ou xestionar posibles conflitos de intereses entre o promotor e os partícipes e beneficiarios que poidan derivar do exercicio desa función.

4. Os titulares dunha función clave informarán de calquera conclusión ou recomendación importante, no ámbito da súa responsabilidade, o órgano de administración ou de dirección da entidade xestora e, se é o caso, as comisións de control dos plans e fondos de pensións, que determinarán as medidas que se deberán tomar.

5. Os titulares dunha función clave informarán a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións se a dirección efectiva ou as comisións de control dos plans e fondos de pensións non toman medidas correctoras adecuadas e oportunas nos seguintes casos:

a) cando a persoa ou unidade organizativa que desempeñe a función clave detecte un risco substancial de que a entidade xestora ou os plans ou os fondos de pensións non cumpren un requisito legal que pode ter importantes repercusións nos intereses dos partícipes e beneficiarios, e informe diso a dirección efectiva ou as comisións de control, ou

b) cando a persoa ou unidade organizativa que desempeñe a función clave observe un incumprimento grave das disposicións legais, regulamentarias ou administrativas aplicables á entidade xestora ou aos plans e fondos de pensións e as súas actividades no contexto da súa función clave e informe diso a dirección efectiva ou a comisión de control correspondente».

Quince. Introdúcese un novo artigo 30 bis no capítulo VIII coa seguinte redacción:

«Artigo 30 bis. *Función de xestión de riscos.*

1. As entidades xestoras de fondos de pensións, dunha forma proporcionada co seu tamaño e coa súa organización interna e co tamaño, coa natureza, coa escala e coa complexidade das súas actividades e dos fondos de pensións

xestionados, deberán dispor dunha función eficaz de xestión de riscos. Esta función estruturarase de tal maneira que facilite o funcionamento dun sistema de xestión de riscos, para o que a entidade adoptará as estratexias, os procesos e os procedementos de información necesarios para detectar, medir, vixiar, xestionar e notificar regularmente ao órgano de administración e ás comisións de control os riscos a que, a nivel individual e agregado, estean ou poidan estar expostos os plans e fondos de pensións xestionados, así como as súas interdependencias.

Ese sistema de xestión de riscos será eficaz e estará debidamente integrado na estrutura organizativa e no proceso de toma de decisións.

2. O sistema de xestión de riscos cubrirá, de forma proporcionada co tamaño e coa organización interna da entidade e co tamaño, coa natureza, coa escala e coa complexidade das súas actividades, os riscos que poidan xurdir nos plans e fondos de pensións ou nas empresas a que se externalizasen as tarefas ou actividades da entidade polo menos nos ámbitos seguintes, cando proceda:

- a) A subscrición e a constitución de reservas.
- b) A xestión de activos e pasivos.
- c) O investimento, en particular, en instrumentos derivados, titulizacións e compromisos similares.
- d) A xestión do risco de liquidez e de concentración.
- e) A xestión do risco operacional.
- f) O seguro e outras técnicas de redución do risco.
- g) Os riscos ambientais, sociais e de goberno relacionados coa carteira de investimentos e coa súa xestión, nos termos establecidos na súa declaración dos principios da política de investimento.

3. Cando, de conformidade coas condicións do plan de pensións, os partícipes e beneficiarios asuman riscos, o sistema de xestión de riscos tamén terá en conta eses riscos desde a perspectiva dos partícipes e beneficiarios.

4. No caso de que a función actuarial non fose encomendada á entidade xestora, o responsable desa función deberá proporcionar á citada entidade toda aquela información actuarial necesaria para a eficaz aplicación do sistema de xestión de risco dos fondos de pensións de emprego xestionados».

Dezaseis. Introdúcese un novo artigo 30 ter no capítulo VIII coa seguinte redacción:

«Artigo 30 ter. *Función de auditoría interna.*

1. As entidades xestoras de fondos de pensións e, se é o caso, as comisións de control, dunha forma proporcionada co seu tamaño e coa súa organización interna e co tamaño, coa natureza, coa escala e coa complexidade das súas actividades, deberán dispor dunha función eficaz de auditoría interna. A función de auditoría interna deberá dispor dunha avaliación da adecuación e eficacia do sistema de control interno e doutros elementos do sistema de goberno, incluídas, cando proceda, as actividades externalizadas.

2. A función de auditoría interna deberá ser obxectiva e independente das funcións operativas e doutras funcións clave e desenvolverase de acordo co establecido na normativa de plans e fondos de pensións.

3. As conclusións e recomendacións derivadas da auditoría interna notificaranse ao órgano de administración, o cal determinará que accións se deberán adoptar con respecto a cada unha delas e garantirá que esas accións se leven a cabo.

4. Anualmente a entidade xestora elaborará un informe sobre a efectividade dos seus procedementos de control interno, incidirá nas deficiencias significativas detectadas, nas súas implicacións e propondrá, se é o caso, as medidas que se consideren adecuadas para a súa emenda. O referido informe será aprobado polo consello de administración da entidade xestora e remitido á Dirección Xeral de

Seguros e Fondos de Pensións xunto coas contas anuais no prazo establecido no artigo 19.1.

Tanto as conclusións e recomendacións da auditoría interna como o informe sobre a efectividade dos procedementos de control interno deberanse remitir tamén ás comisións de control dos fondos de pensións xestionados».

Dezasete. Introdúcese un novo artigo 30 quáter no capítulo VIII coa seguinte redacción:

«Artigo 30 quáter. *Función actuarial relativa aos plans de pensións de emprego e servizos actuariais.*

1. Cando un plan de pensións de emprego de prestación definida ou mixto cubra os riscos biométricos ou garanta xa sexa o resultado do investimento xa sexa un nivel determinado das prestacións, e non estea totalmente asegurado por terceiros, deberase establecer unha función actuarial eficaz co fin de:

- a) se é o caso, coordinar e supervisar o cálculo das provisións técnicas;
- b) avaliar a idoneidade dos métodos e modelos subxacentes utilizados para calcular as provisións técnicas e as hipóteses empregadas para o efecto;
- c) avaliar a suficiencia e a calidade dos datos utilizados no cálculo das provisións técnicas;
- d) cotexar as hipóteses en que se basea o cálculo das provisións técnicas coa experiencia;
- e) informar a comisión de control do plan e, se é o caso, o órgano de administración ou de dirección da entidade xestora sobre a fiabilidade e a adecuación do cálculo das provisións técnicas;
- f) pronunciarse sobre a política xeral de subscripción en caso de que o plan de pensións conte cunha política deste tipo;
- g) pronunciarse sobre a idoneidade da cobertura do seguro en caso de que o plan de pensións conte cun réxime deste tipo e
- h) contribuír á aplicación efectiva do sistema de xestión de riscos.

Enténdense por riscos biométricos os riscos que recaen sobre as persoas relacionados co falecemento, coa invalidez e coa supervivencia.

2. Os servizos actuariais correspondentes a plans de pensións deberanos realizar persoas que teñan coñecementos suficientes de matemática actuarial e financeira, acordes coa natureza, co volume e coa complexidade dos riscos inherentes ao desenvolvemento do plan de pensións e que poidan acreditar a oportuna experiencia en relación coas normas profesionais e doutra índole aplicables. A prestación de tales servizos poderán realizala en nome propio ou por conta dunha entidade provedora de tales servizos na cal desenvolvan a súa actividade en virtude de relación laboral ou mercantil.

Os actuarios de seguros poderán desempeñar, en todo caso, os servizos actuariais correspondentes a plans de pensións.

3. As comisións de control dos plans elixirán os prestadores de servizos actuariais para o desenvolvemento ordinario do plan de pensións, que incluírá, de ser o caso, a función actuarial prevista no número 1.

Para efectos do previsto no parágrafo anterior, a comisión de control do plan poderá designar persoas que actúen en nome propio ou que desenvolvan a súa actividade nunha entidade provedora de servizos actuariais. A entidade xestora ou a depositaria ou promotora do fondo ou a promotora ou aseguradora do plan ou algunha entidade do grupo de calquera delas poderán ser provedoras dos servizos actuariais do plan, así como persoas que, tendo relación laboral ou mercantil con esas entidades, actúen para o plan en nome propio. Se é o caso, a comisión de control arbitrará as medidas oportunas para evitar ou xestionar conflitos de intereses entre o promotor e os partícipes e beneficiarios.

O disposto neste punto será aplicable sen prexuízo do previsto no artigo 9.5».

Dezaioito. Introdúcese un novo artigo 30 quinquies no capítulo VIII coa seguinte redacción:

«Artigo 30 quinquies. *Avaliación interna de riscos nos fondos de pensións de emprego.*

1. As entidades xestoras de fondos de pensións de emprego e, se é o caso, as comisións de control deberán levar a cabo e documentar, de forma proporcionada coa organización interna, así como co tamaño, coa natureza, coa escala e coa complexidade das actividades do fondo ou fondos de emprego administrados, unha avaliación interna de risco de cada fondo de pensións de emprego.

Esa avaliación interna dos riscos efectuarase de maneira regular polo menos cada tres anos e, en todo caso, inmediatamente despois de que se produzan cambios significativos do perfil de risco do fondo ou dos plans de pensións integrados no fondo de pensións. Cando se produza un cambio significativo no perfil de risco dun plan de pensións específico, a avaliación dos riscos poderase limitar a ese plan de pensións.

2. Determinarase regulamentariamente o contido que a avaliación interna de riscos debe incluír.

3. As entidades xestoras disporán de métodos para detectar e avaliar os riscos a que estean ou poidan estar expostos a curto e a longo prazo os fondos de pensións que xestionan e que poidan influír na capacidade do fondo para cumprir as súas obrigas. Eses métodos deberán ser proporcionados ao tamaño, á natureza, á escala e á complexidade dos riscos inherentes ás súas actividades. Os métodos deberán describir na propia avaliación dos riscos.

4. A avaliación interna dos riscos terase en conta nas decisións estratéxicas do fondo de pensións de emprego.

5. As entidades xestoras comunicarán os resultados de cada avaliación interna á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións e ás comisións de control correspondentes, nun prazo de quince días hábiles desde a súa aprobación polo órgano de administración».

Dezanove. Introdúcese un novo artigo 30 sexies no capítulo VIII coa seguinte redacción:

«Artigo 30 sexies. *Externalización.*

1. As entidades xestoras de fondos de pensións e as comisións de control poderán encomendar calquera actividade, incluídas as funcións clave, na súa totalidade ou en parte, a prestadores de servizos que actúen en nome da entidade coas excepcións e condicións que se establezan regulamentariamente.

2. A entidade xestora e a comisión de control seguirán a responder plenamente do cumprimento das obrigas que para elas deriven desta lei e das súas normas de desenvolvemento cando externalicen funcións clave ou calquera outra actividade.

3. A externalización de funcións clave ou de calquera outra actividade non se poderá realizar de tal forma que poida:

- a) Prexudicar a calidade do sistema de goberno.
- b) Aumentar indebidamente o risco operacional.
- c) Menoscabar a capacidade das autoridades competentes para comprobar que se cumpren as obrigas derivadas da normativa.
- d) Debilitar o servizo continuo e satisfactorio aos partícipes e beneficiarios.

4. A entidade xestora deberá garantir o correcto funcionamento das actividades externalizadas a través do proceso de selección dun prestador de servizos e do seguimento permanente das actividades dese prestador de servizos. Para iso

deberá designar dentro da entidade unha persoa responsable da función ou actividade externalizada que conte coa experiencia e cos coñecementos suficientes para comprobar a actuación dos provedores de servizos.

5. Para a externalización de actividades, incluídas as funcións clave, a entidade xestora deberá subscribir un acordo escrito co prestador dos servizos. Ese acordo terá eficacia xurídica e definirá con claridade os dereitos e as obrigas da entidade xestora e do prestador de servizos, incluída a adopción das medidas necesarias desde o punto de vista da normativa de protección de datos persoais.

No caso de que o prestador do servizo vaia ser encargado do tratamento de datos persoais, a xestora elixirá un prestador que ofrezca garantías suficientes para aplicar medidas técnicas e organizativas apropiadas para tal efecto. O acordo previsto no parágrafo anterior incluírá o contido do artigo 28.3 do Regulamento (UE) 2016/679 do Parlamento Europeo e do Consello, do 27 de abril de 2016, relativo á protección das persoas físicas no que respecta ao tratamento de datos persoais e á libre circulación destes datos e polo que se derroga a Directiva 95/46/CE.

6. As entidades xestoras de fondos de pensións deberán comunicar á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións e ás comisións de control correspondentes a externalización das súas actividades.

Cando a externalización se refira ás funcións clave, a citada comunicación realizarase antes da formalización do acordo de externalización correspondente. No prazo dun mes desde a recepción da citada comunicación previa, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderase opor á externalización mediante resolución motivada cando se dea algún dos supostos establecidos no número 3. Esa resolución será susceptible de recurso de alzada e contencioso-administrativo.

Así mesmo, deberase notificar á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións e á comisión de control correspondente calquera cambio ulterior importante en relación coas actividades que puideron ser externalizadas.

Regulamentariamente poderán establecerse os termos e as condicións das comunicacións previstas neste número, así como o prazo ou a frecuencia da comunicación á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións das actividades externalizadas que non constitúan funcións clave.

7. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá solicitar á entidade xestora, aos prestadores de servizos e, se é o caso, ás comisións de control en calquera momento información sobre as funcións clave e calquera outra actividade que externalicen».

Vinte. No número 1 do artigo 34 engádense unha nova letra d) no número 1.º e unha nova letra h) no número 2.º, coa seguinte redacción:

«d) Deficiencias relevantes no sistema de goberno ou no sistema de control interno que impidan a xestión da actividade e, en especial, o cumprimento das obrigas en materia de xestión de riscos, auditoría interna e, de ser o caso, actuarial, ou na externalización de funcións ou actividades».

«h) Deficiencias relevantes no sistema de goberno ou no sistema de control interno que impidan a xestión da actividade e, en especial, o cumprimento das obrigas en materia de xestión de riscos, auditoría interna e, de ser o caso, actuarial, ou na externalización de funcións ou actividades».

Vinte e un. Modifícase o primeiro parágrafo do número 1, agréganse dúas novas letras s) e t) no número 3 e engádense unha nova letra v) no número 4 do artigo 35, coa seguinte redacción:

«1. As entidades xestoras e depositarias, os promotores de plans de pensións, as persoas ou entidades a que se transferisen funcións, os comercializadores de plans de pensións, os actuarios e as entidades en que estes desenvolvan a súa actividade, os liquidadores, así como quen desempeñe cargos de administración ou

dirección nas entidades citadas, as persoas que exerzan as funcións clave previstas nesta lei, os membros da comisión promotora e os membros das comisións e subcomisións de control dos plans e fondos de pensións, que infrinxan normas de ordenación e supervisión de plans e fondos de pensións, incorrerán en responsabilidade administrativa sancionable de acordo co disposto no artigo seguinte».

«s) Presentar deficiencias no sistema de goberno, especialmente no relativo ás funcións de xestión de riscos, función de auditoría interna e, se é o caso, función actuarial, así como na externalización de funcións ou actividades, cando tales deficiencias diminúan a solvencia ou poñan en perigo a viabilidade da entidade xestora ou dos plans e fondos de pensións».

«t) A falta de substitución, conforme o previsto no artigo 28, daqueles en quen concorran circunstancias que supoñan incumprimento dos requisitos de aptitude e honorabilidade, así como a falta de remisión á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións da información necesaria para a avaliación das exixencias de honorabilidade e aptitude, e a súa remisión incompleta ou a falta de veracidade na información remitida».

«v) Presentar deficiencias no sistema de goberno, especialmente no relativo ás funcións de xestión de riscos, función de auditoría interna e, se é o caso, función actuarial, así como na externalización de funcións ou actividades e sempre que iso non constitúa infracción moi grave».

Vinte e dous. O artigo 36.6 queda redactado como segue:

«6. Para efectos do exercicio da potestade sancionadora a que se refiren este artigo e o anterior, serán de aplicación as normas contidas nos artigos 197, 201 e 205 ao 213, ambos incluídos, da Lei 20/2015, do 14 de xullo.

Para efectos do previsto no artigo 206 da citada lei, publicaranse as sancións unha vez que sexan executivas e indicarse o tipo e a clase da infracción e a identidade do infractor. Non obstante, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá acordar diferir a publicación das sancións, non realizar a publicación ou publicalas de maneira anónima, se considera que a publicación da identidade de persoas xurídicas ou a identidade ou os datos persoais de persoas físicas resulta desproporcionada, tras unha avaliación en cada caso da proporcionalidade da publicación de tales datos, ou se esta última pon en perigo a estabilidade dos mercados financeiros ou unha investigación en curso.

Cando o infractor sexa entidade de crédito ou entidade ou persoa a que se transferisen funcións ou que exerza como comercializador de plans de pensións, ou cargos de administración e dirección das anteriores, para a imposición da sanción será preceptivo o informe do ente ou órgano administrativo ao cal, de ser o caso, corresponda o control e a supervisión de tales entidades ou persoas».

Vinte e tres. Modifícanse as letras a), c) e f) e engádesse unha nova letra g) no artigo 37, coa seguinte redacción:

«a) Fondo de pensións de emprego: toda institución autorizada ou rexistrada como tal por unha autoridade competente dun Estado membro ao abeiro da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, relativa ás actividades e á supervisión dos fondos de pensións de emprego. No caso de España, fondos de pensións de emprego serán os regulados no capítulo IV desta lei destinados ao desenvolvemento de plans de pensións de emprego».

«c) Empresa promotora: toda empresa ou entidade, persoa física ou xurídica que actúe en calidade de empregadora ou de traballadora por conta propia, ou en combinación de ambas, e que ofrezca un plan de pensións ou realice contribucións a un fondo de pensións de emprego».

«f) Estado membro de acollida: o Estado membro cuxa lexislación social e laboral no ámbito dos plans de pensións de emprego sexa aplicable á relación entre a empresa promotora e os partícipes ou beneficiarios».

«g) Actividade transfronteiriza: a xestión dun plan de pensións cando a relación entre a empresa promotora e os partícipes e beneficiarios afectados se rexa pola lexislación social e laboral pertinente no ámbito dos plans de pensións de emprego dun Estado membro distinto do Estado membro de orixe».

Vinte e catro. Os números 1, 4 e 5 do artigo 38 quedan redactados como segue:

«1. Ao abeiro do previsto na Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, e de acordo co disposto neste capítulo, os fondos de pensións de emprego autorizados e rexistrados en España poderán integrar plans de pensións de emprego suxeitos á lexislación social e laboral doutros Estados membros.

Así mesmo, ao abeiro da citada directiva e de acordo co disposto neste capítulo, os fondos de pensións de emprego autorizados ou rexistrados noutros Estados membros poderán integrar plans de pensións de emprego suxeitos á lexislación social e laboral española».

«4. Serán aplicables as normas sobre investimentos dos fondos de pensións establecidas na lexislación do Estado membro de orixe do fondo de pensións».

«5. Os fondos de pensións de emprego que realicen actividades transfronteirizas, respecto dos partícipes e beneficiarios, estarán suxeitos ás obrigas en materia de información impostas polas autoridades e pola lexislación dos Estados membros de acollida aos fondos de pensións autorizados no seu territorio ditas como transposición á súa normativa interna do previsto na Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016».

Vinte e cinco. A letra a) do número 2 do artigo 39 queda redactada como segue:

«a) Os sistemas de pensións obrigatorios da Seguridade Social segundo os regulamentos (CE) n.º 883/2004 e (CE) n.º 987/2009 do Parlamento Europeo e do Consello, así como os réximes substitutorios dos sistemas da Seguridade Social».

Vinte e seis. O artigo 40 queda redactado como segue:

«Artigo 40. *Integración nun fondo de pensións de emprego autorizado e rexistrado en España de plans de pensións de emprego suxeitos á lexislación social e laboral doutros Estados membros.*

1. A integración nun fondo de pensións autorizado e rexistrado en España dun plan de pensións de emprego promovido por unha ou varias empresas suxeito á lexislación social e laboral doutro Estado membro requirirá as seguintes comunicacións previas:

a) A entidade xestora do fondo deberá comunicar á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións a pretensión de integrar o plan de pensións. Esa comunicación deberá incluír, polo menos, a información na cal se identifique o Estado membro de acollida, a denominación da empresa ou empresas promotoras e o domicilio da súa Administración principal, así como as principais características do plan de pensións.

b) Nun prazo máximo de tres meses desde a recepción da información sinalada na letra a), a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións comunicará á autoridade competente do Estado membro de acollida e informará desa comunicación a xestora do fondo de pensións.

A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá acordar non efectuar a referida comunicación á autoridade do Estado membro de acollida, mediante resolución motivada que determine que a estrutura administrativa, a

situación financeira do fondo ou a reputación ou cualificación profesional, ou a experiencia das persoas que dirixen a entidade xestora, non son compatibles coa actividade transfronteiriza proposta, ou que poña de manifesto algunha das circunstancias previstas nesta lei como causas de revogación das autorizacións administrativas, de disolución ou de adopción de medidas de control especial. Tal resolución motivada deberase emitir e notificar á entidade xestora do fondo de pensións dentro do indicado prazo de tres meses. Esta resolución, que non esgota a vía administrativa, será susceptible de recurso de alzada e contencioso-administrativo.

c) O Estado membro de acollida, durante o prazo de seis semanas desde a recepción da comunicación prevista na letra b), informará a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións sobre:

1.º As disposicións da súa lexislación social e laboral consonte as cales se deba xestionar o plan de pensións.

2.º As obrigas en materia de información aos partícipes e beneficiarios exixibles aos fondos de pensións autorizados no Estado membro de acollida, de conformidade co previsto no artigo 38.5.

A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións trasladará esa información á entidade xestora do fondo de pensións.

2. A partir de que a entidade xestora reciba a información sinalada no punto 1.c), ou ben unha vez transcorrido o prazo de seis semanas previsto nesa letra c) sen recibir comunicación ningunha da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, poderase efectuar a integración do plan de pensións no fondo mediante acordo expreso de admisión adoptado pola comisión de control do fondo ou, na falta desta, pola entidade xestora.

3. Unha vez efectuada a integración do plan de pensións no fondo, a xestora deberá comunicala á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións dentro do prazo de 10 días hábiles desde a adopción do acordo de admisión, e xuntará polo menos:

a) Unha certificación do acordo de admisión.

b) A denominación e o domicilio da empresa ou empresas promotoras.

c) As condicións xerais e, se é o caso, a base técnica do plan, redactadas ou traducidas ao castelán.

No Rexistro Administrativo de Fondos de Pensións tomarase constancia dos plans de pensións de emprego suxeitos á lexislación social e laboral doutros Estados membros e adscritos aos fondos de pensións inscritos.

4. Cando as relacións laborais dunha empresa promotora ou conxunto de empresas promotoras se suxeiten a distintas lexislacións nacionais na medida en que contén con traballadores en distintos Estados membros susceptibles de se incorporaren ao fondo de pensións, para os efectos previstos neste artigo identificaranse tantos plans de pensións como Estados membros de acollida. Non obstante, poderase considerar un único plan comprensivo de distintos subplans, correspondentes aos distintos Estados membros de acollida, se as autoridades competentes destes non formularen obxección ao respecto.

Malia o anterior, poderanse identificar distintos plans de pensións para colectivos de traballadores dunha empresa, suxeitos á lexislación social e laboral dun mesmo Estado membro, adscritos a un fondo de pensións ou a distintos fondos de pensións.

En todo caso, os traballadores cuxas relacións laborais se suxeiten á lexislación española deberán figurar incorporados a un plan de pensións de emprego dos regulados nos capítulos I ao III.

5. A persoa titular do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital, logo de audiencia da Xunta Consultiva de Seguros e Fondos de Pensións, poderá ditar normas máis detalladas relativas aos procedementos rexistrados e de comunicacións regulados neste artigo».

Vinte e sete. O título e os números 3, 4, 5 e 6 do artigo 41 quedan redactados como segue:

«Artigo 41. *Desenvolvemento de plans de pensións de emprego suxeitos á lexislación social e laboral doutros Estados membros adscritos a fondos de pensións autorizados e rexistrados en España.*».

«3. Os plans de pensións de emprego suxeitos á lexislación social e laboral doutros Estados membros adscritos a fondos españois non precisarán constituír a comisión de control do plan regulada no artigo 7, sen prexuízo, de ser o caso, dos órganos ou das instancias de representación ou participación de empresas e traballadores, establecidos en virtude de pacto ou conforme os usos ou a lexislación do Estado membro de acollida, para a supervisión do funcionamento do plan e das relacións coa entidade xestora e, a través desta, coa autoridade competente española».

4. As obrigas da entidade xestora en materia de información aos partícipes e beneficiarios dos plans de pensións a que se refire esta sección serán as impostas polas autoridades e pola lexislación do Estado membro de acollida aos fondos de pensións de emprego autorizados no seu territorio, ditadas como transposición á súa normativa interna do previsto no título IV da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016.

A información referida deberá estar dispoñible nunha lingua oficial do Estado membro de acollida.

5. O plan de pensións manterá unha conta de posición no fondo de pensións de emprego.

Serán de aplicación as normas e os límites sobre investimentos e comisións de xestión e depósito contidas nesta lei e nas súas normas de desenvolvemento aplicables aos fondos de pensións autorizados e rexistrados en España.

Os activos do fondo de pensións non responderán das débedas dos promotores dos plans.

6. A conta de posición do plan de pensións poderase mobilizar a outro fondo de pensións de emprego autorizado en calquera Estado membro, para cuxo efecto será aplicable o procedemento de transferencias transfronteirizas regulado no artigo 50».

Vinte e oito. O título, o número 1 e os ordinais 3.ª e 8.ª do número 2 do artigo 43 quedan redactados como segue:

«Artigo 43. *Instrumentación dos compromisos por pensións suxeitos á lexislación española a través de fondos de pensións de emprego autorizados noutros Estados membros.*».

«1. Para o cumprimento do previsto na disposición adicional primeira desta lei, os compromisos por pensións asumidos polas empresas co seu persoal suxeitos a esa disposición poderanse instrumentar a través de plans de pensións do sistema de emprego dos regulados nos capítulos I ao III, adscritos a fondos de pensións de emprego domiciliados en España ou a fondos de pensións de emprego domiciliados noutros Estados membros autorizados para a actividade transfronteiriza conforme a Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, e de conformidade co previsto nesta sección.

Para a instrumentación de compromisos por pensións derivados de relación laboral suxeita á lexislación española, a adscrición a fondos de pensións de emprego autorizados noutros Estados membros requirirá a promoción e a formalización dun plan de pensións de emprego dos regulados nos capítulos I ao III, tendo en conta o previsto nesta sección».

«3.ª O artigo 5.1 sobre principios básicos dos plans de pensións: non discriminación, capitalización individual, irrevogabilidade das achegas do promotor,

atribución de dereitos consolidados aos partícipes e dereitos económicos aos beneficiarios e integración obrigatoria nun fondo de pensións das contribucións aos plans integrados, considerando, neste caso, un fondo de pensións de emprego autorizado noutro Estado membro con autorización para operar en España conforme a Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, e o previsto nesta sección».

«8.ª O artigo 8 sobre continxencias susceptibles de cobertura e forma das prestacións, cuantificación, mobilidade e supostos excepcionais de liquidez e disposición anticipada dos dereitos consolidados, así como as disposicións adicionais cuarta, sexta e sétima, e o número 1 da disposición transitoria sétima».

Vinte e nove. O título e os números 2 e 5 do artigo 44 quedan redactados como segue:

«Artigo 44. *Integración dos plans de pensións de emprego suxeitos á lexislación social e laboral española en fondos de pensións de emprego autorizados noutros Estados membros*».

«2. Con carácter previo á integración do plan de pensións no fondo de pensións autorizado noutro Estado membro, deberase cumprir o procedemento de comunicacións previsto neste punto entre o fondo de pensións e as autoridades do Estado membro de orixe do fondo e de España como Estado de acollida.

Para iniciar o procedemento, o fondo de pensións deberá notificar á súa autoridade nacional competente a pretensión de integrar o plan. Esa notificación comprenderá información na cal, como mínimo, se identifique España como Estado membro de acollida, a empresa ou empresas promotoras e o domicilio da Administración principal destas e as principais características do plan. A información tamén deberá incluír a identificación do representante do fondo de pensións en territorio español a que se refire o artigo 46.

Unha vez que a autoridade competente do Estado membro de orixe do fondo traslade a información referida no parágrafo anterior á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, de conformidade co disposto no artigo 11.3 da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, no prazo de seis semanas desde a recepción da información, informará a autoridade competente do fondo de pensións sobre:

a) As disposicións da lexislación social e laboral española consonte as cales se deba desenvolver o plan de pensións, ás cales se refire o artigo 43.2.

b) As normas en materia de información aos partícipes e beneficiarios dos plans de pensións de emprego exixibles aos fondos de pensións autorizados e rexistrados en España por esta lei e polas súas normas de desenvolvemento, de conformidade co previsto no artigo 38.5.

O plan de pensións poderase integrar no fondo de pensións unha vez que a autoridade competente do Estado de orixe do fondo de pensións traslade a este a anterior información emitida pola Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, ou ben transcorrido o prazo antes citado de seis semanas sen que o fondo de pensións recibise ningunha comunicación».

«5. Un plan de pensións de emprego suxeito á lexislación española, adscrito a un fondo de pensións autorizado en España, poderase mobilizar a un fondo de pensións de emprego autorizado noutro Estado membro traspasando a este a súa conta de posición, para cuxo efecto será aplicable o procedemento de transferencias transfronteirizas regulado no artigo 50».

Trinta. O título e os números 4, 5 e 6 do artigo 45 quedan redactados como segue:

«Artigo 45. *Desenvolvemento dos plans de pensións de emprego suxeitos á lexislación social e laboral española adscritos a fondos de pensións de emprego autorizados noutros Estados membros*».

«4. Serán aplicables as normas sobre investimentos dos fondos de pensións establecidas na lexislación do Estado membro de orixe do fondo de pensións.

5. En materia de dereitos e obrigas de información aos partícipes e beneficiarios dos plans de pensións suxeitos á lexislación española, adscritos a fondos de pensións autorizados noutros Estados membros, será de aplicación o réxime establecido nesta lei e no seu desenvolvemento regulamentario sobre dereitos e obrigas de información nos plans de pensións de emprego.

Esa información deberá estar dispoñible, polo menos, en castelán.

A comisión de control do plan velará por que os administradores ou xestores do fondo de pensións cumpran adecuadamente o réxime de información.

6. Un plan de pensións de emprego suxeito á lexislación española, adscrito a un fondo de pensións de emprego autorizado noutro Estado membro, poderase mobilizar a outro fondo de pensións de emprego autorizado en calquera Estado membro, para cuxo efecto será aplicable o procedemento de transferencias transfronteirizas regulado no artigo 12 da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, e na sección 4.ª deste capítulo».

Trinta e un. O título e o número 2 do artigo 47 quedan redactados como segue:

«Artigo 47. *Supervisión do cumprimento da lexislación social e laboral española en materia de plans de pensións de emprego adscritos a fondos de pensións autorizados noutros Estados membros*».

«2. O Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital informará as autoridades dos Estados membros de orixe sobre calquera cambio significativo nas disposicións da lexislación social e laboral española pertinentes aos plans de pensións, na medida en que afecte a xestión de plans de pensións adscritos a fondos de pensións autorizados noutros Estados membros, así como sobre os cambios nas normas en materia de obrigas de información a partícipes e beneficiarios».

Trinta e dous. No capítulo X engádese unha sección 4.ª nova coa seguinte denominación:

«Sección 4.ª *Transferencias transfronteirizas*»

Trinta e tres. Introdúcese un novo artigo 49 na sección 4.ª do capítulo X coa seguinte redacción:

«Artigo 49. *Aspectos xerais das transferencias transfronteirizas de plans de pensións de emprego entre fondos de pensións de emprego dos Estados membros*.

1. Un fondo de pensións de emprego autorizado ou rexistrado nun Estado membro poderá transferir a totalidade ou unha parte das obrigas, provisións técnicas e outras obrigas e dereitos dun plan de pensións de emprego adscrito a el, así como os activos que lle correspondan ou o seu equivalente en efectivo, a un fondo de pensións de emprego receptor autorizado ou rexistrado noutro Estado membro.

A transferencia transfronteiriza parcial dun plan de pensións de emprego suxeito á lexislación social e laboral española poderase realizar en aplicación dos criterios establecidos regulamentariamente para a adscrición dun plan de pensións de

emprego a varios fondos de pensións, nos plans de promoción conxunta con ocasión da separación de entidades promotoras ou cando se produza unha escisión do plan en dous ou máis plans como consecuencia de operacións societarias.

2. Os custos da transferencia non correrán a cargo do resto dos partícipes e beneficiarios do fondo de pensións de emprego transferente nin dos partícipes e beneficiarios titulares do fondo de pensións de emprego receptor.

3. A transferencia estará suxeita á aprobación previa dunha maioría dos partícipes e dunha maioría dos beneficiarios afectados ou, de proceder, dunha maioría dos seus representantes e, ademais, cando proceda, requirirá a aprobación da empresa promotora, de conformidade co previsto na lexislación nacional aplicable.

O fondo de pensións de emprego transferente porá a información sobre as condicións da transferencia á disposición dos partícipes e beneficiarios interesados e, de proceder, dos seus representantes, con tempo suficiente antes de que presente a solicitude de autorización da transferencia a autoridade competente do Estado membro de orixe do fondo receptor prevista nos artigos 50 e 51. Esa información incluírá a relativa á cesión de datos persoais dos partícipes e beneficiarios afectados e ao novo responsable do seu tratamento.

4. Cando se trate dun plan de pensións de emprego suxeito á lexislación social e laboral española, a aprobación previa referida deberase outorgar mediante o acordo da comisión de control do plan de pensións coa maioría estipulada nas súas especificacións para os cambios de xestora ou depositaria e de mobilización do plan a outro fondo, e deberá incluír, polo menos, o voto favorable da metade dos representantes dos partícipes. Para tal efecto, os membros da comisión de control do plan de pensións que representen conxuntamente partícipes e beneficiarios computaranse como representantes de partícipes.

5. En caso de desacordo sobre o procedemento ou contido dunha acción ou inacción da autoridade competente do Estado membro de orixe do fondo de pensións de emprego transferente ou receptor, incluída a decisión de autorizar ou denegar unha transferencia transfronteiriza, a Autoridade Europea de Seguros e Pensións de Xubilación (AESPX) poderá emprender unha mediación non vinculante de conformidade co artigo 31, segundo parágrafo, letra c), do Regulamento (UE) n.º 1094/2010, por solicitude dunha das autoridades competentes ou por propia iniciativa».

Trinta e catro. Introdúcese un novo artigo 50 na sección 4.ª do capítulo X coa seguinte redacción:

«Artigo 50. *Transferencia transfronteiriza desde un fondo de pensións de emprego autorizado e rexistrado en España a outro fondo de pensións de emprego autorizado ou rexistrado noutro Estado membro.*

1. A transferencia transfronteiriza dun plan de pensións de emprego desde un fondo de pensións de emprego transferente autorizado e rexistrado en España deberá ser autorizada previamente pola autoridade competente do Estado membro de orixe do fondo de pensións de emprego receptor, tras obterse antes a autorización da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións. A solicitude de autorización de transferencia deberá presentala o fondo de pensións receptor ante a autoridade competente do seu Estado membro de orixe.

2. A solicitude de autorización da transferencia a que se refire o número 1 deberá conter a seguinte información:

a) O acordo escrito entre os fondos de pensións de emprego transferente e receptor en que expoñan as condicións da transferencia, o cal requirirá a aprobación previa da comisión de control do fondo de pensións transferente e será suscrito en nome deste polas súas entidades xestora e depositaria.

b) Unha descrición das principais características do plan de pensións afectado.

c) Unha descrición das obrigas ou provisións técnicas que se vaian transferir e doutras obrigas e dereitos, así como dos activos correspondentes ou do seu equivalente en efectivo.

d) Identificación dos fondos de pensións transferente e receptor, con indicación da súa denominación e do domicilio das súas administracións principais e, se é o caso, das entidades que exerzan a súa administración, así como o nome do Estado membro en que cada fondo de pensións de emprego estea rexistrado ou autorizado.

e) Identificación da entidade promotora do plan, con indicación da súa denominación e do domicilio da súa Administración principal.

f) Acreditación da aprobación previa a que se refire o artigo 49.3.

g) Cando proceda, o nome do Estado membro cuxa lexislación social e laboral sexa aplicable ao plan de pensións en cuestión.

3. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións examinará unicamente se:

a) En caso de transferencia parcial das obrigas do plan de pensións, provisións técnicas e outras obrigas e dereitos, así como dos activos correspondentes ou do seu equivalente en efectivo, os intereses a longo prazo dos partícipes e beneficiarios da parte restante do plan están protexidos adecuadamente.

b) Os dereitos individuais dos partícipes e beneficiarios son polo menos os mesmos tras a transferencia.

c) Os activos correspondentes ao plan de pensións que se van transferir son suficientes e adecuados para cubrir as obrigas, provisións técnicas e outras obrigas e dereitos que se vaian transferir, de conformidade coa normativa aplicable en España.

4. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, no prazo de oito semanas a partir da data en que reciba a solicitude transmitida pola autoridade competente do Estado membro de orixe do fondo de pensións de emprego receptor, comunicará a esta autoridade os resultados da avaliación mencionada no número 3 e o consecuente outorgamento ou denegación da súa autorización á transferencia solicitada.

5. Cando a transferencia dea lugar a unha actividade transfronteiriza, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións tamén informará a autoridade competente do Estado membro de orixe do fondo de pensións de emprego receptor sobre as disposicións da lexislación social e laboral pertinente no ámbito dos plans de pensións de emprego consonte as cales se deberá xestionar o plan de pensións e sobre os requisitos de información ou, se é o caso, do Estado membro de acollida, que se aplicarán á actividade transfronteiriza. Esta información comunicarase nun novo prazo de catro semanas.

6. Unha vez efectuada a transferencia, a entidade xestora do fondo de pensións transferente deberá notificalo á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións dentro do prazo dun mes desde que se faga efectiva.

7. Cando se trate da transferencia dun plan de pensións suxeito á lexislación social e laboral española entre fondos de pensións de emprego autorizados ou rexistrados noutro ou noutros Estados membros, unha vez efectuada a transferencia, a comisión de control do plan de pensións e o representante en España do fondo de pensións de emprego receptor deberán notificalo á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións no prazo dun mes desde que se faga efectiva».

Trinta e cinco. Introdúcese un novo artigo 51 na sección 4.ª do capítulo X coa seguinte redacción:

«Artigo 51. *Transferencia transfronteiriza desde un fondo de pensións de emprego autorizado ou rexistrado noutro Estado membro a outro fondo de pensións de emprego autorizado e rexistrado en España.*

1. A transferencia transfronteiriza dun plan de pensións de emprego desde un fondo de pensións de emprego transferente autorizado ou rexistrado noutro Estado membro a outro fondo de pensións de emprego receptor autorizado e rexistrado en España deberá ser autorizada previamente pola Dirección Xeral de Seguros e Fondo de Pensións, tras obterse antes a autorización da autoridade competente do Estado membro de orixe do fondo de pensións de emprego transferente.

Para eses efectos, a solicitude de autorización de transferencia deberá presentala o fondo de pensións de emprego receptor ante a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, a cal concederá ou denegará a autorización e comunicará a súa decisión ao fondo de pensións de emprego receptor nun prazo de tres meses a partir da recepción da solicitude.

2. A solicitude de autorización da transferencia a que se refire o número 1 deberá conter a seguinte información:

a) O acordo escrito entre os fondos de pensións de emprego transferente e receptor que expoña as condicións da transferencia, o cal requirirá a aprobación previa da comisión de control do fondo de pensións receptor e será subscrito en nome deste polas súas entidades xestora e depositaria.

b) Unha descrición das principais características do plan de pensións afectado.

c) Unha descrición das obrigas ou provisións técnicas que se vaian transferir e doutras obrigas e dereitos, así como dos activos correspondentes ou do seu equivalente en efectivo.

d) Identificación dos fondos de pensións transferente e receptor, con indicación da súa denominación e do domicilio das súas administracións principais e, se é o caso, das entidades que exerzan a súa administración, así como o nome do Estado membro en que cada fondo de pensións de emprego está rexistrado ou autorizado.

e) Identificación da entidade promotora do plan, con indicación da súa denominación e do domicilio da súa Administración principal.

f) Acreditación da aprobación previa a que se refire o artigo 49.3.

g) Cando proceda, o nome do Estado membro cuxa lexislación social e laboral sexa aplicable ao plan de pensións en cuestión.

3. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións transmitirá a solicitude prevista nos números 1 e 2 á autoridade competente do Estado membro do fondo de pensións de emprego transferente sen demora a partir da data da súa recepción.

4. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de pensións examinará unicamente que:

a) O fondo de pensións de emprego receptor facilitou toda a información recollida no número 2.

b) A estrutura administrativa, a situación financeira do fondo de pensións de emprego receptor e a honorabilidade ou a experiencia ou as cualificacións profesionais das persoas que xestionan o fondo de pensións de emprego receptor son compatibles coa transferencia proposta.

c) Os intereses a longo prazo dos partícipes e beneficiarios do fondo de pensións de emprego receptor e a parte do plan transferida están protexidos adecuadamente durante e despois da transferencia.

d) As provisións técnicas do fondo de pensións de emprego receptor se financiaron na súa totalidade no momento da transferencia, cando a transferencia dea lugar a unha actividade transfronteiriza.

e) Os activos que se vaian transferir son suficientes e adecuados para cubrir as obrigas, as provisións técnicas e outras obrigas e dereitos que se vaian transferir, de conformidade coa normativa aplicable en España.

5. Unha vez recibida pola Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións a comunicación da autoridade do Estado membro de orixe do fondo de pensións transferente a que se refire o artigo 12.9 da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, esa dirección xeral resolverá sobre a solicitude de autorización da transferencia e notificará a súa decisión ao fondo receptor no prazo de tres meses indicado no número 1.

6. En caso de que se denegue a autorización, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións motivará esa denegación no prazo de tres meses mencionado no número 1. A resolución denegatoria da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, que non esgota a vía administrativa, será susceptible de recurso de alzada e contencioso-administrativo.

7. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, no prazo de dúas semanas desde a data da resolución adoptada, informará sobre esta a autoridade competente do Estado membro de orixe do fondo de pensións de emprego transferente.

8. Cando a transferencia dea lugar a unha actividade transfronteiriza e a autoridade competente do Estado membro de orixe do fondo transferente informase a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, segundo o disposto no artigo 12.11 da Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, sobre as disposicións da lexislación social e laboral pertinente no ámbito dos plans de pensións de emprego e sobre os requisitos de información do Estado membro de acollida que se aplicarán á actividade transfronteiriza, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións comunicará ao fondo de pensións de emprego receptor esa información no prazo dunha semana a partir da data da súa recepción.

9. A partir do momento en que se reciba a decisión de conceder a autorización a que se refire o número 1, ou ben se non se recibiu información sobre a decisión da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, na data de vencemento do prazo a que se refire o número 8, o fondo de pensións de emprego receptor poderá empezar a xestionar o plan de pensións.

Unha vez efectuada a transferencia, a entidade xestora do fondo de pensións receptor deberá notificalo á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións dentro do prazo dun mes desde que se faga efectiva».

Trinta e seis. A disposición adicional segunda queda redactada como segue:

«Disposición adicional segunda. *Prazo de resolución das solicitudes de autorización administrativa e inscrición.*

As solicitudes de autorizacións administrativas e de inscrición reguladas nesta lei, salvo disposición específica ao respecto, deberanse resolver dentro do prazo de tres meses desde a data de presentación da solicitude, transcorrido o cal sen se notificar a resolución, os interesados poderán entender aceptada a solicitude».

Trinta e sete. Introdúcese unha nova disposición adicional novena coa seguinte redacción:

«Disposición adicional novena. *Tratamento de datos de carácter persoal.*

Os tratamentos de datos de carácter persoal das persoas físicas realizaranse con estrita suxeición ao disposto no Regulamento (UE) 2016/679 do Parlamento Europeo e do Consello, do 27 de abril de 2016, relativo á protección das persoas

físicas no que respecta ao tratamento dos seus datos persoais e á libre circulación destes datos, e no resto da normativa sobre protección de datos persoais».

Trinta e oito. A disposición derradeira cuarta queda redactada como segue:

«Disposición derradeira cuarta. *Títulos competenciais.*

As disposicións contidas nesta lei teñen a consideración de ordenación básica da banca e dos seguros e de bases da planificación xeral da actividade económica, conforme o artigo 149.1.11.^a e 13.ª da Constitución, salvo as materias que se enumeran a seguir:

a) Son competencia exclusiva do Estado consonte o artigo 149.1.6.^a da Constitución, por constituír lexislación mercantil, as materias reguladas:

- 1.º Nos capítulos I e II, salvo o artigo 7.
- 2.º Nos números 3 ao 10 do artigo 8, salvo o parágrafo terceiro do número 8.
- 3.º No artigo 43.
- 4.º Nos números 2 e 7 do artigo 45.
- 5.º Na disposición adicional primeira, salvo o número 6, e nas disposicións adicionais terceira, cuarta, sexta, sétima e oitava.
- 6.º Nas disposicións transitorias primeira e cuarta, así como na disposición transitoria quinta, salvo os parágrafos terceiro e cuarto do número 5 e os números 7 e 8.
- 7.º No número 1 da disposición transitoria sétima, na disposición transitoria novena, salvo o número 4, e na disposición transitoria décima.

b) Son competencia exclusiva do Estado consonte o artigo 149.1.14.^a da Constitución, xa que constitúen lexislación da facenda xeral, as materias reguladas:

- 1.º No parágrafo terceiro do número 8 do artigo 8.
- 2.º Nos parágrafos terceiro e cuarto do número 5 e os números 7 e 8 da disposición transitoria quinta.
- 3.º Na disposición transitoria sexta.
- 4.º Nas disposicións derradeiras primeira e segunda».

TÍTULO III

Modificación da Lei 20/2015, do 14 de xullo, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras

Artigo 213. *Modificación da Lei 20/2015, do 14 de xullo, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras.*

Modifícase a Lei 20/2015, do 14 de xullo, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras nos seguintes termos:

Un. O artigo 64 queda redactado como segue:

«Artigo 64. *Actividade en España das entidades reaseguradoras de terceiros países desde o país de orixe.*

As entidades reaseguradoras de terceiros países poderán exercer actividade en España desde o país onde teñan o seu domicilio social».

Dous. Introdúcese un novo artigo 79 bis coa seguinte redacción:

«Artigo 79 bis. *Política de implicación.*

As entidades aseguradoras autorizadas para operar no ramo de vida e as entidades reaseguradoras que cubran obrigas de seguros de vida deberán desenvolver e pór en coñecemento do público unha política de implicación na cal se describa como se implica a entidade como accionista na súa estratexia de investimento en sociedades cuxas accións estean admitidas á negociación nun mercado regulado que estea situado ou opere nun Estado membro, na forma e co contido que se determinen regulamentariamente».

Tres. Introdúcese un novo artigo 79 ter coa seguinte redacción:

«Artigo 79 ter. *Estratexia de investimento.*

As entidades aseguradoras autorizadas para operar no ramo de vida e as entidades reaseguradoras que cubran obrigas de seguros de vida deberán pór en coñecemento do público, na forma e co contido que se determinen regulamentariamente, información relativa a como os elementos principais da súa estratexia de investimento en sociedades cuxas accións estean admitidas á negociación nun mercado regulado que estea situado ou opere nun Estado membro son coherentes co perfil e coa duración dos seus pasivos, en particular, dos seus pasivos a longo prazo, e á maneira en que contribúen ao rendemento a medio e longo prazo dos seus activos».

Catro. Modifícanse os números 3 e 5 do artigo 206, que quedan redactados como segue:

«3. A imposición das sancións, salvo a consistente en amoestación privada, unha vez que sexan executivas, farase constar no Rexistro Administrativo de Entidades Aseguradoras e Reaseguradoras e no dos Altos Cargos de Entidades Aseguradoras e Reaseguradoras, con indicación do tipo e clase da infracción e identidade do infractor. Así mesmo, unha vez que sexan executivas, deberán ser obxecto de comunicación á inmediata xunta ou asemblea xeral que teña lugar con posterioridade.

As sancións de separación do cargo e suspensión, unha vez que sexan executivas, faranse constar, ademais, no Rexistro Mercantil e, se é o caso, no Rexistro de Cooperativas».

«5. A cancelación dos antecedentes por sancións no rexistro administrativo poderase realizar de oficio ou por instancia dos interesados, sempre que transcorrese, sen ser sancionado de novo, o prazo dun ano para as sancións por infraccións leves, tres anos para as sancións por infraccións graves e cinco anos para as sancións por infraccións moi graves. Este prazo contarase desde o día seguinte a aquel en que quedase cumprida a sanción. O anterior será aplicable, de ser o caso, ás sancións inscritas no Rexistro Mercantil e no Rexistro de Cooperativas».

LIBRO TERCEIRO

Medidas para a adaptación do dereito español a determinada normativa europea en materia fiscal

TÍTULO I

Transposición da Directiva (UE) 2018/1910 do Consello, do 4 de decembro de 2018, pola que se modifica a Directiva 2006/112/CE no que se refire á harmonización e á simplificación de determinadas normas do réxime do imposto sobre o valor engadido na imposición dos intercambios entre os Estados membros, e a Directiva (UE) 2019/475 do Consello, do 18 de febreiro de 2019, pola que se modifican as directivas 2006/112/CE e 2008/118/CE no que respecta á inclusión do municipio italiano de Campione d'Italia e das augas italianas do lago de Lugano no territorio alfandegueiro da Unión e no ámbito de aplicación territorial da Directiva 2008/118/CE

CAPÍTULO I

Modificación da Lei 37/1992, do 28 de decembro, do imposto sobre o valor engadido

Artigo 214. *Modificación da Lei 37/1992, do 28 de decembro, do imposto sobre o valor engadido.*

Introdúcense as seguintes modificacións na Lei 37/1992, do 28 de decembro, do imposto sobre o valor engadido:

Un. Modifícanse as letras a) e b) do ordinal 1.º do número dous do artigo 3, que quedan redactadas da seguinte forma:

«a) Na República Federal de Alemaña, a illa de Helgoland e o territorio de Büsingen; no Reino de España, Ceuta e Melilla, e na República Italiana, Livigno, en canto territorios non comprendidos na Unión alfandegueira.

b) No Reino de España, Canarias; na República Francesa, os territorios franceses a que se refiren o artigo 349 e o artigo 355, número 1, do Tratado de funcionamento da Unión Europea; na República Helénica, Monte Athos; no Reino Unido, as illas do Canal; na República Italiana, Campione d'Italia e as augas nacionais do lago de Lugano, e na República de Finlandia, as illas Aland, en canto territorios excluídos da harmonización dos impostos sobre o volume de negocios».

Dous. Modifícase o parágrafo primeiro do ordinal 3.º do artigo 9, que queda redactado da seguinte forma:

«3.º A transferencia por parte dun suxeito pasivo dun ben corporal da súa empresa con destino a outro Estado membro, para afectalo ás necesidades daquela neste último. Non terán esa consideración as transferencias realizadas no marco dun acordo de vendas de bens en consigna nos termos previstos no artigo 9 bis desta lei».

Tres. Engádesse un novo artigo 9 bis, que queda redactado da seguinte forma:

«Artigo 9 bis. *Acordo de vendas de bens en consigna.*

Un. Para os efectos do disposto nesta lei, entenderase por acordo de vendas de bens en consigna aquel en que se cumpran os seguintes requisitos:

a) Que os bens sexan expedidos ou transportados a outro Estado membro, polo vendedor ou por un terceiro no seu nome e pola súa conta, co fin de que eses

bens sexan adquiridos nun momento posterior á súa chegada por outro empresario ou profesional habilitado, de conformidade cun acordo previo entre ambas as partes.

b) Que o vendedor que expida ou transporte os bens non teña a sede da súa actividade económica ou un establecemento permanente no Estado membro de chegada da expedición ou transporte daqueles.

c) Que o empresario ou profesional que vai adquirir os bens estea identificado para efectos do imposto sobre o valor engadido no Estado membro de chegada da expedición ou transporte, e ese número de identificación fiscal, así como o seu nome e apelidos, razón ou denominación social completa, sexan coñecidos polo vendedor no momento do inicio da expedición ou transporte.

d) Que o vendedor incluíse o envío deses bens tanto no libro de rexistro que se determine regulamentariamente como na declaración recapitulativa a que se refire o artigo 164, número un, ordinal 5.º, desta lei, na forma que se determine regulamentariamente.

Dous. Cando, no prazo dos doce meses seguintes á chegada dos bens ao Estado membro de destino no marco dun acordo de vendas de bens en consigna, o empresario ou profesional mencionado na letra c) do punto anterior, ou na letra a') do segundo parágrafo do punto seguinte, adquira o poder de disposición dos bens, entenderase que no territorio de aplicación do imposto se realiza, segundo os casos:

a) unha entrega de bens das previstas no artigo 68, número dous, ordinal 1.º, letra A), primeiro parágrafo, desta lei, polo vendedor, á cal resultará aplicable a exención prevista no artigo 25 desta lei, ou

b) unha adquisición intracomunitaria de bens das previstas no artigo 15, número un, letra b), desta lei, polo empresario ou profesional que os adquiere.

Tres. Entenderase que se produciu unha transferencia de bens á cal se refire o artigo 9.3.º desta lei cando, no marco dun acordo de vendas de bens en consigna, dentro do prazo dos doce meses previsto no número anterior, se incumpra calquera das condicións establecidas no número un anterior, en particular:

a) Cando os bens non os adquirise o empresario ou profesional a quen ían destinados inicialmente.

b) Cando os bens fosen expedidos ou transportados a un destino distinto do Estado membro ao cal estaban inicialmente destinados segundo o acordo de vendas de bens en consigna.

c) No suposto de destrución, perda ou roubo dos bens.

Non obstante, entenderanse cumpridos os requisitos do número un anterior cando dentro do referido prazo:

a') Os bens os adquira un empresario ou profesional que substitúa o referido na letra c) do número un anterior, con cumprimento dos requisitos previstos nesa letra.

b') Non se transmitise o poder de disposición dos bens e estes sexan devoltos ao Estado membro desde o cal se expediron ou transportaron.

c') As circunstancias previstas nas letras a') e b') fosen incluídas polo vendedor no libro de rexistro que se determine regulamentariamente.

Catro. Entenderase que se produciu unha transferencia de bens a que se refire o artigo 9.3.º desta lei, no marco dun acordo de vendas de bens en consigna e cumprindo as condicións previstas no número un anterior, ao día seguinte do remate do prazo de 12 meses desde a chegada dos bens ao Estado membro de destino sen que o empresario ou profesional mencionado na letra c) do número un ou na letra a') do segundo parágrafo do número tres do artigo 9 bis adquirise o poder de disposición dos bens.

Cinco. Os empresarios ou profesionais que subscriban un acordo de vendas de bens en consigna e quen substitúa aquel a quen estaban inicialmente destinados os bens deberán levar un libro de rexistro destas operacións nas condicións que se establezan regulamentariamente».

Catro. Modifícase o número un do artigo 15, que queda redactado da seguinte forma:

«Un. Entenderase por adquisición intracomunitaria de bens:

a) A obtención do poder de disposición sobre bens mobles corporais expedidos ou transportados ao territorio de aplicación do imposto, con destino ao adquirente, desde outro Estado membro, polo transmitente, polo propio adquirente ou por un terceiro en nome e por conta de calquera dos anteriores.

b) A obtención do poder de disposición sobre bens mobles corporais no marco dun acordo de vendas de bens en consigna nos termos previstos no artigo 9 bis, número dous, desta lei».

Cinco. Modifícase o número un e engádese un número catro ao artigo 25, que quedan redactados da seguinte forma:

«Un. As entregas de bens definidas no artigo 8 desta lei, expedidos ou transportados, polo vendedor, polo adquirente ou por un terceiro en nome e por conta de calquera dos anteriores, ao territorio doutro Estado membro, sempre que o adquirente sexa un empresario ou profesional ou unha persoa xurídica que non actúe como tal, que dispoña dun número de identificación para efectos do imposto sobre o valor engadido asignado por un Estado membro distinto do Reino de España e que lle comunicase ese número de identificación fiscal ao vendedor.

A aplicación desta exención quedará condicionada a que o vendedor incluíse esas operacións na declaración recapitulativa de operacións intracomunitarias prevista no artigo 164, número un, ordinal 5.º, desta lei, nas condicións que se establezan regulamentariamente.

A exención descrita neste punto non se aplicará ás entregas de bens efectuadas para aquelas persoas cuxas adquisicións intracomunitarias de bens non estean suxeitas ao imposto no Estado membro de destino en virtude dos criterios contidos no artigo 14, números un e dous, desta lei.

Tampouco se aplicará esta exención ás entregas de bens acollidas ao réxime especial de bens usados, obxectos de arte, antigüidades e obxectos de colección, regulado no capítulo IV do título IX desta lei».

«Catro. As entregas de bens efectuadas no marco dun acordo de vendas de bens en consigna nas condicións previstas no artigo 9 bis, número dous, desta lei».

Seis. Modifícase o ordinal 1.º do número dous do artigo 68, que queda redactado da seguinte forma:

«1.º A) As entregas de bens mobles corporais que deban ser obxecto de expedición ou transporte para a súa posta á disposición do adquirente, cando a expedición ou o transporte se inicien no referido territorio, sen prexuízo do disposto no número catro deste artigo.

A pesar do disposto no parágrafo anterior, cando o lugar de iniciación da expedición ou do transporte dos bens que deban ser obxecto de importación estea situado nun país terceiro, as entregas destes efectuadas polo importador e, se é o caso, por sucesivos adquirentes entenderanse realizadas no territorio de aplicación do imposto.

B) Para os efectos do disposto no primeiro parágrafo da letra A) anterior, tratándose de bens obxecto de entregas sucesivas, enviados ou transportados con destino a outro Estado membro directamente desde o primeiro provedor ao adquirente final da cadea, a expedición ou o transporte entenderanse vinculados unicamente á entrega de bens efectuada a favor do intermediario.

Non obstante, a expedición ou o transporte entenderanse vinculados unicamente á entrega efectuada polo intermediario cando lle comunicase ao seu provedor un número de identificación fiscal para os efectos do imposto sobre o valor engadido subministrado polo Reino de España.

Para os efectos dos dous parágrafos anteriores, entenderase por intermediario un empresario ou profesional distinto do primeiro provedor, que expida ou transporte os bens directamente, ou por un terceiro no seu nome e pola súa conta».

Sete. Modifícase o ordinal 8.º do número un do artigo 75, que queda redactado da seguinte forma:

«8.º Nas entregas de bens comprendidas no artigo 25 desta lei, distintas das sinaladas no número anterior, a devindicación do imposto producirase o día 15 do mes seguinte a aquel:

a) En que se inicie a expedición ou o transporte dos bens con destino ao adquirente.

b) En que os bens se poñan á disposición do adquirente, nas entregas de bens efectuadas nas condicións sinaladas no artigo 9 bis, número dous, desta lei.

Para os efectos das letras a) e b) anteriores, se con anterioridade á citada data se expedise factura por esas operacións, a devindicación do imposto terá lugar na data da súa expedición.

c) No momento en que se produza o incumprimento das condicións a que se refire o número tres do artigo 9 bis desta lei.

d) Ao día seguinte do remate do prazo de 12 meses a que se refire o número catro do artigo 9 bis desta lei».

Oito. Modifícase a letra c') do ordinal 2.º do número un do artigo 84, que queda redactada da seguinte forma:

«c') Cando se trate de entregas de bens que estean exentas do imposto por aplicación do previsto nos artigos 21, ordinais 1.º e 2.º, ou 25 desta lei, así como de entregas de bens referidas neste último artigo que estean suxeitas e non exentas do imposto».

Nove. Modifícase o ordinal 5.º do número un do artigo 164, que queda redactado da seguinte forma:

«5.º Presentar periodicamente, ou por requirimento da Administración, información relativa ás súas operacións económicas con terceiras persoas e, en particular, unha declaración recapitulativa de operacións intracomunitarias».

CAPÍTULO II

Modificación da Lei 38/1992, do 28 de decembro, de impostos especiais

Artigo 215. *Modificación da Lei 38/1992, do 28 de decembro, de impostos especiais.*

Modifícanse os números 7 e 30 do artigo 4 da Lei 38/1992, do 28 de decembro, de impostos especiais, que quedan redactados da seguinte forma:

«7. «Comunidade» e «Territorio da Comunidade»: os territorios dos Estados membros, tal como están definidos para cada Estado membro no artigo 299 do Tratado constitutivo da Comunidade Europea, con excepción dos territorios nacionais seguintes:

– Na República Federal de Alemaña: a illa de Helgoland e o territorio de Büsingen.

- Na República Francesa: os departamentos franceses de ultramar.
- Na República Italiana: Livigno.
- Na República de Finlandia: as illas Aland.
- No Reino Unido: as illas do Canal.
- No Reino de España: as illas Canarias, Ceuta e Melilla».

«30. «Territorio terceiro»:

a) Os territorios comprendidos no territorio alfandegueiro da Comunidade que se citan a seguir:

- Illas Canarias.
- Departamentos franceses de ultramar.
- Illas Aland.
- Illas do Canal.

b) Os territorios a que se refire o artigo 299, número 4, do tratado.

c) Os seguintes territorios non comprendidos no territorio alfandegueiro da Comunidade:

- Illa de Helgoland.
- Territorio de Büsingen.
- Ceuta.
- Melilla.
- Livigno».

CAPÍTULO III

Modificación do Regulamento do imposto sobre o valor engadido, aprobado polo Real decreto 1624/1992, do 29 de decembro

Artigo 216. *Modificación do Regulamento do imposto sobre o valor engadido, aprobado polo Real decreto 1624/1992, do 29 de decembro.*

Introdúcense as seguintes modificacións no Regulamento do imposto sobre o valor engadido, aprobado polo Real decreto 1624/1992, do 29 de decembro:

Un. Modifícanse os números 2 e 3 e o ordinal 1.º do número 4 do artigo 13, que quedan redactados da seguinte forma:

«2. A expedición ou o transporte dos bens ao Estado membro de destino xustificárase por calquera medio de proba admitido en dereito e, en particular, mediante os elementos de proba establecidos en cada caso polo artigo 45 bis do Regulamento de execución (UE) n.º 282/2011 do Consello, do 15 de marzo de 2011, polo que se establecen disposicións de aplicación da Directiva 2006/112/CE, relativa ao sistema común do imposto sobre o valor engadido, segundo for realizado polo vendedor, polo comprador ou por conta de calquera deles.

3. A condición do adquirente acreditarase mediante o número de identificación para efectos do imposto sobre o valor engadido que lle subministre ao vendedor».

«1.º A expedición ou o transporte dos bens ao Estado membro de destino nos mesmos termos do número 2 anterior».

Dous. Engádesse un ordinal 3.º ao número 1 e modifícanse os números 2 e 3 do artigo 66, que quedan redactados da seguinte forma:

«3.º O envío ou a recepción dos bens comprendidos nun acordo de vendas de bens en consigna a que se refire o artigo 9 bis da Lei do imposto».

«2. No mencionado libro de rexistro deberán constar os seguintes datos:

A) En relación coas operacións referidas nos ordinais 1.º e 2.º do punto anterior:

- 1.º Operación e data.
- 2.º Descrición dos bens obxecto da operación, con referencia, de ser o caso, á súa factura de adquisición ou ao título de posesión.
- 3.º Outras facturas ou documentación relativas ás operacións de que se trate.
- 4.º Identificación do destinatario ou remitente, con indicación do seu número de identificación para efectos do imposto sobre o valor engadido, razón social e domicilio.
- 5.º Estado membro de orixe ou de destino dos bens.
- 6.º Prazo que, se é o caso, se fixase para a realización das operacións mencionadas.

B) En relación coas operacións referidas no ordinal 3.º do punto anterior:

a) O vendedor deberá facer constar os seguintes datos:

- 1.º O Estado membro a partir do cal os bens foron expedidos ou transportados e a data de expedición ou transporte dos bens.
- 2.º O número de identificación para efectos do imposto sobre o valor engadido do empresario ou profesional ao cal van destinados os bens, asignado polo Estado membro ao cal se expiden ou transportan os bens.
- 3.º O Estado membro ao cal se expiden ou transportan os bens, o número de identificación para efectos do imposto sobre o valor engadido do depositario dos bens cando este é distinto do empresario ou profesional mencionado no ordinal 2.º anterior, o enderezo do almacén en que se almacenan os bens tras a súa chegada e a data de chegada dos bens ao almacén.
- 4.º O valor, a descrición e a cantidade dos bens que chegaron ao almacén.
- 5.º O número de identificación para efectos do imposto sobre o valor engadido do empresario ou profesional a que se refire o número tres, segundo parágrafo, letra a'), do artigo 9 bis da Lei do imposto, que substitúe o empresario ou profesional a quen inicialmente foron destinados os bens.
- 6.º A descrición, a base imponible determinada conforme os artigos 78 e 79 da Lei do imposto, a cantidade e o prezo unitario dos bens entregados nas condicións sinaladas no primeiro guión do número dous do artigo 9 bis da Lei do imposto, a data da dita entrega e o número de identificación para efectos do imposto sobre o valor engadido do empresario ou profesional adquirente.
- 7.º A descrición, a base imponible determinada conforme os artigos 78 e 79 da Lei do imposto, a cantidade e o prezo unitario dos bens transferidos nas condicións sinaladas no primeiro parágrafo do número tres do artigo 9 bis da Lei do imposto, a data en que tiveron lugar as condicións que motivaron esa transferencia de bens e o motivo polo cal se produciu.
- 8.º A descrición, a cantidade e o valor dos bens devoltos nas condicións sinaladas no número tres, segundo parágrafo, letra b'), do artigo 9 bis da Lei do imposto, así como a data da devolución.

b) O empresario ou profesional a quen van destinados os bens e quen substitúa aquel deberán facer constar os seguintes datos:

- 1.º O número de identificación para efectos do imposto sobre o valor engadido do vendedor que transmita os bens no marco dun acordo de vendas de bens en consigna.
- 2.º A descrición e cantidade dos bens enviados para seren postos á súa disposición.

3.º A data de chegada ao almacén dos bens enviados para seren postos á súa disposición.

4.º A descrición, a base imponible determinada conforme os artigos 78 e 79 da Lei do imposto, a cantidade e o prezo unitario dos bens adquiridos e a data en que se realiza a adquisición intracomunitaria de bens prevista no segundo guión do número dous do artigo 9 bis da Lei do imposto.

5.º A descrición e a cantidade dos bens que son retirados do almacén polo vendedor e deixan de estar á súa disposición, así como a data en que aqueles se retiran.

6.º A descrición e a cantidade dos bens destruídos ou desaparecidos do almacén e a data en que se produce ou se descubre a destrución, perda ou roubo dos bens.

Non obstante, este empresario ou profesional só deberá anotar os datos citados nos ordinais 1.º, 2.º e 4.º anteriores, cando os bens se expidan ou transporten para o seu depósito a un empresario ou profesional distinto del.

3. No caso das persoas e entidades a que se refire o artigo 62.6 deste regulamento, o mantemento deste libro de rexistro deberase realizar a través da sede electrónica da Axencia Estatal de Administración Tributaria, mediante a subministración electrónica da información do detalle de cada unha das operacións que se deben anotar nel.

A persoa titular do Ministerio de Facenda determinará a identificación destes rexistros mediante orde ministerial».

Tres. Modifícase o artigo 79, que queda redactado da seguinte forma:

«Artigo 79. *Obriga de presentar a declaración recapitulativa.*

1. Estarán obrigados a presentar a declaración recapitulativa os empresarios e profesionais, mesmo cando teñan esa condición consonte o disposto no número catro do artigo 5 da Lei do imposto, que realicen calquera das seguintes operacións:

1.º As entregas de bens destinados a outro Estado membro que se encontren exentas en virtude do disposto nos números un, dous, tres e catro do artigo 25 da Lei do imposto.

Inclúranse entre estas operacións as transferencias de bens comprendidas no ordinal 3.º do artigo 9 da Lei do imposto e, en particular, as entregas posteriores de bens cuxa importación estivese exenta de acordo co disposto no ordinal 12.º do artigo 27 da Lei do imposto.

Quedarán excluídas das entregas de bens a que se refire este número as seguintes:

a) As que teñan por obxecto medios de transporte novos realizadas a título ocasional polas persoas comprendidas na letra e) do número un do artigo 5 da Lei do imposto.

b) As realizadas por suxeitos pasivos do imposto para destinatarios que non teñan atribuído un número de identificación para efectos do citado tributo en calquera outro Estado membro da Comunidade.

2.º As adquisicións intracomunitarias de bens suxeitas ao imposto realizadas por persoas ou entidades identificadas para efectos deste no territorio de aplicación do imposto.

Inclúranse entre estas operacións as transferencias de bens desde outro Estado membro a que se refire o ordinal 2.º do artigo 16 da Lei do imposto e, en particular, as adquisicións intracomunitarias de bens que fosen previamente importados noutro Estado membro onde esa importación estivese exenta do imposto en condicións análogas ás establecidas polo ordinal 12.º do artigo 27 da Lei do imposto.

3.º As prestacións intracomunitarias de servizos.

Para os efectos deste regulamento, consideraranse prestacións intracomunitarias de servizos as prestacións de servizos en que concorran os seguintes requisitos:

- a) Que, conforme as regras de localización aplicables, non se entendan prestadas no territorio de aplicación do imposto.
- b) Que estean suxeitas e non exentas noutro Estado membro.
- c) Que o seu destinatario sexa un empresario ou profesional que actúe como tal e a sede da súa actividade económica radique nese Estado membro, ou teña nel un establecemento permanente ou, na súa falta, o lugar do seu domicilio ou residencia habitual, ou que tal destinatario sexa unha persoa xurídica que non actúe como empresario ou profesional pero teña asignado un número de identificación para efectos do imposto subministrado por ese Estado membro.
- d) Que o suxeito pasivo sexa ese destinatario.

4.º As adquisicións intracomunitarias de servizos.

Para efectos deste regulamento, consideraranse adquisicións intracomunitarias de servizos as prestacións de servizos suxeitas e non exentas no territorio de aplicación do imposto que sexan prestadas por un empresario ou profesional cuxa sede de actividade económica ou establecemento permanente desde os cales as preste ou, na súa falta, o lugar do seu domicilio ou residencia habitual se encontre na Comunidade pero fóra do territorio de aplicación do imposto.

5.º As entregas subseguintes ás adquisicións intracomunitarias de bens a que se refire o número tres do artigo 26 da Lei do imposto, realizadas noutro Estado membro utilizando un número de identificación para efectos de imposto sobre o valor engadido asignado pola Administración tributaria española.

2. Tamén estará obrigado a presentar a declaración recapitulativa o vendedor que expida ou transporte bens a outro Estado membro no marco dun acordo de vendas de bens en consigna a que se refire o artigo 9 bis da Lei do imposto».

Catro. Engádesse un ordinal 4.º ao número 1 e modifícanse os números 2 e 3 do artigo 80, que quedan redactados da seguinte forma:

«4.º No caso de envíos de bens no marco dun acordo de vendas de bens en consigna a que se refire o artigo 9 bis da Lei do imposto, o vendedor deberá consignar:

- a) O número de identificación para efectos do imposto sobre o valor engadido do empresario ou profesional a quen van destinados os bens asignado polo Estado membro a que se expiden ou transportan os bens.
- b) O número de identificación para efectos do imposto sobre o valor engadido do empresario ou profesional a que se refire o número tres, segundo parágrafo, letra a'), do artigo 9 bis da Lei do imposto, que substitúe o empresario ou profesional a quen inicialmente foron destinados os bens no marco dun acordo de vendas de bens en consigna.
- c) O importe inicial estimado do valor dos bens expedidos ou transportados a outro Estado membro no marco dun acordo de vendas de bens en consigna».

«2. Os datos contidos na declaración recapitulativa deberanse rectificar cando se incorrese en erros ou se producisen alteracións derivadas das circunstancias a que se refire o artigo 80 da Lei do imposto.

No caso previsto no ordinal 4.º do número anterior, o vendedor deberá comunicar calquera modificación da información presentada.

3. As operacións deberanse consignar na declaración recapitulativa correspondente ao período de declaración en que se devindicasen.

No suposto do ordinal 4.º do número 1 anterior, a información mencionada consignarase na declaración recapitulativa correspondente:

– Ao período de declaración relativo á data da expedición ou transporte dos bens, no suposto previsto na letra a).

– Ao período de declaración en que se anotasen no libro de rexistro ao cal se refire o artigo 66.B), letra a), deste regulamento os datos identificativos do empresario ou profesional que substitúe o empresario ou profesional a quen inicialmente foron destinados os bens no marco dun acordo de vendas de bens en consigna, no suposto previsto na letra b).

Nos supostos a que se refire o primeiro parágrafo do número 2 anterior, a rectificación anotarase na declaración recapitulativa do período de declaración no cal fose notificada ao destinatario dos bens ou servizos».

Cinco. Suprímense os números 4 e 5 do artigo 81.

TÍTULO II

Transposición da Directiva (UE) 2017/1852 do Consello, do 10 de outubro de 2017, relativa aos mecanismos de resolución de litixios fiscais na Unión Europea, harmonizando así o marco de resolución de procedementos amigables e reforzando a seguridade xurídica.

CAPÍTULO I

Modificación do texto refundido da Lei do imposto sobre a renda de non residentes, aprobado polo Real decreto legislativo 5/2004, do 5 de marzo

Artigo 217. *Modificación do texto refundido da Lei do imposto sobre a renda de non residentes, aprobado polo Real decreto legislativo 5/2004, do 5 de marzo.*

Modifícase a disposición adicional primeira do texto refundido da Lei do imposto sobre a renda de non residentes, aprobado polo Real decreto legislativo 5/2004, do 5 de marzo, que queda redactada da seguinte forma:

«Disposición adicional primeira. *Procedementos amigables.*

1. Os conflitos que puideren xurdir con administracións doutros Estados na aplicación dos convenios e tratados internacionais resolveranse de acordo cos procedementos amigables previstos nos propios convenios ou tratados, sen prexuízo do dereito a interpor os recursos ou reclamacións que puideren resultar procedentes.

2. O establecido nesta disposición adicional resulta igualmente de aplicación aos mecanismos de resolución daqueles litixios con outros Estados membros da Unión Europea que deriven dos convenios e tratados internacionais mediante os cales se dispón a eliminación da dobre imposición da renda e, se é o caso, do patrimonio a que se refire a Directiva (UE) 2017/1852 do Consello, do 10 de outubro de 2017, relativa aos mecanismos de resolución de litixios fiscais na Unión Europea.

3. A aplicación do acordo alcanzado entre ambas as administracións no ámbito dun procedemento amigable realizarase unha vez que o acordo adquira firmeza.

Para estes efectos, considerarase que o acordo adquire firmeza na data de recepción da última notificación das autoridades competentes que comunique ás autoridades competentes do resto dos Estados afectados a aceptación por parte das persoas interesadas do seu contido e a súa renuncia ao dereito a recorrer

respecto dos elementos da obriga tributaria que fosen obxecto do procedemento amigable, de ser o caso. No suposto de que os recursos xa se iniciasen, o acordo unicamente adquirirá firmeza unha vez que a persoa afectada achegue probas ás autoridades competentes dos Estados membros afectados de que se tomaron medidas para pór fin a eses procedementos respecto dos elementos da obriga tributaria que fosen obxecto do procedemento amigable.

4. Para estes efectos, establecerase regulamentariamente o procedemento para a resolución destes procedementos amigables, así como para a aplicación do acordo resultante.

5. Non se poderá interpor ningún recurso contra os citados acordos, sen prexuízo dos recursos previstos contra o acto ou actos administrativos que se diten en aplicación destes acordos.

6. 1.º Nos procedementos amigables, o ingreso da débeda quedará suspendido automaticamente por instancia do interesado cando se garanta o seu importe e as recargas que puideren proceder no momento da solicitude da suspensión, nos termos que regulamentariamente se establezan.

Non se poderá suspender o ingreso da débeda, de acordo co previsto no parágrafo anterior, mentres se poida solicitar a suspensión na vía administrativa ou xurisdiccional.

2.º As garantías admisibles para obter a suspensión automática a que se refire o número anterior serán exclusivamente as seguintes:

- a) Depósito de diñeiro ou valores públicos.
- b) Aval ou fianza de carácter solidario de entidade de crédito ou sociedade de garantía recíproca ou certificado de seguro de caución.

3.º Se os procedementos amigables non se refiren á totalidade da débeda, a suspensión prevista neste número limitarase ao importe afectado polos procedementos amigables.

7. No caso de que, de conformidade co disposto no número 1, se realice simultaneamente un procedemento amigable previsto nos convenios ou tratados internacionais cun procedemento de revisión dos regulados no título V de Lei 58/2003, do 17 de decembro, xeral tributaria, suspenderase o procedemento de revisión, exclusivamente respecto dos elementos da obriga tributaria que sexan obxecto do procedemento amigable, ata a finalización deste último.

8. Nos casos en que a existencia de sancións exclúa o acceso á fase arbitral do procedemento amigable, o establecido no número 7 non será de aplicación cando se recorre en vía administrativa contra a imposición de sancións. Neste caso, impedirase o acceso á comisión arbitral do procedemento amigable ata que se dite resolución firme en vía administrativa ou xudicial en relación coa sanción.

9. Nos procedementos tramitados ao abeiro do Convenio 90/436/CEE, a interposición de calquera recurso ou reclamación en vía administrativa ou en vía contencioso-administrativa contra as sancións impostas a que se refire o número 10 suspenderá a tramitación do procedemento amigable, desde a interposición do primeiro recurso que proceda ata que se dite resolución firme en vía administrativa ou xudicial en relación coa sanción.

Non se admitirá o inicio ou será causa de terminación do procedemento amigable previsto no parágrafo anterior se as empresas das cales se trate foron obxecto dunha sanción, nos termos establecidos no número 10 desta disposición, con carácter firme.

10. Para os efectos do previsto nos números 8 e 9, terán a consideración de sancións:

- a) As penas por delitos contra a Facenda pública a que se refiren os artigos 305 e 305 bis do Código penal.

b) As sancións polas infraccións a que se refiren os artigos 191, 192 e 193 da Lei 58/2003, do 17 de decembro, xeral tributaria, sempre que conorra algún criterio de cualificación a que se refire o artigo 184 da devandita lei.

c) As sancións polas infraccións establecidas no artigo 18.13.2.º da Lei 27/2014, do 27 de novembro, do imposto sobre sociedades, sempre que conorra algún criterio de cualificación a que se refire o artigo 184 da Lei 58/2003, do 17 de decembro, xeral tributaria. Para estes efectos, as referencias no citado artigo 184 ás declaracións deberanse entender realizadas á documentación de prezos de transferencia.

Malia o establecido na letra c), non terá a consideración de sanción para efectos do previsto nos números 8 e 9 a sanción por infracción derivada da presentación de documentación incompleta cando non dificulte gravemente a cuantificación ou determinación do valor de mercado.

11. Os procedementos a que se refire esta disposición réxense pola súa normativa específica e, supletoriamente, en canto resulte aplicable, pola normativa tributaria.

12. O Tribunal Económico-Administrativo Central será competente para o exercicio das funcións relativas á constitución e ao funcionamento da comisión consultiva que se determinen regulamentariamente.

13. Os membros da comisión consultiva ou da comisión de resolución alternativa constituída no marco dun procedemento amigable estarán obrigados ao máis estrito e completo sigilo respecto dos datos tributarios que coñezan na súa condición de tales, de conformidade co disposto no artigo 95 da Lei 58/2003, do 17 de decembro, xeral tributaria. A infracción dese deber poderá dar lugar ás responsabilidades legais que poidan derivar conforme a normativa española.

O disposto no parágrafo anterior entenderase sen prexuízo da aplicación, se é o caso, da normativa interna dos outros Estados afectados no ámbito propio da súa xurisdición».

CAPÍTULO II

Modificación da Lei 29/1998, do 13 de xullo, reguladora da xurisdición contencioso-administrativa

Artigo 218. *Modificación da Lei 29/1998, do 13 de xullo, reguladora da xurisdición contencioso-administrativa.*

Modifícase o número 2 da disposición adicional novena da Lei 29/1998, do 13 de xullo, reguladora da xurisdición contencioso-administrativa, que queda redactado da seguinte forma:

«2. Cando o acto relativo á liquidación dunha débeda alfanegueira obxecto de recurso fose sometido a unha decisión das institucións da Unión Europea que se deba pronunciar sobre a non contracción *a posteriori*, a devolución ou a condonación desa débeda, suspenderase o curso dos autos desde que esa circunstancia se poña en coñecemento do órgano xurisdiccional e ata que sexa firme a resolución adoptada por esas institucións.

Igualmente procederá a suspensión do curso dos autos, exclusivamente respecto dos elementos da obriga tributaria que sexan obxecto do procedemento amigable, desde que se inicie o procedemento amigable en materia de imposición directa a que se refire a disposición adicional primeira do texto refundido da Lei do imposto sobre a renda de non residentes, aprobado polo Real decreto legislativo 5/2004, do 5 de marzo, ata que finalice ese procedemento amigable.

Nos procedementos tramitados ao abeiro do Convenio 90/436/CEE e nos casos en que a existencia de sancións exclúa o acceso á fase arbitral do procedemento

amigable, o establecido no parágrafo anterior non será de aplicación cando se interpuxese calquera recurso en vía contencioso-administrativa contra as sancións».

Disposición adicional primeira. *Cláusula de trato non menos favorable.*

As entidades contratantes pertencentes ao sector público concederánlles nos procedementos de adxudicación dos contratos de obra, de subministración ou de servizos aos operadores económicos procedentes de Estados que teñan acordos internacionais que vinculen a Unión Europea ou o Estado, un trato non menos favorable ca o concedido ás obras, ás subministracións, aos servizos e aos operadores económicos da Unión Europea.

Disposición adicional segunda. *Imposto sobre o valor engadido.*

Nas cantidades establecidas no presente real decreto lei, no libro primeiro, non se considerarán incluídos o importe correspondente ao imposto sobre o valor engadido, nin ao imposto xeral indirecto canario, nin ao imposto sobre a produción, os servizos e a importación en función dos territorios en que sexan aplicables.

Disposición adicional terceira. *Responsabilidade do persoal ao servizo das entidades contratantes pertencentes ao sector público.*

A infracción ou aplicación indebida dos preceptos contidos no libro primeiro do real decreto lei por parte do persoal ao servizo das entidades contratantes pertencentes ao sector público que estean incluídas no ámbito de aplicación do texto refundido da Lei do Estatuto básico do empregado público, aprobado polo Real decreto legislativo 5/2015, do 30 de outubro, dará lugar a responsabilidade disciplinaria, que se exixirá conforme a normativa específica na materia.

Disposición adicional cuarta. *Accesibilidade.*

No ámbito da contratación suxeita a este real decreto lei, a determinación dos medios de comunicación admisibles, o deseño dos elementos instrumentais e o desenvolvemento do procedemento deberanse realizar tendo en conta criterios de accesibilidade universal e de deseño para todos, tal e como son definidos estes termos no Real decreto legislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social.

Disposición adicional quinta. *Réxime xurídico aplicable aos contratos excluídos do ámbito deste real decreto lei que subscriban entidades do sector público.*

Os contratos que, estando excluídos do ámbito de aplicación deste real decreto lei, teñan por obxecto as actividades indicadas nos seus artigos 8 ao 14 serán adxudicados polas entidades pertencentes ao sector público con suxeición ao réxime xurídico que en cada caso resulte da aplicación da disposición adicional oitava da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

Disposición adicional sexta. *Actualización de cifras fixadas pola Unión Europea.*

As cifras que, no sucesivo, fixe a Comisión Europea substituirán as que figuran no texto deste real decreto lei. O Ministerio de Facenda adoptará as medidas pertinentes para asegurar a súa publicidade.

Disposición adicional sétima. *Pagamentos directos aos subcontratistas.*

1. Sen prexuízo do previsto no artigo 108 e sempre que se cumpran as condicións establecidas no artigo 107, a entidade contratante poderá prever nos pregos de condicións que se realicen pagamentos directos aos subcontratistas.

2. O subcontratista que conte coa conformidade para percibir pagamentos directos poderá ceder os seus dereitos de cobramento.

3. Os pagamentos efectuados a favor do subcontratista entenderanse realizados por conta do contratista principal, mantendo en relación coa entidade contratante a mesma natureza de aboamentos á conta ca a das certificacións de obra.

4. En ningún caso será imputable á entidade contratante o atraso no pagamento derivado da falta de conformidade do contratista principal coa factura presentada polo subcontratista.

5. Autorízase a persoa titular do Ministerio de Facenda para desenvolver, no ámbito do sector público estatal, as previsións contidas nos números anteriores relativas ás características da documentación que se debe achegar, ao réxime de notificacións e ao de certificacións, á operativa contable e á facturación.

Disposición adicional oitava. *Remisión de contratos e de información ao Comité Técnico de Contas Nacionais.*

As entidades contratantes pertencentes ao sector público estarán suxeitas ás obrigas de remisión de contratos e de información que establecen as disposicións adicionais cuadraxésimo quinta e cuadraxésimo sexta da Lei 9/2017, do 8 de novembro.

Disposición adicional novena. *Principios aplicables aos contratos de concesión de servizos do anexo I e aos contratos de servizos de carácter social, sanitario ou educativo do anexo I.*

Sen prexuízo da aplicación das disposicións deste real decreto lei e, entre outras, das relativas ao establecemento das prescricións técnicas, das condicións mínimas de solvencia, dos criterios de adxudicación e das condicións especiais de execución nos procedementos de licitación de contratos de concesión dos servizos que figuran no anexo I e de contratos de carácter social, sanitario ou educativo tamén do anexo I, as entidades contratantes velarán en todas as súas fases pola necesidade de garantir a calidade, a continuidade, a accesibilidade, a aaccessibilidade, a dispoñibilidade e a exhaustividade dos servizos; as necesidades específicas das distintas categorías de usuarios, incluídos os grupos desfavorecidos e vulnerables; a implicación dos usuarios dos servizos e a innovación na prestación do servizo.

Así mesmo, ao establecer os criterios de adxudicación dos contratos a que se refire esta disposición adicional, a entidade contratante poderá referilos a aspectos tales como a experiencia do persoal adscrito ao contrato na prestación de servizos dirixidos a sectores especialmente desfavorecidos ou na prestación de servizos de similar natureza nos termos establecidos no artigo 66; o reinvestimento dos beneficios obtidos na mellora dos servizos que presta; o establecemento de mecanismos de participación dos usuarios e de información e orientación deles.

Disposición adicional décima. *Autorizacións do artigo 324 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, de contratos do sector público, pola que se traspoñen ao ordenamento xurídico español as directivas do Parlamento Europeo e do Consello 2014/23/UE e 2014/24/UE, do 26 de febreiro de 2014.*

O réxime de autorizacións que establece o artigo 324 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, resultará de aplicación aos contratos que subscriban con suxeición ao presente real decreto lei os órganos de contratación das entidades do sector público estatal que teñan a consideración de poderes adxudicadores, nos termos establecidos nel.

Disposición adicional décimo primeira. *Taxa por inscrición no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros.*

1. Constitúe o feito impoñible da taxa:

a) A inscrición no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros dos mediadores de seguros ou de reaseguros, e dos mediadores de seguros complementarios.

b) A inscrición dos administradores, da persoa responsable da actividade de distribución e das persoas que formen parte do órgano de dirección responsable das actividades de distribución de seguros ou de reaseguros das persoas xurídicas inscritas como mediadores de seguros, mediadores de seguros complementarios ou corretores de reaseguros que, consonte o título I do libro segundo do real decreto lei e as súas disposicións regulamentarias de desenvolvemento, deban ser inscritos.

c) A inscrición da persoa responsable da actividade de distribución e das persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución de seguros ou de reaseguros nas entidades aseguradoras e reaseguradoras.

d) A inscrición dos actos relacionados cos anteriores, sempre que deban ser inscritos de acordo co exixido nas normas sobre distribución de seguros e de reaseguros privados.

e) A expedición de certificados relativa á información incluída no rexistro administrativo a que se refire o artigo 133 do título I do libro segundo.

2. A taxa non será exixible nos supostos de inscricións relativas á cancelación da inscrición.

3. Será suxeito pasivo da taxa a persoa física ou xurídica a prol da cal se practique a inscrición no Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros e a persoa física ou xurídica solicitante dun certificado dese rexistro.

4. A contía da taxa será:

a) Pola inscrición dun axente de seguros exclusivo, persoa física: unha cota fixa de 13,52 euros.

b) Pola inscrición dun axente de seguros vinculado, dun corretor de seguros ou de reaseguros, persoas físicas: unha cota fixa de 71,80 euros.

c) Pola inscrición dunha sociedade de axencia de seguros, dun operador de banca-seguros ou dunha sociedade de corretoría de seguros ou de reaseguros: unha cota fixa de 168,58 euros.

d) Unha cota fixa de 13,52 euros pola inscrición de cada administrador, persoa responsable da actividade de distribución ou persoa que forme parte do órgano de dirección responsable das actividades de distribución de seguros ou de reaseguros nas sociedades de axencia de seguros ou dos operadores de banca-seguros, de corretoría de seguros ou de corretoría de reaseguros.

e) Unha cota fixa de 13,52 euros pola inscrición da persoa responsable da actividade de distribución ou por cada persoa que forme parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución de seguros ou de reaseguros nas entidades aseguradoras e reaseguradoras.

f) Pola inscrición de calquera outro acto inscristible ou pola modificación dos inscritos: unha cota fixa de 13,52 euros por cada un deles.

g) Pola expedición de certificados relativos á información incluída no mencionado Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros: unha cota fixa de 13,52 euros.

5. A taxa devindicárase cando se presente a solicitude, que non se tramitará sen que se efectuase o pagamento correspondente.

6. O importe da taxa poderase recadar mediante autoliquidación, na forma e nos prazos que determine o Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital.

7. A taxa correspondente á inscrición dos axentes de seguros exclusivos, dos seus cargos de administración e da persoa responsable da actividade de distribución, ou das persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución de seguros, será autoliquidada pola entidade aseguradora en cuxo rexistro de axentes figuren inscritos, en calidade de substituto do contribuínte.

8. A administración, liquidación e recadación en período voluntario da taxa corresponde á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións. A recadación en período executivo corresponde á Axencia Estatal de Administración Tributaria, de acordo coa lexislación vixente.

9. Os importes da taxa poderanse actualizar mediante a Lei de orzamentos xerais do Estado.

Disposición adicional décimo segunda. *Requisitos e principios básicos dos programas de formación dos distribuidores de seguros e reaseguros e demais persoas que participan na actividade de distribución.*

1. A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá establecer, mediante resolución, as liñas xerais e os principios básicos que deberán cumprir os cursos de formación en materias financeiras e de seguros privados exixidos no título I do libro segundo do real decreto lei.

2. Para efectos do disposto no artigo 165 do título I do libro segundo, ademais do previsto no número anterior, as persoas que participen nos cursos de formación en materias financeiras e de seguros privados deberán acreditar, no momento do seu comezo, o requisito mínimo de formación que se estableza en virtude da normativa de desenvolvemento en materia de formación.

Sen prexuízo do previsto no título I do libro segundo deste real decreto lei, o contido e a duración dos cursos de formación modularase en función da cualificación profesional e dos coñecementos previos adquiridos mediante a superación de programas de formación, ou da experiencia profesional en seguros e reaseguros privados acreditados no momento do seu comezo.

A Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións poderá requirir que se efectúen as modificacións que resulten necesarias para adecuar os citados cursos ao deber de formación previsto no título I do libro segundo deste real decreto lei.

3. Os cursos de formación e as probas de aptitude en materias financeiras e de seguros privados previstos na lexislación anterior derogada cuxa impartición e organización estivese iniciada na data de entrada en vigor deste real decreto lei continuarán ata a realización dos exames, de acordo co previsto naquela normativa.

O diploma de mediador de seguros titulado, regulado na lexislación de mediación de seguros derogada, producirá os efectos de ter superado o curso de formación en materias financeiras e de seguros privados previstas no artigo 165 do título I do libro segundo.

4. Os certificados expedidos polo responsable da dirección do curso e, no caso de probas de aptitude en materias financeiras e de seguros privados, polo Consello Xeral dos Colexios de Mediadores de Seguros, que acrediten a súa superación, emitidos conforme a normativa derogada, producirán os efectos de ter superado os cursos de formación de acordo co previsto no título I do libro segundo deste real decreto lei e na súa normativa de desenvolvemento.

Disposición adicional décimo terceira. *Conservación da documentación precontractual.*

1. As persoas que realicen as actividades reguladas no título I do libro segundo do real decreto lei estarán obrigadas a conservar os documentos nos cales se plasme a información precontractual entregada ao cliente en cumprimento das obrigas establecidas no título I do libro segundo deste real decreto lei e na súa normativa de desenvolvemento, co obxecto de acreditar o cumprimento desas obrigas, durante un prazo mínimo de seis anos desde o momento da finalización dos efectos do contrato. A mesma obriga terán respecto da información precontractual relativa a produtos de seguros ou servizos que sexan obxecto de práctica de venda combinada ou vinculada.

2. No caso de subrogación ou cesión na titularidade da carteira de seguros, o distribuidor orixinal deberá seguir conservando a documentación precontractual durante o prazo sinalado no parágrafo anterior e trasladar ao adquirente, no caso de que lle for requirida por este e por conta deste, unha copia dela. Ambos estarán obrigados a facilitar esa documentación ao usuario de seguros privados se este a reclama durante o período fixado no número anterior.

Disposición adicional décimo cuarta. *Reasignación de recursos.*

As obrigas derivadas do cumprimento do libro segundo deste real decreto lei atenderanse mediante reasignación dos recursos ordinarios do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital sen requiriren dotacións adicionais.

Disposición adicional décimo quinta. *Adaptación ás normas do sistema de goberno dos fondos de pensións introducidas polo título II do libro segundo deste real decreto lei.*

1. No prazo de seis meses desde a entrada en vigor deste real decreto lei, as entidades xestoras de fondos de pensións deberán adaptar a súa estrutura organizativa ao previsto no capítulo VIII do texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións e establecer as políticas escritas previstas no artigo 27 do citado texto refundido relativas ao goberno corporativo, remuneración, xestión de riscos, auditoría interna e, se é o caso, a relativa ás actividades actuariais que realice a entidade e a relativa a actividades externalizadas, así como documentar o sistema de control interno.

2. Igualmente, no prazo de seis meses desde a entrada en vigor deste real decreto lei, as entidades xestoras e, se é o caso, as comisións de control dos plans de pensións deberán designar os titulares das funcións clave previstos no artigo 30 do citado texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, e comunicar a designación á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións.

De ser o caso, as comisións de control dos plans de pensións de emprego, no referido prazo de seis meses desde a entrada en vigor deste real decreto lei, deberán establecer a política de remuneración prevista no artigo 29 do citado texto refundido, así como designar e comunicar á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións os titulares da función actuarial.

3. Determinarase regulamentariamente o prazo para que as entidades xestoras realicen a primeira avaliación interna de riscos periódica dos fondos de pensións de emprego prevista no artigo 30 quinquies do texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, aprobado polo Real decreto legislativo 1/2002, do 29 de novembro.

Disposición adicional décimo sexta. *Réxime de contratación de Portos do Estado e das autoridades portuarias.*

O réxime xurídico dos contratos que nas actividades suxeitas ao libro primeiro deste real decreto lei subscriban Portos do Estado e as autoridades portuarias será o establecido no citado libro primeiro para os poderes adjudicadores que non teñen a consideración de Administración pública.

Disposición adicional décimo sétima. *Normas específicas de contratación de servizos de arquitectura, enxeñaría, consultoría e urbanismo.*

Recoñécese a natureza de prestacións de carácter intelectual aos servizos de arquitectura, enxeñaría, consultoría e urbanismo, cos efectos que derivan das previsións contidas neste real decreto lei.

Disposición transitoria primeira. *Expedientes iniciados e contratos adjudicados con anterioridade á entrada en vigor deste real decreto lei.*

1. Os expedientes de contratación iniciados antes da entrada en vigor deste real decreto lei rexeranse pola normativa anterior. Para estes efectos, entenderase que os expedientes de contratación foron iniciados de se publicar a correspondente convocatoria do procedemento de adjudicación do contrato. No caso de procedementos negociados sen publicidade, para determinar o momento de iniciación tomarase en conta a data de aprobación dos pregos de condicións.

2. Os contratos adxudicados con anterioridade á entrada en vigor do presente real decreto lei rexeranse, en canto aos seus efectos, cumprimento e extinción, incluída a súa modificación, duración e réxime de prórrogas, pola normativa anterior.

3. Os procedementos de reclamación iniciados ao abeiro do artigo 101 da Lei 31/2007, do 30 de outubro, sobre procedementos de contratación nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais, seguirán a tramitarse ata a súa resolución de acordo con aquel.

Nos expedientes de contratación iniciados antes da entrada en vigor deste real decreto lei poderase interpor a reclamación prevista no artigo 119 contra actos susceptibles de seren impugnados nesta vía, sempre que se ditasen con posterioridade á súa entrada en vigor.

4. O presente real decreto lei será de aplicación ás encargas que se realicen con posterioridade á súa entrada en vigor. Deberase entender que unha encarga se realizou cando sexa obxecto da correspondente formalización documental.

5. Os contratos baseados en acordos marco ou en sistemas dinámicos de adquisición rexeranse pola normativa aplicable a estes.

Disposición transitoria segunda. *Réxime de adaptación das entidades aseguradoras e reaseguradoras.*

1. En relación coas persoas que na data de entrada en vigor do real decreto lei sexan responsables da actividade de distribución ou formen parte do órgano de dirección responsable das actividades de distribución das entidades aseguradoras e reaseguradoras ou órgano equivalente, ou sexan empregados que participen directamente en actividades de distribución de seguros ou reaseguros, entenderanse cumpridos os requisitos en materia de formación inicial exixidos no título I do libro segundo deste real decreto lei. O anterior será unicamente aplicable en relación con aquelas persoas que se deban inscribir de conformidade co disposto no número seguinte.

2. As entidades aseguradoras e reaseguradoras disporán dun prazo de tres meses a partir da entrada en vigor deste real decreto lei para:

a) Solicitar a inscrición da persoa responsable da actividade de distribución e das persoas que formen parte do órgano de dirección responsable das actividades de distribución de seguros ou reaseguros no rexistro administrativo.

b) Dar cumprimento ao disposto no artigo 139.5 do título I do libro segundo en relación co mantemento dun rexistro actualizado en que consten inscritos os empregados que participen directamente en actividades de distribución de seguros, así como a persoa responsable da actividade de distribución ou as persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución.

c) Dar cumprimento ao disposto nos artigos 139.4 e 147.3 do título I do libro segundo en relación coa obriga en materia de políticas e procedementos internos adecuados.

Disposición transitoria terceira. *Réxime de adaptación dos mediadores de seguros.*

1. Os mediadores de seguros e de reaseguros que estivesen rexistrados na data de entrada en vigor deste real decreto lei no Rexistro Administrativo Especial de Mediadores de Seguros, Corretores de Reaseguros e dos seus Altos Cargos, previsto no artigo 52 da Lei 26/2006, do 17 de xullo, de mediación de seguros e reaseguros privados, non se deberán rexistrar novamente en virtude do disposto neste real decreto lei.

2. Os axentes de seguros exclusivos, persoas físicas e xurídicas, inscritos no Rexistro Administrativo Especial de Mediadores de Seguros, Corretores de Reaseguros e dos seus Altos Cargos, previsto no artigo 52 da Lei 26/2006, do 17 de xullo, continuarán inscritos no rexistro administrativo previsto no artigo 133 do título I do libro segundo, Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros, como axentes de seguros exclusivos das entidades aseguradoras coas cales figuran con contrato de

axencia de seguros o día da entrada en vigor deste real decreto lei, axustándose en todo caso ao réxime de supervisión administrativa establecido nos artigos 147 e 148.

3. Os axentes de seguros vinculados, persoas físicas e xurídicas, inscritos no Rexistro Administrativo Especial de Mediadores de Seguros, Corretores de Reaseguros e dos seus Altos Cargos, previsto no artigo 52 da Lei 26/2006, do 17 de xullo, continuarán inscritos no rexistro administrativo previsto no artigo 133 do título I do libro segundo, Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros, como axentes de seguros vinculados das entidades aseguradoras coas cales figuran con contrato de axencia de seguros o día da entrada en vigor deste real decreto lei, baixo o mesmo réxime de responsabilidade civil profesional previsto na Lei 26/2006, do 17 de xullo, axustándose en todo caso ao réxime de supervisión administrativa establecido no artigo 149.

4. Os operadores de banca-seguros exclusivos ou vinculados inscritos no Rexistro Administrativo Especial de Mediadores de Seguros, Corretores de Reaseguros e dos seus Altos Cargos, previsto no artigo 52 da Lei 26/2006, do 17 de xullo, continuarán inscritos como operadores de banca-seguros exclusivos ou, se é o caso, vinculados das entidades aseguradoras coas cales tiñan concertado contrato de axencia de seguros o día da entrada en vigor deste real decreto lei, baixo o mesmo réxime de responsabilidade civil profesional previsto para aqueles na Lei 26/2006, do 17 de xullo, axustándose, en todo caso, ao réxime de supervisión administrativa establecido nos artigos 150 ao 154.

5. Os altos cargos dos mediadores de seguros e reaseguros, persoas xurídicas, que estivesen rexistrados na data de entrada en vigor deste real decreto lei no Rexistro Administrativo Especial de Mediadores de Seguros, Corretores de Reaseguros e dos seus Altos Cargos, previsto no artigo 52 da Lei 26/2006, do 17 de xullo, non se deberán rexistrar novamente en virtude do disposto neste real decreto lei.

6. Os mediadores de seguros deberanse adaptar ao disposto no artigo 136.4 do título I do libro segundo no prazo máximo de tres meses a partir da entrada en vigor deste real decreto lei.

7. No caso dos corretores de seguros e reaseguros inscritos na data de entrada en vigor deste real decreto lei no Rexistro Administrativo Especial de Mediadores de Seguros, Corretores de Reaseguros e dos seus Altos Cargos, previsto no artigo 52 da Lei 26/2006, do 17 de xullo, o cómputo a que se refire a letra d) do artigo 190.1 do título I deberase realizar a partir do exercicio seguinte á entrada en vigor deste real decreto lei.

Disposición transitoria cuarta. *Contratos de seguros preexistentes.*

O título I do libro segundo do real decreto lei non será de aplicación aos contratos de seguro subscritos con anterioridade á súa entrada en vigor, salvo aqueles contratos que, sendo subscritos con anterioridade á entrada en vigor deste, fosen obxecto de novación extintiva, desde o momento en que esta se produza.

Disposición transitoria quinta. *Contratos de mediación e distribución vixentes no momento da entrada en vigor.*

Os contratos de mediación e distribución de seguros subscritos con anterioridade á entrada en vigor deste real decreto lei permanecerán en vigor en todos os seus termos, antigüidade e condicións, sen prexuízo das necesarias adaptacións que correspondan ás novas obrigas de información e normas de conduta que resulten aplicables.

Disposición transitoria sexta. *Comunicacións de participacións significativas nas entidades xestoras de fondos de pensións e nomeamentos daqueles que exerzan a dirección efectiva e funcións clave.*

Mentres non entren en vigor as normas de desenvolvemento regulamentario previstas nos artigos 20.1.g) e 28.4 do texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, en redacción dada polo título II do libro segundo deste real decreto lei, para efectos da avaliación e das comunicacións á Dirección Xeral de Seguros e Fondos de

Pensións previstas nos citados artigos e no artigo 28.3 do devandito texto refundido, serán aplicables os anexos I e II da Orde EHA/407/2008, do 7 de febreiro, pola que se desenvolve a normativa de plans e fondos de pensións en materia financeiro-actuarial, do réxime de investimentos e de procedementos rexistráis.

Disposición transitoria sétima. *Mantemento do libro de rexistro de determinadas operacións intracomunitarias a través da sede electrónica da Axencia Estatal de Administración Tributaria.*

A obriga do mantemento do libro de rexistro de determinadas operacións intracomunitarias a través da sede electrónica da Axencia Estatal de Administración Tributaria mediante a subministración electrónica da información, exclusivamente en relación coas operacións a que se refire o ordinal 3.º do número 1 do artigo 66 do Regulamento do imposto sobre o valor engadido, aprobado polo Real decreto 1624/1992, do 29 de decembro, será de aplicación a partir do 1 de xaneiro de 2021.

Disposición transitoria oitava. *Réxime transitorio en materia de procedementos amigables.*

1. Os procedementos amigables iniciados antes da data de entrada en vigor da nova redacción outorgada por este real decreto lei da disposición adicional primeira do texto refundido da Lei do imposto sobre a renda de non residentes, aprobado polo Real decreto legislativo 5/2004, do 5 de marzo, rexeranse pola normativa anterior a esa data ata a súa conclusión, salvo o disposto nos números seguintes.

2. O disposto na nova redacción outorgada por este real decreto lei dos números 7 e 8 da disposición adicional primeira do texto refundido da Lei do imposto sobre a renda de non residentes, aprobado polo Real decreto legislativo 5/2004, do 5 de marzo, será de aplicación aos procedementos amigables iniciados a partir do 12 de outubro de 2015.

3. O disposto na nova redacción outorgada por este real decreto lei do segundo parágrafo do número 3 da disposición adicional primeira do texto refundido da Lei do imposto sobre a renda de non residentes, aprobado polo Real decreto legislativo 5/2004, do 5 de marzo, será de aplicación aos procedementos pendentes de remate na data de entrada en vigor deste real decreto lei.

4. O disposto na nova redacción outorgada por este real decreto lei do terceiro parágrafo do número 2 da disposición adicional novena da Lei 29/1998, do 13 de xullo, reguladora da xurisdición contencioso-administrativa, será de aplicación aos procedementos amigables iniciados a partir do 12 de outubro de 2015.

Disposición derogatoria única. *Derrogación normativa.*

1. Queda derogada a Lei 31/2007, do 3 de outubro, sobre procedementos de contratación nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais, pola que se incorporan ao ordenamento xurídico español as directivas 2004/17/CE, 92/13/CEE e 2007/66/CE e todas as disposicións de igual ou inferior rango en canto se opoñan ao establecido neste real decreto lei.

2. Queda derogada a Lei 26/2006, do 17 de xullo, de mediación de seguros e reaseguros.

3. Igualmente quedan derogadas cantas disposicións de igual ou inferior rango se opoñan ao disposto neste real decreto lei.

4. Malia o anterior, o Real decreto 764/2010, do 11 de xuño, polo que se desenvolve a Lei 26/2006, do 17 de xullo, de mediación de seguros e reaseguros privados en materia de información estatístico-contable e do negocio, e de competencia profesional, así como a Resolución do 18 de febreiro de 2011, da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións, pola que se establecen os requisitos e principios básicos dos programas de formación para os mediadores de seguros, corretores de reaseguros e demais persoas que participen directamente na mediación dos seguros e reaseguros privados, continuarán

en vigor ata que se aprobe a normativa que desenvolve o real decreto lei en materia de formación e de información estatístico- contable e do negocio.

Disposición derradeira primeira. *Modificación da Lei 9/2017, do 8 de novembro, de contratos do sector público, pola que se traspoñen ao ordenamento xurídico español as directivas do Parlamento Europeo e do Consello 2014/23/UE e 2014/24/UE, do 26 de febreiro de 2014.*

Un. Dáse nova redacción ao artigo 118 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, que queda redactado como segue:

«Artigo 118. *Expediente de contratación en contratos menores.*

1. Consideráanse contratos menores os contratos de valor estimado inferior a 40.000 euros, cando se trate de contratos de obras, ou a 15.000 euros, cando se trate de contratos de subministración ou de servizos, sen prexuízo do disposto no artigo 229 en relación coas obras, servizos e subministracións centralizados no ámbito estatal.

2. Nos contratos menores a tramitación do expediente exixirá a emisión dun informe do órgano de contratación que xustifique de maneira motivada a necesidade do contrato e que non se está alterando o seu obxecto co fin de evitar a aplicación dos limiares descritos no número anterior.

3. Así mesmo, requirirase a aprobación do gasto e a incorporación a el da factura correspondente, que deberá reunir os requisitos que as normas de desenvolvemento desta lei establezan.

4. No contrato menor de obras deberase engadir, ademais, o orzamento das obras, sen prexuízo de que deba existir o correspondente proxecto cando sexa requirido polas disposicións vixentes. Deberase igualmente solicitar o informe das oficinas ou unidades de supervisión a que se refire o artigo 235 cando o traballo afecte a estabilidade, seguridade ou estanquidade da obra.

5. O disposto no ordinal 2.º deste artigo non será de aplicación naqueles contratos cuxo pagamento se verifique a través do sistema de anticipos de caixa fixa ou outro similar para realizar pagamentos menores, sempre e cando o valor estimado do contrato non exceda os 5.000 euros.

6. Os contratos menores publicaranse na forma prevista no artigo 63.4».

Dous. Dáse nova redacción ao artigo 331 da Lei 9/2017, do 8 de novembro, que queda redactado como segue:

«Artigo 331. *Achega de información por parte das comunidades autónomas e das cidades autónomas de Ceuta e Melilla.*

No marco do principio de lealdade institucional que rexe as relacións entre as administracións públicas previsto con carácter básico no artigo 3 da Lei 40/2015, do 1 de outubro, de réxime xurídico do sector público, e coa finalidade de que a Xunta Consultiva de Contratación Pública do Estado poida cumprir coas obrigas establecidas no artigo 328 respecto á Comisión Europea, as comunidades autónomas remitirán en formato electrónico ao Comité de Cooperación regulado no artigo 329, a través dos seus órganos competentes e respecto dos seus respectivos ámbitos territoriais, a seguinte documentación:

a) Un informe comprensivo de todas aquelas cuestións mencionadas nas letras b), c), d) e e) do número 4 do artigo 328, cunha periodicidade de –polo menos– cada tres anos.

b) Un informe comprensivo das cuestións previstas no número 8 do artigo 332 cunha periodicidade de –polo menos– cada tres anos.

A documentación remitida incluíra información referida aos órganos de contratación das administracións locais, así como aos das súas entidades vinculadas ou dependentes, que durante o período temporal informable tivesen aloxada a publicación dos seus perfís de contratante no servizo de información que para tal efecto establececese a comunidade autónoma do seu ámbito territorial».

Tres. Dáse nova redacción ao segundo parágrafo do número 3 da disposición derradeira primeira da Lei 9/2017, do 8 de novembro, que queda redactado como segue:

«Non obstante, non terán carácter básico os seguintes artigos ou partes deles: letra a) do número 1 do artigo 21; letra a) do número 1 do artigo 22; artigo 30; a letra c) do número 6 do artigo 32; artigos 45 e 46.1 ao 46.3; artigo 69.3; artigo 71.1.f); artigo 76; artigo 83; artigo 95; artigo 104; artigo 105; parágrafo segundo do número 1 do artigo 107; segundo parágrafo do número 3 e número 5 do artigo 116; artigo 118.4; letras a) e c) do número 2 do artigo 119; letra b) do artigo 120.1; número 1 do artigo 121; números 5, 6 e 7 do artigo 122; artigos 123 e 124; cuarto parágrafo do número 4 do artigo 149; artigo 153; número 2 do artigo 154; artigo 191.2; artigo 192.2 e 3; artigo 193.2 a 5; artigo 194; números 2 e 5 do artigo 212; número 8 do artigo 215; artigo 228; números 1, 2, 5; o parágrafo segundo do número 6 e números 7 e 8 do artigo 229; artigo 230; números 1.e) e 4 do artigo 233; artigo 234; artigo 235; artigo 236; artigo 237; artigo 238.2; artigo 240; número 1 do artigo 241; o número 4, salvo a previsión da letra b) do primeiro parágrafo e do segundo parágrafo, e 5 do artigo 242; artigo 243; artigo 253; artigo 256; artigo 260; números 2 e 3 do artigo 263; artigo 266; número 5 do artigo 267; artigo 268; artigo 272.6; artigo 273.2; artigo 294.b); artigo 298; números 2 e 3 do artigo 300; artigo 302; artigo 303; artigo 304; artigo 305; números 2 e 3 do artigo 307; números 2 e 3 do artigo 313; números 3, 4, 5 e 6 do artigo 314; artigo 315; artigo 323; artigo 324; artigo 325; artigos 326 e 327; artigo 328, salvo o número 4; artigo 335.4; números 1, 2 e 7 do artigo 347; letra a) e segundo parágrafo da letra f) do número 1 da disposición adicional primeira; o parágrafo terceiro, número 1, da disposición adicional cuarta; disposición adicional décimo cuarta; disposición adicional décimo novena; disposición adicional vixésima; disposición adicional vixésimo cuarta; disposición adicional vixésimo novena; disposición adicional trixésima; disposición transitoria primeira; disposición derradeira sétima e disposición derradeira oitava.

Para os mesmos efectos previstos no parágrafo anterior, terán a consideración de mínimas as exixencias que para os contratos menores se establecen no artigo 118.1 e terán a consideración de máximas as seguintes porcentaxes, contías ou prazos:

A porcentaxe do 3 por 100 do artigo 106.2.

A porcentaxe do 5 por 100 do artigo 107.1 e 2.

As contías do artigo 131.4.

Os prazos dun mes establecidos nos números 2 e 4 do artigo 210».

Disposición derradeira segunda. *Modificación do Real decreto lei 13/2010, do 3 de decembro, de actuacións no ámbito fiscal, laboral e liberalizadoras para fomentar o investimento e a creación de emprego.*

Modifícase o primeiro parágrafo da letra a) do artigo 8 do Real decreto lei 13/2010, do 3 de decembro, de actuacións no ámbito fiscal, laboral e liberalizadoras para fomentar o investimento e a creación de emprego, que queda redactada nos seguintes termos:

«a) A súa contratación rexerese pola Lei sobre os procedementos de contratación nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais ou pola Lei 9/2017, do 8 de novembro, de contratos do sector público, de acordo co establecido na disposición adicional quinta e na disposición adicional oitava destas dúas normas, respectivamente».

Disposición derradeira terceira. *Modificación do texto refundido da Lei do imposto sobre transmisións patrimoniais e actos xurídicos documentados, aprobado polo Real decreto lexislativo 1/1993, do 24 de setembro.*

O texto refundido da Lei do imposto sobre transmisións patrimoniais e actos xurídicos documentados, aprobado polo Real decreto lexislativo 1/1993, do 24 de setembro, modifícase como segue:

Un. Engádesse un número 27 no artigo 45.I.B), coa seguinte redacción:

«27. A constitución, disolución e as modificacións consistentes en aumentos e diminucións dos fondos de pensións regulados no texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, aprobado polo Real decreto lexislativo 1/2002, do 29 de novembro».

Dous. Derrógase a epígrafe 13.ª do artigo 45.I.C).

Disposición derradeira cuarta. *Modificación da Lei 35/2006, do 28 de novembro, do imposto sobre a renda das persoas físicas e de modificación parcial das leis dos impostos sobre sociedades, sobre a renda de non residentes e sobre o patrimonio.*

Modifícase a epígrafe 3.ª da letra a) do número 2 do artigo 17 da Lei 35/2006, do 28 de novembro, do imposto sobre a renda das persoas físicas e de modificación parcial das leis dos impostos sobre sociedades, sobre a renda de non residentes e sobre o patrimonio, que queda redactada como segue:

«3.ª As prestacións percibidas polos beneficiarios de plans de pensións e as percibidas dos plans de pensións regulados na Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, relativa ás actividades e á supervisión de fondos de pensións de emprego.

Así mesmo, as cantidades percibidas nos supostos previstos no artigo 8.8 do texto refundido da Lei de regulación dos plans e fondos de pensións, aprobado polo Real decreto lexislativo 1/2002, do 29 de novembro, terán o mesmo tratamento fiscal ca as prestacións dos plans de pensións».

Disposición derradeira quinta. *Modificación do Real decreto 1060/2015, do 20 de novembro, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras.*

Modifícase o Real decreto 1060/2015, do 20 de novembro, nos seguintes termos:

A disposición adicional oitava queda redactada como segue:

«Disposición adicional oitava. *Rexistro Administrativo de Distribuidores de Seguros e Reaseguros.*

1. No rexistro administrativo e en relación cos mediadores de seguros, mediadores de seguros complementarios, salvo aqueles que reúnan as condicións para ser obxecto de exención, e corretores de reaseguros, deberán inscribirse o nome e os apelidos ou a denominación social, a condición de mediador de seguros ou de seguros complementarios e, se é o caso, o sexo, a nacionalidade, o número de documento nacional de identidade ou de identificación fiscal ou o pasaporte ou documento equivalente en caso de estranxeiros, o domicilio da sede profesional ou social, o ámbito de actuación, o número de inscrición, así como as modificacións dos estatutos que polo seu obxecto deban constar no rexistro administrativo, a mención ao dominio ou ao enderezo da internet, as participacións significativas, as agrupacións de interese económico e as unións temporais de empresas, a cancelación da inscrición e a inhabilitación para o desempeño da actividade de

distribución, así como as sancións que se impuxesen, salvo a de amoestación privada. Tamén se inscribirán os actos relativos ao exercicio da actividade en réxime de dereito de establecemento ou en libre prestación de servizos en cada un dos Estados membros da Unión Europea.

No caso dos axentes de seguros, farase constar o carácter de exclusivo ou vinculado e, se é o caso, a súa condición de axente dun grupo de entidades aseguradoras.

Adicionalmente, no caso dos distribuidores de seguros persoas xurídicas e respecto aos cargos de administración, da persoa responsable da actividade de distribución ou das persoas que formen parte do órgano de dirección responsable das actividades de distribución, inscribíranse a data do nomeamento, a suspensión, revogación ou cesamento deles por calquera causa, a inhabilitación e as sancións que, se é o caso, se lles impuxesen, salvo a de amoestación privada. Consignarase o nome e os apelidos ou a denominación social, de ser o caso, o sexo, o domicilio, a nacionalidade, o número de documento nacional de identidade ou de identificación fiscal ou o pasaporte ou documento equivalente en caso de estranxeiros. Cando eses cargos os desempeñen persoas xurídicas, inscribíranse os datos correspondentes aos seus representantes designados.

2. Sen prexuízo do disposto no número anterior, inscribíranse igualmente:

a) En relación cos mediadores de seguros, a designación do titular do departamento ou servizo de atención ao cliente ou, se é o caso, da persoa ou entidade contratada externamente para o desempeño das funcións do departamento ou servizo de atención ao cliente e, de proceder, a designación do defensor do cliente.

b) En relación cos corretores de seguros e de reaseguros, a situación de inactividade.

c) En relación cos axentes de seguros, exclusivos ou vinculados, farase mención ás entidades aseguradoras coas cales teñen subscritos contratos de axencia de seguros e, no caso de axentes de seguros exclusivos, ás autorizacións que obteñan para exercer a súa actividade de mediación de seguros con outra entidade aseguradora, con indicación dos produtos de seguro nos cales poden mediar para esta, así como as datas de inicio e fin desa autorización.

d) No caso dos operadores de banca-seguros inscribírase, ademais, a rede ou as redes das entidades de crédito ou dos establecementos financeiros de crédito a través das cales o operador de banca-seguros distribúe os seguros.

3. Cando a inscrición no rexistro administrativo derive de acordos da Administración, o asento efectuarase de oficio con fundamento no acto administrativo correspondente. Cando proceda de actos do administrado, deberase presentar escrito asinado polo interesado ou polo representante legal da sociedade dentro dos quince días seguintes ao de adopción dos acordos, e xuntarse a documentación acreditativa fidedigna ou, se é o caso, a escritura pública no prazo dun mes desde a súa inscrición no Rexistro Mercantil.

4. As inscricións relativas ás sancións impostas cancelaranse de oficio ou por instancia do interesado.

A cancelación de oficio procederá cando se ditase resolución ou sentenza firme estimatoria do recurso interposto contra a sanción.

O interesado terá dereito a solicitar da Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións a cancelación da inscrición da sanción que lle fose imposta, sempre que non incorrese en ningunha nova infracción, dentro dos dous anos seguintes á data da firmeza da sanción para o caso das infraccións leves, cinco anos para as graves e oito anos para as moi graves.

A iniciación dun expediente administrativo sancionador interromperá os prazos previstos no parágrafo anterior. Se o procedemento conclúese coa imposición dunha nova sanción, as anotacións pendentes cancelaranse cando transcorra o prazo de

cancelación aplicable a ela, salvo que o que restase por correr da anterior for superior, caso en que se atenderá á data do seu vencemento.

Unha vez producida a cancelación, a Dirección Xeral de Seguros e Fondos de Pensións non poderá tomar en consideración as sancións cuxa inscrición se cancelase para efectos de valorar os requisitos de honorabilidade comercial e profesional».

Disposición derradeira sexta. *Salvagarda do rango de certas disposicións regulamentarias.*

As modificacións introducidas en normas regulamentarias por este real decreto lei poderán ser modificadas por normas do rango regulamentario correspondente á norma en que figuran.

Disposición derradeira sétima. *Títulos competenciais e carácter da lexislación.*

1. O previsto no libro primeiro do presente real decreto lei dítase ao abeiro da competencia estatal en materia de lexislación básica sobre contratos e concesións administrativas, establecida no artigo 149.1.18.^a da Constitución e, en consecuencia, é de aplicación xeral a todas as administracións públicas e organismos e entidades dependentes delas. Non obstante, non terán carácter básico os seguintes artigos: 31.4, 33.4, 61, números 9.d) e 10; 65.1, parágrafo cuarto; 73, segundo parágrafo do número 1, número 2 e número 4; 107.8, disposición adicional décima, disposición derradeira segunda e disposición derradeira décimo cuarta.

O citado libro primeiro do presente real decreto lei, así mesmo, dítase ao abeiro da competencia estatal en materia de lexislación mercantil e civil establecida no artigo 149.1.6.^a e 8.ª da Constitución.

2. O libro segundo do real decreto lei e as disposicións adicionais décimo segunda á décimo cuarta, as disposicións transitorias segunda, terceira e quinta e a disposición derradeira quinta dítanse ao abeiro do artigo 149.1.6.^a, 11.ª e 13.ª da Constitución española, que atribúe ao Estado a competencia exclusiva sobre a lexislación mercantil, as bases da ordenación dos seguros e as bases e a coordinación da planificación xeral da actividade económica, respectivamente, excepto os seguintes preceptos ou puntos deste:

a) O artigo 205 do título I, que non terá carácter básico, salvo no concernerente á natureza e denominación dos colexios de mediadores de seguros, á voluntariedade da incorporación a estes e á existencia do seu consello xeral, que ten a consideración de bases do réxime xurídico das administracións públicas ao abeiro do artigo 149.1.18.^a da Constitución española.

b) O segundo parágrafo do artigo 133.3, os artigos 149.4 e 5, 152.2 e 3, 157.2 e 3, 162.3 e 5, 165.2 do título I e a disposición transitoria cuarta, que non terán carácter de lexislación básica e só resultan de aplicación no ámbito da Administración xeral do Estado.

Nos supostos en que as comunidades autónomas exerzan as competencias en materia de distribución de seguros e reaseguros privados a que se refire o artigo 132.2 do título I, as referencias que se fan aos órganos da Administración xeral do Estado entenderanse feitas ao órgano competente da comunidade autónoma.

c) O título II do libro segundo, a disposición adicional décimo quinta e a disposición transitoria sexta do real decreto lei dítanse ao abeiro do artigo 149.1. 11.ª e 13.ª da Constitución española, salvo o número vinte e oito do artigo 212 do título II, que se dita ao abeiro do artigo 149.1.6.^a da Constitución, que atribúe ao Estado a lexislación mercantil.

d) A disposición adicional décimo primeira e as disposicións derradeiras terceira e cuarta do real decreto lei dítanse ao abeiro do disposto no artigo 149.1.14.^a da Constitución española, que atribúe ao Estado a competencia exclusiva sobre a facenda xeral.

3. O previsto no libro terceiro deste real decreto lei dítase ao abeiro do disposto no artigo 149.1.14.^a da Constitución española, que atribúe ao Estado as competencias en materia de facenda xeral.

Disposición derradeira oitava. *Comunidade Foral de Navarra.*

En virtude do seu réxime foral, a aplicación á Comunidade Foral de Navarra do disposto neste real decreto lei levarase a cabo sen prexuízo do disposto na Lei orgánica 13/1982, do 10 de agosto, de reintegración e melloramento do réxime foral de Navarra.

Disposición derradeira novena. *Comunidade Autónoma do País Vasco.*

En virtude do seu réxime foral, a aplicación á Comunidade Autónoma do País Vasco do disposto neste real decreto lei entenderase sen prexuízo do disposto na Lei 12/2002, do 23 de maio, pola que se aproba o Concerto económico vasco da Comunidade Autónoma do País Vasco.

Disposición derradeira décima. *Lexislación supletoria.*

No non previsto no libro segundo deste real decreto lei aplicarase con carácter supletorio a Lei 20/2015, do 14 de xullo.

Disposición derradeira décimo primeira. *Incorporación do dereito da Unión Europea.*

1. Mediante o presente real decreto lei incorpórase ao ordenamento xurídico a Directiva 2014/25/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de febreiro de 2014, relativa á contratación por entidades que operan nos sectores da auga, da enerxía, dos transportes e dos servizos postais e pola que se derroga a Directiva 2004/17/CE, cando a realicen entidades contratantes; así como a Directiva 2014/23/UE do Parlamento Europeo e do Consello, do 26 de febreiro de 2014, relativa á adxudicación de contratos de concesión, cando estes os subscriban entidades contratantes e se refiran a unha ou máis das actividades recollidas nos artigos 9 ao 14 deste real decreto lei.

2. Mediante este real decreto lei incorpórase ao dereito español a Directiva (UE) 2016/97 do Parlamento Europeo e do Consello, do 20 de xaneiro de 2016, sobre a distribución de seguros, e traspóñense parcialmente a Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, relativa ás actividades e á supervisión dos fondos de pensións de emprego, e a Directiva (UE) 2017/828 do Parlamento Europeo e do Consello, do 17 de maio de 2017, pola que se modifica a Directiva 2007/36/CE no que respecta ao fomento da implicación a longo prazo dos accionistas.

3. Entenderanse realizadas á citada Directiva (UE) 2016/2341 do Parlamento Europeo e do Consello, do 14 de decembro de 2016, as referencias contidas nas disposicións legais e regulamentarias vixentes á derogada Directiva 2003/41/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 3 de xuño de 2003, relativa ás actividades e á supervisión dos fondos de pensións de emprego.

4. As disposicións incluídas no libro segundo deste real decreto lei que fan referencia aos Estados membros da Unión Europea, aos distribuidores de seguros e reaseguros neles domiciliados ou á actividade neles dos distribuidores de seguros e reaseguros españois serán tamén aplicables aos Estados parte do Acordo do Espazo Económico Europeo que non son membros da Unión Europea, aos distribuidores de seguros e reaseguros neles domiciliados e á actividade dos distribuidores de seguros e reaseguros españois neses Estados.

5. Mediante este real decreto lei incorpóranse ao dereito español a Directiva (UE) 2018/1910 do Consello, do 4 de decembro de 2018, pola que se modifica a Directiva 2006/112/CE no que se refire á harmonización e á simplificación de determinadas normas do réxime do imposto sobre o valor engadido na imposición dos intercambios entre os Estados membros, e a Directiva (UE) 2019/475 do Consello, do 18 de febreiro de 2019, pola que se modifican as directivas 2006/112/CE e 2008/118/CE no que respecta á inclusión do municipio italiano de Campione d'Italia e das augas italianas do lago de Lugano no territorio alfandegueiro da Unión, e no ámbito de aplicación territorial da Directiva 2008/118/CE.

6. Mediante este real decreto lei incorpórase ao dereito español a Directiva (UE) 2017/1852 do Consello, do 10 de outubro de 2017, relativa aos mecanismos de resolución de litixios fiscais na Unión Europea, harmonizando así o marco de resolución de procedementos amigables e reforzando a seguridade xurídica.

Disposición derradeira décimo segunda. *Actualización de prazos e outras modificacións derivadas dos anexos de directivas comunitarias.*

Autorízase o ministro de Facenda para que poida modificar, logo de informe da Xunta Consultiva de Contratación Pública do Estado, as previsións que o presente real decreto lei contén en materia de prazos para a súa adaptación aos que establece a Unión Europea.

Así mesmo, autorízase o ministro de Facenda para incorporar ao real decreto lei as oportunas modificacións derivadas dos anexos das directivas comunitarias que regulan a contratación pública.

Disposición derradeira décimo terceira. *Modelos de notificación de adxudicación de contratos.*

Autorízase o ministro de Facenda, logo de informe da Xunta Consultiva de Contratación Pública do Estado, oídas as comunidades autónomas, para establecer os modelos de notificación da adxudicación de contratos ao Rexistro de Contratos do Sector Público a que se refire o artigo 125, así como a modificación dos prazos que para tal fin se establecen.

Disposición derradeira décimo cuarta. *Habilitación normativa.*

1. Habilítanse o Goberno, a persoa titular do Ministerio de Facenda e do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital, no ámbito das súas competencias, para ditar cantas disposicións sexan necesarias para o desenvolvemento e a aplicación do establecido neste real decreto lei.

2. En concreto, queda facultada a persoa titular do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital, por proposta do director xeral de Seguros e Fondos de Pensións e logo de audiencia da Xunta Consultiva de Seguros e Fondos de Pensións, para levar a cabo as modificacións que resulten necesarias na regulación dos libros de rexistro e nos modelos de información estatístico-contable anual, co obxecto de adaptar o Real decreto 764/2010, do 11 de xuño, polo que se desenvolve a Lei 26/2006, do 17 de xullo, de mediación de seguros e reaseguros privados en materia de información estatístico-contable e do negocio, e de competencia profesional.

Disposición derradeira décimo quinta. *Cumprimento dos requisitos mínimos en materia de competencia e coñecementos profesionais por parte dos empregados de entidades aseguradoras que participan na distribución de seguros.*

O artigo 139.2 do título I do libro segundo do real decreto lei entrará en vigor cando se aprobe a normativa que o desenvolve en materia de formación. Mentres non se aprobe esa normativa de desenvolvemento, as entidades aseguradoras e reaseguradoras aseguraranse de que os empregados que participen directamente en actividades de distribución, así como a persoa responsable da actividade de distribución ou, se é o caso, polo menos a metade das persoas que formen parte do órgano de dirección responsable da actividade de distribución, cumpren cos requisitos mínimos en materia de competencia e coñecementos profesionais establecidos no anexo XII deste real decreto lei.

Disposición derradeira décimo sexta. *Entrada en vigor.*

1. O presente real decreto lei entrará en vigor o día seguinte ao da súa publicación no «Boletín Oficial del Estado».

2. A pesar do anterior, o libro primeiro; as disposicións adicionais primeira, segunda, terceira, cuarta, quinta, sexta, sétima, oitava, novena, décima, décimo sexta e décimo sétima; a disposición transitoria primeira e o ordinal primeiro da disposición derogatoria única entrarán en vigor aos vinte días da súa publicación no «Boletín Oficial del Estado», con excepción do artigo 126, que o fará ao día seguinte da referida publicación, e do artigo 72.2, que o fará ao mesmo tempo ca a disposición regulamentaria a que se refire este.

3. Os números dous, tres, catro, cinco, seis, sete, oito e nove do artigo 214; os números dous, tres, catro e cinco do artigo 216 e a disposición transitoria sétima entrarán en vigor o 1 de marzo de 2020.

Dado en Madrid o 4 de febreiro de 2020.

FELIPE R.

O presidente do Goberno
PEDRO SÁNCHEZ PÉREZ-CASTEJÓN

ANEXO I

Servizos a que se refiren os artigos 1.1.a) e 76.1

Código CPV	Descrición
75200000-8; 75231200-6; 75231240-8; 79611000-0; 79622000-0 [servizos de subministración de persoal doméstico] 79624000-4 [servizos de subministración de persoal de enfermaría] e 79625000-1 [servizos de subministración de persoal médico] do 85000000-9 ao 85323000-9; 98133100-5, 98133000-4; 98200000-5 e 98500000-8 [casas particulares con persoas empregadas] e 98513000-2 ao 98514000-9 [servizos de man de obra para fogares, servizos de persoal de axencia para fogares, servizos de persoal de oficina para fogares, persoal interino para fogares, servizos de axuda en tarefas domésticas e servizos domésticos].	Servizos sociais e de saúde e servizos conexas.
85321000-5 e 85322000-2, 75000000-6 [servizos de Administración pública, defensa e servizos de seguridade social], 75121000-0, 75122000-7, 75124000-1; do 79995000-5 ao 79995200-7; do 80000000-4 servizos educativos e de formación ao 80660000-8; do 92000000-1 ao 92342200-2; do 92360000-2 ao 92700000-8; 79950000-8 [servizos de organización de exposicións, feiras e congresos], 79951000-5 [servizo de organización de seminarios], 79952000-2 [servizos de eventos], 79952100-3 [servizos de organización de eventos culturais], 79953000-9 [servizos de organización de festivais], 79954000-6 [servizos de organización de festas], 79955000-3 [servizos de organización de desfiles de modas], 79956000-0 [servizos de organización de feiras e exposicións].	Servizos administrativos sociais, educativos, sanitarios e culturais.
75300000-9.	Servizos de seguridade social de afiliación obrigatoria.
75310000-2, 75311000-9, 75312000-6, 75313000-3, 75313100-4, 75314000-0, 75320000-5, 75330000-8, 75340000-1.	Servizos de prestacións sociais.
98000000-3, 98120000-0; 98132000-7; 98133110-8 e 98130000-3.	Outros servizos comunitarios, sociais e persoais, incluídos os servizos prestados por sindicatos, organizacións políticas, asociacións xuvenís e outros servizos de organizacións asociativas.
98131000-0.	Servizos relixiosos
55100000-1 ao 55410000-7, 55521000-8 ao 55521200-0 [55521000-8 servizos de subministración de comidas para fogares, 55521100-9 servizos de entrega de comidas a domicilio, 55521200-0 servizos de entrega de comidas] 55510000-8 [servizos de cantina], 55511000-5 [servizos de cantina e outros servizos de cafetería para clientela restrinxida], 55512000-2 [servizos de xestión de cantina], 55523100-3 [servizos de comidas para escolas], 55520000-1 [servizos de subministración de comidas desde o exterior], 55522000-5 [servizos de subministración de comidas para empresas de transporte], 55523000-2 [servizos de subministración de comidas para outras empresas e institucións], 55524000-9 [servizos de subministración de comidas para escolas].	Servizos de hostalaría e restaurante.
79100000-5 ao 79140000-7 75231100-5.	Servizos xurídicos, na medida en que non estean excluídos en virtude do artigo 20, letra c).
75100000-7 ao 75120000-3; 75123000-4. 75125000-8 ao 75131000-3.	Outros servizos administrativos e servizos gobernamentais.
75200000-8 ao 75231000-4.	Prestación de servizos para a comunidade.

Código CPV	Descrición
75231210-9 ao 75231230-5; 75240000-0 ao 75252000-7; 794300000-7; 98113100-9.	Servizos relacionados coas prisións, servizos de seguridade pública e servizos de salvamento na medida en que non estean excluídos en virtude do artigo 20.h).
79700000-1 ao 79721000-4 [servizos de investigación e seguridade, servizos de seguridade, servizos de vixilancia de sistemas de alarma, servizos de vixilancia, servizos relacionados co sistema de localización, servizos de busca de prófugos, servizos de patrullas, servizos de expedición de distintivos de identificación, servizos de investigación e servizos de axencia de detectives], 79722000-1[servizos de grafoloxía], 79723000-8 [servizos de análise de residuos].	Servizos de investigación e seguridade.
98900000-2 [servizos prestados por organizacións e entidades extraterritoriais] e 98910000-5 [servizos específicos de organizacións e entidades extraterritoriais].	Servizos internacionais.
64000000-6 [servizos de correos e telecomunicacións], 64100000-7 [servizos postais e de correo rápido], 64110000-0 [servizos postais], 64111000-7 [servizos postais relacionados con xornais e revistas], 64112000-4 [servizos postais relacionados con cartas], 64113000-1 [servizos postais relacionados con paquetes], 64114000-8 [servizos de portelo de Correos], 64115000-5 [alugamento de apartados de Correos], 64116000-2 [servizos de lista de Correos], 64122000-7 [servizos de correo interno].	Servizos de Correos.
50116510-9 [servizos de recauchutado de pneumáticos], 71550000-8 [servizos de ferraría].	Servizos diversos.

ANEXO II

Actividades a que se refire o artigo 2.b) relativo ao contrato de obras

En caso de diferentes interpretacións entre CPV e NACE, aplicarase a nomenclatura CPV.

NACE rev. 2 ⁽¹⁾					Código CPV
Sección F			Construción		
División	Grupo	Clase	Descrición	Observacións	
45			Construción.	Esta división abrangue: As construcións novas, obras de restauración e reparacións correntes.	45000000
	45.1		Preparación de obras.		45100000
		45.11	Demolición de inmobles; movementos de terras.	Esta clase abrangue: – A demolición e o derrubamento de edificios e doutras estruturas – A limpeza de cascallos – Os traballos de movemento de terras: escavación, enchemento e nivelación de lugares de obras, escavación de gabias, remoción de rochas, voaduras, etc. – A preparación de explotacións mineiras: – Obras subterráneas, retirada de cobertoira e outras actividades de preparación de minas. Esta clase abrangue tamén: – A drenaxe de lugares de obras – A drenaxe de terreos agrícolas e forestais.	45110000

NACE rev. 2 ⁽¹⁾					
Sección F			Construción		Código CPV
División	Grupo	Clase	Descrición	Observacións	
		45.12	Perforacións e sondaxes.	<p>Esta clase abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – As perforacións, sondaxes e mostraxes con fins de construción, xeofísicos, xeolóxicos ou outros. <p>Esta clase non abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A perforación de pozos de produción de petróleo e gas natural (véxase 11.20) – A perforación de pozos hidráulicos (véxase 45.25) – A escavación de pozos de minas (véxase 45.25) – A prospección de xacementos de petróleo e gas natural e os estudos xeofísicos, xeolóxicos ou sísmicos (véxase 74.20). 	45120000
	45.2		Construción xeral de inmobles e obras de enxeñaría civil.		45200000
		45.21	Construción xeral de edificios e obras singulares de enxeñaría civil (pontes, túneles, etc.).	<p>Esta clase abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A construción de todo tipo de edificios, a construción de obras de enxeñaría civil: – pontes (incluídas as de estradas elevadas), viadutos, túneles e pasos subterráneos; – redes de enerxía, comunicación e conducción de longa distancia; – instalacións urbanas de tubaxes, redes de enerxía e de comunicacións; – obras urbanas anexas; – a montaxe <i>in situ</i> de construcións prefabricadas. <p>Esta clase non abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Os servizos relacionados coa extracción de gas e de petróleo (véxase 11.20) – A montaxe de construcións prefabricadas completas a partir de pezas de produción propia que non sexan de formigón (véxanse as divisións 20, 26 e 28) – A construción de equipamentos de estadios, piscinas, ximnasios, pistas de tenis, campos de golf e outras instalacións deportivas, excluídos os seus edificios (véxase 45.23) – As instalacións de edificios e obras (véxase 45.3) – O acabamento de edificios e obras (véxase 45.4) – As actividades de enxeñaría, consultoría e arquitectura (véxase 74.20) – A dirección de obras de construción (véxase 74.20). 	45210000 Excepto: 45213316 45220000 45231000 45232000
		45.22	Construción de cubertas e estruturas de cerramento.	<p>Esta clase abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A construción de tellados – A cuberta de tellados – A impermeabilización de edificios e balcóns. 	45261000
		45.23	Construción de autoestradas, estradas, campos de aterraxe, vías férreas e centros deportivos.	<p>Esta clase abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A construción de autoestradas, rúas, estradas e outras vías de circulación de vehículos e peóns – A construción de vías férreas – A construción de pistas de aterraxe – A construción de equipamentos de estadios, piscinas, ximnasios, pistas de tenis, campos de golf e outras instalacións deportivas, excluídos os seus edificios – A pintura de sinais en estradas e aparcadoiros. <p>Esta clase non abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – O movemento de terras previo (véxase 45.11). 	45212212 e DA03 45230000 Excepto: 45231000 45232000 45234115

NACE rev. 2 ⁽¹⁾					Código CPV
Sección F			Construción		
División	Grupo	Clase	Descrición	Observacións	
		45.24	Obras hidráulicas.	<p>Esta clase abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A construción de: – vías navegables, instalacións portuarias e fluviais, portos deportivos, esclusas, etc.; – encoros e diques; – dragaxes; – obras subterráneas. 	45240000
		45.25	Outros traballos de construción especializados.	<p>Esta clase abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – As actividades de construción que se especialicen nun aspecto común a diferentes tipos de estrutura e que requiran aptitudes ou materiais específicos – Obras de cimentación, incluído o afinamento de esteos – Construción e perforación de pozos hidráulicos, escavación de pozos de minas – Montaxe de pezas de aceiro que non sexan de produción propia – Curvamento do aceiro – Colocación de ladrillos e pedra – Montaxe e desmantelamento de estadas e plataformas de traballo, incluído o seu alugamento – Montaxe de chemineas e fornos industriais. <p>Esta clase non abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – O alugamento de estadas sen montaxe nin desmantelamento (véxase 71.32). 	45250000 45262000
	45.3		Instalación de edificios e obras.		45300000
		45.31	Instalación eléctrica.	<p>Esta clase abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A instalación en edificios e noutras obras de construción de: – cables e material eléctrico; – sistemas de telecomunicación; – instalacións de calefacción eléctrica; – antenas de vivendas; – alarmas contra incendios; – sistemas de alarma de protección contra roubos; – ascensores e escaleiras mecánicas; – pararraios, etc. 	45213316 45310000 Excepto: 45316000
		45.32	Traballos de illamento.	<p>Esta clase abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A instalación en edificios e noutras obras de construción de illamento térmico, acústico ou antivibratorio. <p>Esta clase non abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A impermeabilización de edificios e balcóns (véxase 45.22). 	45320000
		45.33	Fontanaría.	<p>Esta clase abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A instalación en edificios e noutras obras de construción de: – fontanaría e sanitarios; – aparellos de gas; – aparellos e conducións de calefacción, ventilación, refrixeración ou aire acondicionado; – a instalación de extintores automáticos de incendios. <p>Esta clase non abrangue:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A instalación e reparación de instalacións de calefacción eléctrica (véxase 45.31). 	45330000

NACE rev. 2 ⁽¹⁾					Código CPV
Sección F			Construción		
División	Grupo	Clase	Descrición	Observacións	
		45.34	Outras instalacións de edificios e obras.	Esta clase abrangue: – A instalación de sistemas de iluminación e sinalización de estradas, portos e aeroportos – A instalación en edificios e noutras obras de construción de aparellos e dispositivos non clasificados noutra parte.	45234115 45316000 45340000
	45.4		Acabamento de edificios e obras.		45400000
		45.41	Recebo.	Esta clase abrangue: – A aplicación, en edificios e noutras obras de construción, de xeso e estuco interior e exterior, incluídos os materiais de revestimento correspondentes.	45410000
		45.42	Instalacións de carpintaría.	Esta clase abrangue: – A instalación de portas, fiestras e marcos, cociñas equipadas, escaleiras, moblaxe de traballo e similares de madeira ou outros materiais, que non sexan de produción propia – Acabamentos interiores, como teitos, revestimentos de madeira para paredes, tabiques móbiles, etc. Esta clase non abrangue: – Os revestimentos de parqué e doutras madeiras para chans (véxase 45.43).	45420000
		45.43	Revestimento de chans e paredes.	Esta clase abrangue: – A colocación en edificios e noutras obras de construción de: – revestimentos de cerámica, formigón ou pedra tallada para paredes e chans; – revestimentos de parqué e doutras madeiras para chans e revestimentos de moqueta e linóleo para chans; – incluídos o caucho ou os materiais plásticos; – revestimentos de terrazo, mármore, granito ou lousa para paredes e chans; – papeis pintados.	45430000
		45.44	Pintura e acristalamiento.	Esta clase abrangue: – A pintura interior e exterior de edificios – A pintura de obras de enxeñaría civil – A instalación de cristais, espellos, etc. Esta clase non abrangue: – A instalación de fiestras (véxase 45.42).	45440000
		45.45	Outros acabamentos de edificios e obras.	Esta clase abrangue: – A instalación de piscinas particulares – A limpeza ao vapor, con chorro de area ou similar, do exterior dos edificios – Outras obras de acabado de edificios non citadas noutra parte. Esta clase non abrangue: – A limpeza interior de edificios e obras (véxase 74.70).	45212212 e DA04 45450000
	45.5		Alugamento de equipamento de construción ou demolición dotado de operario.		45500000

NACE rev. 2 ⁽¹⁾					Código CPV
Sección F			Construción		
División	Grupo	Clase	Descrición	Observacións	
		45.50	Alugamento de equipamento de construción ou demolición dotado de operario.	Esta clase non abrangue: – O alugamento de equipamento e maquinaria de construción ou demolición desprovisto de operario (véxase 71.32).	45500000

⁽¹⁾ Regulamento (CEE) n.º 1893/2006 do Parlamento Europeo e do Consello, do 20 de decembro de 2006, que establece a clasificación europea de actividades económicas.

ANEXO III

Información que debe figurar nos anuncios sobre a existencia dun sistema de clasificación

Sección A. Anuncios sobre a existencia dun sistema de clasificación, excepto no caso previsto na sección B

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, se é o caso, de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.

2. Principal actividade exercida.

3. De proceder, indicación de se o contrato está reservado para talleres protexidos ou se a súa execución está reservada para programas de emprego protexidos.

4. Obxecto do sistema de clasificación (descrición dos produtos, servizos ou obras ou categorías destes que se deban contratar a través do sistema-códigos CPV). Código NUTS do lugar principal das obras, no caso dos contratos de obras, ou código NUTS do lugar principal de entrega ou de execución, nos contratos de subministración e de servizos.

5. Condicións que deberán cumprir os empresarios con vistas á súa clasificación conforme o sistema e os métodos de verificación destas. Cando a descrición destas condicións e dos métodos de verificación sexa voluminosa e se basee en documentos que estean á disposición dos empresarios interesados, abondará un resumo das condicións e dos métodos máis importantes e unha referencia a eses documentos.

6. Período de validez do sistema de clasificación e trámites para a súa renovación.

7. Mención de que o anuncio serve de convocatoria de licitación.

8. Enderezo no cal se pode obter información adicional e a documentación relativa ao sistema de clasificación (cando ese enderezo sexa diferente dos indicados no punto 1).

9. Nome e enderezo do órgano competente para os procedementos de reclamación e, se é o caso, de arbitraje. Información precisa sobre o prazo de presentación de reclamacións ou, en caso necesario, o nome, o enderezo, os números de teléfono e de fax e o enderezo electrónico do servizo do cal se poida obter esa información.

10. Se se coñecen, os criterios recollidos no artigo 66 que se utilizarán para a adxudicación do contrato. Excepto no suposto en que a oferta economicamente máis vantaxosa se determine sobre o prezo exclusivamente, mencionaranse así mesmo os criterios que determinen a oferta economicamente máis vantaxosa, así como a súa ponderación ou, se é o caso, a súa orde de importancia, cando non figuren no prego de condicións nin vaian aparecer na invitación para licitar ou para negociar.

11. De proceder, indicación de:

a) Se se exixirá ou se aceptará a presentación electrónica de ofertas ou solicitudes de participación.

b) Se se utilizarán pedidos electrónicos.

c) Se se utilizará facturación electrónica.

d) Se se aceptará o pagamento electrónico.

12. De proceder, outras informacións.

Sección B. Anuncios sobre a existencia dun sistema de clasificación en relación con contratos de servizos do anexo I

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, e enderezo electrónico e da internet da entidade contratante.
2. Breve descrición do contrato de que se trate, incluídos os códigos CPV.
3. Na medida en que xa se coñezan:
 - a) Código NUTS do lugar principal das obras, no caso das obras, ou código NUTS do lugar principal de entrega ou de execución, no caso das subministracións e dos servizos.
 - b) Calendario de entrega ou prestación de subministracións, obras ou servizos e duración do contrato.
 - c) Condicións de participación, en concreto:
 - Cando proceda, indicación de se o contrato está restrinxido a talleres protexidos ou de se se prevé que sexa executado unicamente no marco de programas de emprego protexido.
 - Cando proceda, indicación de se, consonte disposicións legais, regulamentarias ou administrativas, se reserva a prestación do servizo a unha determinada profesión.
 - d) Breve descrición das características principais do procedemento de adxudicación que se vai aplicar.
4. Mención de que os operadores económicos interesados deberán comunicar á entidade contratante o seu interese polo contrato ou contratos, a data límite de recepción das manifestacións de interese e o enderezo ao cal se deberán enviar as manifestacións de interese.
5. Período de validez do sistema de clasificación e trámites para a súa renovación.

ANEXO IV

Requisitos relativos ás ferramentas e aos dispositivos de recepción electrónica das ofertas, das solicitudes de participación, das solicitudes de clasificación ou dos planos e proxectos nos concursos.

As ferramentas e os dispositivos de recepción electrónica das ofertas, das solicitudes de participación, das solicitudes de clasificación e dos planos e proxectos nos concursos deberán garantir, como mínimo, mediante medios técnicos e procedementos adecuados:

- a) Que se poida determinar con precisión a hora e a data exactas da recepción das ofertas, das solicitudes de participación, das solicitudes de clasificación e do envío dos planos e proxectos.
- b) Que se poida garantir razoablemente que ninguén teña acceso aos datos transmitidos a teor dos presentes requisitos antes de que finalicen os prazos especificados.
- c) Que unicamente as persoas autorizadas poidan fixar ou modificar as datas de apertura dos datos recibidos.
- d) Que nas diferentes fases do proceso de clasificación, do procedemento de contratación ou do concurso só as persoas autorizadas poidan ter acceso á totalidade ou a parte dos datos presentados.
- e) Que só as persoas autorizadas poidan dar acceso aos datos transmitidos e só despois da data especificada.
- f) Que os datos recibidos e abertos en aplicación dos presentes requisitos só sexan accesibles ás persoas autorizadas a ter coñecemento deles.

g) Que, no caso de que se infrinxan ou se intenten infrinxir as prohibicións ou condicións de acceso a que se refiren as letras b) á f), se poida garantir razoablemente que as infraccións ou tentativas sexan claramente detectables.

ANEXO V

Contido das invitacións para presentar unha oferta, para participar no diálogo ou para negociar previstas no artigo 63

A invitación para presentar unha oferta, para participar no diálogo ou para negociar, prevista no artigo 63, deberá incluír polo menos:

- a) A data límite para a presentación de ofertas, o enderezo ao cal se deban enviar e a lingua ou linguas en que deban estar redactadas.
Porén, no caso dos contratos adxudicados a través dun diálogo competitivo ou dunha asociación para a innovación, esta información non figurará na invitación para negociar, senón que se indicará na invitación para presentar unha oferta.
- b) No caso do diálogo competitivo, a data e o enderezo fixados para o inicio da consulta e a lingua ou as linguas que se vaian utilizar.
- c) Unha referencia a calquera anuncio de licitación publicado.
- d) A indicación dos documentos que se deban xuntar, se procede.
- e) Os criterios de adxudicación do contrato, cando non figuren no anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación que se utilice como medio de convocatoria de licitación.
- f) A ponderación relativa dos criterios de adxudicación do contrato, ou ben a orde de importancia deses criterios, en caso de que esta información non figure no anuncio de convocatoria, no anuncio sobre a existencia dun sistema de clasificación ou no prego de condicións.

ANEXO VI

Información que debe figurar nos anuncios periódicos indicativos e nos anuncios de publicación no perfil de contratante

Sección A. Anuncios periódicos indicativos dos contratos de obras, subministración e servizos

I. Información que debe figurar en todos os casos

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.
2. Principal actividade exercida.
3. Adicionalmente:
 - a) Para os contratos de subministracións: natureza e cantidade ou valor das prestacións ou dos produtos que se deben subministrar (códigos CPV).
 - b) Para os contratos de obras: natureza e amplitude das prestacións, características xerais da obra ou dos lotes relacionados coa obra (códigos CPV).
 - c) Para os contratos de servizos: volume previsto de contratación en cada unha das categorías de servizos (códigos CPV).
4. Data de envío do anuncio ou de envío do anuncio relativo á publicación do presente anuncio no perfil de contratante.
5. De proceder, outras informacións.

II. Información adicional que se debe facilitar se o anuncio permite unha redución dos prazos de presentación das ofertas

6. Mención de que os empresarios interesados deberán comunicar á entidade contratante o seu interese polo contrato ou contratos.

7. Enderezo electrónico ou da internet en que estarán dispoñibles os pregos de condicións para un acceso libre, directo, completo e gratuíto.

Cando non se dispoña dun acceso libre, directo, completo e gratuíto polos motivos previstos no artigo 43.2, unha indicación sobre o modo de acceso aos pregos de condicións.

8. De proceder, indicación de se o contrato está reservado para talleres protexidos ou se a súa execución está reservada para programas de emprego protexidos.

9. Data límite de presentación das solicitudes que teñan por obxecto obter unha invitación para presentar ofertas ou para negociar.

10. Características e cantidade dos produtos solicitados ou características xerais da obra ou categoría do servizo e a súa descrición, precisando se se prevé un ou varios acordos marco. Indicación das opcións para licitacións complementarias e o prazo estimado previsto para exercer esas opcións, así como o número de prórrogas posibles. No caso dunha serie de contratos renovables, deberase precisar tamén o calendario provisional das convocatorias de licitación posteriores. Indicación de se se trata de compra, arrendamento financeiro, alugamento ou compra a prazos, ou dunha combinación destes.

11. Código NUTS do lugar principal das obras, no caso das obras, ou código NUTS do lugar principal de entrega ou de execución, no caso das subministracións e dos servizos; se o contrato está dividido en lotes, esta información facilitarase para cada lote.

12. Prazo de entrega ou execución ou duración do contrato de servizos e, na medida do posible, a data de inicio.

13. Enderezo ao cal as empresas interesadas deberán enviar a súa manifestación de interese por escrito.

14. Data límite de recepción de manifestacións de interese.

15. Lingua ou linguas autorizadas para a presentación de candidaturas ou de ofertas.

16. Condicións de carácter económico e técnico, e garantías financeiras e técnicas exixidas aos provedores.

17. Adicionalmente:

a) Data estimada, se se coñece, do inicio dos procedementos de contratación.

b) Tipo de procedemento de contratación (procedementos restrinxidos, comporten ou non un sistema dinámico de adquisición, ou procedementos negociados).

18. De proceder, condicións particulares ás cales está sometida a execución do contrato.

19. De proceder, indicación de:

a) Se se exixirá ou aceptará a presentación electrónica de ofertas ou solicitudes de participación.

b) Se se utilizarán pedidos electrónicos.

c) Se se utilizará facturación electrónica.

d) Se se aceptará o pagamento electrónico.

20. Nome e enderezo do órgano competente para os procedementos de reclamación e, de ser o caso, de arbitraje. Indicación do prazo de presentación de reclamacións ou, en caso necesario, o nome, o enderezo, os números de teléfono e de fax e o enderezo electrónico do servizo do cal se poida obter esa información.

21. De se coñeceren, os criterios previstos no artigo 66 que se utilizarán para a adxudicación do contrato. Excepto no suposto en que a oferta economicamente máis vantaxosa se determine sobre o prezo exclusivamente, mencionaranse así mesmo os criterios que determinen a oferta economicamente máis vantaxosa, así como a súa

ponderación ou, se é o caso, a súa orde de importancia, cando non figuren no prego de condicións ou na invitación para licitar ou para negociar.

Sección B. Anuncios de publicación nun perfil de contratante dun anuncio periódico indicativo

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.
2. Principal actividade exercida.
3. Códigos CPV.
4. Enderezo da internet do perfil de contratante.
5. Data de envío do anuncio relativo á publicación dun anuncio periódico indicativo no perfil de contratante.

Sección C. Anuncios periódicos indicativos relativos a contratos de servizos do anexo I

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, e enderezo electrónico e da internet da entidade contratante.
2. Breve descrición do contrato de que se trate, incluídos os códigos CPV.
3. Na medida en que xa se coñezan:
 - a) Código NUTS do lugar principal das obras, no caso das obras, ou código NUTS do lugar principal de entrega ou de execución, no caso das subministracións e dos servizos;
 - b) Calendario de entrega ou prestación de subministracións, obras ou servizos e duración do contrato.
 - c) Condicións de participación, en concreto:
 - 1.º Cando proceda, indicación de se o contrato está restrinxido a talleres protexidos ou se se prevé que sexa executado unicamente no marco de programas de emprego protexido.
 - 2.º Cando proceda, indicación de se, consonte as disposicións legais, regulamentarias ou administrativas, se reserva a prestación do servizo a unha determinada profesión.
4. Mención de que os empresarios interesados deberán comunicar á entidade contratante o seu interese polo contrato ou contratos, data límite de recepción das manifestacións de interese e enderezo ao cal se deberán enviar as manifestacións de interese.

Sección D. Información que debe figurar nos anuncios periódicos indicativos dos contratos de concesión de servizos do anexo I

1. Nome, número de identificación, enderezo (incluído o código NUTS), número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.
2. De proceder, enderezo electrónico ou da internet onde estarán dispoñibles as especificacións e os posibles documentos adicionais.
3. Tipo de entidade contratante e principal actividade desenvolvida.
4. Códigos CPV; cando a concesión estea dividida en lotes, esta información facilitarase para cada lote.
5. Código NUTS do lugar principal de realización ou prestación das concesións de servizos.
6. Descrición dos servizos, orde indicativa de magnitude ou valor.
7. Condicións de participación.

8. De proceder, prazo(s) para pórse en contacto coa entidade contratante, con vistas a participar.
9. De proceder, descrición breve das principais características do procedemento de adxudicación.
10. De proceder, outras informacións.

ANEXO VII

Información que debe figurar nos anuncios de licitación

Sección 1. Anuncios de licitación cando non proceda a aplicación das seccións 2 ou 3

A. Procedementos abertos

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.

2. Principal actividade exercida.

3. De proceder, indicación de se o contrato está reservado para talleres protexidos ou se a súa execución está reservada para programas de emprego protexidos.

4. Natureza do contrato (subministracións, obras ou servizos; indíquese, se é o caso, se se trata dun acordo marco ou dun sistema dinámico de adquisición) e descrición (códigos CPV). Deberase indicar, cando corresponda, se a oferta se refire a compra, arrendamento financeiro, alugamento ou compra a prazos, ou a unha combinación destes.

5. Código NUTS do lugar principal das obras, no caso dos contratos de obras, ou código NUTS do lugar principal de entrega ou de execución, nos contratos de subministración e de servizos.

6. Para subministracións e obras:

a) Características e cantidade dos produtos solicitados (códigos CPV). Indicación das opcións para contratacións complementarias e, cando for posible, do prazo estimado previsto para exercer esas opcións, así como o número de prórrogas posibles. No caso dunha serie de contratos renovables tamén se precisará, de ser posible, o calendario provisional das convocatorias de licitación posteriores para os produtos que se vaian contratar ou a natureza e o alcance das prestacións, e as características xerais da obra (códigos CPV).

b) Indicación de se os provedores poden licitar por parte dos produtos solicitados ou pola súa totalidade.

En caso de que, para os contratos de obras, a obra ou o contrato estea dividido en varios lotes, magnitude dos distintos lotes e posibilidade de licitar por un, varios ou todos eles.

c) Para os contratos de obras: indicacións sobre o obxectivo da obra ou do contrato, cando neste último se inclúa tamén a elaboración de proxectos.

7. Para servizos:

a) Características e cantidade dos produtos solicitados. Indicación das opcións para contratacións complementarias e, cando for posible, do prazo estimado previsto para exercer esas opcións, así como o número de prórrogas posibles. No caso dunha serie de contratos renovables tamén se precisará, de ser posible, o calendario provisional das convocatorias de licitación posteriores para os servizos que se vaian prestar.

b) Posibilidade de que, consonte disposicións legais, regulamentarias e administrativas, se reserve a execución do servizo a unha determinada profesión.

c) Referencia a tal norma legal, regulamentaria ou administrativa.

d) Indicación de se as persoas xurídicas deben mencionar os nomes e a cualificación profesional do persoal responsable da execución do servizo.

e) Indicación de se os prestadores de servizos poden licitar por unha parte dos servizos.

8. De saberse, indicación de se está autorizada ou non a presentación de variantes.

9. Prazo de entrega ou execución ou duración do contrato de servizos e, na medida do posible, a data de inicio.

10. Enderezo electrónico ou da internet no cal estarán dispoñibles os pregos de condicións para un acceso libre, directo, completo e gratuíto.

Cando non se dispoña dun acceso libre, directo, completo e gratuíto polos motivos recollidos no artigo 43, unha indicación sobre o modo de acceso aos pregos de condicións.

11. Adicionalmente:

a) Data límite de presentación das ofertas ou das ofertas indicativas cando se trate da aplicación dun sistema dinámico de adquisición.

b) Enderezo ao cal se deben transmitir.

c) Lingua ou linguas en que se deben redactar.

12. Así mesmo:

a) De proceder, persoas admitidas para asistir á apertura das plicas.

b) Data, hora e lugar desa apertura.

13. Se é o caso, depósitos e garantías exixidos.

14. Modalidades básicas de financiamento e de pagamento ou referencias ás disposicións pertinentes.

15. Se é o caso, forma xurídica que deberá adoptar a agrupación de empresarios adxudicatarios do contrato.

16. Condicións mínimas de carácter económico e técnico ás cales se deberá axustar o empresario adxudicatario do contrato.

17. Prazo durante o cal o licitador estará obrigado a manter a súa oferta.

18. De proceder, condicións particulares ás cales está sometida a execución do contrato.

19. Criterios previstos no artigo 66 que se utilizarán para a adxudicación do contrato. Excepto no suposto en que a oferta economicamente máis vantaxosa se determine sobre o prezo exclusivamente, mencionaranse así mesmo os criterios que determinen a oferta economicamente máis vantaxosa, así como a súa ponderación ou, de ser o caso, a súa orde de importancia, cando non figuren no prego de condicións.

20. De proceder, data ou data e referencia ou referencias da publicación no «Diario Oficial de la Unión Europea» do anuncio periódico indicativo ou do anuncio da publicación deste anuncio no perfil de contratante a que se refire o contrato.

21. Nome e enderezo do órgano competente para os procedementos de reclamación e, se é o caso, de arbitraje. Información precisa sobre o prazo de presentación de reclamacións ou, en caso necesario, o nome, o enderezo, os números de teléfono e de fax e o enderezo electrónico do departamento do cal se poida obter esa información.

22. Data de envío do anuncio pola entidade contratante.

23. De proceder, outras informacións.

B. Procedementos restrinxidos

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.

2. Principal actividade exercida.

3. De proceder, indicación de se o contrato está reservado para talleres protexidos ou se a súa execución está reservada para programas de emprego protexidos.

4. Natureza do contrato (subministración, obras ou servizos; indíquese, se é o caso, se se trata dun acordo marco) e descrición (códigos CPV). Deberase indicar, cando

corresponda, se a oferta se refire a compra, arrendamento financeiro, alugamento ou compra a prazos, ou a unha combinación destes.

5. Código NUTS do lugar principal das obras, no caso dos contratos de obras, ou código NUTS do lugar principal de entrega ou de execución, nos contratos de subministración e de servizos.

6. Para subministracións e obras:

a) Características e cantidade dos produtos solicitados (códigos CPV). Indicación das opcións para contratacións complementarias e, cando sexa posible, do prazo estimado previsto para exercer esas opcións, así como o número de prórrogas posibles. No caso dunha serie de contratos renovables, tamén se precisará, de ser posible, o calendario provisional das convocatorias de licitación posteriores para os produtos que se vaian contratar ou a natureza e o alcance das prestacións, e as características xerais da obra (códigos CPV).

b) Indicación de se os provedores poden licitar por parte dos produtos solicitados ou pola súa totalidade.

En caso de que, para os contratos de obras, a obra ou o contrato estea dividido en varios lotes, magnitude dos distintos lotes e posibilidade de licitar por un, varios ou todos eles.

c) Información relativa ao obxectivo da obra ou do contrato, cando neste último se inclúa tamén a elaboración de proxectos.

7. Para servizos:

a) Características e cantidade dos produtos solicitados. Indicación das opcións para contratacións complementarias e, cando sexa posible, do prazo estimado previsto para exercer esas opcións, así como o número de prórrogas posibles. No caso dunha serie de contratos renovables, tamén se precisará, de ser posible, o calendario provisional das convocatorias de licitación posteriores para os servizos que se vaian prestar.

b) Posibilidade de que, consonte as disposicións legais, regulamentarias e administrativas, se reserve a execución do servizo a unha determinada profesión.

c) Referencia a tal norma legal, regulamentaria ou administrativa.

d) Indicación de se as persoas xurídicas deben mencionar os nomes e a cualificación profesional do persoal responsable da execución do servizo.

e) Indicación de se os prestadores de servizos poden licitar por unha parte dos servizos.

8. De saberse, indicación de se está autorizada ou non a presentación de variantes.

9. Prazo de entrega ou execución ou duración do contrato e, na medida do posible, a data de inicio.

10. Se é o caso, forma xurídica que deberá adoptar a agrupación de empresarios adxudicatarios do contrato.

11. Adicionalmente:

a) Data límite de recepción das solicitudes de participación.

b) Enderezo ao cal se deben transmitir.

c) Lingua ou linguas en que se deben redactar.

12. Data límite de envío das invitacións para licitar.

13. Se é o caso, depósitos e garantías exixidos.

14. Modalidades básicas de financiamento e de pagamento ou referencias ás disposicións pertinentes.

15. Información relativa á situación do empresario e condicións mínimas de carácter económico e técnico ás cales se deberá axustar.

16. Criterios previstos no artigo 66 que se utilizarán para a adxudicación do contrato. Excepto no suposto en que a oferta economicamente máis vantaxosa se determine sobre o prezo exclusivamente, mencionaranse así mesmo os criterios que determinen a oferta

economicamente máis vantaxosa, así como a súa ponderación ou, de ser o caso, a súa orde de importancia, cando non figuren no prego de condicións nin vaian aparecer na invitación para licitar.

17. De proceder, condicións particulares ás cales estea sometida a execución do contrato.

18. De proceder, data(s) e referencia(s) da publicación no «Diario Oficial de la Unión Europea» do anuncio periódico indicativo ou do anuncio da publicación deste anuncio no perfil de comprador a que se refire o contrato.

19. Nome e enderezo do órgano competente para os procedementos de reclamación e, se é o caso, de arbitraje. Indicación do prazo de presentación de reclamacións ou, en caso necesario, o nome, o enderezo, os números de teléfono e de fax, e o enderezo electrónico do servizo do cal se poida obter esa información.

20. Data de envío do anuncio pola entidade contratante.

21. De proceder, outras informacións.

C. Procedementos de licitación con negociación

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.

2. Principal actividade exercida.

3. De proceder, indicación de se o contrato está reservado para talleres protexidos ou se a súa execución está reservada para programas de emprego protexidos.

4. Natureza do contrato (subministración, obras ou servizos; indíquese, se é o caso, se se trata dun acordo marco) e descrición (códigos CPV). Deberase indicar, cando corresponda, se a oferta se refire a compra, arrendamento financeiro, alugamento ou compra a prazos, ou a unha combinación destes.

5. Código NUTS do lugar principal das obras, no caso dos contratos de obras, ou código NUTS do lugar principal de entrega ou de execución, nos contratos de subministración e de servizos.

6. Para subministracións e obras:

a) Características e cantidade dos produtos solicitados (códigos CPV). Indicación das opcións para contratacións complementarias e, cando sexa posible, do prazo estimado previsto para exercer esas opcións, así como o número de prórrogas posibles. No caso dunha serie de contratos renovables, tamén se precisará, de ser posible, o calendario provisional das convocatorias de licitación posteriores para os produtos que se vaian contratar ou a natureza e o alcance das prestacións, e as características xerais da obra (códigos CPV).

b) Indicación de se os provedores poden licitar por parte dos produtos solicitados ou pola súa totalidade.

En caso de que, para os contratos de obras, a obra ou o contrato estea dividido en varios lotes, magnitude dos distintos lotes e posibilidade de licitar por un, varios ou todos eles.

c) Para os contratos de obras: indicacións sobre o obxectivo da obra ou do contrato, cando neste último se inclúa tamén a elaboración de proxectos.

7. Para servizos:

a) Características e cantidade dos servizos solicitados. Indicación das opcións para contratacións complementarias e, cando sexa posible, do prazo estimado previsto para exercer esas opcións, así como o número de prórrogas posibles. No caso dunha serie de contratos renovables, tamén se precisará, de ser posible, o calendario provisional das convocatorias de licitación posteriores para os servizos que se vaian prestar.

b) Posibilidade de que, consonte as disposicións legais, regulamentarias e administrativas, se reserve a execución do servizo a unha determinada profesión.

- c) Referencia a tal norma legal, regulamentaria ou administrativa.
 - d) Indicación de se as persoas xurídicas deben mencionar os nomes e a cualificación profesional do persoal responsable da execución do servizo.
 - e) Indicación de se os prestadores de servizos poden licitar por unha parte dos servizos.
8. De saberse, indicación de se está autorizada ou non a presentación de variantes.
 9. Prazo de entrega ou execución ou duración do contrato e, na medida do posible, a data de inicio.
 10. Se é o caso, forma xurídica que deberá adoptar a agrupación de empresarios adxudicatarios do contrato.
 - 11.a) Data límite de recepción das solicitudes de participación.
 - b) Enderezo ao cal se deben transmitir.
 - c) Lingua ou linguas en que se deben redactar.
 12. Se é o caso, depósitos e garantías exixidos.
 13. Modalidades básicas de financiamento e de pagamento ou referencias ás disposicións pertinentes.
 14. Información relativa á situación do operador económico e condicións mínimas de carácter económico e técnico ás cales se deberá axustar.
 15. Criterios previstos no artigo 66 que se utilizarán para a adxudicación do contrato. Excepto no suposto en que a oferta economicamente máis vantaxosa se determine sobre o prezo exclusivamente, mencionaranse así mesmo os criterios que determinen a oferta economicamente máis vantaxosa, así como a súa ponderación ou, de ser o caso, a súa orde de importancia, cando non figuren no prego de condicións nin vaian aparecer na invitación para negociar.
 16. De proceder, nomes e enderezos dos empresarios xa seleccionados pola entidade contratante.
 17. De proceder, condicións particulares ás cales está sometida a execución do contrato.
 18. De proceder, data(s) e referencia(s) da publicación no «Diario Oficial de la Unión Europea» do anuncio periódico indicativo ou do anuncio da publicación deste anuncio no perfil de contratante a que se refire o contrato.
 19. Nome e enderezo do órgano competente para os procedementos de reclamación e, de ser o caso, de arbitraje. Indicación do prazo de presentación de reclamacións ou, en caso necesario, o nome, o enderezo, os números de teléfono e de fax, e o enderezo electrónico do servizo do cal se poida obter esa información.
 20. Data de envío do anuncio pola entidade contratante.
 21. De proceder, outras informacións.

Sección 2. Anuncios de licitación sobre contratos de servizos do anexo I

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.
2. Principal actividade exercida.
3. Descrición dos servizos ou categorías de servizos e, cando proceda, obras e subministracións conexas que se deban contratar, incluída unha indicación das cantidades ou valores de que se trate, códigos CPV.
4. Código NUTS do lugar principal de execución das prestacións.
5. De proceder, indicación de se o contrato está reservado para talleres protexidos ou se a súa execución está reservada para programas de emprego protexidos.
6. Principais condicións que deben cumprir os empresarios con vistas á súa participación ou, de ser o caso, enderezo electrónico no cal se pode obter información detallada.
7. Prazo(s) para pórse en contacto coa entidade contratante, con vistas a participar.
8. De proceder, outras informacións.

Sección 3. Anuncios de licitación dos contratos de concesión de obras e de concesión de servizos.

1. Nome, número de identificación, enderezo (incluído o código NUTS), número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.
2. Tipo de entidade contratante e principal actividade desenvolvida.
3. Se as solicitudes van ir acompañadas de ofertas, enderezo electrónico e da internet onde se poden consultar, cun acceso directo, completo, gratuíto e sen restricións, os documentos de concesión. Cando non se dispoña dun acceso directo, completo, gratuíto e sen restricións nos casos previstos no artigo 43, unha indicación sobre o modo de consulta da documentación da contratación.
4. Descrición do contrato de concesión: natureza e magnitude das obras, natureza e magnitude dos servizos, orde de magnitude ou valor indicativo e, se é posible, duración do contrato. Cando este estea dividido en lotes, esta información facilitarase para cada lote. De proceder, descrición de posibles variantes.
5. Número(s) de referencia da nomenclatura do CPV. Cando a concesión estea dividida en lotes, esta información facilitarase para cada lote.
6. Código NUTS do lugar principal das obras, no caso de contratos de concesión de obras, ou do lugar principal de prestación, de tratarse de contratos de concesión de servizos; cando a concesión estea dividida en lotes, esta información facilitarase para cada lote.
7. Condicións de participación, entre elas:
 - a) De proceder, indicación de se o contrato de concesión está restrinxido a talleres protexidos ou se a súa execución está restrinxida ao marco de programas de protección de emprego.
 - b) De proceder, indicación de se a prestación do servizo está reservada, consonte as disposicións legais, regulamentarias e administrativas, a unha determinada profesión; referencia de tal disposición legal, regulamentaria ou administrativa.
 - c) Lista e descrición breve dos criterios de selección, se procede; nivel ou niveis mínimos que se poden exixir; indicación da información exixida (declaracións dos interesados, documentación).
8. Data límite de presentación das solicitudes ou de recepción das ofertas.
9. Criterios que se aplicarán na adxudicación da concesión, cando non aparezan noutros documentos relativos á concesión.
10. Data de envío do anuncio.
11. Nome e enderezo do órgano competente para os procedementos de reclamación e, se procede, de arbitraje. Indicación precisa do prazo de presentación de reclamacións ou, en caso necesario, o nome, enderezo, números de teléfono e de fax, e enderezo electrónico do servizo do cal se poida obter esa información.
12. De proceder, condicións particulares ás cales está sometida a execución do contrato de concesión.
13. Enderezo ao cal se deban enviar as solicitudes de participación ou as ofertas.
14. De proceder, indicación das condicións e dos requisitos relativos ao uso de medios electrónicos de comunicación.
15. Información de se a concesión garda relación cun proxecto ou programa financiado pola Unión Europea.
16. Para os contratos de concesión de obras, indicárase se a concesión está cuberta polo ACP.

ANEXO VIII

Información que debe figurar nos anuncios de formalización

Sección A. Anuncios de formalización de contratos de obras, subministracións e servizos cando non proceda a aplicación da sección B

- I. Información que se publicará no «Diario Oficial de la Unión Europea»⁽¹⁾ cando non proceda a aplicación da epígrafe III
 1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.
 2. Principal actividade exercida.
 3. Natureza do contrato (subministracións, obras ou servizos e códigos CPV; indíquese, se é o caso, se se trata dun acordo marco).
 4. Polo menos, un resumo das características e a cantidade dos produtos, obras ou servizos subministrados.
 5. Adicionalmente:
 - a) Forma da convocatoria de licitación.
 - b) Data(s) e referencia(s) da publicación do anuncio no «Diario Oficial de la Unión Europea».
 - c) No caso de contratos adxudicados sen convocatoria de licitación previa, indicación da disposición pertinente do artigo 85.
 6. Procedemento de contratación (procedemento aberto, restrinxido ou de licitación con negociación).
 7. Número de ofertas recibidas, con especificación:
 - a) Do número de ofertas recibidas de operadores económicos que son peme,
 - b) Do número de ofertas recibidas do estranxeiro.
 - c) Do número de ofertas recibidas por vía electrónica. No caso de varias adxudicacións (lotes, acordos marco múltiples), esta información facilitarase para cada adxudicación.
 8. Data da subscripción do contrato ou contratos ou do acordo ou acordos marco tras a decisión de adxudicación.
 9. Prezo pagado polas compras de ocasión realizadas en virtude do artigo 85.1.h).
 10. Para cada adxudicación: nome, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet do licitador ou licitadores seleccionados. Especificarase:
 - a) Se o licitador adxudicatario é unha peme.
 - b) Se o contrato se adxudicou a un consorcio.
 11. Indicación, de ser o caso, de se o contrato se subcontratou ou se pode subcontratar.
 12. Prezo pagado ou prezos da oferta máis elevada e da máis baixa que se tivesen en conta na adxudicación do contrato.
 13. Nome e enderezo do órgano competente para os procedementos de reclamación e, se é o caso, de arbitraje. Información precisa sobre o prazo de presentación de reclamacións ou, en caso necesario, o nome, o enderezo, os números de teléfono e de fax, e o enderezo electrónico do servizo do cal se poida obter esa información.

(1) A información dos números 6, 9 e 11 considerarase información non destinada a ser publicada se a entidade contratante considera que a súa publicación pode prexudicar un interese comercial sensible.

14. Información facultativa:

- a) Porcentaxe do contrato que se subcontractase ou se poida subcontractar a terceiros e o seu importe.
- b) Criterios de adxudicación do contrato.

II. Información non destinada á publicación

15. Número de contratos adxudicados (cando se dividise o contrato entre varios provedores).
16. Valor de cada contrato adxudicado.
17. País de orixe do produto ou do servizo (orixe comunitaria ou non comunitaria, desagregada, neste último caso, por terceiros países).
18. Indicación dos criterios de adxudicación empregados.
19. Indicación de se se adxudicou o contrato a un licitador que, en virtude do artigo 68, ofreceu unha variante.
20. Indicación de se se excluiron ofertas por seren anormalmente baixas, de conformidade co artigo 69.
21. Data de envío do anuncio pola entidade contratante.

Sección B. Anuncios de formalización relativos a contratos de servizos do anexo I

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.
2. Principal actividade exercida.
3. Polo menos, un resumo das características e a cantidade dos servizos prestados e, cando proceda, obras e subministracións conexas.
4. Referencia da publicación do anuncio no «Diario Oficial de la Unión Europea».
5. Número de ofertas recibidas.
6. Nome e enderezo do empresario ou empresarios seleccionados.
7. De proceder, outras informacións.

Sección C. Anuncios de formalización de contratos de concesión de obras e de concesión de servizos

I. Información que debe figurar nos anuncios de formalización de contratos de concesión de obras e de concesión de servizos distintos dos referidos na epígrafe II seguinte

1. Nome, número de identificación, enderezo (incluído o código NUTS) e, se procede, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.
2. Tipo de entidade contratante e principal actividade desenvolvida.
3. Códigos CPV.
4. Código NUTS do lugar principal das obras, no caso de contratos de concesión de obras, ou do lugar principal de prestación, de tratarse de contratos de concesión de servizos.
5. Descrición do contrato de concesión: natureza e magnitude das obras, natureza e magnitude dos servizos, duración do contrato. Cando este estea dividido en lotes, a información facilitarase para cada lote. De proceder, descrición de posibles variantes.
6. Descrición do procedemento de adxudicación utilizado; en caso de adxudicación sen publicación previa, xustificación desta.
7. Criterios previstos no artigo 66 que se utilizarán para a adxudicación do contrato.
8. Data da decisión ou decisións de adxudicación do contrato.
9. Número de ofertas recibidas para cada adxudicación, con especificación:

a) Do número de ofertas recibidas de operadores económicos que son pequenas e medianas empresas.

b) Do número de ofertas recibidas do estranxeiro.

c) Do número de ofertas recibidas por vía electrónica.

10. Para cada adxudicación: nome, enderezo (incluído o código NUTS) e, se procede, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet do licitador ou licitadores seleccionados. Especificarase:

a) Se o licitador adxudicatario é unha pequena e mediana empresa,

b) Se o contrato de concesión se adxudicou a un consorcio.

11. Valor e principais condicións económicas do contrato de concesión adxudicado, en particular:

a) Honorarios, prezos e multas, de habelas.

b) Primas e pagamentos, de habelos.

c) Calquera outro detalle pertinente para o valor da concesión conforme o establecido no artigo 4.

12. Información de se a concesión garda relación cun proxecto ou programa financiado por fondos da Unión Europea.

13. Nome e enderezo do órgano responsable dos procedementos de reclamación e, de proceder, de arbitraje. Indicación precisa do prazo de presentación das reclamacións ou, en caso necesario, o nome, enderezo, números de teléfono e de fax, e enderezo electrónico do servizo do cal se poida obter esa información.

14. Datas e referencias de anteriores publicacións no «Diario Oficial de la Unión Europea» que garden relación co contrato de concesión obxecto do anuncio.

15. Data de envío do anuncio.

16. Método utilizado para calcular o valor estimado do contrato de concesión, se non se especifica noutros documentos relativos a el, de conformidade co artigo 4.

17. De proceder, outras informacións.

II. Información que debe figurar nos anuncios de formalización dos contratos de concesión de servizos do anexo I

1. Nome, número de identificación, enderezo (incluído o código NUTS), se procede, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.

2. Tipo de entidade contratante e principal actividade desenvolvida.

3. Códigos CPV; cando a concesión estea dividida en lotes, esta información facilitarase para cada lote.

4. Indicación resumida do obxecto da concesión.

5. Número de ofertas recibidas.

6. Valor da oferta adxudicada, incluídos honorarios e prezos.

7. Nome e enderezo (incluído o código NUTS), número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet do licitador ou licitadores seleccionados.

8. De proceder, outras informacións.

ANEXO IX

Información que debe figurar nos anuncios dos concursos de proxectos

Sección A. Información que debe figurar nos anuncios dos concursos de proxectos

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.
2. Principal actividade exercida.
3. Descrición do proxecto (códigos CPV).
4. Tipo de concurso: aberto ou restrinxido.
5. Cando se trate de concursos abertos: data límite de presentación dos proxectos.
6. Cando se trate de concursos restrinxidos:
 - a) Número previsto ou número mínimo e máximo de participantes.
 - b) Se é o caso, nome dos participantes xa seleccionados.
 - c) Criterios de selección dos participantes.
 - d) Data límite de presentación das solicitudes de participación.
7. De ser o caso, indicación de se a participación está reservada a unha determinada profesión.
8. Criterios que se aplicarán para valorar os proxectos.
9. Se é o caso, nome dos membros do xurado que fosen seleccionados.
10. Indicación de se a decisión do xurado é vinculante para o poder adxudicador.
11. Se é o caso, número e importe dos premios.
12. Se é o caso, posibles pagamentos a todos os participantes.
13. Posibilidade de que se adxudiquen contratos complementarios aos gañadores de premios.
14. Nome e enderezo do órgano competente para os procedementos de reclamación e, de ser o caso, de arbitraje. Información precisa sobre o prazo de presentación de reclamacións ou, en caso necesario, o nome, o enderezo, os números de teléfono e de fax, e o enderezo electrónico do servizo do cal se poida obter esa información.
15. Data de envío do anuncio.
16. De proceder, outras informacións.

Sección B. Información que debe figurar nos anuncios sobre os resultados dos concursos de proxectos

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.
2. Principal actividade exercida.
3. Descrición do proxecto (códigos CPV).
4. Número total de participantes.
5. Número de participantes estranxeiros.
6. Gañador(es) do concurso.
7. Se é o caso, premio(s).
8. Outra información.
9. Referencia ao anuncio de concurso.
10. Nome e enderezo do órgano competente para os procedementos de reclamación e, de ser o caso, de arbitraje. Información precisa sobre o prazo de presentación de reclamacións ou, en caso necesario, o nome, o enderezo, os números de teléfono e de fax, e o enderezo electrónico do servizo do cal se poida obter esa información.
11. Data de envío do anuncio.

ANEXO X

Información que debe figurar nos anuncios de modificación dos contratos durante a súa vixencia*Sección A. Anuncios de modificación dos contratos de obras, subministracións ou servizos durante a súa vixencia*

1. Nome, número de identificación, enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.
2. Principal actividade exercida.
3. Códigos CPV.
4. Código NUTS do lugar principal das obras, no caso das obras, ou código NUTS do lugar principal de entrega ou de execución, no caso das subministracións e dos servizos.
5. Descrición da contratación antes e despois da modificación: natureza e alcance das obras; natureza e cantidade ou valor das subministracións; natureza e alcance dos servizos.
6. Cando proceda, incremento de prezo causado pola modificación.
7. Descrición das circunstancias que fixeron necesaria a modificación.
8. Data de adxudicación do contrato.
9. Cando proceda, nome e enderezo, incluído o código NUTS, número de teléfono e fax, enderezo electrónico e da internet do novo empresario ou empresarios.
10. Información sobre se o contrato está relacionado cun proxecto ou programa financiado con fondos da Unión Europea.
11. Nome e enderezo do órgano competente nos procedementos de reclamación e, se é o caso, de arbitraje. Información precisa sobre o prazo de presentación de reclamacións ou, en caso necesario, o nome, o enderezo, os números de teléfono e de fax, e o enderezo electrónico do servizo do cal se poida obter esa información.

Sección B. Anuncios de modificación dos contratos de concesión de obras e de concesión de servizos durante a súa vixencia

1. Nome, número de identificación, enderezo (incluído o código NUTS), número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet do poder adxudicador ou da entidade contratante e, en caso de ser diferente, do servizo do cal se poida obter información complementaria.
2. Códigos CPV.
3. Código NUTS do lugar principal das obras, de tratarse de concesións de obras, ou código NUTS do lugar principal de prestación, de tratarse de concesións de servizos.
4. Descrición da concesión antes e despois da modificación; natureza e magnitude das obras; natureza e magnitude dos servizos.
5. De proceder, modificación do valor da concesión, incluído o incremento de honorarios ou prezos causado pola modificación.
6. Descrición das circunstancias que fixeron necesaria a modificación.
7. Data de adxudicación da concesión.
8. De proceder, nome e enderezo (incluído o código NUTS), número de teléfono e de fax, enderezo electrónico e da internet do novo empresario ou empresarios.
9. Información de se a concesión garda relación cun proxecto ou programa financiado por fondos da Unión Europea.
10. Nome e enderezo do órgano responsable dos procedementos de reclamación en materia de contratación e, se procede, de mediación. Indicación precisa do prazo de presentación das reclamacións ou, en caso necesario, do nome, enderezo, números de teléfono e de fax, e enderezo electrónico do servizo do cal se poida obter esa información.
11. Datas e referencias de anteriores publicacións no «Diario Oficial de la Unión Europea» que garden relación coa concesión ou concesións obxecto do anuncio.

12. Data de envío do anuncio.
13. De proceder, outras informacións.

ANEXO XI

Listaxe de convenios internacionais no ámbito social e ambiental a que se refire o artigo 27.4

- Convenio 87 da OIT sobre a liberdade sindical e a protección do dereito de sindicación.
- Convenio 98 da OIT sobre o dereito de sindicación e de negociación colectiva.
- Convenio 29 da OIT sobre o traballo forzoso ou obrigatorio.
- Convenio 105 da OIT sobre a abolición do traballo forzoso.
- Convenio 138 da OIT sobre a idade mínima.
- Convenio 111 da OIT sobre a discriminación (emprego e ocupación).
- Convenio 100 da OIT sobre igualdade de remuneración.
- Convenio 182 da OIT sobre as peores formas de traballo infantil.
- Convenio de Viena para a protección da capa de ozono e o seu Protocolo de Montreal relativo ás substancias que esgotan a capa de ozono.
- Convenio para o control da eliminación e o transporte transfronteirizo de residuos perigosos (Convenio de Basilea).
- Convenio de Estocolmo sobre contaminantes orgánicos persistentes (COP).
- Convenio de Rotterdam sobre o procedemento de consentimento fundamentado previo aplicable a certos praguicidas e produtos químicos perigosos obxecto de comercio internacional (PNUMA/FAO) (Convenio PIC), Rotterdam, 10.9.1998, e os seus tres protocolos rexionais.
- Convenio sobre contaminación atmosférica transfronteiriza a gran distancia e os seus oito protocolos (Convenio de Xenebra).

ANEXO XII

Requisitos mínimos en materia de competencia e coñecementos profesionais [artigo 10, número 2, Directiva (UE) 2016/97 do Parlamento Europeo e do Consello, do 20 de xaneiro de 2016]

1. Riscos nos seguros distintos do seguro de vida clasificados segundo os ramos 1 ao 18 no anexo I, parte A, da Directiva 2009/138/CE.
 - a) Coñecemento mínimo necesario das condicións das pólizas ofrecidas, incluídos os riscos accesorios en caso de que os cubran tales pólizas;
 - b) Coñecemento mínimo necesario da lexislación aplicable que rexe a distribución de produtos de seguro, como a lexislación en materia de protección dos consumidores, a lexislación tributaria pertinente e a lexislación social e laboral pertinente;
 - c) Coñecemento mínimo necesario en materia de xestión de sinistros;
 - d) Coñecemento mínimo necesario en materia de tramitación de reclamacións;
 - e) Coñecemento mínimo necesario en materia de análise das necesidades do cliente;
 - f) Coñecemento mínimo necesario do mercado de seguros;
 - g) Coñecemento mínimo necesario das normas deontolóxicas do sector e
 - h) Competencia financeira mínima necesaria.
2. Produtos de investimento baseados en seguros.
 - a) Coñecemento mínimo necesario dos produtos de investimento baseados en seguros, incluídas as condicións e as primas netas e, se é o caso, as prestacións garantidas e non garantidas;
 - b) Coñecemento mínimo necesario das vantaxes e desvantaxes das distintas opcións de investimento para os tomadores de seguros;

- c) Coñecemento mínimo necesario dos riscos financeiros asumidos polos tomadores de seguros;
 - d) Coñecemento mínimo necesario das pólizas que cobren os riscos no seguro de vida e outros produtos de aforro;
 - e) Coñecemento mínimo necesario da organización e das prestacións garantidas do sistema de pensións;
 - f) Coñecemento mínimo necesario da lexislación aplicable que rexe a distribución de produtos de seguro, como a lexislación en materia de protección dos consumidores e a lexislación tributaria pertinente;
 - g) Coñecemento mínimo necesario do mercado de seguros e do mercado de produtos de aforro;
 - h) Coñecemento mínimo necesario en materia de tramitación de reclamacións;
 - i) Coñecemento mínimo necesario en materia de análise das necesidades do cliente;
 - j) Xestión de conflitos de interese;
 - k) Coñecemento mínimo necesario das normas deontolóxicas do sector e
 - l) Competencia financeira mínima necesaria.
3. Riscos nos seguros de vida clasificados no anexo II da Directiva 2009/138/CE.
- a) Coñecemento mínimo necesario das pólizas, incluídas as condicións, as prestacións garantidas e, se é o caso, os riscos accesorios;
 - b) Coñecemento mínimo necesario da organización e das prestacións garantidas do sistema de pensións do Estado membro de que se trate;
 - c) Coñecemento da lexislación en materia de contratos de seguro, da lexislación en materia de protección dos consumidores, da lexislación en materia de protección de datos e da lexislación contra o branqueo de capitais aplicables e, se é o caso, da lexislación tributaria pertinente e da lexislación social e laboral pertinente;
 - d) Coñecemento mínimo necesario do mercado de seguros e doutros mercados de servizos financeiros pertinentes;
 - e) Coñecemento mínimo necesario en materia de tramitación de reclamacións;
 - f) Coñecemento mínimo necesario en materia de análise das necesidades dos consumidores;
 - g) Xestión de conflitos de intereses;
 - h) Coñecemento mínimo necesario das normas deontolóxicas do sector e
 - i) Competencia financeira mínima necesaria.